

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β', τεύχος 322, Παρασκευή 18 Ιουλίου 1986

Δρχ. 100

ΜΙΑ ΔΙΕΘΝΗΣ
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΠΩΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΓΟΥΩΤΕΡΓΚΑΙΗΤ

Εκτός από τη CIA
και τη χουντική ΚΥΠ:
γνωστοί Έλληνες
επιχειρηματίες
στηρίζουν τους
Νίξον - Άγκνιου

● ΑΓΡΙΝΙΟ:
Καπνά και Βίντεο

● ΤΟΥΡΚΙΑ - ΗΠΑ - ΕΛΛΑΔΑ
● Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΕ ΣΚΟΤΑΔΙΑ

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

ΚΑΙ

ΑΓΟΡΑΖΕΤΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΤΟΜ ΠΑΠΑΣ
Κόκα-Κόλα πάει με όλα

Κ. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
Μπακαλινός
με σκαρδαλιά

ΤΣΑΡΛΙ ΠΟΛΙΤΗΣ
ΕΒΓΑ και Πλαστικά

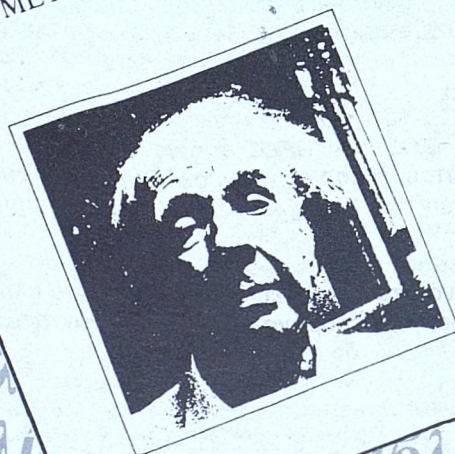
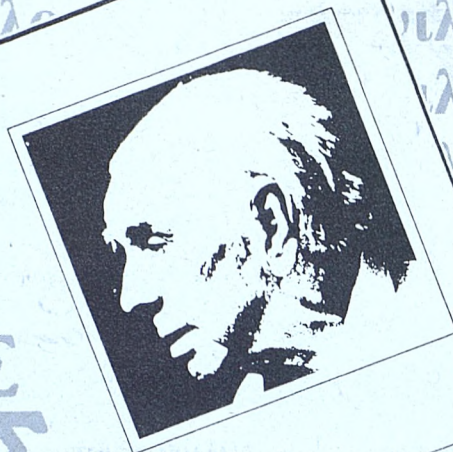
ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗΣ
Πετρέλαιο για το στόλο

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ
Κονιάκ με αστέρια

ΜΙΛΤΟΣ
ΣΚΟΥΡΑΣ

ΧΟΡΧΕ ΛΟΥΙΣ ΜΠΟΡΧΕΣ

- ΕΒΑΡΙΣΤΟ ΚΑΡΙΕΓΚΟ
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΤΙΜΙΑΣ
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑΣ
- ΕΞΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΔΟΝ ΙΣΙΔΡΟ ΠΑΡΟΔΙ
- Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ
- ΤΟ ΕΓΚΩΜΙΟ ΤΗΣ ΣΚΙΑΣ
- ΡΟΔΙΝΟ ΚΑΙ ΓΑΛΑΖΙΟ
- ΟΙ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΕΛΩΝΑΣ

Ζωοδόχου Πηγής 34
Αθήνα 106 81
τηλ. 3638257

Περίοδος Β'
• Τεύχος 322
Παρασκευή 18 Ιουλίου 1988
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 80
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Β. ΖΗΣΗΣ	
Η ελληνική πτυχή στο σκάνδαλο του	
Γουστεργκαίτς	11
ΒΙΔΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	
Ντοκουμέντα για την ελληνική ανάμιξη	14
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Η περίπτωση της Λήμνου	21
ΒΑΓ. ΚΟΥΦΟΥΔΑΚΗΣ	
Ελλάδα - ΗΠΑ - Τουρκία	24
Β. ΓΙΑΧΝΗΣ	
Το τούνελ της οικονομίας	27
Δ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ	
Θα πούμε το ψωμί ψωμάκι;	28
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Η κυβέρνηση «ενιαίο-φορίζεται»	30
Δ. ΜΙΧΑΗΛ	
Το «μόντους βιβέντι» της Ηρώδου Αττι-	
κού	32
Ν. ΜΑΡΓΑΡΗΣ	
Η κυτταρίδα της αυτοδιοίκησης	33
ΡΟΛΦ ΠΟΛΕ	
Το «σκάνδαλο Φλίκ»	34
ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΑΓΡΙΝΙΟ	
ΜΑΡΙΑ ΚΟΜΝΗΝΟΥ	
Από την πελατεία στο λαϊκισμό	36
ΑΚΗΣ ΚΟΣΩΝΑΣ	
Καπνά ζέστη και βίντεο	38
ΑΚΗΣ ΚΟΣΩΝΑΣ	
Εικόνες μιας επαρχιακής πόλης	40
ΣΤΕΛΙΟΣ ΤΣΙΤΣΙΜΕΛΗΣ	
Συνέντευξη στο ANTI	42
Σ. ΧΑΤΖΗΣΑΒΒΙΔΗΣ	
Ιδεολογικές αναζητήσεις στο χώρο των	
τονικών συστημάτων	47
AZIZ NEŞİN	
Δύο ποιήματα και ένα διήγημα	50
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΟΥΛΟΥΡΗ	
ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΜΠΑΛΤΑ	
Η διδασκαλία της ιστορίας στη Μ. Εκ-	
παίδευση	52
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Το «μήνυμα» του Μπομπ Κήλυ	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	10
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	45
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	54
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	56

Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΟΥΣΑ

ΑΝ Η ΙΣΤΟΡΙΑ δεν μπορεί να είναι αθροιστική ή παρατακτική καταγραφή μεγάλων πράξεων και προσώπων του παρελθόντος, τότε και η ιστορική μνήμη δεν μπορεί να συγκροτείται και να αναπαράγεται στην επετειακή αναπαράσταση μεγάλων γεγονότων. Διαφορετικά από την ιστορία θα έμενε μόνο το θέαμά της και από τους πολίτες μόνον οι ιδιωτεύουσες αργίες τους κατά τις εκάστοτε επετειακές ημέρες.

ΚΙ ΑΥΤΑ ισχύουν τόσο μάλλον, όσο η πρώτη ύλη, που με την ατυχή ή ευτυχή κατεργασία της μορφώθηκαν γεγονότα ιστορικά, αντέχει στο χρόνο, επαναλαμβάνεται σταθερά στο παρόν και προβάλλεται στο μέλλον, αναλλοίωτη στους σκληρούς πυρήνες της.

ΕΤΣΙ ΚΑΙ Η Κύπρος. 12 χρόνια μετά το αντιμακαριακό πραξικόπημα του ανθρωποειδούς οργάνου της ιωαννιδικής χούντας, ατυχώς ονομαζόμενου Σαμψών· 12 χρόνια μετά τον, συνακόλουθο του πραξικοπήματος, κατακερματισμό του εθνικού χώρου του νησιού, με την εισβολή και κατοχή του μισού περίπου τμήματος του από στρατεύματα που υπάκουαν στις εντολές των κωμικοτραγικών απόγονων του Ατατούρκ· 12 χρόνια μετά την αποκατάσταση της νομιμότητας, και πάλι στο πρόσωπο του τότε Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Μακάριου —μιας νομιμότητας μισής, αφού πλέον ορίσθηκε να ασκείται κάτω από τη «γραμμή Αττίλα». 12 χρόνια μετά τη σύσσωμη, πλην όμως ρητορική αλληλεγγύη της διεθνούς κοινότητας με τα δίκια του κυπριακού ελληνισμού, η Κύπρος παραμένει σκληρή και αναλλοίωτη πέρα από επείκειους, πέρα από τα γεγονότα της τραγωδίας της· παραμένει ως ιστορία που γράφεται και θα εγγράφεται στα όρια παρελθόντος και παρόντος, συγχωνεύοντας φάσεις, περιόδους και στάδια σε αιτήματα που υπερβαίνουν την ίδια και αναγορεύονται σε οικουμενικές στάσεις ζωής βαθιά ριζωμένες στο παρελθόν, πανίσχυρες στο παρόν και अपαρακαμπτές στο μέλλον.

ΓΙΑΤΙ Η ΚΥΠΡΟΣ δεν μπορεί να είναι παίγνιο διπλωματικών χειρισμών, σκεύος δοκιμών, ή σχήμα λόγου στη στρατηγική του κόστους και της ωφέλειας που χαράσσουν οι αλληγόρειες συμβάσεις των μετά -τον- πόλεμο ισχυρών: Η Κύπρος έχει υπερβεί τη λογική της μικροκλίμακας του ιμπεριαλιστικού συμφέροντος, γιατί άρχισε να υπάρχει ως κυρίαρχο κράτος με τον όρο της επιμέρους, και ωστόσο ιδιότυπα συνολικής αμφισβήτησης των μεταπολεμικών κατανομών διεθνούς ισχύος.

ΟΜΩΣ Η ΚΥΠΡΟΣ από τη στιγμή που άρχισε να υπάρχει ως κυρίαρχο κράτος, έθεσε εκ νέου, σε πείσμα της όποιας Ζυρίχης, το πρόβλημα των ορίων του Ελληνισμού Το πρόβλημα που, όντας εθνωτικό, εγγράφεται σταθερά, ως αναπόφευκτη υποθήκη, στους χειρισμούς της εκάστοτε ηγεσίας του εθνικού κέντρου. Και αυτή η εγγραφή επέφερε πλείστα όσα δεινά στους ηγέτες του κέντρου που έλπισαν ότι, αντιμετωπίζοντάς την ως «πρόβλημα λυμένο— του παρελθόντος», θα την υπερβούν ως εάν —πλέον— δεν υπήρχε.

ΚΑΙ ΠΛΑΝΗΘΗΚΑΝ πλάνην οικτράν. Γιατί, σήμερα, όταν οι πρωταίτιοι της Κυπριακής τραγωδίας, σίγουροι, ασφαλείς, ήρεμοι και «ανεύθυνοι», καταθέτουν στην ελληνική Βουλή σαν να έγραφαν τα απομνημονεύματά τους, δεν κάνουν άλλο παρά να θυμίζουν στο εθνικό κέντρο τις ευθύνες του απέναντι στην 12ετή παλινδρόμηση της πολιτικής του για τη λύση του Κυπριακού· μια ευθύνη που μεταφέρεται ευθέως στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση —πέραν των προοδευτικών της επιθέτων· μια ευθύνη, για την ατυχή έκβαση της μεταχουντικής κάθαρσης στην κυπριακή της εκδοχή· μια ευθύνη απέναντι στην ιστορία που την είδαν και τη βλέπουν τραγελαφικά, μόνον ως παρελθόν, και αναζητούν τώρα λύσεις συμψηφιστικές.

Η ΚΥΠΡΟΣ δεν μπορεί να είναι ούτε η ιστορία, της, ούτε ο εαυτός της. Είναι, ίσως, η ανολοκλήρωτη πορεία του ελληνισμού και των πολιτών του. Αυτοί, τουλάχιστον μπορεί να έχουν μνήμη, σκληρή και αναλλοίωτη, γι' αυτό και σωτήρια.

αντί

...ΚΗΛΥ, ΚΥΠΡΙΑΚΟ
ΚΑΙ ΣΑΧΛΑΜΑΡΕΣ...
ΜΑ ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΕΣ ΟΤΙ
ΟΛΑ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΝΑ
ΠΕΡΑΣΕΙ ΣΤΟ ΝΤΟΥΚΟΥ
Η... ΖΕΣΤΗ;

Το «μήνυμα» του κ. Μπομπ Κήλυ

ΠΟΙΟΣ ΕΙΠΕ ότι οι δηλώσεις Κήλυ συνιστούν «επέμβαση στα εσωτερικά μας»; Αυτά διαδίδονται από κάποιους απηνείς πολέμιους της «πολυδιάστατης εξωτερικής μας πολιτικής». Ο άνθρωπος — δηλαδή ο πρέσβης, ο Αμερικανός πρέσβης Ρόμπερτ (Μπομπ) Κήλυ — απλώς εξέφρασε «προσωπικές του εκτιμήσεις και απόψεις που, σε καμιά περίπτωση, δεν συνιστούν επέμβαση στα εσωτερικά μας». Άλλωστε, η σημερινή κυβέρνηση είναι «η κατ'εξοχήν ελληνική κυβέρνηση που δρα με γνώμονα τα εθνικά μας και μόνο συμφέροντα». Συνεπώς, όλα όσα λέγονται και γράφονται είναι εκ του πονηρού!

ΟΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ περί «προσωπικών απόψεων», «μη επεμβάσεων», «εθνικών συμφερόντων», κτλ., περιέχονταν στην κυβερνητική ανακοίνωση, που έφθανε στις εφημερίδες αργά το βράδυ της Τρίτης (θα 'ταν 10 μ.μ.) και ήταν απάντηση στις ανακοινώσεις που είχαν δώσει στη δημοσιότητα (από νωρίς το απόγευμα) τόσο η Νέα Δημοκρατία, όσο και το ΚΚΕ. Τι έλεγε η ανακοίνωση της Νέας Δημοκρατίας; Ότι ο Μπομπ Κήλυ δημαγωγεί... Ότι καπηλεύεται καταστάσεις... Ότι δημιουργεί ψευδαισθήσεις... Και ότι είναι καιρός, επιτέλους, ο Αμερικανός πρέσβης να ξεκαθαρίσει σε ποια εποχή και σε ποιες κυβερνήσεις αναφερόταν, όταν δήλωνε — πριν ένα χρόνο στη Γερουσία και, την περασμένη Δευτέρα στην «Ελευθεροτυπία»... — ότι η Ελλάδα ήταν μια εξαρτημένη, από τις ΗΠΑ, χώρα, λόγω της αμερικανικής βοήθειας που έπαιρνε... Τι έλεγε η ανακοίνωση του ΚΚΕ; Ότι ο κ. Κήλυ — με τη συνέντευξή του, κυρίως, στην «Ελευθεροτυπία» — θυμίζει τον αλήστου μνήμης Πιουριφόι... Ότι συμπεριφέρεται σαν να βρίσκεται σε «αμερικανικό αποικιακό έδαφος»... Ότι οι συστάσεις του για το πώς πρέπει να εξελιχθεί η ελληνική οικονομία ή ποιο πρέπει να είναι το μέλλον των αμερικανικών βάσεων, κτλ., αποτελούν απροκάλυπτη επέμβαση στα εσωτερικά μας. Η κυβέρνηση, συνεπώς, θα πρέπει όχι μόνο να υπογραμμίσει ότι οι δηλώσεις του «δεν συμβιβάζονται με τη συνέχιση της παρουσίας του στη χώρα μας» (κοντολογίς «η παραμονή του κ. Κήλυ στη χώρα μας είναι απαράδεκτη» — όπως σημείωνε την ίδια μέρα, ο «Ελεύθερος Τύπος»), αλλά και να βγάλει «τα απαραίτητα διδάγματα από την πολιτική των "ήρεμων νερών" που ακολουθεί».

Δεν είμαστε δα και αχάριστοι...

ΜΕΡΙΚΟΙ υπέθεσαν, προς στιγμή (ανάμεσά τους, ίσως, και η Μαρία Γαρουφαλή, η συνεργάτρια της «Ελευθεροτυπίας», που πήρε τη συνέντευξη) ότι ο κ. Κήλυ επιδίωκε, με τις νέες δηλώσεις του, να ρίξει γέφυρες στη Νέα Δημοκρατία, η οποία, φυσικά, δεν έχει λόγους να αισθάνεται ευτυχής από τις νεώτερες κλίσεις και επιλογές της αμερικανικής πολιτικής. Και, φυσικά, ο κ. Κήλυ δεν είχε πρόβλημα να διευκρινίσει ότι με τα όσα είχε πει στην αμερικανική γερουσία, εδώ και ένα χρόνο, κάθε άλλο παρά εννοούσε ότι εκείνες, οι πρώτες μεταπολεμικές ελληνικές κυβερνήσεις ήταν «υποτελείς στις Ηνωμένες Πολιτείες»... Άλλωστε με τις κυβερνήσεις αυτές («κεντρώες» ή δεξιές), οι Αμερικανοί είχαν συνεργασθεί θαυμάσια, τόσο στην περίοδο του εμφυλίου πολέμου, όσο και στα πρώτα μετεμφυλιοπολεμικά χρόνια, οικοδομώντας μαζί το «κράτος της δεξιάς» και την αμερικανοκρατία. Όμως... όμως, — σκέφθηκε ο Κήλυ — ενώ δεν πρέπει να δείξουμε ότι είμαστε «αχάριστοι» άνθρωποι (και θα ήταν «αχαριστία» αν απαρνιόμασταν την προσφορά ενός Τσαλδάρη ή Σοφούλη ή Διομίδη ή Βενιζέλου ή

Πλαστήρα ή Γ. Παπανδρέου ή Παπάγου...), από την άλλη, θα πρέπει να καταστήσουμε σαφές ότι, σήμερα, προτιμούμε να συνεργασθούμε με το ΠΑΣΟΚ, παρά με τη Ν. Δημοκρατία. Προτιμότερα τα «ήρεμα νερά» που μας προσφέρει ο Ανδρέας Παπανδρέου, παρά το «καμένο χαρτί» που λέγεται Κ. Μητσοτάκης. Και, φυσικά, προτιμούμε να υπογράψουμε τη νέα συμφωνία για τις βάσεις με το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, παρά στην αντιπολίτευση!

ΟΛΑ ΤΑ παραπάνω, αυτά, πήραν το «ένδυμα» μιας αποκλειστικής συνέντευξης, όπου, με σημεία αναφοράς την ερμηνεία όρων όπως «αφεντικό», «πελάτης», «πελατίτιδα», κ.ά., ο Μπομπ Κήλυ έδωσε όχι μόνο το δικό του, προσωπικό «στίγμα», αλλά — προπαντός αυτό — το «στίγμα» της σημερινής αμερικανικής πολιτικής. Το «μήνυμα», προς πάντα ενδιαφερόμενο, ήταν σαφές: Μάλιστα, εμείς οι καλοί — και ρεαλιστές — Αμερικανοί, συνειδητοποιούμε ότι δεν πρέπει να «γυρίσουμε πίσω»... Ότι η εποχή της εξάρτησης — που ήταν συνάρτηση της βοήθειας που παίρνατε από μας — παρήλθε... Ότι τώρα δεν κοιτάτε μόνο προς εμάς, αλλά και προς την Ευρώπη, μια και είσθε πλήρες μέλος της ΕΟΚ... Συνειδητοποιούμε, επίσης, ότι οι συσχετισμοί δυνάμεων μέσα στον ελληνικό εσωτερικό χώρο έχουν αλλάξει, έστω και αν δεν δεχόμαστε τη θεωρία περί «ιστορικής αναγκαιότητας του ΠΑΣΟΚ» (Ο κ. Κήλυ πιστεύει ότι «σε κάθε στάδιο της ιστορίας», μπορεί να υπάρξουν «πολλές εναλλακτικές λύσεις», όπως θα ήταν, λ.χ. μια «συμμαχική κυβέρνηση» ΠΑΣΟΚ και μερίδας της Δεξιάς).

ΟΛΑ ΑΥΤΑ, όμως, δεν σημαίνουν ότι η σημερινή κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ — την οποία προτιμούμε από μια κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας... — δεν έχει και αυτή ορισμένες υποχρεώσεις. Η φιλία και η συμμαχία δεν είναι μονόδρομος. Συνεπώς, στο θέμα των βάσεων, θα πρέπει να μας πει «πριν από το τέλος του 1987», τι προτίθεται να κάνει. Και δεν είναι απαραίτητο γι' αυτό να πάει ο πρωθυπουργός σας στην Ουάσινγκτον... (Με άλλα λόγια: Αν δεν «τακτοποιηθεί» το θέμα της παραμονής των βάσεών μας, δεν βλέπω πρόσκληση Ρέγκαν προς Παπανδρέου). Όσο για την περίπτωση αμερικανικών επενδύσεων στην Ελλάδα, θα πρέπει να έχετε υπόψη σας ότι θέλουμε νομοθεσία που να εξασφαλίζει, πρώτο, «εύκολο επαναπατρισμό των κερδών», δεύτερο, «ευχέρεια απολύσεων εργατικού ή υπαλληλικού προσωπικού», τρίτο «λιγότερο έλεγχο τιμών και λιγότερο κυβερνητικό παρεμβατισμό», τέταρτο... πέμπτο... Τέλος σε ό,τι αφορά τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, καλό θα είναι

να τα βρείτε μεταξύ σας. Εμείς, πάντως «ενθαρρύνουμε την ιδέα του διαλόγου και προς τις δύο πλευρές».

Καλημέρα σας: Εδώ η «Φωνή της Αμερικής»

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Κήλυ —παρά ταύτα— δεν ενόχλησε καθόλου την κυβέρνηση, αυτή την ίδια κυβέρνηση που στο θέμα λ.χ. του Βρετανού υπουργού Εξωτερικών, σερ Τζέφρυ Χάου, θέλησε να δώσει την αίσθηση ότι δεν ανέχεται ούτε μίγα στο σπαθί της! (Ακούς εκεί, κοτζάμ υπουργός και να μην ξέρει ότι ζητήσαμε αναβολή στη σύγκληση του συμβουλίου σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας; Δικαίως συνεπώς, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Μ. Παπαϊωάννου «ενέπνευσε» στον αυριανισμό ολοσέλιδους τίτλους όπως: «Ψεύτης ο Χάου»! —«Μαριονέτα ο Χάου»! και άλλα ευπρεπή παρόμοια). Άλλωστε, το δεύτερο μέρος της συνέντευξης του Αμερικανού πρέσβη δημοσιεύθηκε 24 μόλις ώρες πριν από τη συνάντηση του υφυπουργού Εξωτερικών Ι. Καψή με τον κ. Ρ. Κήλυ, για την εξέταση σειράς διμερών εκκρεμοτήτων, όπως είναι λ.χ. η ανανέωση της συμφωνίας για τη «Φωνή της Αμερικής», η πύκνωση των δρομολογίων των αμερικανικών αεροπορικών εταιριών, οι εργασιακές σχέσεις (κυρίως για τους εργαζόμενους στις αμερικανικές βάσεις), η σύναψη διακριτικής τουριστικής συμφωνίας, κ.ά.

ΣΥΝΕΠΩΣ, πέρα από το ότι ο κ. Κήλυ ανέπτυξε «προσωπικές» (και μόνο) απόψεις, που δεν συνιστούν επέμβαση στα εσωτερικά μας», η κυβέρνηση έκρινε πως δεν έπρεπε να διαταράξει το ωραίο κλίμα των «ήρεμων νερών», εφόσον, την άλλη μέρα, Καψής και Κήλυ θα συζητούσαν σημαντικά θέματα που εκκρεμούν από καιρό. Και οι εκκρεμότητες, όπως είναι γνωστό, ενίοτε βλάπτουν... Από την άλλη, δεν πρέπει να λησμονείται ότι, τον προσεχή Νοέμβριο, ο υπουργός Εξωτερικών Κ. Παπούλιας πηγαίνει στην Ουάσινγκτον, ύστερα από πρόσκληση του ομόλογου συναδέλφου του κ. Τζ. Σουλτς και, βέβαια, δεν θα ήταν ιδιαίτερα κομψό αν, τρεις μήνες πριν από την επίσκεψη αυτή, αναβιώναμε παλιές δυσάρεστες καταστάσεις. Είπαμε: Τώρα έχουμε «ήρεμα νερά». Και πολλά πράγματα μπορούν να «τακτοποιηθούν», ιδιαίτερα μετά τις δημοτικές εκλογές...

Η μαύρη (αρ. 12) επέτειος

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, Κύπρος και Ελλάδα, κατέγραψαν, τις μέρες αυτές, τη δωδέκατη επέτειο από το χουντικό πραξικόπημα κατά του Μακαρίου και την τουρκική εισβολή, ενώ στην ειδική εξεταστική επιτροπή της Βουλής για τον «Φάκελο της Κύπρου», συνεχίσθηκε η κατάθεση στρατηγών, συνταγματαρχών,

ταγματαρχών και άλλων, που είχαν άμεση ανάμιξη στο εγκλημα κατά της Κύπρου. Φυσικά όλοι τους ή σχεδόν όλοι τους, υποστηρίζουν ότι «δεν ήξεραν τίποτε για τον φόνο» και ότι σαν επαγγελματίες στρατιωτικοί, απλώς πειθαρχήσαν στις διαταγές των ανωτέρων τους. Το περίεργο είναι ότι η κυβέρνηση επιμένει, ακόμα, ότι οι συνεδριάσεις της επιτροπής είναι... απόρρητες, ενώ είναι κοινός τόπος ότι οι καταθέσεις «διαρρέουν» κατ' επιλογή, με αποτέλεσμα η εικόνα της προδοσίας, αλλά και η προσωπική ευθύνη του κάθε πραξικοπηματία, να διαχέονται.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ αυτή ήταν φυσικό να ενθαρρύνει τη σημερινή «πολιτική» παράταξη της χούντας —την ΕΠΕΝ— που ετοιμάζεται ήδη να κατεβάσει δικούς της υποψήφιους «δημάρχους» σε όλες τις μεγάλες πόλεις. «Δεν μας ενδιαφέρει —διακηρύσσουν— τι ποσοστά θα συγκεντρώσουμε στον κάθε δήμο. Ας είναι 0,01 ή 0,02%... Για μας σημασία έχει η «αποφυλάκιση των πατριωτών αξιωματικών, που σαπίζουν στον Κορυνδαλό... Γι' αυτούς θα δώσουμε τη μάχη»!

Η ΖΩΗ, όμως, προχωρεί πέρα από τα «κρα» των κοράκων, τα ευχολόγια, δηλαδή, των συμμοριτών της χούντας. Στη Θεσσαλονίκη, ο κοινός υποψήφιος της Αριστεράς, ο Στέλιος Νέστωρ, έδωσε ήδη την πρώτη συνέντευξη Τύπου τονίζοντας ότι «τούτη την ώρα, είμαστε οι μόνοι που μπορούμε να πάρουμε τη σκυτάλη του δήμου από το ΠΑΣΟΚ». Και την προοπτική αυτή φαίνεται να συμμερίζεται και η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, η οποία εκτιμά ότι «ο μεγάλος κίνδυνος» προέρχεται, αυτή τη στιγμή, από τη Θεσσαλονίκη! Όσο για την Αθήνα, δεν σταμάτησαν οι προσπάθειες ηγετικών στελεχών του κυβερνητικού κόμματος —κανοναρχούντος του Μένιου Κουτσόγιωργα— ν' αποσυρθεί η υποψηφιότητα Μπέη. Το όνομα του Μανώλη Γλέζου βρίσκεται και πάλι στα χείλη πολλών Πασοκίτων, όσο και αν ο ίδιος ο Μ. Γλέζος φέρεται αμετάκλητος στην απόφασή του ν' αναβαθμίσει την κοινότητα του μικρού χωριού του (Απεράθου), στη Νάξο. Οι πλέον αισιόδοξοι από το κυβερνητικό κόμμα, επιμένουν, ωστόσο ότι «ακόμα και με Μπέη θα κερδίσουμε την Αθήνα» και ότι, «στην απίθανη περίπτωση που θα κέρδιζε τις εκλογές ο Έμπερτ, ο μεγάλος ηττημένος δεν θα είναι το ΠΑΣΟΚ, αλλά ο Μητσοτάκης» (με την έννοια ότι ο Έμπερτ θα διεκδικούσε, αμέσως, την ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας). Όσο για τον Πειραιά, η άποψη της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ είναι ότι, με την καθόδο του Σκυλίτση, οι καλές πιθανότητες που είχε ο «νεοφιλελεύθερος» Α. Ανδριανόπουλος, «έχουν μειωθεί αισθητά».

ΕΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑ, ωστόσο, για τους εκλογικούς επιτελείς του ΠΑΣΟΚ, είναι η πολύ κακή κατάσταση της οικονομίας και η δήλωση —που επιβεβαιώθηκε και στην τελευταία συνεδρίαση του ΑΣΟΠ— ότι «προεκλογικό χρήμα» δεν υπάρχει. Αλλά, τότε, πως κερδίζονται, σας παρακαλώ, εκλογές, έστω και δημοτικές;

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:
Διακοπές με βιβλία

ΤΟ
ΚΟΥΤΙ
ΤΗΣ
ΠΑΝΩΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ
Ελληνικά και
ξένα λογοτεχνία
φιλοσοφία
πολιτική
ψυχολογία
παιδικά
κινηματογράφος
θεατρο
ξενολογία
τέχνες
Υκράδουρες
Λιθογραφίες
μεταξοτυπίες
αφισώσε

πλάκα • Βυρωνος 9 • τηλ. 32.22.394

Παιδότοπος
παιδικός σταθμός
νηπιαγωγείο

“Ενας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οί ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

Η εθνική ομοψυχία, ο νομάρχης και ο Χαμαϊλέων..

Το ΠΑΣΟΚ έδειξε σχετικά νωρίς τα όρια ανοχής του έναντι μιας επαγγελίας που το ίδιο εισήγαγε ως βασική ιδεολογική παράμετρο στις κοινωνικές διεργασίες της χώρας, αμέσως μετά τη μεταπολίτευση: η επαγγελία της αυτοδιαχείρισης και συνολικότερα της κοινωνικής αυτοοργάνωσης περιέπεσε σε ανυποληψία ήδη από τους πρώτους μήνες του '75, όταν οι εκλεγμένες τοπικές ηγεσίες των αυτοοργανωμένων πυρήνων του ΠΑΣΟΚ άρχισαν να «παραιτούνται» ή μία μετά την άλλη, η ευθέως να καθαιρούνται επί «ελιτισμών», «εισοδισμών», «φραξιολισμού», και άλλα παρεμφερή των επιζήλων επιγόνων του ζαχαριάδισμού.

Η πορεία του ΠΑΣΟΚ στα μεταγενέστερα χρόνια ήταν πορεία ενός «κόμματος εξουσίας» με αποτυπωμένα, σε όλη του την ένταση, τα χαρακτηριστικά του «ρωμέικου»: αθροιστικές, στιγμιαίες και εκ των ενόντων πολιτικές «συνθέσεις» προς το «συμφέρον του κόμματος», που εκπορεύονταν μόνον από τον σταδιακά συγκροτούμενο ηγετικό πυρήνα και τον υπεράνω αυτού πρόεδρο· συνεχείς «ανασυγκροτήσεις» του κομματικού οργανισμού, πάλι προς το συμφέρον του κόμματος· παλινδρομήσεις τακτικής στο όνομα της πραγματιστικής προσαρμογής, πάλι προς το συμφέρον του κόμματος που όδευε προς την εξουσία κ.ο.κ.

Όταν, επιτέλους, το ΠΑΣΟΚ κατέκτησε την κυβέρνηση, τα παραπάνω συμπτώματα επιτάθηκαν και ενισχύθηκαν —κρατικής ισχύος ένεκα— μόνο που τώρα τα πάντα υπάκουαν στο «συμφέρον του έθνους» ή του «κράτους». Τώρα, οι πολίτες, με το άλλοθι μιας «εξελληνισμένης» εκδοχής των αντιλήψεων περί αδύναμης κοινωνίας των πολιτών, άρχισαν να αντιμετωπίζονται ως ανεπαρκείς για το «βαρύ έργο της Αλλαγής», το οποίο εναποτίθετο, «κατ' ανάγκην», στους στιβαρούς ώμους της κυβέρνησης και του κράτους: από εδώ θα προέρχονταν πλέον οι πρωτοβουλίες θεσμικής αναμόρφωσης που θα καθιστούσαν τους υπήκοους πολίτες.

Και ένα από τα βασικά τέκνα αυτής της αναμόρφωσης, η αυτοδιοίκηση, η αποκέντρωση, ο δημοκρατικός προγραμματι-

σμός Κ.Τ.Τ., έμελε να γεννηθεί τυφλό και ανάπηρο: μετά από μακροχρόνιο τοκετό, όπου οι χειρουργοί άλλαξαν σαν νοσοκόμοι, το νομοσχέδιο που ψηφίστηκε πρόσφατα από τη Βουλή για την αυτοδιοίκηση «δεύτερου βαθμού» έχει τη σφραγίδα του αδιεξόδου στο οποίο μοιραία οδηγεί η αντιφατική πολιτική του πασοκικού κρατισμού: πλουραλισμός και αυτοοργάνωση, αλλά και τήρηση της αρχής της ενός κέντρου εξουσίας.

Πρόσφατα, στην πανελλήνια σύσκεψη νομαρχών, το μήνυμα του πρωθυπουργού συνόψισε έξοχα τον τραγέλαφο των αντιφατικών επιδιώξεων: «ο νομάρχης είναι ο εκφραστής της κυβερνητικής βούλησης... και κάθε κυβερνητική προσπάθεια για αποκέντρωση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό απ' αυτόν»· όμως, ο

ΝΑΜΙΜΠΙΑ — ΚΥΠΡΟΣ: Βίοι παράλληλοι

Από την πρώτη ματιά θα νόμιζε κανείς ότι επρόκειτο για μια ακροαριστερή συνάντηση. Η συζήτηση αναφερόταν αποκλειστικά σε εμπαιγμό, εκμετάλλευση και τερατώδη ιμπεριαλιστικά εγκλήματα. Η εικόνα ήταν όμως απατηλή. Οι ομιλητές ανήκαν στις πιο «μετριοπαθείς» χώρες του Τρίτου Κόσμου, ενώ το βήμα, από το οποίο εξαπόλυαν τους μύθους τους ήταν η Διάσκεψη του ΟΗΕ για τη Ναμίμπια, την περασμένη εβδομάδα στη Βιέννη.

Ήδη η σύνθεση των αντιπροσωπειών ήταν χαρακτηριστική για το πνεύμα αυτής της διάσκεψης. Παρόντες ήταν οι υπουργοί των Εξωτερικών των χωρών οι οποίες ενδιάμεσα διαβλέπουν στη Ναμίμπια όχι απλώς ένα μοντέλο της κλασικής αποικιοκρατίας, αλλά και το αρχέτυπο των υπό διαμόρφωση σχέσεων Βορρά - Νότου· έ-

τσι όπως θα το 'θελε τουλάχιστον ο «Βορράς».

Μόνο με τους γραμματείς των πρεσβειών ήταν παρόντες, αντίθετα, οι μεγάλες ατλαντικές δυνάμεις —Μεγ. Βρετανία, ΗΠΑ, Γαλλία, Καναδάς και Δυτ. Γερμανία— δηλαδή οι χώρες που έχουν κάθε λόγο να αποφεύγουν δεσμευτικές συζητήσεις. Οι οποίες αναγνωρίζουν μεν την απόφαση 435 του ΟΗΕ που προβλέπει την άμεση αποχώρηση των στρατευμάτων της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης από τη Ναμίμπια, αρνούνται όμως να επιβάλουν τις αναγκαίες οικονομικές κυρώσεις εναντίον των ρατσιστών της Πρετόριας.

Όλα αυτά φυσικά όχι χωρίς λόγο. Δίπλα στις νοτιοαφρικανικές επιχειρήσεις είναι κυρίως οι πολυεθνικές της Δύσης που λυμαίνονται τις πρώτες ύλες της Να-

μίμπια. Και οι ίδιες αυτές πολυεθνικές είναι εκείνες, που, για τα επόμενα 20 χρόνια έχουν σχεδιάσει να μην αφήσουν πέτρα πάνω σε πέτρα σ' αυτή τη χώρα —υπό την προϋπόθεση ότι κάτω απ' αυτές θα είχαν απομείνει κάποια ίχνη από τα προς το παρόν ακόμα πλούσια κοιτάσματα χρυσού, ουρανίου ή διαμαντιών.

Τουλάχιστον από μια άποψη λοιπόν η διάσκεψη αυτή πρόσφερε ένα διδακτικό θέαμα μπρεχτικού ύφους και ολκής δείχνοντας ποιοι είναι πράγματι εκείνοι που υπονομεύουν το κύρος και τις λειτουργίες του διεθνούς οργανισμού —και γιατί.

Η Ναμίμπια δεν είναι τόσο μακριά μας: στην Κύπρο ξένα στρατεύματα κατέχουν μεγάλο τμήμα του εδάφους κατά παράβαση άλλης απόφασης του ΟΗΕ και με την ανοχή —και πάλι— των ατλαντικών δυνάμεων.

νομάρχης είναι και ο «κύριος εκφραστής της εθνικής ομοψυχίας στο χώρο του». Δηλαδή, προκειμένου να διασώσουμε τον «επαναστατικό νόμο για την τοπική αυτοδιοίκηση», μεταμορφώνουμε χαμαιλεοντικά ένα όργανο της κυβερνητικής, ήγουν κρατικής βούλησης σε μοχλό... αυτοδιοίκησης· αλλά για να το κάνουμε αυτό πρέπει το όργανο αυτό να εκφράζει και την «εθνική ομοψυχία στο χώρο του».

Δεν λέμε, σε σχέση με τη Δεξιά υπάρχει πρόοδος: μπορεί να καταργήσαμε την κοινωνική αυτοοργάνωση, επειδή οι πολίτες είναι «ανάπηροι», αλλά σε κάθε νομό εφαρμόζουμε την αποκέντρωση του έθνους, φτιάχνουμε ένα μίνι-έθνος μέσω του νομάρχη.

Καιρός για την οργάνωση της χώρας σε καντόνια.

Ο ΘΕΣΑΣ ΕΑΥΤΟΝ ΕΚΤΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Καλώς εχόντων των πραγμάτων, οι διεργασίες γύρω από τις δημοτικές εκλογές οριοθέτησαν ήδη και έθεσαν σε δοκιμασία πλείστες όσες εξελίξεις, ροές και ρεύματα του δημόσιου βίου μετά τον περσινό Σεπτέμβριο (τότε άρχισε, η μετεκλογική ανασυγκρότηση της πολιτικής και της πολιτικής μας ζωής). Οι επιλογές ενόψει της Οκτωβριανής μάχης έχουν ευκρινώς δρομολογηθεί στα σημαντικότερα άσπρη της χώρας και ούτε λίγο ούτε πολύ βρισκόμαστε ουσιαστικά στην καταμέτρηση του «έλαβον».

Από την άλλη, στην πολιτική δεν είναι αρετή ο ετεροχρονισμός του λόγου ενός πολιτικού αξιωματούχου σε σχέση με τα γεγονότα ή τα έργα. Στην προκειμένη περίπτωση ο αξιωματούχος είναι το μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ Κ. Σκανδαλίδης, και ο ετεροχρονισμός που διέπραξε συνίσταται ότι σε κύριο άρθρο του στην «Εξόρμηση» της 3ης Ιουλίου επιμένει ότι «το ΠΑΣΟΚ είναι ανοιχτό στο διάλογο και τη συνεργασία με όλες ανεξάρτητα τις προοδευτικές δυνάμεις...».

Τα γεγονότα, βέβαια, είναι άλλα. Η επίθεση «ενότιας» της Χαλκίδας αποδείχθηκε φιάσκο άνευ συνεχείας —ευτυχώς, ως φιάσκο που ήταν, για το δημόσιο βίο της χώρας. Η πρόταση για σύμπυξη «μετώπου εθνικής σωτηρίας» που απηύθυνε ο κ. Παπανδρέου σε συνέντευξή του στην αναδομηθείσα «Εξόρμηση», ήταν ρητορικό σχήμα —από τα συνηθισμένα του πρωθυπουργού— προς διασκέδαση των αδιεξόδων της πολιτικής του και, επιπρόσθετα, προς ανάλωση των ημετέρων ανησυχιών ότι απώλεσε την «ηγεμονία» στο πολιτικό παιχνίδι.

Κι ύστερα, ήρθε ο τραγέλαφος με την υποψηφιότητα Μπέη: συζητάμε, με πνεύμα ενότητας και διαλόγου, την υποψηφιότητα Κατριβάνου, όμως, την τελευταία στιγμή, όλως «απροσδοκήτως», επιλέγουμε με πνεύμα σταθερό στη μίση διατήρηση κάποιων άλλων ισορροπιών, τον δοκιμασμένο «μέσο» άρχοντα κ. Μπέη.

Και μετά από όλα αυτά, ο κ. Σκανδαλίδης, που δεν έμαθε ότι τα απροσδόκητα, ακόμα και για τον ίδιο, αποτελούν, τον χρυσό κανόνα της διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ επιμένει ελληνικότατα στο ρητορικό άθρυμα της Χαλκίδας.

Και αυτοί μεν προς τους οποίους απευθύνεται έχουν γνώση του αθύρματος· ο ίδιος, όμως, δεν συνειδητοποιεί ότι επιμένοντας σε ετεροχρονισμούς μπορεί να διακινδυνεύσει να θέσει εαυτόν εκτός Κινήματος έστω κι αν η σημερινή θέση του επιφυλάσσει μόνον απροσδόκητα;

ΠΟΛΙΤΙΚΗ Ή ΚΟΥΤΣΑΒΑΚΙΣΜΟΣ;

Αν η εξουσία έχει διπλή όψη, σαν τον Ιανό, τούτο, μεταξύ άλλων, σημαίνει ότι η μια της όψη, το δικαίωμα δηλαδή της αποκλειστικής χρήσης της νόμιμης βίας, δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την άλλη όψη, τη σχεδίαση και την εφαρμογή της κοινωνικής συναίνεσης. Διαφορετικά, η συγκρότηση της Πολιτείας παύει να εδράζεται στη δημοκρατική αρχή της νομιμότητας και της νομιμοποίησης και επενδύεται αυτομάτως ποικίλες μορφές αυταρχίας —έως και την ανοικτή δικτατορία.

Ο Ιανός, λοιπόν, ορίζει τους τρόπους άσκησης της πολιτικής σε μια δημοκρατική Πολιτεία, τέτοια που έχουμε κι εμείς. Και μάλιστα, τα τελευταία πέντε χρόνια, έχουμε μια δημοκρατική Πολιτεία απαλλαγμένη από το κέλυφος του «αμαρτωλού παρελθόντος» της Δεξιάς. Αυτό σημαίνει το μυριάκις δι' επισήμων χει-

100 ΧΡΟΝΙΑ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

Όλοι γιόρτασαν την επέτειο των 100 χρόνων του αγάλματος της Ελευθερίας στη Νέα Υόρκη. Με τον τρόπο του ο συνεργάτης μας Μίλτος Σκούρας προσάρμοσε την επέτειο με το φάκελο για το Γουατεργκάιτ. Εμείς, ανασύρουμε τα σκίτσα των διάσημων σχεδιαστών. Του Τόμι Ούνγκερερ (1967) και του Μελ Κάλμαν (1970). Και ξαναγυρίσαμε στους στίχους του Καρυωτάκη για το άγαλμα της Ελευθερίας:

«Πεταλούδες χρυσές οι αμερικάνοι
λογαριάζουν πόσα δολάρια κάνει
σήμερα το υπερούσιο μέταλλό σου...».

λέων και πανηγυρικός διατυπωθέν ρητόν: η Ελλάδα για πρώτη φορά χαιρείται την «πλήρεια» δημοκρατία.

Δεν έχουμε λόγους, τυπικούς τουλάχιστον, να διαφωνήσουμε: Κοινοβούλιο υπάρχει —έστω αυτό που υπάρχει· κυβέρνηση εκλεγμένη για δεύτερη φορά με συντριπτική πλειοψηφία έχουμε— έστω κι αν η δεύτερη εκλογή της ήταν αρκούντως λαϊκιστική και δημοψηφισματική· διάκριση εξουσιών έχουμε— έστω κι αν είναι τόσο «λειτουργική» αυτή η διάκριση που αναβάλλονται έκτακτα υπουργικά συμβούλια, επειδή διάφοροι καθ' ύλην αναρμόδιοι υπουργοί μπλοκάρουν τα πάντα, γιατί εννοούν να επιβάλουν Εισαγγελέα Αρείου Πάγου «δικό τους». Μ' αυτά και μ' άλλα, η πολιτική που ασκείται τηρεί κάποιους κανόνες δημοκρατικής νομιμοποίησης, δηλαδή κανόνες που μόνον αυτοί, πιστεύουμε, ορίζουν την πολιτική σήμερα.

Υπάρχουν, όμως, και κάποιοι άλλοι κανόνες, που υπακούουν σε παρεφθαρμένες αξίες της πάλαι ποτέ ρωμείκης λεβεντιάς, η οποία όταν ανθούσε αποτέλεσε το έρμα και την κινητήρια αρχή συγκρότησης πλείστων όσων πολιτικών και εθνικών πράξεων του υπό τους Οθωμανούς δούλου ελληνισμού. Όταν τα εξωτερικά γνωρίσματα, ή αν θέλετε το φολκλόρ, αυτής της λεβεντιάς μεταφέρθηκε στην απελευθερωμένη Ελλάδα, τότε άνησε και ο κουτσαβακισμός: η στήριξη όχι της λεβεντιάς, αλλά της «μαγκιάς», πια, στη δύναμη που αποκτήθηκε άπαξ και που διατηρείται πέραν και άνω της συναίνεσης.

Μιλάμε για την απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου να επιβάλει κατάσχεση στις περιουσίες 15 πιλότων που ζημίωσαν με τις απεργίες τους τον εθνικό «αερομεταφορέα». Και δεν εξετάζουμε, βέβαια πόσο ζημίωσε την Ο.Α. η απόφαση να πληρωθούν με το παραπάνω διάφοροι ξένοι πιλότοι που «αντικατάστησαν» τους δικούς μας «αντεθνικούς». Δεν μιλάμε για τα χάλια της Ο.Α. που επιτείνονται από πολιτικές του είδους «ο θάνατός σου η ζωή μου». Δεν μιλάμε για μια ανύπαρκτη πολιτική που αναζητά αποδιοπομπαίους —και, φευ, εύκολους...— τράγους. Μιλάμε για τη συμπεριφορά εκείνης της κυβέρνησης που υποκατέστησε την άσκηση της πολιτικής με την εις το διηνεκές «αρχή» του «θα σου δείξω εγώ, ρε». Την πολιτική που αντί να ανασυγκροτηθεί μετά τη σύγκρουση, αντί να ηγεμονεύσει συναινετικά, μετά τη «νίκη» της, εξακολουθεί να επιδεικνύει την εκ του ασφαλούς επίδειξη ισχύος —αυτός είναι ο κουτσαβακισμός— σε μια κοινωνική κατηγορία που αναγορεύτηκε πριν τη «μάχη» ως εχθρός —όπως ακριβώς έπραττε ο Δον Κιχώτης.

Σε πείσμα ακόμα και του εαυτού της αυτή η πολιτική δεν κατόνησε ακόμα ότι «οι μάγκες δεν υπάρχουν πια, τους πάτησε το τρένο». Ή, αλλιώς, η πολιτική δεν είναι «ξυλίκι», είναι Ιανός...

Για το Συμβούλιο Σύνδεσης ΕΟΚ-ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Από τον κ. Γιάννο Κρανιδιώτη, ειδικό γραμματέα του υπουργείου Εξωτερικών, πήραμε το παρακάτω γράμμα, αναφορικά με τα όσα γράφηκαν στο «Πολιτικό Δεκαπενθήμερο» του προηγούμενου τεύχους, για τη σύγκληση του Συμβουλίου Σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας:

Αγαπητό Αντι,

Στο φύλλο σας της 4ης Ιουλίου 1986 το σχόλιο του αρθρογράφου του «Πολιτικού Δεκαπενθήμερου» αναφέρει ότι η Ελλάδα έδωσε τη συγκατάθεσή της για τη σύγκληση του Συμβουλίου Σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας τον ερχόμενο Σεπτέμβριο. Η πληροφορία αυτή είναι ανακριβής και οφείλεται προφανώς σε λανθασμένη ενημέρωση του αρθρογράφου. Θα σας παρακαλούσα να δημοσιεύσετε την επιστολή μου αυτή η οποία περιγράφει τις πραγματικές εξελίξεις του θέματος:

Με αφορμή το «φίλικό διακανονισμό» μεταξύ των πέντε Ευρωπαϊκών Χωρών που είχαν προσφύγει εναντίον της Τουρκίας στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης, πολλά ευρωπαϊκά κράτη επεδίωξαν στις αρχές του χρόνου την αναθέρμανση των σχέσεων της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Η Ολλανδική Προεδρία, επέδειξε ιδιαίτερο ζήλο στην προώθηση του Τουρκικού αιτήματος για άμεση σύγκληση του Συμβουλίου Σύνδεσης.

Η Ελλάδα αντιτάχθηκε και στην επιχειρούμενη εξομάλυνση αλλά και στη σύγκληση του Συμβουλίου Σύνδεσης. Η ελληνική αντίθεση οφείλεται τόσο στην εσωτερική κατάσταση στην Τουρκία και τη συνεχιζόμενη συστηματική καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όσο και στη γενικότερη επεκτατική πολιτική της τουρκικής κυβέρνησης έναντι της Ελλάδας και της Κύπρου.

Στο Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών του Ιουνίου, η Ολλανδική Προεδρία πρότεινε ως ημερομηνία σύγκλησης του Συμβουλίου Σύνδεσης την 16η Σεπτεμβρίου. Η ημερομηνία σύγκλησης του Συμβουλίου Σύνδεσης ορίζεται από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου Σύνδεσης και δεν απαιτεί ομοφωνία των κρατών - μελών.

Ο Αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών κ. Θ. Πάγκαλος εξέφρασε την κατηγορηματική αντίθεση της Ελλάδας για σύγκληση του Συμβουλίου και κατέκρινε την Προεδρία για τη σπουδή που επέδειξε στο θέμα παρόλο που δεν έχει σημειωθεί καμία

πρόοδος στα εκκρεμή ζητήματα της σύνδεσης.

Στις 3 Ιουλίου, η Ελλάδα ζήτησε από τη Βρετανική Προεδρία την αναβολή του Συμβουλίου Σύνδεσης, μετά την προκλητική επίσκεψη του Οζάλ στα κατεχόμενα κυπριακά εδάφη. Το ελληνικό αίτημα θα συζητηθεί στο Συμβούλιο Υπουργών του Ιουλίου.

Με την ευκαιρία αυτή θέλω να σημειώσω ότι δεν είναι η πρώτη φορά που η ελληνική κυβέρνηση έθεσε το θέμα της Κύπρου και των σχέσεων της με την Τουρκία στα αρμόδια όργανα της ΕΟΚ. Ο πρωθυπουργός έχει επανειλημμένα αναφερθεί στα θέματα αυτά (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Στουτγάρδης, Κοπεγχάγης) και στα πλαίσια της Πολιτικής Συνεργασίας έχουν επανειλημμένα υιοθετηθεί σημαντικές αποφάσεις για το Κυπριακό (22/11/83, 4/12/83, 20/5/85 κτλ.).

Αυτό που συμβαίνει για πρώτη φορά και το έθεσε με σαφήνεια ο πρωθυπουργός στη Χάγη είναι η σύνδεση των Ελληνοτουρκικών σχέσεων και του κυπριακού με την προσπάθεια της Τουρκίας για αναθέρμανση των σχέσεων της με την ΕΟΚ. Η σύνδεση των θεμάτων αυτών από την Ελλάδα δεν ήταν δυνατόν να προβληθεί νωρίτερα δεδομένου ότι δεν είχε τεθεί ζήτημα ομαλοποίησης των σχέσεων ΕΟΚ - Τουρκίας.

Ο Ειδικός Γραμματέας
Γιάννος Κρανιδιώτης

Προς μια διεθνοποίηση του θέματος της Μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτ. Θράκης

Στα πλαίσια της πρόσφατης προκλητικής πολιτικής του Οζάλ έναντι της Ελλάδας, η Άγκυρα φαίνεται ότι μεθοδεύει μια νέα «διπλωματική επίθεση» για τη διεθνή προβολή των προβλημάτων των «Τούρκων της Δ. Θράκης». Στα τέλη του Μαΐου ο Παντουρκικός Σύνδεσμος «Αλληλεγγύης Τούρκων Δυτικής Θράκης» οργάνωσε στην Κωνσταντινούπολη συμπόσιο για τη «σημερινή κατάσταση των Τούρκων της Δ. Θράκης». Από τους ομιλητές ο καθηγητής Μουμτάζ Σοϊσάλ, ο δημοσιογράφος Μεχμέτ Αλί Μπιράντ και ο βουλευτής Κιαιμράν Ινάν πρότειναν την παρουσίαση του προβλήματος της Δυτ. Θράκης σε διεθνές πλέον επίπεδο.

Στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια της μίνι συνόδου του Συμβουλίου Ευρώπης στην Κωνσταντινούπολη (30.6/5.7) τριμελής επιτροπή Δυτικοθακικών επισκέφθηκε τον Πρόεδρο της Νομικής Επιτροπής του Συμβουλίου Ευρώπης Björn Elmqvist εκ μέρους των «Τούρκων» της Δυτ. Θράκης.

Στρατευμένοι στην προώθηση της τουρκικής προπαγάνδας, οι

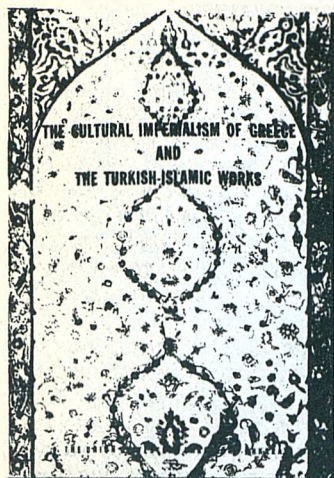
Η σύγκληση της συνόδου της κοινοβουλευτικής συνέλευσης του Συμβουλίου Ευρώπης στην Κωνσταντινούπολη, με τη συγκέντρωση 150 βουλευτών από 21 ευρωπαϊκές χώρες, ενίσχυσε πολιτικά το στρατοκρατικό και καταπιεστικό καθεστώς της Άγκυρας. Είναι πλέον σαφές ότι την προβολή της Τουρκίας σαν μια χώρα που βαδίζει με γοργούς ρυθμούς προς τον πλήρη εκδημοκρατισμό έχουν αναλάβει

βει εργολαβικά ορισμένοι δυτικοί συντηρητικοί κύκλοι οι οποίοι πιστεύουν ότι με τον εξωραϊσμό του τουρκικού καθεστώτος δεν διευκολύνονται μονάχα τα δικά τους εθνικά οικονομικά συμφέροντα αλλά ταυτόχρονα διευκολύνεται και η στρατιωτική ενσωμάτωση της Τουρκίας στην Ατλαντική Συμμαχία.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της εμμο-

νής που επιδεικνύουν για τον πλήρη εναγκαλισμό της Τουρκίας από το Συμβούλιο Ευρώπης, μιας οργάνωσης που υποδύεται το ρόλο θεματοφύλακα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποτελεί ο Άγγλος βουλευτής Σερ Φρίντριχ Μπένετ. Στη συνέντευξη Τύπου που έδωσε ο Άγγλος συντηρητικός βουλευτής, μετά τη λήξη των εργασιών της μίνι-συνόδου εξέφρασε απεριφραστα την πεποίθηση του ότι «τα ανθρώπινα δικαιώματα είχαν πλήρως αποκατασταθεί στην Τουρκία».

Βεβαίως, η Τουρκία ακριβοπληρώνει αυτές τις θετικές δηλώσεις των ξένων. Σύμφωνα με πληροφορίες της Μιλλιέτ (5/7) κατά τη διάρκεια του τριήμερου της μίνι -συνόδου ξεδοήθηκαν 200 εκατομμύρια τουρκικές λίρες για τους ευρωπαίους κοινοβουλευτικούς. Δεν ήταν όμως διατεθειμένοι όλοι οι ξένοι βουλευτές να εξαγορασθούν. Ο Άγγλος εργατικός βουλευτής Τόμας Κοξ που συμμετείχε στη μίνι -σύνοδο τόνισε πριν την αναχώρησή του από την Τουρκία ότι η «υπερβολικά φιλόξενη συμπεριφορά της τουρκικής κυβέρνησης ήταν προσποιητή και απόβλεπε στη συγκατάλυση των δημοκρατικών περιορι-

THE CULTURAL IMPERIALISM OF GREECE AND
THE TURKISH-ISLAMIC WORKS

It is to be expected partly or completely

THE UNION OF WESTERN THRACIANS - ANKARA

THE AIM OF THIS WORKLET IS TO REFER TO THE WORLD
PUBLIC OPINION THE ATTITUDE OF GREECE TO UNIVERSAL
CULTURE AND ART. DESPITE THE FACT THAT IT UNDER-
TOOK TO ACT IN ACCORDANCE WITH THE UNIVERSAL PRIN-
CIPLES OF HUMAN RIGHTS, HELSINKI CONFERENCE, THE
DECLARATION OF THE UNITED NATIONS AND THE BILATERAL
AGREEMENTS IT MADE WITH OTHER COUNTRIES.

Φυλλάδια της «Ένωσης των Δυτικοθρακιωτών». Η έκδοση έγινε στην Άγκυρα.

σκληροπυρηνικοί μουσουλμάνοι τόνισαν ότι η μειονότητα είναι απο-
φασισμένη να κάνει χρήση του δικαιώματος της ατομικής προσφυ-
γής στο Συμβούλιο Ευρώπης για να καταγγείλει διεθνώς την ελληνι-
κή κυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
(αρθ. 25). Ο Elmquist, από την πλευρά του, ενημέρωσε τους μειονοτι-
κούς ότι σε περίπτωση που θα βρει ευκαιρία θα μεταβεί στη Δυτ.
Θράκη για να εξετάσει επιτόπου την κατάσταση. Διαβεβαίωσε επί-
σης τους μουσουλμάνους ότι ο θεσμός της ατομικής προσφυγής θα
μπορούσε να βοηθήσει στην επίλυση του προβλήματος της μειονότη-
τας.

Συσχετίζοντας το μειονοτικό πρόβλημα της Βουλγαρίας με την πο-
λιτική που ακολουθεί η Ελλάδα στη Δ. Θράκη, η Τερτζουμάν (15/7)
γράφει:

«Ενώ δεν πέρασε αιώνας από τον τερματισμό της οθωμανικής κυ-
ριαρχίας στα Βαλκάνια οι Τούρκοι από πλειοψηφία που ήταν στην ελ-
ληνική και βουλγαρική Θράκη, ξεπέσαν σε μειονότητα και τώρα μπή-
καν στη διαδικασία του αφανισμού. Αν η Τουρκία εξακολουθήσει να α-
γνοεί αυτούς τους ομοεθνείς της, μετά από 30-40 χρόνια δεν θα συναν-
τήσετε σε κανένα μέρος της Δυτ. Θράκης, της Μακεδονίας ή των Βαλ-
κανίων κανένα απόγονο των "τέκνων του Πορθητή"».

Στο προσεχές μέλλον φαίνεται ότι οι Τούρκοι θα επιχειρήσουν τη
διεθνοποίηση του μουσουλμανικού θέματος.

σμών που συνεχίζονται στην Τουρκία!

Πραγματικά είναι σαφές ότι ο άτυπος
συνασπισμός των στρατιωτικών και μεγα-
λοβιομηχάνων που κυβερνά την Τουρκία
από το 1983 εξακολουθεί να παραβιάζει
κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα και
τις συνδικαλιστικές ελευθερίες. Στις 14
Ιουλίου η «Τζουμχουριέτ» δημοσίευσε δη-
λωση του Γ. Γραμματέα της Διεθνούς Α-
μνηστείας Τόμας Χάμερμπεργκ ότι η
τουρκική κυβέρνηση, παρά τις υποσχέ-
σεις της, συνεχίζει τα βασανιστήρια.

Ο Τόμας Χάμερμπεργκ διευκρίνισε ότι
καμιά πρόοδος δεν έχει επιτευχθεί στο
θέμα αυτό και ότι η «Διεθνής Αμνηστεία»
εξετάζει κάθε ισχυρισμό για βασανιστή-
ρια στην Τουρκία που τον τεκμηριώνει α-
φού διασταυρώσει διάφορες πληροφο-
ρίες.

Σε σχόλιό του στην «Τζουμχουριέτ»
(9/7) ο Ουγούρ Μουμτζού (που έχει στο
παραλθόν ταλαιπωρηθεί επανειλημμένα
από τους στρατιωτικούς) επεσήμανε ότι
στην Τουρκία «υπήρχαν ανέκαθεν απαγο-
ρεύσεις που περιόριζαν τη σκέψη και ορ-
γάνωση» στις οποίες προστέθηκαν και
νέες με το Σύνταγμα του 1982.

Ο Τούρκος δημοσιογράφος συνέχιζε
τονίζοντας ότι αν δεν αρθούν οι διατάξεις
του Ποινικού Κώδικα που δεν επιτρέπουν
την ίδρυση κομμάτων με μαρξιστικές ή
θρησκευτικές τάσεις, οι προσεχείς ανα-
πληρωματικές εκλογές δεν θα εκφράζουν
τη «βούληση του έθνους», όπως δεν την ε-
ξέφραζαν και οι δημοτικές εκλογές του
1984.

Το μονοπώλιο της εξουσίας από μια ο-
μάδα στρατιωτικών και μεγαλοβιομηχά-
νων σε συνδυασμό με τον περιορισμό των
πολιτικών και συνδικαλιστικών δικαιωμά-
των της μεγάλης πλειοψηφίας των Τούρ-
κων έχει οδηγήσει σε μια θεαματική ανα-
βίωση του θρησκευτικού φανατισμού
στην Τουρκία. Το Ισλάμ φαίνεται να ανα-
πληρώνει την έλλειψη κοινωνικής συμμε-
τοχής και εμφανίζεται παράλληλα σαν έ-
νας ταξικός παράγοντας. Το μεγαλόπνοο
σχέδιο του Εβρέν για μια απολιτική κοινω-
νία χωρίς ταξικές και ιδεολογικές συγ-
κρούσεις, έχει πλέον εγκαταλειφθεί. Έτσι,
το τουρκικό καθεστώς όχι μόνο συνε-
χίζει να επιδιώκει στην εξόντωση της
κουρδικής μειονότητας, των αράβων αυ-
τονομιστών της Αλεξανδρέττας και της

Με το περιβάλλον θα ασχολούμαστε τώρα;

Περίεργα πράγματα συμβαίνουν στην Κέρκυρα: Μια έκταση και
μάλιστα ιδιωτική 40 περίπου στρεμμάτων ανάμεσα στην περιοχή
Πουλάδες και Τερπλόνι γίνεται χλωματή σκουπιδιών με την
προστασία μάλιστα της Αστυνομίας. Ας σημειωθεί ότι η περιοχή
απέχει μόνο 12 χλμ. από την πόλη, είναι κατοικημένη και υπάρ-
χει επιπλέον νερό το οποίο τροφοδοτεί όπως λένε πηγές στην
περιοχή Γούβιας, αλλά και τη γνωστή πηγή Τζάβρου. Οι κάτοικοι
της περιοχής αντέδρασαν γιατί εκεί απ' ό,τι φαίνεται θα μαζεύ-
ονται το σύνολο των σκουπιδιών του νησιού, που ιδιαίτερα την
τουριστική περίοδο είναι υπερβολικό.

Απάντηση στις διαμαρτυρίες ήταν η Αστυνομία. Ας σημειωθεί
επίσης, ότι το Υγειονομικό Συμβούλιο απέρριψε την περιοχή ως
τόπο συγκέντρωσης των σκουπιδιών. Ας ελπίσουμε ότι κάποιοι
αρμόδιοι θα δείξουν ενδιαφέρον πριν είναι αργά...

μαρξιστικής Αριστεράς αλλά στρέφεται ε-
ναντίον και των θρησκευτικών οργανώσε-
ων. Στις 12 Ιουλίου ο υπουργός Εσωτερι-
κών Ακμπουλούτ δήλωσε ότι εξαρθρώθη-
καν οι θρησκευτικές οργανώσεις Χίτ-
ζμπουλλαχ και το ισλαμικό Κόμμα Απε-
λευθέρωσης Χίτζμπουτ Ταχρίρ, ενώ απα-
γορεύθηκε η είσοδος στην Τουρκία περιο-
δικών με ορθόδοξο ισλαμικό περιεχόμε-
νο. Είναι γεγονός ότι οι παράνομες αυτές
ισλαμικές οργανώσεις έχουν πρόσφατα
δραστηριοποιηθεί στο εσωτερικό της χώ-
ρας μεταξύ των μεταναστών και των κα-
τοίκων στις τενεκεδουπόλεις γύρω από
τα μεγάλα αστικά κέντρα όπως το Ερζου-
ρούμ, Ικόνιο, Προύσα, Κωνσταντινούπο-
λη, Άγκυρα και η Σμύρνη. Η πραγματική ι-
σχύς του Ισλάμ στη σημερινή Τουρκία εί-
ναι άμεσα συνδεδεμένη με τη φυσιολογι-
κή επάνοδο της τουρκικής κοινωνίας στις
θρησκευτικές της παραδόσεις και με την
εξασθένιση του αντιθρησκευτικού κεμαλι-
σμού.

Με καταπιεστικά μέτρα η σημερινή
στρατιωτικο-οικονομική ελίτ προσπαθεί
να εμποδίσει τον τουρκικό λαό στην ανα-
ζήτηση της πραγματικής του ταυτότητας.

ΧΕΠΙ
ΜΠΕΡΝΤΘΕΙ' ΤΟΥ ΓΙΟΥ,
ΧΕΠΙ ΜΠΕΡΝΤΘΕΙ' ΤΟΥ ΓΙΟΥ,
ΧΕΠΙ ΜΠΕΡΝΤΘΕΙ' ΑΤΤΙΛΑ,
ΧΕΠΙ ΜΠΕΡΝΤΘΕΙ'
ΤΟΥ ΓΙΟΥ.

ΝΑ ΤΟ

του Γιάννη Ιωάννου

15.7.86
10 AM

από το Β ως το Ω

Η ελληνική πτυχή στο σκάνδαλο Γουωτεργκαϊντ

του Βασίλη Ζήση

ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΣ

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

ΜΕΤΑΞΑΣ ΣΠΥΡΟΣ

ΠΑΠΑΣ ΤΟΜ

ΠΟΛΙΤΗΣ ΤΣΑΡΛΣ

ΩΝΑΣΣΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Και άλλοι έλληνες επιχειρηματίες —εκτός του Πάπας και του Βαρδινογιάννη— ενίσχυσαν τον Νίξον το 1968 και το 1972. Απασχόλησαν την Ειδική Ανακριτική Επιτροπή για το σκάνδαλο Γουτεργκαϊντ και η δραστηριότητα και οι διασυνδέσεις τους διαπιστώνονται από καταθέσεις και ομολογίες.

ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ των μνημονίων που συνέταξε για την ελληνική ανάμιξη στο σκάνδαλο Γουτεργκαϊντ η Ειδική Ανακριτική Επιτροπή, που συγκρότησε στις αρχές του 1973 το αμερικάνικο υπουργείο Δικαιοσύνης, κλείνουμε σήμερα τη σειρά των άρθρων που ανοίξαμε πριν από δύο τεύχη για το θέμα.

ΤΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑ αυτά —που σημειωτέον δεν έχουν δημοσιευτεί μέχρι τώρα όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά ούτε και στις ΗΠΑ— αποδεικνύουν τη χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας του Ρίτσαρντ Νίξον όχι μόνο από το Νίκο Βαρδινογιάννη, αλλά και από άλλους Έλληνες επιχειρηματίες, όπως οι Σπ. Μεταξάς, Κ. Διαμαντής, Κάρολος Πολίτης και πιθανότατα ο Αρ. Ωνάσης (βλ. έγγραφο αρ. 12).

ΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ αυτές, πέραν του ειδικού για την Ελλάδα ενδιαφέροντος —αφού οι μνημονευόμενοι Έλληνες επιχειρηματίες έχουν στο παρελθόν αλλά και σήμερα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου— προσφέρουν αποδεικτικά στοιχεία για την ανάμιξη στην παραπολιτική ζωή των ΗΠΑ πολλών οικονομικών παραγόντων. Μερικοί από αυτούς είναι μη —αμερικανικής υπηκοότητας (Καναδοί κ.ά.) και ένας μάλιστα από τους αναφερόμενους είναι ο περιώνυμος Ιταλός αρχιμαφιόζος Σιντόνα.

ΤΑ ΠΡΩΤΟΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΑ αυτά στοιχεία αποτελούν συνέχεια των αποκαλύψεων του Κρίστοφερ Χίτσενς στο αμερικανικό περιοδικό NATION και έρχονται στο φως ύστερα από τις έρευνες στα «άδυστα» της υπόθεσης Γουτεργκαϊντ που από χρόνια τώρα ινιληατήθηκαν από τον δημοσιογράφο Ηλία Δημητράκοπουλο.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΝ

ΟΙ ΔΥΟ από τους Έλληνες κεφαλαιούχους, οι Ωνάσης και Βαρδινογιάννης έχουν πεθάνει από καιρό και μερικοί έσπευσαν να αναρωτηθούν «γιατί», τόσο το ANTI όσο και το NATION, «ασχολούνται με την υπόθεση μετά από τόσα χρόνια» υπονοώντας μάλιστα ότι έτσι «παίζεται το παιχνίδι του Ανδρέα», στις σχέσεις του με τις ΗΠΑ. Η άποψη αυτή δεν μας βρίσκει καθόλου σύμφωνους —παρόλο που όπως φαίνεται «επηρέασε» το σύνολο σχεδόν του ελληνικού Τύπου— για τρεις πολύ σημαντικούς λόγους:

Πρώτον: Όπως σαφώς υπαινίσσεται στα επίσημα αμερικάνικα έγγραφα οι Βαρδινογιάννης, Μεταξάς, Διαμαντής, Πολίτης και Ωνάσης ενίσχυσαν οικονομικά τους Νίξον - Άγκνιου, με τη μεσολάβηση του Τομ Πάπας για λόγους που δύσκολα μπορούν να χαρακτηριστούν «ιδεολογικοί» ή αφιλοκερδείς. Αλλά, αντίθετα, προσβλέποντας στην απόσπαση επικερδών συμβολαίων και άλλων «μπίζνες». Η ειδική Ανακριτική Επιτροπή για το Γουτεργκαϊντ δεν έφτασε μέχρι του σημείου να αποδείξει τη σχέση χρηματοδότησης -οικονομικών ανταλλαγμάτων, είτε γιατί δεν μπόρεσε (το «πέπλο σιωπής» έπεσε πολύ γρήγορα), είτε γιατί όσοι ασχολήθη-

καν με το θέμα διώχθηκαν (όπως ο δημοσιογράφος Ηλίας Δημητράκοπουλος), είτε επειδή δεν ήταν κι αυτό στις προθέσεις όσων καθοδηγήσαν την έρευνα (βλ. και δύο προηγούμενα τεύχη ANTI).

Δεύτερον: Σε μια εποχή σαν τη σημερινή, κατά την οποία ορισμένα πράγματα τείνουν να ξεχαστούν εν ονόματι κάποιων πολιτικών —ή καλύτερα «μικρο-πολιτικών»— σκοπιμοτήτων,, η ανάμιξη κορυφαίων Ελλήνων επιχειρηματιών σε ένα σκάνδαλο που συγκλόνισε τις ΗΠΑ και στο οποίο έχουν αναμειχθεί μέχρι και περιώνυμοι «μαφιόζοι» όπως ο Σιντόνα, (βλ. έγγραφο αρ. 12) αποδεικνύει, για μια ακόμα φορά, τη φύση και τον τύπο των δραστηριοτήτων του μεγάλου ελληνικού κεφαλαίου που η «Αλλαγή» σήμερα έχει εναγκαλισθεί και συμπορεύεται μαζί του για «διαρθρωτικές» αλλαγές.

Τρίτον και ίσως σημαντικότερο: Είναι προφανείς οι σημαντικές πολιτικές διαστάσεις του «σκανδάλου μέσα στο σκάνδαλο» που αποτελεί η ελληνική ανάμιξη στο Γουτεργκαϊντ. Η ανάμιξη του Τομ Πάπας, του Σπύρο Άγκνιου, του ίδιου του Νίξον, και του «μετέρνιχου» του, του Χένρυ Κίσιγκερ, της χουντικής ΚΥΠ και της CIA, σε μια υπόθεση χρηματοδότησεων με χιλιάδες δολάρια, δολοφονιών και διαρρήξεων στα γραφεία του Δημοκρατικού Κόμματος, φτάνει για να αποδείξει το είδος των σχέσεων που έχουν εγκαθιδρυθεί μεταξύ της χώρας μας και της υπερατλαντικής «συμμάχου».

● Και μόνο η ανάμιξη του ονόματος του Τζόσεφ Σίσκο (βλ. έγγραφο αρ. 3) θα πρέπει να προκαλέσει εύλογες απορίες επειδή αυτός ήταν που επιχείρησε, με τις εντολές του Κίσιγκερ να εκκτονώσει την κατάσταση στο Αιγαίο μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο και να κατοχυρώσει έτσι τα τουρκικά κερνημένα.

Ο Κ. ΒΑΡΔΗΣ ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗΣ ΘΥΜΑΤΑΙ...

ΑΣ ΕΠΑΝΕΛΘΟΥΜΕ, όμως, στα μνημόνια που μερικοί δεν θέλουν να μνημονεύονται καθόλου. Οι ανακρίσεις της Ειδικής Επιτροπής απέδειξαν ότι ο Νίκος Βαρδινογιάννης, ιδρυτής της ομώνυμης «δυναστείας», κατέθεσε υπέρ της προεκλογικής εκστρατείας του Νίξον, μέσω του Τομ Πάπας, 27.500 δολάρια και ύστερα από λίγο πήρε το συμβόλαιο για τον ανεφοδιασμό του Έκτου Στόλου. Το ίδιο το Πολεμικό Ναυτικό των ΗΠΑ παραδέχθηκε ότι η «Μότορ Όιλ» του Βαρδινογιάννη πήρε το συμβόλαιο παρόλο που ήταν ο τέταρτος κατά σειρά μειοδότης. Η δικαιολογία που προβλήθηκε γι' αυτήν την προτίμηση δεν ήταν βέβαια η οικονομική ενίσχυση των Νίξον - Άγκνιου, αλλά το ότι η εταιρεία του Βαρδινογιάννη ήταν η μόνη που εκπληρούσε τους τεχνικούς όρους του συμβολαίου (βάθος λιμανιού). Αναρωτιέται όμως κανείς πώς η εταιρεία του Βαρδινογιάννη εκπληρούσε τις προδιαγραφές όταν είναι γνωστό ότι, την εποχή που του ανατέθηκε το συμβόλαιο, δεν είχε καν διύλιτήριο.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΑΜΕ με τον κ. Βαρδή Βαρδινογιάννη, για να του εκφράσουμε τις απορίες μας σχετικά με όσα καταγράφονται στην Ανακριτική Επιτροπή του σκανδάλου «Γουστεργκαϊντ» και να του υποβάλουμε μερικές ερωτήσεις. Ο κ. Βαρδής Βαρδινογιάννης, διάδοχος του Νίκου στη διαχείριση των επιχειρήσεων της οικογένειας, αναγνώρισε τη γνησιότητα της ευχαριστήριας επιστολής που δημοσιεύουμε σε άλλες σελίδες (βλ. *έγγραφο αρ. 2*) και παραδέχθηκε ότι ο αδελφός του Νίκος είχε δώσει τα λεφτά για την προεκλογική εκστρατεία του Νίξον. Ανέφερε ότι θυμόταν για ένα ποσό γύρω στα 5.000 δολάρια.

ΔΕΝ ΔΕΧΤΗΚΕ, όμως, ότι η δουλειά της τροφοδοσίας έχει σχέση με τη χρηματοδότηση και, παρόλα όσα αναφέρονται στα μνημόνια, τόνισε ότι η «Επιχείρηση Έκτος Στόλος» είναι «κανονική» και «συνηθισμένη» και ότι δεν θα μπορούσε να ήταν αλλιώς «αφού οι αμερικάνοι είναι σκληροί διαπραγματευτές». Μας είπε επίσης ότι ο αδελφός του δεν δώχτηκε για παραβιάσεις του αμερικανικού νόμου· είναι γνωστό ότι πέθανε τον Ιούλιο του 1973. Ο κ. Βαρδής Βαρδινογιάννης δεν δέχτηκε, επίσης, ότι ασκήθηκε οποιασδήποτε μορφής πίεση στον Τύπο, ελληνικό ή ελληνοαμερικανικό (βλ. προηγούμενο ΑΝΤΙ τα σχετικά με το συγκρότημα Χρ. Λαμπράκη) για να μην αναγραφούν οι σχετικές με την υπόθεση πληροφορίες. Γεγονός, όμως, παραμένει η περιέργη αποσιώπηση του ρόλου του Ν. Βαρδινογιάννη στον Τύπο. Αυτή η συσκότιση είναι παλιά ιστορία. Γιατί η πρώτη αναφορά του Νίκου Βαρδινογιάννη έγινε στο βιβλίο «Τα εγκλήματα του Νίξον» του Αμερικανού δικηγόρου Dobrovir (1974). Όμως στις μέρες μας βλέπουν το φως της δημοσιότητας τα αποδεικτικά στοιχεία:

ΤΕΛΟΣ, ο κ. Βαρδινογιάννης δεν παρέλειψε να μας εκφράσει την δυσφορία του για το γεγονός της ενασχόλησης του ΑΝΤΙ και του ΝΑΤΙΟΝ, και των αμερικανικών εφημερίδων με την υπόθεση, επειδή όπως είπε «ο Τύπος ασχολείται με αυτές τις ιστορίες για να πουλήσει φύλλα».

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ κανείς να παρατηρήσει εδώ, μετά τη δήλωση αυτή του κ. Βαρδινογιάννη περί της αποστολής του Τύπου —και μάλιστα όταν ο ίδιος εκδίδει ημερήσια αθηναϊκή εφημερίδα— ότι αυτοί του είδους τα σχόλια είναι σύμφωνα με τη λογική των «μπίζνες», όπου κάθε δραστηριότητα μεταφράζεται σε κάποιο οικονομικό αντάλλαγμα και όπου κάθε πράξη είναι «ηθική» φτάνει να αποφέρει κέρδη. Όπως για παράδειγμα η «ηρωική» διάσπαση του αποκλεισμού της ρατσιστικής Ροδεσίας, οι συνομιλίες —αλλά και η αντίσταση κατά περίπτωση— με τη χούντα, η ευελιξία έναντι οιοδήποτε που μερικοί αρέσκονται να χαρακτηρίζουν «ίσια απόσταση». Αξίζει πάντως να σημειώσουμε εδώ τα μυθοπλαστικά αναγνώσματα που εμφανίζονται τελευταία στον Τύπο για την νεοελληνική «Δυναστεία». Τα πρόσφατα δείγματα αυτής της δημοσιογραφίας εμφανίστηκαν στο περιοδικό ΕΝΑ (Μάιος 1986) και την «Απογευματινή» (Κυριακή 13.7.1986).

ΤΟ ΑΛΛΟ «μεγάλο» ελληνικό όνομα με το οποίο ασχολήθηκε η Ειδική Επιτροπή για το Γουστεργκαϊντ ήταν ο **Αριστοτέλης Ωνάσης**, που έδωσε και αυτός ένα πολύ μεγάλο ποσό υπέρ του Νίξον. Ο Ωνάσης είχε στενές σχέσεις με τον Τομ Πάπας, ο οποίος φρόντισε να τον συστήσει στον αδελφό του πρόεδρου των ΗΠΑ, Ντό-

ναλντ, για τον οποίο έχουν γραφτεί πολλά, όσον αφορά τις επιχειρηματικές δραστηριότητές του. Καρπός της γνωριμίας του Ωνάση με τον Ντόναλντ Νίξον ήταν η ανάληψη της τροφοδοσίας της Ολυμπιακής από την «Μάριον», τη διεθνή εταιρεία στην οποία συμμετέχει ο αδελφός του πρώην Προέδρου των ΗΠΑ. Και όπως μπορεί ο καθένας να διαπιστώσει καταφορίζοντας τη λεωφόρο Συγγρού, υλοποιήθηκε και η πρόβλεψη που αναφέρεται στο μνημόνιο (βλ. *έγγραφο αρ. 3*) της 20.12.1973: Κτίσθηκε, δηλαδή, το ξενοδοχείο «Λήδρα Μάριον».

Ο Κ. ΤΣΑΡΛΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΔΕΝ ΔΙΑΨΕΥΔΕΙ

ΑΚΟΜΗ μετά τον κ. Βαρδινογιάννη, μας δέχτηκε και ο κ. **Τσαρλς Πολίτης** που σύμφωνα με στοιχεία πρόσφερε στον Νίξον 12.500 δολάρια. Ο ηλικιωμένος σήμερα κ. Πολίτης θυμήθηκε το γεγονός και δεν προσπάθησε με κανένα τρόπο να το διαψεύσει. Το θεωρεί, ένα συνηθισμένο «έξοδο δημόσιων σχέσεων». Ο ίδιος θυμάται ότι έδωσε ένα ποσό γύρω στις 3.000 δολάρια.

Ο **ΤΣΑΡΛΣ ΠΟΛΙΤΗΣ** έχει αμερικανική υπηκοότητα. Ανήκει στη δεύτερη γενιά των μεταναστών στο «Νέο Κόσμο», αλλά φρόντισε τις μεγαλύτερες «μπίζνες» να τις κάνει στην πατρίδα Γη. Το κλίμα είναι ευχάριστο και οι δυνατότητες μεγάλες για κάποιον που έρχεται από την Αμερική εφοδιασμένος με υψηλές γνώριμες και διασυνδέσεις. Εκτός από τη γνωστή βιομηχανία γαλακτικών προϊόντων ΕΒΓΑ στην ιδιοκτησία του κ. Τ. Πολίτη ανήκει και η «μεγαλύτερη βιομηχανία πλαστικών των Βαλκανίων», η ΑΠΚΟ. Και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι η ΑΠΚΟ έκανε το μεγάλο της «άλμα» παίρνοντας από τον Τομ Πάπας το συμβόλαιο για την κατασκευή των πλαστικών κιβωτίων στα οποία συσκευάζονται τα προϊόντα της COCA-COLA.

ΑΥΤΟ ΑΚΡΙΒΩΣ το συμβόλαιο, όπως και τόσα άλλα, επέτρεψε όπως φαίνεται στον Πάπας να «κατέβει» στην Ελλάδα και να ζητήσει χιλιάδες δολάρια τόσο από τον κ. Πολίτη, όσο και από τους άλλους Έλληνες μεγαλοεπιχειρηματίες. Τι αξία έχουν, άλλωστε, λίγες χιλιάδες δολάρια όταν διατηρούν εν ζωή επικερδέστερες σχέσεις και μάλιστα με το περιβάλλον του ηγέτη της μεγαλύτερης των υπερδυνάμεων;

ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΜΕ με τον κ. Τσαρλς Πολίτη σημειώνοντας ότι ο ίδιος έχει αποσυρθεί λόγω ηλικίας από την ενεργό διεύθυνση των επιχειρήσεων του, φροντίζοντας την οποία έχει αναθέσει στον γνωστό δικηγόρο Λεωνίδα — Φοίβο Κόσκο, πρόεδρο της ΕΣΙΠ (Εθνικό Συμβούλιο Ιδιωτικής, Πρωτοβουλίας).

Κ. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΑΙ ΣΠ. ΜΕΤΑΞΑΣ ΑΦΑΝΤΟΙ

ΑΝΤΙΘΕΤΑ με ό,τι συνέβη με τους κ. Βαρδινογιάννη και Πολίτη δεν μπορούσαμε για λόγους ανεξαρτήτους να συνάψουμε τους άλλους δύο Έλληνες χρηματοδότες της προεκλογικής εκστρατείας του Νίξον, τους κ. Σπ. Μεταξά και Κ. Διαμαντή. Αρνήθηκαν οποιαδήποτε επαφή με το περιοδικό.

Ο **ΣΠ. ΜΕΤΑΞΑΣ** ανήκει στη γνωστή οικογένεια που παρα-

ΔΑΙΜΟΝΟΛΟΓΙΕΣ:

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ

Θεωρούμε απαραίτητο, με τη δημοσίευση της σημερινής συνέχειας για τις «ελληνικές πιυχές» του σκανδάλου Γουστεργκαϊντ, να επισημάνουμε τα κυριότερα τυπογραφικά και μεταφραστικά λάθη που έγιναν στα προηγούμενα τεύχη (αρ. 319, σσ. 20-21 και αρ. 321, σσ. 28-32) και να αποκαταστήσουμε τις τυχόν ασυμφωνίες.

● Όπως γίνεται φανερό από τα έγγραφα που δημοσιεύονται στη συνέχεια η μεσολάβηση του Πάπας ήταν παράνομη κατά την αμερικανική νομοθεσία η οποία απαγορεύει σε υποψηφίους να χρηματοδοτούνται από ξένες κυβερνήσεις ή υπηκόους ξένων χωρών (τχ. 319, σ. 20, αράδα 18) στον πρόλογο.

● Στον πρόλογο επίσης (τχ. 319, σ. 20, τρίτη αράδα από κάτω) πρέπει να σημειωθεί ότι ο δημοσιογράφος Ηλίας Δημητράκοπουλος είναι στέλεχος αμερικανικών επιχειρήσεων και όχι επιθεωρήσεων όπως έχει αναγραφεί. Σχετικά με τον ίδιο πρέπει να συμπληρωθεί η τελευταία αράδα της 2ης στήλης (τχ. 319, σ. 20) ως εξής: «Τον Αύγουστο του 1971 μέχρι και τον Μάρτιο του 1973». Άλλη μια χρονολογία είναι λάθος (αλλά προφανές): στο ίδιο τεύχος (αρ. 319, σ. 21, 2η στήλη, αράδα 17) πρέπει να διορθωθεί: «Δήλωση του FBI στις 6 Μαΐου 1986». Το στοιχείο αυτό είναι προφανές στο τχ. 321 (σ. 31, 1η στήλη, 31η αράδα). Για τον ίδιο, στο τχ. 321 (σ. 29, 1η στήλη, α-

ράδα 15) ο όρος *scorper* που σημαίνει «δημοσιογράφος με μεγάλες επιτυχίες» έχει αποδοθεί «τυφλοπόντικας».

● Μερικά λάθη ακόμα που αφορούν χρονολογίες: τχ. 319, σ. 21, 3η στήλη, αράδα 11 και 12 από κάτω, πρέπει να σημειωθεί (επιστολή Μακ Γκόβερν): «29 Οκτωβρίου 1976», τχ. 321, σ. 30, 1η στήλη, αράδα 14 η φράση «αυτή τη στιγμή που γράφω» αναφέρεται το 1972. Στο τχ. 319 πάλι έχει γίνει αναχρονισμός: (3η στήλη, αράδα 15) η αναφορά πρέπει να γίνει στον Νίξον και όχι τον Ρήγκαν. Στην ίδια κολώνα, αράδα 40, πρέπει να σημειωθεί ότι η διώξη εναντίον του Ν. Βαρδινογιάννη δεν ασκήθηκε λόγω του μεσολαμβάναντος θανάτου του.

● Κάποια λάθη σε ονόματα: τχ. 321, 3η στήλη, αράδα 22, πρέπει να διαβαστεί κ. *Χρήστου Λαμπράκη*

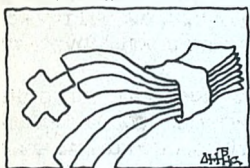
και όχι Δ. Λαμπράκη. Ο Μιχάλης Ρουφογάλης το 1968 ήταν ο ισχυρός άντρας της ΚΥΠ και έγινε μετέπειτα αρχηγός της. Στόι (1968) αρχηγός της ΚΥΠ ήταν ο Χατζηπέτρος (τχ. 319, σ. 20, 3η στήλη, αράδα 25). Ο Ουίλιαμ Ρότζερς ήταν αρχηγός στο Στάιτ Νηπάρτμεντ (τχ. 321, σ. 31, 1η στήλη, αράδα 25, από κάτω). Τχ. 321, σ. 31 1η στήλη, αράδα 8 το Προεδρικό Γραφείο έχει αποκληθεί (εξαιτίας του σχήματος «Οβάλ Γραφείο».

● Τέλος, και όχι ελάχιστα, μερικά ακόμη: στο τχ. 319, σ. 21 3η στήλη τελευταία αράδα στο γράμμα Μακ Γκόβερν πρέπει να διαβαστεί «υφίστατο βλάβη» αντί του «ζημιώνονταν σημαντικά». Τα υπόλοιπα αφορούν όλα τα τεύχη 321: σελ. 28, 1η στήλη, αράδα 3 από κάτω: «σιγή ι-χθύος» αντί «σιγή ισχύος»! Σελ. 29, 1η στήλη: αράδα 19 «ασχολήθηκε»

σκευάζει το περίφημο, κατά τα άλλα, «μπράντι» γνωστή επίσης για τα ακροδεξιά πιστεύω της. Σημειώνεται ότι το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό πωλήσεων των επιχειρήσεων Μεταξά, γίνονται στην Αμερική και η εγχώρια κατανάλωση των προϊόντων της ομώνυμης βιομηχανίας αποτελεί «αμελητέες ποσότητες» στον τζίρο της. Το μπράντι Μεταξά εισάγεται στις ΗΠΑ από την εταιρεία του Τομ Πάπας και ήταν φυσικό για τον τελευταίο να ζητήσει 10.000 δολάρια υπέρ του Νίξον. Όπως φαίνεται ότι ήταν «φυσικό» για τον Αρχιεπίσκοπο Βορείου και Νοτίου Αμερικής Ιάκωβο —τον γνωστό «CΙΑκωβο»— να ζητήσει από τους υφισταμένους του ιερείς να χρησιμοποιούν μαυροδόφη Μεταξά στις... θείες μεταλήψεις.

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ γνωστός χρηματοδότης του Νίξον είναι ο Κώστας Διαμαντής, μεγαλοεισαγωγέας μπακαλιάρου και πεθερός του κ. Αχιλλέα Καραμανλή. Εκτός από τον μπακαλιάρο, ο κ. Διαμαντής ασχολείται και με ναυπηγήσεις πλοίων και έχει και ένα διαλυτήριο πλοίων, άδεια λειτουργίας του οποίου του παρεχωρήθη κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.

ΠΑΝΤΟΥ λοιπόν συναντούμε τη χούντα, την CIA, την ΚΥΠ και τον Τομ Πάπας, για τον οποίο γίνονται σαφείς υπαινιγμοί ότι εκτός από τις οικονομικές του δραστηριότητες ασχολήθηκε ενεργά με τις σχέσεις αμερικανικής κυβέρνησης και συνταγματαρχών. Και δεν είναι τυχαίο ότι αυτό που ενόχλησε περισσότερο τους αμερικάνους στην περίπτωση της Greek Connection ήταν η χρησιμοποίηση της ελληνικής ΚΥΠ το 1968 ως διαύλου για την οικονομική ενίσχυση της πρώτης προεκλογικής εκστρατείας του Νίξον, τη στιγμή που είναι γνωστό ότι η ελληνική μυστική (όχι και τόσο) υπηρεσία «τα έπαιρνε» από τη CIA.

● Και ήταν φυσικό να συγκλονιστεί το αμερικανικό κατεστημένο όταν διαπίστωσε ότι η CIA εφάρμοζε και στο εσωτερικό των ΗΠΑ αυτά τα οποία είχε ασκηθεί να εφαρμόζει επιτυχώς στο εξωτερικό.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΑΛΟΥ

ΑΥΤΗ λοιπόν η ελληνική ανάμιξη και ο ρόλος της CIA μέσω της ΚΥΠ φαίνεται ότι ήταν από τους κύριους, αν όχι ο κυριότερος λόγος, που ανάγκασαν τον Νίξον και το επιτελείο του να διατάξουν τη διάρρηξη των γραφείων του Δημοκρατικού Κόμματος στο κτίριο του Γουατεργκάιτ για να υποκλέψουν τα ενοχοποιητικά στοιχεία (που ο Ηλίας Δημητρακόπουλος το 1968 είχε αποκαλύψει στον τότε πρόεδρο του Δημοκρατικού Κόμματος Λάρυ Ο' Μπράιαν*, στο «μοιραίο» κτίριο του Γουατεργκάιτ). Η διαρροή αυτών των στοιχείων είχε τρομοκρατήσει σύμφωνα με τις τωρινές αποκαλύψεις του ΝΑΤΙΟΝ τον Νίξον και οδήγησαν στη διάρρηξη των γραφείων των Δημοκρατικών.

ΑΛΛΑ όπως έχουμε γράψει στα προηγούμενα τεύχη του ANTI η έρευνα δεν απέδωσε αποτελέσματα γιατί ποτέ δεν έφτασε ενώπιον κάποιου δικαστηρίου. Οι προφάσεις για τις οποίες δεν διώχθηκε ο πρωτεργάτης της ιστορίας, ο Τομ Πάπας, είναι τουλάχιστον

* Ο Ο' Μπράιαν είχε αναφερθεί στο τχ. 319

στον αστείο, όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς από τα μνημόνια.

ΕΝΑ ΣΗΜΕΙΟ που πρέπει να τονιστεί είναι ότι οι φράσεις που έχουν απαλειφτεί βρίσκονται σε «στρατηγικά» σημεία των δημοσιευμένων εγγράφων, όπως και το ότι τα συμφέροντα που καλύπτουν οι λογοκριμένες φράσεις είναι «στρατηγικής» σημασίας για τις ΗΠΑ (βλ. έγγραφα 3, 12, 11 κ.ά.). Το κατεστημένο των ΗΠΑ δεν μπορούσε, φυσικά, να επιτρέψει να συμπαρασυρθεί το πλέγμα με το οποίο κανονίζει τις διεθνείς υποθέσεις του από τα «ποινικά αδικήματα» ενός προέδρου των ΗΠΑ και των συνεργατών του ακόμα κι όταν αυτά τα αδικήματα συνεπάγονται πράξεις που στη νομική γλώσσα αποκαλούνται «δωροδοκία» και «εξαγορά» και υπονόμηση αυτού του Συντάγματος των ΗΠΑ.

Η αποκάλυψη της «Greek Connection» στην υπόθεση Γουατεργκάιτ έχει δημιουργήσει αίσθηση στην κοινή γνώμη. Είναι όμως απορίας άξιον πώς οι αρμόδιοι παράγοντες στην Ελλάδα δεν αξιοποίησαν αυτές τις αποκαλύψεις για να υπενθυμίσουν προς την σημερινή administration του Ρόλαντ Ρήγκαν ποιοι και με ποιες διασυνδέσεις ειδύνονται για μια σειρά παραβιάσεων της νομιμότητας στις ΗΠΑ και την Ελλάδα: όταν οι αμερικανοί στήριζαν στην Ελλάδα τη δικτατορία, στην Αμερική ήταν επικεφαλής το διδύμο Άγκνιου - Νίξον. Και τον Νίξον είναι που σήμερα χρησιμοποιεί ο σημερινός πρόεδρος των ΗΠΑ, σαν σύμβουλό του στην εξωτερική πολιτική. Η αποσιώπηση λοιπόν της υπόθεσης Γουατεργκάιτ —και της «ελληνικής πτυχής της»— για λόγους που μόνο οι «αρμόδιοι» γνωρίζουν, φαίνεται για τους διαβέτοντες κοινό νοου τουλάχιστον ακατανόητη. Εκτός και αν υποθέσουμε ότι και μετά την προειδοποίηση του κ. Κήλυ ότι δεν χρειάζεται να μεταβεί στις ΗΠΑ ο πρωθυπουργός —κάτι που ο ίδιος επιθυμεί διακαώς— μας περιμένει να δούμε και να αποδεχθούμε τον κ. Νίξον φέροντα οδηγίες και συμβουλές...

αντί του «ασχολείται». Η αράδα 37 τελειώνει «αποδεικνύει τώρα». Αράδα 38: «Ο Πάπας είναι αποδεδειγμένο όργανο της CIA». Αράδα 40: «άγρευσε» αντί του «ζητιάνευσε». Αράδα 45: «15.000» δολάρια αντί για 150.000 δολάρια. Αράδα 50: μόνο σε αυτήν την περίπτωση». Αράδα 54: «24 ταξίδια (του Πάπας) στην Ελλάδα και από την Ελλάδα». Αράδα 9 από κάτω: «και να ενημερώσουν τον αμερικανικό λαό για το τι συμβαίνει». Αράδα 12 από κάτω: «που έγινε από το κτήριο του Γουατεργκάιτ». Στη 2η στήλη της σ. 29, πρώτη αράδα να γίνει: «για εσχάτη προδοσία (Ρουφογάλης) και για το ρόλο του στη δολοφονία διαφωνούντων με την χούντα». Αράδα 9 της ίδιας στήλης: «Ένας άνθρωπος της CIA» (για τον Πάπας) και όχι «μηχανισμός». Στην επόμενη σελ. 30, 1η στήλη, αράδα 28 και 29 να

διαβαστεί: «Ήσουν το μοναδικό θέμα με το οποίο ασχολήθηκε κατά τη διάρκεια του γεύματος». Αράδα 42: μετά τη λέξη «χρήσιμα» κλείνουν το εισαγωγικά (κατάθεση Δημητρακόπουλου και συνεχίζει το σχόλιο του συντάκτη του άρθρου: Οι λέξεις αυτές οι οποίες καταγράφηκαν στα επίσημα πρακτικά... κτλ.

Στη σελ. 30, 2η στήλη, αράδα 5: «υπέδειξε» αντί του «απέδειξε» και στην αράδα 19 από κάτω: «εξασφάλιση του συμβολαίου» αντί «εξόφληση». Αράδα 24: «μια ομιλία για τον Πάτμαν» αντί για «δουλειά». Η αράδα 34 να διαβαστεί: «αποδείχθηκε πολύ κατάλληλο και νόμιμο». Πολύ αργά. Τα ίδια έγγραφα... κτλ.

Αράδα 32: «μια υπόθεση εξυπηρέτησης ξένων συμφερόντων» αντί «Κατασκοπείας». Στην τελευταία σελίδα (32) του ίδιου άρθρου οι

αράδες 6 και 7 είναι ακατανόητες και πρέπει να διαβαστούν: «στην υπόθεση Πάπας ετελείωσε άδοξα, χωρίς πολλούς τύπους, τα κενά μνήμης έμειναν ασυμπλήρωτα και η έρευνα αυτή είχε το ίδιο τέλος με τις επίσης πολλά υποσχόμενες προηγηθείσες δύο ανακρίσεις». Αράδα 28: «από τους Νίξον και Μίτσελ» αντί «ζητιάνευσε». Στην αράδα 54 να διαβαστεί «και ο οποίος (ο Μίτσελ δηλ.) εκείνη την εποχή...» για να είναι κατανοητή. 10 αράδες από κάτω εννοείται ότι ο Κίσιγκερ εγγυώριζε το στοιχείο ότι ο Μίτσελ συγκάλυπτε τις έρευνες. Στην αράδα 5 από κάτω να διαβαστεί «υπονομεύσει» αντί του «ανατρέψει». Και τελειώνουμε. Πάρτε ανάσα:

στο τέλος του άρθρου πρέπει να διαβαστεί η τελευταία φράση η οποία παραλήφθηκε: «Ίσως αυτό σας θυμίζει κάτι και ίσως όχι. Αλλά ακόμη δεν υφίσταται κανένα νομικό κώλυμα για τον τώως υποδίκιο Τζων Μίτσελ να καταθέσει ως μάρτυς και να μας πει επιτέλους γιατί αυτός εισέπραξε αυτές τις 50.000 δολάρια».

Ζητούμε συγγνώμη από το συντάκτη του άρθρου, τους κατοννοζόμενους (καλώς ή κακώς) και από σας φίλοι αναγνώστες. Αμαρτία εξομολογημένη, αμαρτία δεν είναι λέει μια παροιμία που επινοήθηκε για να παρηγορεί τους αμαρτάνοντες. Για τους αναμάρτητους αναγνώστες, δυστυχώς δεν επινοήθηκε ακόμα ως τώρα μια παροιμία. Συνήθως, ακούμε για... δαίμονες του τυπογραφείου. Αμήν.

Αποκαλύπτουν τις ελληνικές διασυνδέσεις με το σκάνδαλο που συγκλόνισε τις ΗΠΑ

ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗΣ • ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ • ΜΕΤΑΞΑΣ • ΠΑΠΠΑΣ • ΠΟΛΙΤΗΣ • ΩΝΑΣΗΣ

Όπου ο Πάπας ταξιδεύει, περιοδεύει και μαζεύει χρήματα από τους συμπατριώτες μας Ν. Βαρδινογιάννη, Κ. Διαμαντή, Κ. Πολίτη και Σπ. Μεταξά.

WATERGATE SPECIAL PRODUCTION FORCE
DEPARTMENT OF JUSTICE
Memorandum
TO : File #306
FROM : Roger M. Witten
SUBJECT: Thomas A. Pappas
DATE: Dec. 13, 1973
1

This memorandum sets forth information pertaining to Thomas A. Pappas.

Background. Pappas has both American and Greek citizenship. He is reputedly a personal friend of the President. Pappas, who is from Boston, has a large food and liquor importing business in the United States. In addition, he has substantial investments in Greece in such areas as oil (Esso Pappas), steel, cattle, chemical plants, shipping, and Coca Cola (sole franchise in Greece). Pappas is a major investor with the Republic Steel Company in an industrial plant in Salonika, Greece. He has been a major Republican fund raiser since at least 1952.

The Pappas family has three tax exempt charitable organizations including the Pappas Charitable Trust. Newspaper articles indicate that these trusts were once used as a conduit for CIA funds.

1972 fund raising and contributions. Pappas served as co-chairman of FCRP. Pappas solicited special gifts, primarily among business associates and friends. (Hofgren OI; Evans OI). According to Hofgren, Pappas solicited 20-30 major contributions including contributions from: Republic Steel; Exxon (Jameson); Coca Cola (Austin); Aramco (Billy Wood Prince); Eastern Gas of Boston; perhaps Onassis; and Cliff Folger of Folger and Nolan and former Ambassador to Belgium. (Hofgren OI). In addition, Pappas may have solicited contributors in the maritime industry and the oil industry. Pappas had contributed \$25,000 in cash to FCRP. In addition, newspaper articles indicate that Pappas solicited funds from individuals in Greece, Switzerland, and France. Accord-

Ο Τόμ Πάπας.

δρους της FCRP (Σ.Σ. Ομοσπονδιακή Επιτροπή για την επανεκλογή του Προέδρου) και ζήτησε ειδικές χορηγήσεις, κυρίως από συνεργάτες του σε «μπίζνες» και φίλους (Χόφγκρεν ΟΙ, Έβανς ΟΙ). Σύμφωνα με τον Χόφγκρεν, ο Πάπας παρακάλεσε για 20-30 σοβαρές εισφορές από εταιρείες όπως: «Ριπάμπλικ Στιλ», ΕΧΧΟΝ (Τζέιμσον), COCA-COLA (Όστιν), Άρμουρ (Μπίλι Γουντ Πρίνς), «Ίστερν Γκας της Βοστώνης», ίσως από τον Ωνάση και τον Κλιφ Φόλγκερ της «Φόλγκερ και Νόλαν» και πρώην πρεσβευτή στο Βέλγιο (Χόφγκρεν ΟΙ).

Επιπλέον, ο Πάπας ίσως ζήτησε συνεισφορές από ναυτιλιακές και πετρελαϊκές επιχειρήσεις. Ο Πάπας ζήτησε ενίσχυση από τον Τζέικ Λ. Χάμον, έναν πετρελαϊκό από το Τέξας, ο οποίος κατέβαλε στην FCRP 25.000 δολάρια σε μετρητά. Άρθρα εφημερίδων αναφέρουν ότι ο Πάπας συγκέντρωσε χρήματα από άτομα στην Ελλάδα, την Ελβετία και τη Γαλλία. Σύμφωνα με τον κατάλογο της Ρόουζ Μέρι Γουντς, ο Πάπας παρέδωσε στην FCRP 100.673,24 δολάρια πριν από τις 7 Απριλίου και σύμφωνα με έκθεση ΓΑΟ 1.000 δολάρια μετά τις 7 Απριλίου. Δεν υπάρχουν στοιχεία ότι τα χρήματα αυτά προήλθαν από επιχειρησιακά κεφάλαια.

Μυστικά Κονδύλια για αποσιωπήσεις: Σύμφωνα με τον Λαρύ, ο Μίτσελ* πρότεινε στον ίδιο να πλησιάσει τον Πάπας και να ζητήσει χρήματα που θα εχρησιμοποιούντο για τους κατηγορούμενους του Γουατεργκάιητ και τους δικηγόρους τους. Ο Λαρύ τηλεφώνησε στον Πάπας στην Ελλάδα και του είπε ότι ήθελε να τον συναντήσει όταν θα ερχόταν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ο Λαρύ δεν ανέ-

*Ο Μίτσελ ήταν υπουργός Δικαιοσύνης του Νίξον. Σε μερικές περιπτώσεις, στο προηγούμενο τεύχος είχε αναφερθεί —μετά από κακή απόδοση— σαν «Γενικός εισαγγελέας».

φερε το θέμα για τη συνάντηση που ζητούσε. Όταν όμως ο Πάπας επέστρεψε στις Ηνωμένες Πολιτείες ο Λαρύ δεν κατάφερε να τον δει. Έτσι, ξανατηλεφώνησε στον Πάπας που είχε επιστρέψει στην Ελλάδα και αυτός του είπε ότι θα επέστρεφε στις Ηνωμένες Πολιτείες σε 10 ημέρες. Στο διάστημα που μεσολάβησε ο Λαρύ ξανασκέφτηκε αν θα έπρεπε να συναντήσει τον Πάπας και αποφάσισε να μην το κάνει. (Κατάθεση Λαρύ).

Ο Ντην στην κατάθεσή του υπενείχθη ότι ο Λαρύ είχε συναντήσει τον Πάπας ή επρόκειτο να τον συναντήσει για τις δικές του «μπίζνες» και οι δισταγμοί του Λαρύ αφορούσαν τα «ρουσφέτια» που θα ζητούσε ο Πάπας, αν συνεργαζόταν. Ο Ντην δήλωσε ότι υπέρ του πλησιάζματος του Πάπας ήταν και ο Έρλιχμαν. Ο Μίτσελ δεν γνωρίζει αν ο Λαρύ και ο Πάπας έχουν τρέχουσες επιχειρηματικές σχέσεις, αλλά θυμάται μια συζήτηση με τον Λαρύ, στα τέλη του 1972 ή το 1973, κατά τη διάρκεια της οποίας ο Λαρύ ανέφερε την πιθανότητα κατασκευής διυλιστηρίου με τον Πάπας στις ΗΠΑ (Μίτσελ ΟΙ).

Ημερολόγιο Μίτσελ: Ο Μίτσελ είχε τις ακόλουθες συναντήσεις με τον Πάπας, σύμφωνα με τα ημερολόγιά του: 1η Μαρτίου 1971, 24 Μαρτίου 1971 (Ο Μίτσελ είδε και τον Φίσερ αργότερα την ίδια ημέρα) 25 Μαρτίου 1971 με τον Πρόεδρο, 11 Ιουνίου 1971 (είδε και τον Κάλμπαχ την ίδια μέρα), 18 Μαρτίου 1972 και 8 Μαΐου 1972.

Ξένες Εισφορές: Υπάρχουν μερικά στοιχεία ότι ο Πάπας ζήτησε ή έλαβε χρήματα από ξένους υπήκοους, ίσως κατά παράβαση του άρθρου 18 § 613 του Συντάγματος των ΗΠΑ. Διαθέτουμε στοιχεία σε σχέση με τα κάτωθι:

Νικόλαος Βαρδινογιάννης: Ο Πάπας ζήτησε χρήματα από τον Βαρδινογιάννη που τώρα έχει πεθάνει. Ο Βαρδινογιάννης ήταν Έλληνας υπήκοος. Ο Βαρδινογιάννης έδωσε στην FCRP, μέσω του Πάπας 15.000 δολάρια, τον Ιανουάριο του 1972. Η εισφορά αυτή αναφέρεται στον κατάλογο της Ρόουζ Μέρι Γουντς. Επιπλέον, ο Βαρδινογιάννης έδωσε, πάλι μέσω του Πάπας, 10.000 δολάρια, στις 10 Νοεμβρίου 1972, δηλαδή μετά τις εκλογές. Αυτό το ποσό ίσως να ήταν στην πραγματικότητα 12.500 δολάρια. Πέντε μήνες μετά την πρώτη εισφορά του Βαρδινογιάννη, τον Μάιο του 1972, η εταιρεία του «Μότορ Όιλ Ελλάς», διεκδίκησε το συμβόλαιο ανεφοδιασμού με καύσιμα του Έκτου Αμερικανικού Στόλου στη Μεσόγειο. Ο Βαρδινογιάννης πήρε το συμβόλαιο στις 25 Σεπτεμβρίου 1972. Για την ανάθεση του συμ-

ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΟΥΩΤΕΡΓΚΑΙΗΤ
ΥΠ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΜΝΗΜΟΝΙΟ 13 Δεκεμβρίου 1973
Αφορά: Φακ. 306
Από: Ρότζερ Μ. Γουίτεν
Θέμα: Τόμας Α. Πάπας

Αυτό το μνημόνιο εκθέτει πληροφορίες που αφορούν τον Τόμας Α. Πάπας.

Ιστορικό: Ο Πάπας έχει και την ελληνική και την αμερικανική ιθαγένεια. Θεωρείται προσωπικός φίλος του Προέδρου. Ζει στη Βοστώνη και ασχολείται με μεγάλες εισαγωγές τροφίμων και ποτών στις Ηνωμένες Πολιτείες. Επιπλέον, έχει κάνει σημαντικές επενδύσεις στην Ελλάδα σε τομείς όπως το πετρέλαιο (ESSO-PAPPAS), χάλυβας, κτηνοτροφία, χημικά, ναυτιλία και εργοστάσιο της Κόκα-Κόλα. (Αποκλειστικός αντιπρόσωπος για την Ελλάδα). Ο Πάπας είναι ένας από τους κύριους επενδυτές που συμμετέχουν στην κατασκευή ενός εργοστασίου από την «Ριπάμπλικ Στιλ Κόμπανι» στην Θεσσαλονίκη. Υπήρξε από το 1952 ένας από τους κύριους παράγοντες στις οικονομικές καμπάνιες για τους Ρεπουμπλικάνους.

Η οικογένεια Πάπας έχει τρεις φιλανθρωπικές οργανώσεις, απαλλαγμένες από την καταβολή φόρων, συμπεριλαμβανομένης του «Πάπας Τσάριταμπλ Τραστ». Δημοσιογραφικές πληροφορίες αναφέρουν ότι αυτά τα τραστ χρησιμοποιήθηκαν κάποτε ως «διάμεσοι» για χρηματοδοτήσεις της CIA.

Οικονομική Εκστρατεία για τις εκλογές του 1972. Ο Πάπας ήταν ένας από τους προέ-

βολαίου αυτού έχουν εγερθεί σοβαρές αμφισβητήσεις επειδή φαίνεται ότι δεν ανατέθηκε ύστερα από μειοδοτικό διαγωνισμό, αλλά μάλλον ύστερα από «παζάρια». Ο Γερούσιαστής Χαρτ ζήτησε από το υπουργείο Δικαιοσύνης και το GAO να ερευνήσουν την υπόθεση. Επιπλέον ο γερούσιαστής Χαρτ ζήτησε έκθεση του Συμβουλίου Ενεργειακής Πολιτικής του υπουργείου Άμυνας. Εκτός από την πιθανή παραβίαση της § 613, είναι επίσης πιθανές οι παραβιάσεις των § 611 (κυβερνητικοί προμηθευτές) 600 (ωφελήματα σε ανταπόδοση πολιτικής δραστηριότητας) 201 (δωροδοκία) 371 (συνωμοσία για την εξαπάτηση των Ηνωμένων Πολιτειών) και 304α (μη ενημέρωση για τη λήψη δώρου μεγαλύτερου των 5.000 δολαρίων, πέντε ημέρες πριν από τις εκλογές).

Πρόσφατα το συμβόλαιο του Βαρδινογιάννη ανανεώθηκε για ένα μεγαλύτερο ποσό. Επιπλέον η ESSO-PAPPAS πήρε ένα μικρότερο συμβόλαιο για να ανεφοδιάζει κι αυτή τον 6ο Στόλο.

Διαμαντής: Αναφέρεται ότι ο Διαμαντής, ελληνικής υπηκοότητας, συνεισέφερε 10.000 δολάρια στο FCRP, μέσω του Πάπας.

Τσαρλς Πολίτης: Ο Πολίτης έχει διπλή ιθαγένεια. Έχει το μεγαλύτερο εργοστάσιο πλαστικών στα Βαλκάνια και κάνει μπιζνες με την COKE - PAPPAS. Ο Πολίτης έδωσε 12.500 δολάρια μέσω του Πάπας στην FCRP.

Σπύρος Α. Μεταξάς: Ο Μεταξάς είναι Έλληνας υπήκοος που παράγει το μπράντι «Μεταξά» που εισάγεται στις ΗΠΑ μέσω της εταιρείας εισαγωγών του Πάπας. Ο Μεταξάς έδωσε 10.000 δολάρια μέσω του Πάπας, στις 4 Απριλίου 1972 στην FCRP.

Διάφοροι: Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες ο Πάπας έχει στενές σχέσεις με τον Ντόναλντ Νίξον και έχει εμπλακεί μαζί του σε διάφορες υποθέσεις.

Ο Χόφγκρεν αναφέρεται ότι έχει σχέση με τον Ντάνιελ Χόφγκρεν.

Αναφέρεται ότι ο Πάπας κάνει «μπίζνες» με τον Μαξ Φίσερ από το Ντιτρόιτ. Σύμφωνα με τον Φίσερ, μετά τις εκλογές του 1972, ο Πάπας του είπε ότι θα μπορούσε να εξασφαλίσει μια κυβερνητική θέση. Ο Φίσερ απάντησε ότι δεν ενδιαφερόταν. (Κατάθεση Φίσερ).

Πρεσβευτές: Σύμφωνα με τον Στάντον Άντερσον ο Πάπας δεν έπαιξε κανένα ρόλο στις προτάσεις να αναλάβουν χρηματοδοτές της προεκλογικής εκστρατείας τις θέσεις πρεσβευτών. Μια δημοσιογραφική πληροφορία αναφέρει ότι ο Πάπας ήθελε τη θέση του πρεσβευτή στην Ελλάδα.

1970: Ο Κάλμπαχ ζήτησε από τον Πάπας μια υπόσχεση για 50.000 δολάρια για τις δημοκρατικές εκλογές του 1970. Τα στοιχεία του Γκλιζόν αναφέρουν ότι ο Πάπας έδωσε 12.500 δολάρια. Τα αρχεία αναφέρουν επίσης την ένδειξη «δόθηκαν». Μια δημοσιογραφική πληροφορία αναφέρει ότι ο Πάπας έδωσε σε ομοσπονδιακούς υποψηφίους το 1970 31.000 δολάρια.

Πρακτικά της FCRP: Δεν έχω ακόμη μελετήσει τα πρακτικά του συμβουλίου του FCRP τα οποία μπορεί να αφορούν τον Πάπας.

Η προσωπική και εμπιστευτική επιστολή προς Βαρδινογιάννη, οικονομικού ενισχυτή του Νίξον, της «καλύτερης Αμερικής» και της «καλύτερης διακυβέρνησης»...

Ο Νίκος Βαρδινογιάννης.

Personal & Confidential

Mr. Nicholas Vardinogiannis
Athens, Greece

Dear Mr. Vardinogiannis:

This is to thank you for your generous contribution to the President's re-election and to advise that this contribution has been distributed to the following independent committees as indicated:

Dedicated Volunteers for a Better America	\$5,000
Supporters of Improved Government	5,000

The additional \$5,000 has been deposited in the Finance Committee for the Re-election of the President.

Again, thank you and best wishes.

Yours sincerely,

Hugh W. Sloan, Jr.

Προσωπικό και Εμπιστευτικό

κ. Νικόλαο Βαρδινογιάννη

Αθήνα, Ελλάδα

4 Απριλίου 1972

Αγαπητέ κ. Βαρδινογιάννη

Με την επιστολή αυτή θέλω να σας ευχαριστήσω για τη γενναιοδωρή συνεισφορά σας στην επανεκλογή του Προέδρου και να σας ενημερώσω ότι αυτή η συνεισφορά κατανεμήθηκε στις παρακάτω ανεξάρτητες επιτροπές, ως κατωτέρω:

«Αφροισιμένοι Εθελοντές για μια Καλύτερη Αμερική»: 5.000 δολάρια

«Υποστηρικτές μιας Καλύτερης Διακυβέρνησης»: 5.000 δολάρια

Τα υπόλοιπα 5.000 δολάρια κατατέθηκαν στην Οικονομική Επιτροπή για την Επανεκλογή του Προέδρου.

Και πάλι σας ευχαριστώ. Τις καλύτερες ευχές.

Ειλικρινά δικός σας
Χιούζ Σλόαν, τζούνιορ

Την γνησιότητα αυτής της επιστολής μας επιβεβαίωσε πριν λίγες μέρες στην Αθήνα ο κ. Βαρδής Βαρδινογιάννης...

Τροφοδοσία της Ολυμπιακής, Ξενοδοχεία της Μάριος και πιθανολογήσεις που πραγματοποιήθηκαν...

WATERGATE SPECIAL PROSECUTION FORCE

DEPARTMENT OF JUSTICE

Memorandum

TO: File #306

DATE: Dec. 20, 1973

FROM: Roger N. Witten *RNW*

3

SUBJECT: Pappas -- Meeting with Kantor

On December 6, 1973, Witten and Doyle met with Seth Kantor of the Detroit News to discuss information Kantor had about Thomas A. Pappas. Doyle joined the meeting late.

Kantor recapped information contained in his three articles about Pappas. With respect to Vardinogiannis, Kantor thought that Vardinogiannis and Pappas were close, but not in business together.

Charles J. Politis, who has dual Greek-American citizenship, owns the largest plastics factory in the Balkans, which produces plastic coke cases and does business with Pappas' Greek Coke company. Politis contributed \$12,500 to Nixon (according to the Rose Mary Woods list, Politis contributed \$2,500).

Pappas has a variety of corporate connections in the United States including Exxon through Esso-Pappas, Coca Cola through Coke-Pappas, and Republic Steel through his manufacturing plant in Selonika.

Pappas has close connections with Donald Nixon. Pappas introduced Donald Nixon to Onassis. Thereafter, Marriot obtained the in-flight food contract with Olympic Airlines. Marriot plans to build two hotels in Athens. According to Kantor, Pappas would respond to calls from Christman, for example, with White House instructions concerning Donald Nixon.

Kantor could not confirm reports that LaRue and Pappas had business relationships. Kantor has heard that Pappas and Fisher have business relationships. Fisher has a good reputation in Detroit.

Contrary to information received by Kantor, Hofgren denies that he currently handles Pappas' affairs.

**ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΟΥΩΤΕΡΓΚΑΙΝΤ
ΜΝΗΜΟΝΙΟ**

Αφορά: φάκελο 306

20 Δεκεμβρίου 1973

Από: Ρότζερ Μ. Γουίτεν

Θέμα: Συνάντηση Πάπας - Καντόρ

Στις 6 Δεκεμβρίου 1973, οι Γουίτεν και Ντόιλ συναντήθηκαν με τον Σεθ Καντόρ της «Ντιτρόιτ Νιούζ» για να συζητήσουν τις πληροφορίες που είχε αυτός για τον Πάπας. Ο Ντόιλ εμφανίστηκε αργότερα. Ο Καντόρ ανακεφαλαίωσε τις πληροφορίες που περιέλαβε στα τρία άρθρα του για τον Πάπας. Για τον Βαρδινογιάννη ο Καντόρ εκτιμούσε ότι είχε στενές αλλά όχι επιχειρηματικές σχέσεις με τον Πάπας.

Ο Τσαρλς Πολίτης, που έχει και την ελληνική και την αμερικανική υπηκοότητα έχει το μεγαλύτερο εργοστάσιο πλαστικών στα Βαλκάνια, το οποίο παράγει πλαστικά κιβώτια για την COCA και κάνει δουλειές με την εταιρεία εμφιάλωσης του Πάπας στην Ελλάδα. Ο Πολίτης έδωσε στον Νίξον 12.500 δολάρια (σύμφωνα με τον κατάλογο της Ρόουζ Μέρι Γούντς, το ποσό ήταν 2.500 δολάρια).

Ο Πάπας έχει ποικίλες επιχειρηματικές σχέσεις στις ΗΠΑ. Όπως με την EXXON (διαμέσου της ESSO - PAPPAS) την COCA - COLA (διαμέσου της COCE - PAPPAS) και την Ριτάμπλικ Στιλ (διαμέσου του εργοστασίου του στη Θεσσαλονίκη).

Ο Πάπας έχει στενές σχέσεις με τον Ντόναλντ Νίξον τον οποίο και γνώρισε στον Ωνάση. Ύστερα από αυτή τη γνωριμία η «Μάριος» ανέλαβε τον εφοδιασμό της Ολυμπιακής με τα γεύματα των επιβατών. Η Μάριος σχεδιάζει επίσης να κτίσει δύο ξενοδοχεία στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τον Καντόρ ο Πάπας θα ανταποκρινόταν στα διαβήματα του Έρλιχμαν, για παράδειγμα, με οδηγίες του Λευκού Οίκου σχετικά με τον Ντόναλντ Νίξον.

Ο Καντόρ δεν μπορούσε να επιβεβαιώσει τις πληροφορίες ότι ο Λαρού και ο Πάπας είχαν επιχειρηματικές σχέσεις. Ο Καντόρ είχε ακούσει ότι επιχειρηματικές σχέσεις είχαν ο

Πάπας και ο Φίσερ. Ο Φίσερ χαιρεί εκτιμήσεως στο Ντιτρόιτ.

(Σ.Σ. έχουν λογοκριθεί 2 αράδες ως άκρως απόρρητες).

Αντίθετα με τις πληροφορίες που έδωσε ο Καντόρ ο Χόφγκριν αρνείται ότι διαχειρίζεται αυτή την εποχή τις υποθέσεις του Πάπας.

Ο Καντόρ δεν επιβεβαίωσε τις φήμες ότι ο Πάπας επηρέαζε την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ σε σχέση με την Ελλάδα. Ο Πάπας συναντήθηκε με τον Τζόζεφ Σίσκο, αλλά κάποιος βοηθός του Σίσκο είπε στον Καντόρ ότι ο Πάπας δεν συζητήσε προσωπικές μπιζνες κατά τη συνάντησή.

Η οικογένεια του Πάπας έχει τρία ιδρύματα απαλλαγμένα φορολογίας. Ο Καντόρ λέγει πως δεν έχουν κάνει καμία αγαθοεργία επί σειρά ετών και μπορεί να έχουν σχέση με τη CIA.

Οι έξι μειοδότες για το συμβόλαιο του βου Στόλου, με τη σειρά που το Ναυτικό των ΗΠΑ τους έδωσε στον Καντόρ είναι: ΕΧΧΟΝ (Νέα Υόρκη), ΜΟΜΠΙΛ (Νέα Υόρκη), ΣΑΡΟΜ (Μιλάνο), ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ ΕΛΛΑΣ, (Αθήνα, εταιρεία του Βαρδινογιάννη) ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ (Νέα Υόρκη θυγατρική της ΣΕΛ), ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (Λωζάνη). Αφού το Ναυτικό έδωσε τον κατάλογο του στον Καντόρ το υπουργείο Άμυνας τον πληροφόρησε ότι η Μότορ Όιλ ήταν ο μόνος μειοδότης που ανταποκρινόταν στις προδιαγραφές και ότι δεν επρόκειτο για μια σύμβαση ύστερα από μειοδοτικό διαγωνισμό, αλλά μάλλον για μια συμφωνία ύστερα από διαπραγματεύσεις.

Μια έρευνα του υπουργείου Άμυνας γι' αυτή τη σύμβαση πρόκειται σύντομα να ολοκληρωθεί. Ο Καντόρ θα μας στείλει αντίγραφο.

Όπου ο Βαρδινογιάννης παίρνει τη δουλειά του Έκτου Στόλου ενώ ήταν τέταρτος μειοδότης...

Memorandum
TO : Pappas File
FROM : Roger M. Witten
SUBJECT: Meeting with Seth Kantor
DATE: Jan. 11, 1974
4

On January 11, 1974, Doyle, McBride, and Witten met with Seth Kantor for the purpose of receiving information which Kantor had discovered concerning Pappas and Vardinoyiannas. Doyle left the meeting early and McBride joined the meeting late.

Kantor interviewed Adm. M. H. Oller, Commander of the Defense Fuel Supply Center of the Defense Supply Agency at the Pentagon, concerning the Vardinoyiannas 6th Fleet fuel contract. Kantor learned that Vardinoyiannas corporation was third low bidder on the first contract and fourth on the second contract, which was worth \$11.4 million. Vardinoyiannas' performance on the first contract was unsatisfactory. The refinery was not ready and could not produce fuel until February 1973, four months after the contract went into effect. It could not produce sufficient JP 5 and had to subcontract that part of the arrangement to a Rotterdam company. Under the contract, Vardinoyiannas was supposed to supply 1.2 million barrels of oil for \$4.7 million, but delivered only 40% of the oil for \$5.8 million. The Navy explained that Vardinoyiannas received the contract even though he was not low bidder because only his company qualified for the deep draft harbor requirement of the contract. Kantor thinks this requirement could have been a sham. Three of the lower bidders on the second contract were Exxon, Mobil, and Sarom (Milan), an affiliate of BP. Officials at Mobil and Exxon were reluctant to discuss the matter, will not say that it was a fix, but only that it was a bad deal. Exxon has participated in the second

ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΟΥΩΤΕΡΓΚΑΙΝΤ
11 Ιανουαρίου 1974

Αφορά: Πάπας,
Από: Ρότζερ Μ. Γουίτεν
Θέμα: Συνάντηση με Σεθ Καντόρ

Στις 11 Ιανουαρίου 1974 οι Ντόιλ, Μακ Μπράιντ και Γουίτεν συναντήθηκαν με τον Σεθ Καντόρ, με σκοπό τη λήψη πληροφο-

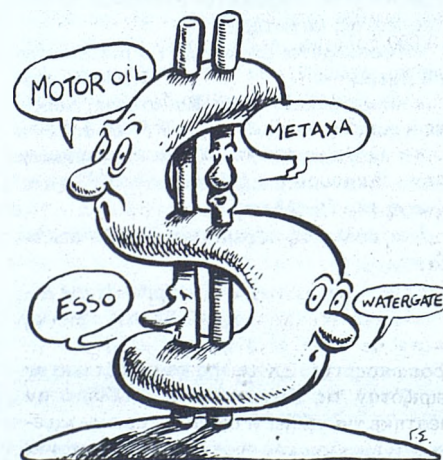
ριών που ο Καντόρ αποκάλυψε για τους Πάπας - Βαρδινογιάννης. Ο Ντόιλ απεχώρησε νωρίς από τη διαδικασία και ο Μακ Μπράιντ ήρθε αργότερα.

Ο Καντόρ πήρε συνέντευξη από τον ναύαρχο V.M. Oller, διοικητή του Κέντρου Εφοδιασμού Καυσίμων του Πενταγώνου σχετικά με το συμβόλαιο του Βαρδινογιάννη για τον εφοδιασμό του βου Στόλου. Ο Καντόρ έμαθε ότι η εταιρεία του Βαρδινογιάννη ήταν η τρίτη κατά σειράν μειοδότη στην πρώτη σύμβαση και η τέταρτη στη δεύτερη, η αξία της οποίας ήταν 11,4 εκατομμύρια δολάρια. Η εκτέλεση των όρων της πρώτης σύμβασης από τον Βαρδινογιάννη δεν ήταν ικανοποιητική. Το δυλιστήριο δεν ήταν έτοιμο και δεν μπορούσε να παράγει καύσιμα μέχρι τον Φεβρουάριο του 1973, τέσσερις μήνες μετά την έναρξη ισχύος του συμβολαίου. Δεν μπορούσε να παράγει επαρκή ποσότητα JP 5 και αναγκάστηκε να δώσει υπεργολαβία το τμήμα αυτό του συμβολαίου σε μια εταιρεία του Ρότερνταμ.

Σύμφωνα με τη σύμβαση ο Βαρδινογιάννης έπρεπε να εφοδιάσει τον 6ο Στόλο με 1,2 εκατομμύρια βαρέλια πετρέλαιο για 4,7 εκατομμύρια δολάρια, αλλά παρέδωσε μόνο το 40% και για 5,8 εκατομμύρια δολάρια.

Το Ναυτικό εξήγησε ότι ο Βαρδινογιάννης συνήψε το συμβόλαιο παρόλο που ήταν ο τέταρτος μειοδότης μόνον επειδή η εταιρεία του πληρούσε τις προδιαγραφές για το βάθος λιμανιού. Ο Καντόρ νομίζει ότι αυτή η απαίτηση μπορεί να ήταν πρόσχημα (πλαστή). Οι τρεις από τους μειοδότες του δεύτερου συμβολαίου ήταν οι ΕΧΧΟΝ, Μόμπιλ και «Σάρομ» (Μιλάνο) μια θυγατρική της BP. Αξιωματούχοι της Μόμπιλ και της ΕΧΧΟΝ διατάζουν να συζητήσουν το θέμα, δεν λένε ότι ήταν «στημένη», αλλά μόνο ότι ήταν μια κακή δουλειά. Η ΕΧΧΟΝ συμμετείχε στο δεύτερο συμβόλαιο. Ο αντιπρόσωπος της ΕΧΧΟΝ στην Ελλάδα είναι ο Πάπας.

Ο προκάτοχος του Όλλερ, ο ταξίαρχος Ουίλιαμ Ρ. Μπίγκλερ αποστρατεύθηκε την 1η Δεκεμβρίου 1972 και ήταν υπεύθυνος για το πρώτο συμβόλαιο. Πηγές της «Μόμπιλ» και της ΕΧΧΟΝ λένε ότι ο συνταγματάρχης Κάρσον Ντάντλεϊ Ορ, ήταν ο άνθρωπος - κλειδί και για τα δύο συμβόλαια και πρέπει να ξέρι περισσότερα για το θέμα.

Όπου οι νομικές γνώματεύσεις διαπιστώνουν ότι πρέπει να ασκηθούν διώξεις στον Τομ Πάπας και τους άλλους ξένους υπηκόους...

Memorandum
TO : Mr. McBride
FROM : Philip A. Lacovara
SUBJECT: Solicitation of Campaign Contributions from Foreign Nationals (18 U.S.C. §613)
DATE: January 18, 1974
5

On January 8, 1974, you asked me for an opinion on the scope and application of 18 U.S.C. §613 and inquired specifically whether I concurred in the conclusion by the former Internal Security Division that a prosecution for solicitation would be valid only if the foreign national had an agent acting for him in the United States.

Kenneth S. Geller of my staff has prepared the attached memorandum which, after careful and thoughtful analysis of the Internal Security Division's rationale and all of the other factors I consider pertinent, reaches the conclusion that the statute is not so limited. While it is not possible to be certain on a matter of first impression, it is my judgment that his conclusion is sound and is the most likely one that would be reached by a court. Specifically, for the reasons explained in the Geller memorandum, it is my opinion that Section 613 makes it a crime for any person to solicit or receive a political contribution from a person who he knows to be a citizen of a foreign country who is not a citizen of the United States. The elements of the offense thus are the following:

1. Solicitation, acceptance, or receipt of money or other thing of value from a foreign government or political party or foreign corporation or organization or from a natural person who is both

ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΟΥΩΤΕΡΓΚΑΙΝΤ
ΥΠ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΜΝΗΜΟΝΙΟ
Αφορά: κ. Μακ Μπράιντ
Από: Φίλιπ Λακοβάρα
Θέμα: Συγκέντρωση εισφορών για προεκλογική εκστρατεία από ξένους υπηκόους (Σύνταγμα ΗΠΑ Άρθρο 18, § 613).

Στις 8 Ιανουαρίου 1974, ζητήσατε τη γνώμη μου για το περιεχόμενο και την εφαρμογή του άρθρου 18 § 613 του συντάγματος των ΗΠΑ και επιμειναιτε ιδιαίτερα στο να καταστήσω σαφές αν συμφωνώ με τη γνώματευση του πρώην Τμήματος Εσωτερικής Ασφαλείας ότι μια ποινική δίωξη για συγκέντρωση εισφορών είναι έγκυρη μόνο αν ο ξένος υπήκοος είχε ένα μεσάζοντα ο οποίος να ενεργούσε για λογαριασμό του στις ΗΠΑ.

Ο Κένεθ Γκέλερ, από το επιτελείο μου, αφού συνέταξε το επισυναπτόμενο υπόμνημα, ύστερα από προσεκτική και εμπειριστική ανάλυση του πορίσματος του Τμήματος Εσωτερικής Ασφαλείας και όλων των άλλων παραγόντων τους οποίους θεωρώ σημαντικούς, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η νομοθεσία δεν είναι τόσο περιοριστική πάνω στο συγκεκριμένο θέμα. Αν και δεν είναι δυνατόν να απορριφθεί κανείς τελεσίδικα πάνω σ' ένα θέμα, έχοντας μόνο μια πρώτη εντύπωση, κρίνω ότι το συμπέρασμά του είναι ορθό και ότι στο ίδιο θα κατέληγε και ένα δικαστήριο. Ειδικότερα και για τους λόγους που αναφέρονται στο υπόμνημα του Γκέλερ, η γνώμη μου είναι ότι η § 613 χαρακτηρίζει έγκλημα την αίτηση ή αποδοχή χρηματικής εισφοράς για πολιτικούς λόγους, από πρόσωπο το οποίο είναι υπήκοος ξένης χώρας και δεν κατοικεί στις ΗΠΑ. Τα στοιχεία που συνιστούν την παράβαση είναι επομένως τα ακόλουθα:

1. Συλλογή, αποδοχή ή παραλαβή
2. χρημάτων ή άλλων αντικειμένων αξίας
3. από κυβέρνηση ξένης χώρας, πολιτικό κόμμα, ξένη εταιρεία ή οργανισμό ή από φυσικό πρόσωπο το οποίο να μην είναι ταυτόχρονα κάτοικος και υπήκοος των ΗΠΑ ή τέλος από μεσάζοντα φυσικού ή νομικού προσώπου.
4. η γνώση των ανωτέρω τριών στοιχείων.

Δεν είναι απαραίτητο, κατά την άποψή μου, να αποδειχθεί αν ο ξένος υπήκοος, ο οποίος βολιδοσκοπήθηκε ή έκανε την εισφορά, έχει κάποιο μεσάζοντα, ο οποίος να ενεργεί για λογαριασμό του στις ΗΠΑ. Επομένως, η αναζήτηση από την FCRP χρημάτων από ξένους υπηκόους που ζουν στο εξωτερικό μέσω του Τόμας Πάπας και άλλων, είναι κολάσιμη, σύμφωνα με το άρθρο 18 § 613 του συντάγματος των ΗΠΑ.

Η κατάθεση του Τομ Πάπας, άκρως αποκαλυπτική και αυτο-ενοχοποιητική. Οι Αμερικανοί φίλοι του και οι ελληνικές εξυπηρετήσεις...

Memorandum

to: File No. 306

DATE: Feb. 7, 1974

cc: Feldbaum, Geller & Bun-Voniste

FROM: Roger M. Witten

SUBJECT: Interview of Thomas Pappas, February 2, 1974

6

On February 2, 1974, McBride, Ruff and Witten interviewed Thomas Pappas who was accompanied throughout the interview by his attorney, John Boukas. McBride entered the interview late. At the outset of the interview, Witten gave Pappas the customary warnings and further advised Pappas that we were questioning him in connection with our investigation into possible violations of 50 U.S.C. §§ 811, 812, the FCPA, bribery, conspiracy, and obstruction of justice.

BACKGROUND. Pappas is an international industrialist with American headquarters in Boston and New York. His American interests include shipping, real estate, and food distribution concerns. He is an officer and director of each of his American interests. Pappas is heavily involved in Greek business interests, but is currently in the midst of negotiations aimed at withdrawing from Greece. His Greek interests include: 1) Esso-Pappas, an oil refinery; 2) Hellenic Steel Company, Inc., a Greek corporation controlled by a Delaware holding corporation; Republic Steel owns 15%; 3) a petrochemical company, a Greek corporation; and 4) Coke-Pappas, an independent Coca-Cola bottling company in Greece. Pappas controls his industrial empire through a Delaware holding company called Pappas Enterprises, Inc. Pappas and his family own all stock in the holding company. The Pappas family has a single charitable foundation located in Boston. Pappas stated that the foundation conducts no political activity. The only source of funds for the foundation is money from the Pappas family.

Pappas began fund raising in political campaigns in 1972. In 1952 and 1956 Pappas served as co-chairman for the Eisenhower financial campaign; in 1960 he served as co-chairman for the Nixon financial campaign; and in 1966 Pappas served as co-chairman of the Finance Committee to Elect Nixon.

ΜΝΗΜΟΝΙΟ

Αφορά: Φακ. 306

7 Φεβρουαρίου 1974

Από: Ρότζερ Μ. Γουίτεν

Θέμα: Κατάθεση της 2 Φεβρουαρίου 1984 του Τομ Πάπας

Στις 2 Φεβρουαρίου 1974, οι Μακ Μπράιντ, Ρουφ και Γουίτεν ανέκριναν τον Τομ Πάπας ο οποίος καθ' όλη τη διάρκεια της κατάθεσης συνοδεύονταν από το συνήγορό του, Τζον Δούκα. Ο Μακ Μπράιντ προσήλθε στη διαδικασία αργότερα. Στην αρχή, ο Γουίτεν ενημέρωσε τον Πάπας, αφού του έδωσε τις συνηθισμένες συμβουλές, ότι τον ανακρίνουν σε σχέση με την έρευνά μας και για πιθανές παραβιάσεις των § 610, 611 και 613 FECA, FCPA, για δωροδοκία και συννομία και παραπλάνηση της Δικαιοσύνης.

Ιστορικό: Ο Πάπας είναι ένας διεθνής επιχειρηματίας, με αμερικανικά επιτελεία στη Βοστώνη και τη Νέα Υόρκη. Στα αμερικανικά συμφέροντά του συμπεριλαμβάνονται ναυτιλιακές επιχειρήσεις κτηματομεσιτείες και διανομές τροφίμων. Διευθύνει ο ίδιος τις επιχειρήσεις του στην Αμερική. Είναι «βαθιά» αναμειγμένος στις ελληνικές μπιζνες, αλλά αυτή την περίοδο διαπραγματεύεται την αποχώρησή του από την Ελλάδα. Στα ελληνικά συμφέροντά του συμπεριλαμβάνονται:

1) Το διωλιτήριο της ESSO—PAPPAS 2) Η Hellenic Steel Company, μια ελληνική πολυεθνική ελεγχόμενη από την Delaware ενώ η Ρεπάμπλικ Στίλ ελέγχει το 15% 3) ένα πετροχημικό συγκρότημα, μια ελληνική εταιρεία και 4) η COKE—PAPPAS μια ανεξάρτητη εταιρεία εμφιαλώσεως της «Κόκα-Κόλα» στην Ελλάδα. Ο Πάπας ελέγχει τη βιομηχα-

νική του αυτοκρατορία μέσω μιας εταιρείας μετοχών της Delaware που ονομάζεται «Πάπας Εντερπράιζ», της οποίας τις μετοχές ελέγχει αυτός και οι οικογένειά του. Η οικογένεια του Πάπας ελέγχει επίσης μια Φιλανθρωπική εταιρεία με έδρα τη Βοστώνη, για την οποία ο Πάπας δήλωσε ότι δεν ασχολείται με την πολιτική και η μόνη πηγή χρηματοδότησής της είναι η οικογένεια Πάπας.

Ο Πάπας άρχισε να συγκεντρώνει χρήματα για πολιτικές καμπάνιες από το 1932. Το 1952 και το 1956 ήταν από τους συμποδρους της οικονομικής καμπάνιας για τον Άιζενχάουερ. Το ίδιο και στην προεκλογική καμπάνια του Νίξον, το 1960 και το 1968.

1970: Ο Πάπας ασχολήθηκε με τη συγκέντρωση οικονομικών ενισχύσεων το 1970. Έδωσε συνεισφορές σε πολιτικές αναμετρήσεις αλλά δεν μπορεί να θυμηθεί αν τις διευθέτησε ή αν είχε συζητήσεις γύρω απ' αυτές με τους Κάλμπαχ, Γκλιζόν ή Ντεντ. Ο Πάπας φαίνεται να θυμάται αόριστα ότι του είχε ζητηθεί να συμβάλει σε κάποιες επί μέρους αναμετρήσεις.

1972: **Αμερικανικές συμμετοχές.** Ο Πάπας, από τη θέση του ενός εκ των προέδρων της FCRP ζήτησε μεγάλες εισφορές από στελέχη επιχειρήσεων και κυρίως από όσους είχε μαζί τους σχέσεις. Ο Στανς έδωσε ονόματα στον Πάπας και αυτός ζήτησε χρήματα από 10-15, ίσως και περισσότερα, άτομα. Ο Πάπας δεν διατηρεί αρχείο των αιτήσεών του. Κατά το 1972 ο Πάπας εργάστηκε σποραδικά για την FCRP, αφιερώνοντας 15 συνολικά εβδομάδες στην προεκλογική εκστρατεία. Η σοβαρότερη ανάμιξη του σημειώθηκε μεταξύ Ιανουαρίου και Απριλίου 1972. Όπως ο ίδιος δήλωσε ποτέ δεν ζήτησε ούτε έλαβε μετρητά και ποτέ δεν πρότεινε ένα συγκεκριμένο ποσό. Όσον αφορά τις εταιρείες τα στελέχη των οποίων πλησίασε, ο Πάπας πιστεύει ότι τα στελέχη έδωσαν από τα δικά τους χρήματα και δεν ζήτησαν εισφορές από υφισταμένους τους.

«Σκοτ Πέιπερ». Ο Πάπας ζήτησε χρήματα από τον Τομ Μακέιμπ, πρόεδρο της «Σκοτ Πέιπερ», και τηλεφωνικά και σε μια δεξίωση στην Ουάσινγκτον. Ο Μακέιμπ έδωσε 8.000 -10.000 δολάρια σε τοπικές και εθνικές αναμετρήσεις.

Ριπάμπλικ Στίλ. Ο Πάπας ζήτησε από τον Ουίλιαμ Μπόγιερ, πρόεδρο της Ριπάμπλικ Στίλ, στη Νέα Υόρκη ή το Κλίβελαντ. Ο Πάπας νομίζει ότι ο Μπόγιερ έδωσε 5.000 -10.000 δολάρια.

Ουίλιαμ Γουντ Πρινς. Ο Πάπας ζήτησε και πήρε από τον Πρινς, αποσυρθέντα πρόεδρο της «Άρμουρ Κόμπανι», 15.000 -20.000 δολάρια. Ο Πρινς δεν παίζει πια κανένα ρόλο στην «Άρμουρ».

Τομ Τέιλορ. Ο Πάπας ζήτησε από τον Τέιλορ, πρόεδρο της Swift Meats, 2.500 δολάρια.

ΕΧΧΟΝ. Όταν ρωτήθηκε αν ζήτησε χρήματα από τον Τζέμison της ΕΧΧΟΝ, ο Πάπας απάντησε ότι δεν το έκανε επειδή ο αντιπρόσωπος της ΕΧΧΟΝ στην Ουάσινγκτον χειριζόταν τις επιχορηγήσεις. Αλλά όταν πείστηκε για να πει τι σχέση μπορούσε να έχει ο αντιπρόσωπος της Ουάσινγκτον για μια

προσωπική συνδρομή του Τζέμison ο Πάπας δήλωσε, με κάποια σύγχυση, ότι υπέθεσε πως ο Τζέμison θα τα έδινε μέσω αυτού του αντιπροσώπου της Ουάσινγκτον. Στη συνέχεια ο Πάπας είπε ότι ζήτησε χρήματα από τον Τζέμison, ο οποίος αρνήθηκε να τα δώσει.

COCA—COLA. Ο Πάπας δεν ζήτησε χρήματα από τον Όστιν της COCA—COLA.

Κλιφ Φόλγκερ. Ο Πάπας ζήτησε από τον Φόλγκερ της «Φόλγκερ & Νόλαν» αλλά αυτός αρνήθηκε.

Ίστερν Γκαζ Κόμπανι. Ο Πάπας είναι μεγάλος μέτοχος της «Ίστερν Γκαζ» και ζήτησε από τον πρόεδρό της Ίστερν τον Έλι Γκόλντστον, 4.000 δολάρια.

Τσερτς. Ο Πάπας ζήτησε από τον Φρεντ Τσερτς της ασφαλιστικής εταιρείας «Ντάλτον, Χιούιτ και Τσερτς» 1.000 -2.000 δολάρια.

1972- **Ξένες Εισφορές.** **Βαρδινογιάννης.** Τέλη του 1971 ή αρχές του 1972, ο Βαρδινογιάννης πλησίασε τον Πάπας στην Αθήνα και του είπε ότι επιθυμούσε να συνεισφέρει υπέρ του Νίξον. Ο Βαρδινογιάννης έθεσε το θέμα. Ο Βαρδινογιάννης ρώτησε πώς θα μπορούσε να στείλει την εισφορά του. Ο Πάπας τον συμβούλευσε να στείλει μια επιταγή στην FCRP. Ένα μήνα περίπου αργότερα, ο Βαρδινογιάννης πήγε στον Πάπας ένα τσεκ των 15.000 δολαρίων στο όνομα της FCRP και δήλωσε ότι ίσως να έδινε και άλλα, αργότερα.

Ο Πάπας κράτησε το τσεκ μέχρι που επέστρεψε στις Ηνωμένες Πολιτείες και το παρέδωσε στον Στανς στα γραφεία της FCRP στην Ουάσινγκτον. Ίσως να ήταν παρών και ο Σλόαν. Ο Πάπας είπε στον Στανς ότι η επιταγή ήταν από έναν ξένο. Ο Πάπας θυμάται ότι ο Στανς του είπε ότι η συνεισφορά ήταν νόμιμη επειδή υπήρχε σχετική νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου, ή κάτι παρόμοιο. Ο Πάπας θυμάται ότι είχε μια ακόμα συζήτηση με τον Στανς για τη νομιμότητα της εισφοράς, ίσως τον καιρό που του παρέδωσε τη δεύτερη εισφορά του Βαρδινογιάννη και ο Στανς είπε πάλι ότι ήταν νόμιμη.

Στα τέλη του 1972, πριν από τις εκλογές, ο Βαρδινογιάννης επισκέφθηκε τις ΗΠΑ και έδωσε στον Πάπας επιταγή 10.000 δολαρίων. Ο Πάπας έδωσε την επιταγή στον Στανς στην FCRP. Ίσως να ήταν παρών και ο Κεν Τάλματζ.

Όσον αφορά το συμβόλαιο του Βαρδινογιάννη με τον 6ο στόλο, ο Πάπας δήλωσε ότι δεν αληθεύουν οι δημοσιογραφικές πληροφορίες ότι οι εισφορές επηρέασαν το συμβόλαιο. Ο Πάπας δήλωσε ότι ποτέ δεν μίλησε σε κάποιον από την κυβέρνηση για το συμβόλαιο. Και ότι έμαθε για πρώτη φορά για το συμβόλαιο και για τις αντικρουόμενες απόψεις, από τον Τύπο. Ο Πάπας δεν γνωρίζει τον συνταγματάρχη Ορ. Η ESSO—PAPPAS δεν εφοδιάζει την εταιρεία πετρελαίου του Βαρδινογιάννη.

Μεταξάς. Το 1972 ο Μεταξάς είπε στον Πάπας, στην Ελλάδα, ότι επροτίθετο να συνεισφέρει στον Νίξον, στέλνοντας ένα ποσό στον Άγκνιου. Ο Μεταξάς έστειλε την εισφορά κατευθείαν στον Άγκνιου. Αργότε-

ρα ο Πάπας έλεγε τη δήλωση του Μεταξά ότι όντως έστειλε στον Άγκνιου 10.000 δολάρια. Ο Μεταξάς είχε δώσει 5.000 - 10.000 δολάρια το 1968. Ο Μεταξάς είναι Έλληνας υπήκοος.

Διαμαντής. Ο Διαμαντής έστειλε μια εισφορά 10.000 δολαρίων στην FCRP. Ο Διαμαντής δεν το συζήτησε προηγουμένως με τον Πάπα, αλλά τον συμβουλευτηκε αργότερα. Ο Διαμαντής ήξερε πώς να στείλει την εισφορά επειδή είχε ξαναστείλει το 1968. Ο Πάπας γνωρίζει ότι ο Στανς ήξερε για την εισφορά του Διαμαντή. Ο Διαμαντής είναι Έλληνας υπήκοος.

Πολίτης. Ο Πολίτης είναι υπήκοος των Ηνωμένων Πολιτειών ο οποίος ζει στην Ελλάδα. Έδωσε στην FCRP 2.500 δολάρια υπογράφοντας στον Τομ Πάπα μια επιταγή στην Αθήνα. Ο Πάπας δεν θυμάται αν έστειλε την επιταγή ταχυδρομικά ή αν την πήγε ο ίδιος στην FCRP.

Ωνάσης. Ο Πάπας δήλωσε ότι δεν είχε επαφές με τον Ωνάση για εισφορές και δεν γνωρίζει αν όντως ο Ωνάσης πρόσφερε χρήματα.

1972 - Οι εισφορές του Τομ Πάπα. Ο Πάπας έδωσε περισσότερα από 100.000 δολάρια στην FCRP και τις σχετικές επιτροπές. Επιπλέον χάρισε στην FCRP το ποσό των 32.723, 81 δολαρίων που του χρωστούσε για τα έξοδα που έκανε ταξιδεύοντας για λογαριασμό της. Ερωτηθείς για το αν έδωσε χρήμα σε γραμμάτια στην FCRP πρώτα το αρνήθηκε, αλλά ύστερα θυμήθηκε ότι έδωσε (αλλά δεν θυμάται πόσα) στον Στανς, ο οποίος δεν τα χρησιμοποίησε και του τα επέστρεψε μετά τις εκλογές.

Μυστικά Κοντόλια για αποσιωπήσεις. Ο Λαρύ τηλεφώνησε στον Πάπα όσο αυτός ήταν στην Ελλάδα και του ζήτησε να συναντηθούν. Πάντως, ο Λαρύ ποτέ δεν αποκάλυψε το λόγο για τον οποίο ήθελε να συναντηθούν και ο Πάπας δεν τον συνάντησε ποτέ για να συζητήσει. Το 1972 και ίσως κατά το 1973, ο Πάπας είχε συζητήσεις με τον Λαρύ, με θέμα το ενδιαφέρον του για την κατασκευή ενός πετροχημικού συγκροτήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ο Πάπας δήλωσε ότι ποτέ δεν συζήτησε με τον Λαρύ τις εγγυήσεις που θα χρειαζόταν από την κυβέρνηση για να προωθήσει το σχέδιό του.

Ο Πάπας συνάντησε τον Τζον και τη Μάρθα Μίτσελ στο διαμέρισμά τους της Νέας Υόρκης μετά τις εκλογές. Ο Μίτσελ έβλεπε τηλεόραση, ήταν ταραγμένος και κρατούσε σημειώσεις. Και η κυρία Μίτσελ ήταν επίσης αναστατωμένη. Ο Πάπας δήλωσε ότι ο Μίτσελ δεν του ζήτησε να δώσει ή να συγκεντρώσει χρήματα μετά τις εκλογές.

Η ανάκριση συνεχίστηκε στις 5 Φεβρουαρίου με παρόντες τους Μπενβενίστε, Βόλνερ, Κελτ, Γουίτεν, Πάπας και Δούκα. Ο Πάπας δήλωσε ότι στα τέλη του 1972 ο Μίτσελ του ζήτησε δάνειο 50.000 δολαρίων, το οποίο και του το έδωσε. Είπε επίσης ότι του ζητήθηκε να συνεισφέρει ο ίδιος για τους κατηγορούμενους σε μια συζήτηση όπου ήταν παρόντες ο Λαρύ και άλλοι.

Όπου ο κύριος Τομ Πάπας αποδεικνύεται υπερόπστηριος και πολυταξιδευμένος — αλλά κουρασμένος να αντιμετωπίσει τη δικαιοσύνη...

JOHN M. DOUKAS
Subversion of U.S.
The Center for
Boston, Massachusetts 02108
November 10, 1973

Re: Thomas A. Pappas

Dear Mr. Willam:

In accordance with our telephone conversation of November 10, 1973, please be advised that Mr. Thomas A. Pappas has agreed to appear for a voluntary interview in the office of the Watergate Special Prosecution Force.

As I stated to you, Mr. Pappas will appear on December 13 or 14, 1973.

You have informed me that the Government is prepared to pay for his transportation from Athens, Greece to Washington, D.C. so that you can interview him.

I want to thank you for your courtesy and consideration.

Very truly yours,

John M. Doukas
John M. Doukas

ΤΖΩΝ Μ. ΔΟΥΚΑΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
ΒΟΣΤΩΝΗ - ΜΑΣΣΑΧΟΥΣΕΤΣ
30 Νοεμβρίου 1973

Προς τον κύριο Ρότζερ Α. Γουίτεν
Ειδική Ανακριτική Επιτροπή Γουωτεργκαίη
Αφορά: Τόμας Α. Πάπας

Αγαπητέ κ. Γουίτεν,

Σε συνέχεια τηλεφωνικής μας επικοινωνίας της 30ής Νοεμβρίου 1973 σας πληροφορώ ότι ο Τόμας Α. Πάπας συμφώνησε να εμφανιστεί για μια εθελοντική κατάθεση στο γραφείο της ειδικής ανακριτικής ομάδας του Γουωτεργκαίη.

Όπως σας ανακοίνωσα ο κ. Πάπας θα εμφανισθεί στις 13 ή 14 Δεκεμβρίου 1973. Με πληροφορήσατε ότι η κυβέρνηση είναι πρόθυμη να πληρώσει για τη μετακίνησή του από την Αθήνα στην Ουάσινγκτον ώστε να μπορέσετε να τον ανακρίνετε.

Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την ευγένεια και το ενδιαφέρον σας.

Ειλικρινώς δικός σας,
Τζων Δούκας

Τα πηγαινέλα και τα συρεκέλα του Πάπα

By Thomas A. Pappas, at Liberty, Massachusetts, U.S.A. Embassy street house

The following reflects my trip for the years involved from the United States to Greece and from Greece to the United States:

LEFT GREECE for U.S.A.

1972
January 14
January 27
February 24
March 16
April 22
May 24
June 18
July 8
July 28
September 6
October 14
December 2

1973

January 12
February 11
March 4
March 31
May 3
June 11

1974

January 28

LEFT U.S.A. for GREECE

1972
January 17
February 7
March 9
March 30
May 9
June 8
June 30
July 10
August 24
October 8
November 8
December 13

1973

January 21
February 14
March 7
April 3
May 6
June 14

1974

February 6

Signed under oath this 14th day of February 1974.

Thomas A. Pappas

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Εγώ ο Τόμας Α. Πάπας, Μπέλμοντ, Μασαχουσέτη, ΗΠΑ, δηλώνω ενόρκως τα ακόλουθα:

Στον παρακάτω πίνακα περιέχονται τα ταξίδια μου κατά τη διάρκεια των αναφερομένων ετών από τις Ηνωμένες Πολιτείες στην Ελλάδα και από την Ελλάδα στις Ηνωμένες Πολιτείες:

Όταν ο αξιότιμος κ. Τομ Πάπας, μέσω του δικηγόρου του κ. Τζων Δούκα, δηλώνει ότι δεν θυμάται τίποτα για περαιτέρω ανάμειξη του στην υπόθεση Γουώτεργκαίη.

The File

10/11/74

Eschar Jan-Ventura

Conference with John Doukas.

Mr. Doukas telephoned me today to advise me that he and Mr. Pappas had reviewed at length the subject matter raised by Jim Hall and myself in our meeting of October 1, 1973. Mr. Doukas told me that Mr. Pappas would recall nothing further either with respect to statements made to him by the President concerning Mr. Pappas' assistance to the Watergate defendants or a "special project". Any further recollection of Mr. Pappas to anyone in connection with the Watergate case would be the Watergate defendants, or any other persons for whom beyond that which Mr. Pappas has already recalled.

Mr. Doukas further advised that he is sending to me information collected by Mr. Pappas' Boston secretary regarding Mr. Pappas' whereabouts within the United States on the nights between January and March, 1973.

Αφορά: Αρχείο 10 Νοεμβρίου 1974
Από: Ρίτσαρντ Μπενβενίστε
Συζήτηση με τον Τζων Δούκα

Ο κ. Δούκας μου τηλεφώνησε σήμερα για να με συμβουλευθεί πως αυτός και ο κ. Πάπας είχαν συζητήσει δια μακρών το θέμα που ανέκυψε στην προηγούμενη τηλεφωνική συνάντησή μας. Ο κ. Δούκας μου είπε πως ο κ. Πάπας δεν μπορούσε να θυμηθεί τίποτα περισσότερο σχετικά με την αναφορά που του έγινε από τον Πρόεδρο για την βοήθεια του κ. Πάπας προς τους κατηγορούμενους του Γουωτεργκαίη ή το «ειδικό εγχείρημα». Ούτε άλλα λεφτά που πληρώθηκαν απ' τον κ. Πάπα σε σχέση με τη συλλογή χρημάτων για τους κατηγορούμενους του Γουωτεργκαίη, ούτε για άλλη συλλογή χρημάτων πέραν εκείνων τα οποία ο κ. Πάπας μπόρεσε να θυμηθεί.

Ο κ. Δούκας μου είπε επίσης πως μου στέλνει πληροφορίες που συνέλεξε η γραμματεία του κ. Πάπα στο Βοστώνη σχετικά με τα ταξίδια του κ. Πάπα μεταξύ Ιανουαρίου και Μαρτίου 1973.

Αναχωρήσεις από Ελλάδα για ΗΠΑ 1972

14 Ιανουαρίου
27 Ιανουαρίου
24 Φεβρουαρίου
16 Μαρτίου
27 Απριλίου
26 Μαΐου
18 Ιουνίου
8 Ιουλίου
28 Ιουλίου
6 Σεπτεμβρίου
14 Οκτωβρίου
2 Δεκεμβρίου

1973

12 Ιανουαρίου
11 Φεβρουαρίου
4 Μαρτίου
31 Μαρτίου
3 Μαΐου
11 Ιουνίου
1974
29 Ιανουαρίου

Βεβαιώνω ενόρκως την 19ην Φεβρουαρίου 1974

Αναχωρήσεις από ΗΠΑ για Ελλάδα 1972

17 Ιανουαρίου
7 Φεβρουαρίου
9 Μαρτίου
30 Μαρτίου
9 Μαΐου
8 Ιουνίου
30 Ιουνίου
10 Ιουλίου
24 Αυγούστου
5 Οκτωβρίου
8 Νοεμβρίου
13 Δεκεμβρίου
1973
21 Ιανουαρίου
14 Φεβρουαρίου
7 Μαρτίου
3 Απριλίου
6 Μαΐου
14 Ιουνίου
1974
6 Φεβρουαρίου

Τόμας Α. Πάπας

Εμφανίστηκε ενώπιόν μου ο ανωτέρω αναφερόμενος Τόμας Α. Πάπας τον οποίο γνωρίζω και υπέγραψε την ανωτέρω υπεύθυνη δήλωση, βεβαιώνοντας ενόρκως ότι είναι πλήρης, αληθής και σωστή σύμφωνα με την καλή γνώση και πεποίθησή του.

υπογραφή

Η συνάντηση για τους «μαγικούς 7»...

File No. 306

Feb. 19, 1974

Roger M. Mitten

Pappas Meeting with Chaplin

10

Chaplin's diary reveals a meeting with Tom Pappas at 10:15 on October 2, 1972. After the entry of Pappas' name is the notation "7". We have no explanation of the meaning of this notation, although it has been suggested that there were 7 Watergate defendants.

Φάκελος Νο 306

Ρότζερ Μ. Γουίτεν

19 Φεβρουαρίου 1974

Η συνάντηση Πάπας - Τσάπιν

Το ημερολόγιο του Τσάπιν αποκαλύπτει μια συνάντηση με τον Τσάπιν στις 10.15, στις 2 Οκτωβρίου του 1972. Μετά το όνομα του Πάπας, υπάρχει η ένδειξη «7». Δεν γνωρίζουμε τι ακριβώς σημαίνει αυτή η ένδειξη αν και κάποιος άφησε να εννοηθεί ότι μπορεί να είχε κάποια σχέση με τους επτά κατηγορούμενους του Γουότεργκαϊτ.

Όπου η προχωρημένη ηλικία και το ανεξιχνίαστο των προθέσεων προφυλάσσουν τον Πάπας από τη δίωξη...

WATERGATE SPECIAL PROSECUTION THREE

DEPARTMENT OF JUSTICE

Memorandum

TO : Thomas A. McFride

CC: File 3106, Ken Geller, Richard Bon-Veniste

FROM: Roger M. Mitten

DATE: 2/22/74
11

SUBJECT: Productive Memoranda by Thomas A. Pappas (18 U.S.C. § 613)

I. SUMMARY OF RECOMMENDATIONS AND CONCLUSIONS:

Thomas A. Pappas violated 18 U.S.C. Sec. 613 by accepting and receiving a \$15,000 political contribution in Greece for FCRP from Nicholas Vardinogiannis, a Greek citizen and national residing in Greece, and delivering it for Vardinogiannis to Justice M. Stans at FCRP in Washington. Although a prosecution against someone for a violation of Sec. 613 would be salutary as law enforcement policy, I recommend against prosecuting Pappas in this case in view of the absence of evidence of willfulness or corruption, Pappas' self-incriminating testimony, and Pappas' age.

II. FACTS:

Thomas A. Pappas, who has dual Greek-American citizenship, is an international industrialist with substantial business investments in Greece and the United States. He is over 70 years old. Pappas has been an active political fund-raiser for the Republican Party since the 1950's. In 1972, Pappas was chairman of the Finance Committee to Re-elect the President with responsibilities for soliciting large contributions, particularly from businessmen and other wealthy persons with whom he had a pre-existing relationship. In 1972, Pappas contributed slightly over \$100,000 to FCRP for a \$12,000 traveling expense debt which FCRP owed him, and gave Stans three \$25,000 notes, which Stans ultimately returned unaltered.

During the 1972 campaign period, Pappas shuttled between Greece and the United States. While in Greece, Pappas had conversations with Greek citizens concerning their interest in our desire to contribute to the President's re-election effort. We know that Pappas had such discussions with Vardinogiannis, Metaxas, Diamantis, & Politis.

ΜΝΗΜΟΝΙΟ

ΥΠ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

22/2/1974

ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΟΥΩΤΕΡΓΚΑΙΗΤ

Προς: Τόμας Μακ Μπράντ,
CC: Αρ. φακ. 306, Κεν Γκέλερ,
Ρίτσαρντ Μπενβενίστε
Από: Ρότζερ Γουίτεν

Θέμα: Μνημόνια κατά Τόμας Α. Πάπας ('Αρθρο 18 § 613 του Συντάγματος ΗΠΑ)

Ι. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Ο Τόμας Πάπας παραβίασε το άρθρο 8 § 613 του αμερικανικού συντάγματος αποδεχόμενος και παίρνοντας πολιτική συνεισφορά αξίας 15.000 δολαρίων στην Ελλάδα για την

FCRP (Οικονομική Επιτροπή για την Επανεκλογή του Προέδρου), από τον Νικόλαο Βαρδινogiάννη, Έλληνα πολίτη και κάτοικο Ελλάδας και παραδίδοντάς τα για λογαριασμό του Βαρδινogiάννη στο Μορίς Στανς, στο FCRP στην Ουάσιγκτον.

Παρόλο που η δίωξη για παράβαση της § 613 θα χαιρετιζόταν ως μια ενέργεια που θα αποσκοπούσε στην επιβολή του Νόμου, προτείνω να μην διωχθεί ο Πάπας για την περίπτωση αυτή, λόγω της έλλειψης στοιχείων σχετικών με το αν το αδίκημα διεπράχθη εκ προμελέτης ή για δωροδοκία, την αυτοενοχοποιητική κατάθεση του ίδιου του Πάπας και την ηλικία του.

ΙΙ. ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Ο Τόμας Πάπας, ο οποίος έχει διπλή ελληνική και αμερικανική υπηκοότητα, είναι επιχειρηματίας με διεθνείς διασυνδέσεις με σημαντικές επενδύσεις στην Ελλάδα και τις ΗΠΑ. Είναι ηλικίας πάνω από 70 χρόνων. Υπήρξε ενεργός οργανωτής οικονομικών εκστρατειών για το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα από το 1950. Το 1972 ο Πάπας ήταν πρόεδρος της Οικονομικής Επιτροπής για την επανεκλογή του Προέδρου, με αρμοδιότητα τη συλλογή μεγάλων εισφορών, ιδιαίτερα από επιχειρηματίες και άλλα πλούσια πρόσωπα, με τους οποίους είχε ήδη σχέσεις. Το 1972 ο Πάπας έδωσε στους Ρεπουμπλικανούς λίγο περισσότερο από 100.000 δολάρια, χάρισε τα έξοδα του ύψους 32.000 δολαρίων και έδωσε στον Στανς τρία γραμμάτια των 25.000 δολαρίων, τα οποία του επεστράφηκαν αχρησιμοποίητα.

Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του 1972, ο Πάπας εκινείτο μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Ελλάδας. Ενώ ήταν στην Ελλάδα είχε συνομιλίες με Έλληνες πολίτες θέμα των οποίων ήταν το ενδιαφέρον ή η επιθυμία τους να συνεισφέρουν στην προσπάθεια για την επανεκλογή του Προέδρου. Γνωρίζουμε ότι ο Πάπας είχε τέτοιες συζητήσεις με τους Βαρδινogiάννη, Μεταξά, Διαμαντίτη και Πολίτη.

(Σ.Σ. έχει λογοκριθεί μία παράγραφος του κειμένου).

Εξαιρετικά αμφιλεγόμενη είναι η εισφορά του Βαρδινogiάννη, επειδή λίγο μετά την καταβολή των 15.000 δολαρίων η εταιρεία του Βαρδινogiάννη, η «Μότορ Όιλ Ελλάς», κέρδισε μια σύμβαση για τον εφοδιασμό με καύσιμα του 6ου Αμερικανικού Στόλου. Παρόλο που η ανάθεση της σύμβασης αυτής περιβάλλεται από ύποπτα περιστατικά, δεν έχουμε βρει στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι ήταν και απαραίτητος όρος για την εισφορά ή ότι έγιναν άλλες παραβάσεις. Η έρευνά μας πάντως ως προς αυτό το σημείο δεν είναι πλήρης. Σε κάθε περίπτωση, ο Πάπας δήλωσε ότι δεν γνώριζε για την ανάθεση της σύμβασης του Βαρδινogiάννη και τα αμφιλεγόμενα χαρακτηριστικά της, μέχρι τα σχετικά δημοσιεύματα του Τύπου και ότι ποτέ δεν συζήτησε τη σύμβαση του Βαρδινogiάννη με οποιονδήποτε στην κυβέρνηση ή την FCRP. Δεν έχουμε αντίθετες μαρτυρίες.

Άλλες ελληνικές εισφορές

Ο Πάπας είχε συνομιλίες με τρεις άλλους Έλληνες πολίτες που συνεισέφεραν στην

προεκλογική εκστρατεία του Νίξον. Ο Σπύρος Μεταξάς, τον οποίον ο Πάπας γνώριζε, του είπε ότι θα έδινε 5.000 δολάρια, μέσω του Άγκνιου. (Σ.Σ.: 4 αράδες έχουν διαγραφεί από τη λογοκρισία ως «άκρως απόρρητες»).

Ο Πάπας είχε συζητήσεις με τον Πολίτη σχετικά με εισφορές, αλλά ο Πολίτης είναι αμερικανός υπήκοος.

Γουώτεργκαϊητ

Ο Πάπας είναι πιθανώς μάρτυρας της προσπάθειας συγκάλυψης του Γουώτεργκαϊητ. Μερικά αποδεικτικά στοιχεία υποδεικνύουν ότι αυτοί που ενέχονται στη συγκάλυψη περίμεναν ίσως χρήματα από τον Πάπας. (Σ.Σ. Ακολουθεί πάλι μια σβυσμένη φράση).

Επιπροσθέτως, ο Πάπας δάνεισε στον Μίτσελ 50.000 δολάρια, τον Οκτώβριο του 1972, υποτίθεται για τις δαπάνες αγοράς ενός διαμερίσματος.

ΙΙΙ. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΚ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Το άρθρο 18 § 613 του αμερικανικού Συντάγματος προβλέπει ότι:

«Όποιος ως αντιπρόσωπος ξένου αμέσως ή μέσω κάποιου τρίτου προσώπου είτε χάριν είτε για λογαριασμό του εν λόγω ξένου προσώπου είτε με άλλο τρόπο λόγω της ιδιότητάς του ως αντιπροσώπου αυτού του ξένου προσώπου, καταβάλλει εν γνώσει του οποιαδήποτε εισφορά σε χρήματα ή άλλα είδη αξίας, ή υπόσχεται εμμέσως ή αμέσως ότι θα προβεί σε παρόμοια εισφορά, σε σχέση με την εκλογή σε οποιοδήποτε πολιτικό αξίωμα ή σε συνδυασμό με την εκλογή σε οποιαδήποτε προκριματική εκλογή, συνέδριο ή τοπική συνδιάσκεψη που γίνεται για να επιλεγούν οι υποψήφιοι για οποιοδήποτε πολιτικό αξίωμα ή οποιοσδήποτε εν γνώση του ζητά, αποδέχεται ή λαμβάνει οποιαδήποτε τέτοια εισφορά από οποιονδήποτε τέτοιο αντιπρόσωπο ξένου προσώπου ή από τέτοιο ξένο, θα τιμωρείται με πρόστιμο όχι μεγαλύτερο των 5.000 δολαρίων ή με ποινή φυλάκισης όχι μεγαλύτερη των πέντε ετών, ή και τα δύο».

ΙV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τα στοιχεία εναντίον του Πάπας για την υπόθεση Βαρδινogiάννη είναι αρκετά για να παραπεμφθεί για παραβίαση της § 613. Επιπροσθέτως μια κατηγορία σύμφωνα με τον νόμο αυτό και την θεωρία μας περί δικαίου θα είχε ένα διπλό ενισχυτικό αποτέλεσμα για το νόμο: α. θα ενδυνάμωνε τη σημασία της § 613, η οποία δεν έχει ουσιαστική, αν όχι καθόλου ισχύ. Και β. θα βοηθούσε στο να ενδυναμωθεί το κύρος αυτού του γραφείου.

Παρόλα αυτά αρκετοί παράγοντες συνηγορούν εναντίον της παραπομπής:

Πρώτον, τα στοιχεία δεν αποδεικνύουν ότι ο Πάπας ενήργησε δια δωροδοκιών, με πρόθεση ή συνωμοτική σκοπιμότητα. Αντιθέτως, τείνουν να αποδείξουν ότι ο Πάπας ζήτησε συμβουλές, έστω και από τον Στανς, όταν ανησυχούσε λόγω της πιθανής ύπαρξης νομικού προβλήματος και βασίστηκε στη γνώμη του ότι η εισφορά ήταν η νόμιμη. (Σ.Σ.: 6 αράδες έχουν διαγραφεί από τη λογοκρισία).

Ο Βαρδινογιάννης είναι νεκρός. Ο Στανς θα επικαλεσθεί πιθανώς την Πέμπτη Τροποποίηση. Ο Ήβανς δεν μπορεί να θυμηθεί τις συζητήσεις. Τρίτον, σε σχέση με την ηλικία του Πάπας (ήταν τότε 70) θα ήταν μάλλον σκληρό να διωχθεί για λόγους που άπτονται μόνο της επιβολής του νόμου και απουσία ισχυρών στοιχείων που θα αποδεικνύουν την πρόθεση.

Τελικά η επιθυμητή πολιτική ενίσχυση του νόμου θα μπορούσε να επιτευχθεί με την απαγγελία κατηγορίας εναντίον του (Σ.Σ. έχει παραληφθεί το όνομα) σύμφωνα με την § 613. (Είτε απλώς με οδηγίες του υπουργείου Δικαιοσύνης σε συνεργασία με τις υπηρεσίες διώξεως εγκλήματος). Πρέπει να σημειωθεί, πάντως, πως η απαγγελία κατηγορίας εναντίον του Στανς θα μπορούσε να αποδειχθεί δύσκολη επειδή αυτός σκοπίμως στηρίχθηκε σε ιδιωτικές νομικές συμβουλές και μια άτυπη γνώμη από το Τμήμα Εσωτερικής Ασφαλείας η οποία προεκλήθη μέσω του Τζον Ντιν.

Γ' αυτούς τους λόγους συνιστώ να μην μηνύσουμε τον Πάπας, εκτός αν προκύψουν νεότερα στοιχεία περί προθέσεως ή διαφθοράς.

Όπου ο πρώην υπουργός Εμπορίου αξιότιμος κύριος Στανς καταθέτει ότι και ο Ωνάσης είχε δώσει δολάρια στον αξιότιμο κύριο Νίξον το 1968...

MEMORANDUM FOR THE PROSECUTOR GENERAL
DEPARTMENT OF JUSTICE

TO : Stans Interview File

DATE: Dec. 3, 1974

FROM : Roger K. Mitten

12

SUBJECT: Office Interview of Stans re Foreign Contributions

On December 2, 1974, Ruff and Mitten interviewed Stans concerning foreign contributions. Stans accompanied throughout the interview by his attorneys Barker and Bohner.

Legal Opinion. In 1968, Stans received a legal opinion from Harry Goldstein stating that the campaign could receive contributions from foreign nationals as long as they were not agents of foreign principals. Stans also received a one sentence negative opinion in 1968, but cannot remember who wrote it. When I suggested it could have been Tom Evans of New York, Stans stated he could not remember. Stans can remember only one significant foreign contribution in 1968 which was a \$15,000 or \$20,000 contribution from Greece which Pappas solicited.

Around April through June 1972, Dean told Stans he thought foreign contributions were illegal. Stans does not remember what triggered Dean's opinion or the circumstances surrounding it. FCRP had received about six or seven contributions of over \$1,000 from persons who had foreign addresses. Dean felt these receipts were not proper. Stans expressed his opinion. Stans "poked the word around" not to take foreign contributions without checking further. Specifically, Stans discussed this with the state chairman and with his Washington fund-raisers at prospect meetings. Stans did nothing about the foreign contributions that FCRP had already received and did not discuss with anyone the possibility of returning them. Stans said he decided not to return them because they were pre-April 7 and at the time he received them, he thought they were legal. Stans received an opinion, probably from Liddy, which disagreed with Dean. In July 1972, Stans asked them for his opinion. They concluded that FCRP could not accept contributions from foreign nationals. During this period Stans had the Logsdon contribution returned. Subsequently, FCRP heard from Goldstein that Dean

ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΟΥΤΕΡΓΚΑΙΝΤ ΜΝΗΜΟΝΙΟ 3 Δεκεμβρίου 1974

Αφορά: Κατάθεση Στανς*
Από: Ρότζερ Μ. Γουίτεν

Θέμα: Επίσημη εξέταση του Στανς σχετικά με ξένες εισφορές.

Στις 2 Δεκεμβρίου 1974, οι Ραφ και Γουίτεν εξέτασαν τον Στανς σχετικά με ξένες εισφορές. Σ' όλη τη διάρκεια της εξέτασης, ο Στανς συνοδευόταν από τους δικηγόρους του, Μπάρκερ και Μπόνερ.

Νομικές γνωμοδοτήσεις: Το 1968 ο Στανς πήρε μια γνωμοδότηση από τον Χάρυ Μίντεντορ, σύμφωνα με την οποία η προεκλογική εκστρατεία θα μπορούσε να χρηματο-

*Στο προηγούμενο τεύχος είχε αναφερθεί λανθασμένα ως *υφυπουργός* Εμπορίου των ΗΠΑ.

δοτηθεί από άτομα ξένης υπηκοότητας όσο αυτοί δεν ήταν πράκτορες ξένων συμφερόντων. Τον ίδιο χρόνο, επίσης, ο Στανς έλαβε και μια αρνητική γνωμάτευση πάνω στο θέμα, αλλά δεν μπορεί να θυμηθεί ποιος την έγραψε. Όταν υπέθεσαν ότι θα μπορούσε να ήταν του Ήβανς από τη Νέα Υόρκη ο Στανς δήλωσε ότι δεν μπορούσε να θυμηθεί. Ο Στανς μπόρεσε να θυμηθεί μια μόνο σημαντική ξένη εισφορά το 1968, ύψους 25.000 ή 50.000 δολαρίων από τον Ωνάση τον οποίο πλησίασε ο Πάπας.

Μεταξύ Απριλίου και Ιουνίου 1972, ο Ντην είπε στον Στανς ότι κατά τη γνώμη του, οι ξένες εισφορές ήταν παράνομες. Ο Στανς δεν θυμάται τι επηρέασε τη γνώμη του Ντην ή ποιες ήταν οι συνθήκες που την διαμόρφωσαν. Η Ομοσπονδιακή Επιτροπή για την επανεκλογή του Προέδρου (FCRP) είχε λάβει πάνω από έξι με επτά εισφορές, πάνω από 1.000 δολάρια από πρόσωπα που είχαν ξένες διευθύνσεις. Ο Ντην πίστευε ότι αυτές οι εισπράξεις δεν ήταν νόμιμες. Αφού ο Ντην εξέφρασε την άποψή του ο Στανς ειδοποίησε ότι δεν πρέπει να δέχονται ξένες εισφορές χωρίς περαιτέρω έλεγχο. Ειδικότερα ο Στανς συζήτησε το θέμα με τον πολιτειακό πρόεδρο και με τους χρηματοδότες του στην Ουάσιγκτον, κατά τη διάρκεια διευκρινιστικών συναντήσεων. Ο Στανς δεν προέβη σε καμιά ενέργεια σχετικά με τις εισφορές όπου η FCRP είχε ήδη δεχθεί και δεν συζήτησε με κανέναν τη δυνατότητα επιστροφής τους.

Ο Στανς υποστήριξε ότι αποφάσισε να μην επιστρέψει τις εισφορές γιατί αυτές είχαν συναφθεί πριν από τις 7 Απριλίου και ότι την εποχή που τις έλαβε, πίστευε ότι ήταν νόμιμες. Ο Στανς πήρε μια άλλη άποψη, προφανώς από τον Λίντυ η οποία ήταν αντίθετη με τον Ντην. Τον Ιούλιο του 1972 ο Στανς ζήτησε τη γνώμη του Έμπερ. Ο Έμπερ απεφάνθη ότι η FCRP δεν μπορούσε να δεχθεί εισφορές από άτομα ξένης υπηκοότητας. Εκείνη την περίοδο ο Στανς επέστρεψε την εισφορά Λαγκνταμέο. Κατά συνέπεια, η FCRP πληροφορήθηκε, προφανώς μέσω του Ντην, την απόφαση του υπουργείου της Δικαιοσύνης, η οποία θεωρεί αποδεκτές αυτές τις αποδοχές. Ο Στανς μπορεί να το άκουσε αργότερα από τον Έλμερ Στάατς. Ο Στανς μπορεί ακόμα να μίλησε και με τον Ρόιμπερ Μακφί γύρω από το θέμα.

Ραμόν Νόλαν: Στις 3 ή 4 Απριλίου 1972, η Ρόζμαρι Γουντς τηλεφώνησε στον Στανς και του είπε ότι είχε ορισμένες επιταγές από τον Νόλαν. Ο Στανς γνώριζε ότι ο Νόλαν είχε δώσει χρήματα το 1968 αλλά πίστευε ότι χρησιμοποίησε, τότε, αμερικανική διεύθυνση. Η Γουντς δεν εξήγησε πώς πήρε τα χρήματα. Έστειλε τις επιταγές στον Στανς με συστημένη επιστολή, αντίγραφο της οποίας ο Στανς παρέδωσε σε μας. Ο ίδιος δεν αρνείται ότι παρέλαβε τις επιστολές.

Ο Στανς δεν γνώριζε τι πιθανές εμπλοκές θα μπορούσε να επιφέρει το θέμα των εισφορών, μέχρι που το 1973, ένα δημοσίευμα ακινησίας το ενδιαφέρον γι' αυτές. Ο Στανς ενημέρωσε για το θέμα τον Μπάρκερ, ο οποίος προσπάθησε, χωρίς επιτυχία, να καρραρίψει τα γεγονότα που συνδέονται με την εισφορά. Ο Μπάρκερ δήλωσε ότι δεν

μπορούσε να προσεγγίσει τον Νόλαν. Ούτε ο Στανς αλλά ούτε και ο Μπάρκερ γνώριζαν την ύπαρξη ενός υπομνήματος του Νόλαν, το οποίο περιείχε τα ονόματα των χρηματοδοτών, την εθνικότητά τους και τα ποσά που προσέφεραν. Ο Στανς ποτέ δεν μπόρεσε να επιβεβαιώσει την πηγή των εισφορών. Ο Στανς μίλησε για το θέμα με τη Ρόζμαρι Γουντς, το 1973, αλλά δεν θυμάται αν αυτή έκανε κάτι. Ακόμα λέει ότι δεν γνωρίζει πώς η FCRP πήρε την πληροφορία για τον Νόλαν ώστε να τον εντάξει στον κατάλογο της Ρόζμαρι Γουντς. Ούτε όμως ο Μπάρκερ μίλησε για το θέμα αυτό στη Ρόζμαρι Γουντς ή σε κάποιον από το προσωπικό της FCRP. Ο Μπάρκερ ερευνήσε το θέμα σε συνεργασία με το υποκατάστημα της βιομηχανίας ζάχαρης των Φιλιππίνων, στην Ουάσιγκτον, αλλά ούτε αυτοί μπόρεσαν να του δώσουν καμιά πληροφορία.

Βαρδινογιάννης: Ο Στανς δεν γνώριζε τίποτα για εισφορά του Βαρδινογιάννη εκτός από το ότι ο Πάπας έδωσε 15.000 δολάρια πριν από τις 7 Απριλίου. Ακόμα, ο Στανς ξέρει ότι τα αρχεία δείχνουν ότι ο Βαρδινογιάννης προσέφερε 12.500 δολάρια μετά τις 7 Απριλίου, αν και ο Στανς θυμάται ότι ο Πάπας είπε ότι ήταν 10.000. Ο Στανς δεν θυμάται να συζήτησε με τον Πάπας είτε πριν είτε κατά το χρόνο της παράδοσης των 15.000 δολαρίων, το ζήτημα της νομιμότητας της αποδοχής των εισφορών. Παρ' όλα αυτά, όμως, ο Πάπας θα μπορούσε να είναι παρών σε άλλες, γενικότερες συζητήσεις γύρω από το θέμα.

Ο Στανς δεν γνώριζε τίποτε ούτε για τα συμφέροντα του Βαρδινογιάννη ούτε για την υπογραφή συμβολαίου περί ανεφοδιασμού του αμερικανικού βού Στόλου με καύσιμα.

Μεταξάς και Διαμαντής: Ο Στανς δεν ήξερε τίποτε γι' αυτούς τους δύο Έλληνες χρηματοδότες.

Κρέμπερ. Ο Σάνγκστερ, Καναδός, έδωσε στον Στανς το όνομα του Κρέμπερ για να του ζητήσει χρήματα. Ο Στανς δεν ήρθε ποτέ σ' επαφή με τον Κρέμπερ. Ο ίδιος δήλωσε ότι θα ψάξει στα αρχεία και για άλλες πληροφορίες σχετικά με τον Κρέμπερ.

Σάνγκστερ: Ο Σάνγκστερ μίλούσε συχνά για το ποσό των χρημάτων που θα μπορούσε να εξασφαλίσει αλλά ποτέ δεν έδωσε χρήματα. Ο Σάνγκστερ πρότεινε να πλησιάσει ο Στανς Καναδούς τραπεζίτες αλλά ο Στανς δεν ακολούθησε την πρότασή του.

Τ.Π. Ταιήλορ: Ο Στανς δεν γνώριζε τίποτα για τον Τ.Π. Ταιήλορ εκτός από το ότι το όνομά του περιλαμβανόταν στο υπόμνημα της 20ής Ιουνίου 1972.

Ουίλιαμ Ντολφ: Ο Στανς δεν ήξερε τίποτα για τον Ντολφ.

Σιντόνα: Ο Στανς κάλυψε τις γνώσεις του για τον Σιντόνα με τον Παλ Μίσελ.

Μακ Μαόν: Ο Στανς ανέθεσε στον Χάρολντ Σκοτ να πλησιάσει τον Μακ Μαόν ο οποίος ήταν Καναδός. Ο Σκοτ εξασφάλισε από τον Μακ Μαόν εισφορές ύψους 100.000 δολαρίων. Όταν ο Ραφ ρώτησε κατά πόσο ο Κήλερ ήταν αναμειγμένος, ο Στανς, κατάθεσε ότι απ' ότι αμυδρά θυμόταν ή ο Σκοτ ή ο Μακ Μαόν είχαν μιλήσει στον Κήλερ περί εισφοράς. Ο Στανς δεν είχε προσωπική επαφή με τον Μακ Μαόν.

Το αμυντικό βάθος της Θράκης και άλλων... νήσων

Όπου η ελληνικότητα
της Λήμνου
—και των άλλων νησιών—
προσδιορίζεται
από τα ΝΑΤΟικά
συνθήματα, σχέδια
και συμφέροντα

του Ρεπόρτερ

Η πρόσφατη ένταξη της Λήμνου στο αμερικανικό αμυντικό σχέδιο «Ντέλτα Ίνσουρ» σχολιάστηκε από τον ελληνικό Τύπο με διθυραμβικούς τόνους, του τύπου «θρίαμβος» της ελληνικής διπλωματίας και (συνεπώς) «ήττα» της τουρκικής, «ισχυροποίηση των ελληνικών θέσεων στη Δύση» και (ως εκ τούτου) «υστερικές αντιδράσεις της Τουρκίας», «δικαίωση (επιτέλους) της πολυδιάστατης εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησης».

Κανείς βέβαια δεν μπορεί να αμφισβητήσει εύκολα τη σημασία που έχει για την Ελλάδα η ένταξη της στρατιωτικοποιημένης Λήμνου σε ένα στρατηγικό σχέδιο του αμερικανικού Πενταγώνου σε μια εποχή όξυνσης της κρίσης στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Όταν μάλιστα αυτή η αμερικανική κίνηση δημιουργεί ελπίδες στο ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών για την ένταξη του νησιού και στα στρατηγικά σχέδια του ΝΑΤΟ.

Παραμένει, ωστόσο, το ερώτημα: «Υστερα από ποια "ανταλλάγματα" και λόγω ποιας ακριβώς ελληνικής τακτικής επιτεύχθηκε αυτό το πολυπόθητο αποτέλεσμα». Επειδή δεν μπορούμε να πειστούμε και τόσο εύκολα ότι οι ΗΠΑ αποφάσισαν ξαφνικά —και μόνο «κάτω από την πίεση της ελληνικής κυβέρνησης»— να πάρουν απροκάλυπτα το μέρος της χώρας μας σε μια διένεξη της με την Τουρκία που απειλεί ανά πάσαν στιγμή με ανάφλεξη το Αιγαίο.

Αντίθετα και όπως δήλωσε στο ANTI καλά ενημερωμένη κυβερνητική πηγή, η ένταξη της Λήμνου στα σχέδια του Πενταγώνου φαίνεται να εξυπηρετεί κυρίως τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή, σε μια εποχή όξυνσης της αντιπαράθεσης των ΗΠΑ με τη Σοβιετική Ένωση για την κυριαρχία στη Μεσόγειο. Να τι έγραψε πριν από λίγες ημέρες το βρετανικό στρατιωτικό περιοδικό «Jane's Weekly» αναφερόμενο στη στρατηγική σημασία της χώρας μας:

«Η Ελλάδα βρίσκεται στο δρόμο του σοβιετικού στόχου για μια ανεμπόδιστη πρόσβαση στη Μεσόγειο (...) Σήμερα, τα 3.000 ελληνικά νησιά του Αιγαίου επεκτείνουν το σημείο ελέγχου των τουρκικών στενών πολλές εκατοντάδες χιλιόμετρα νοτιοδυτικά μέχρι την Κρήτη, την Κάρπαθο και Ρόδο».

Το προηγούμενο απόσπασμα εκφράζει περιληπτικά τη βασική άποψη των αμερικανικών και νατοϊκών στρατιωτικών εγκεφάλων που υποστηρίζουν την ένταξη των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου στον αμυντικό σχεδιασμό του ΝΑΤΟ: «Τα ελληνικά νησιά αποτελούν τη συνέχεια και το συμπλήρωμα των Δαρδανέλιων, επειδή εμποδίζουν την είσοδο και την έξοδο στα τουρκικά στενά. Εύκολα, λοιπόν, μπορεί να γίνει αντιληπτός ο κύριος λόγος της τουρκικής επιθετικότητας στο Αιγαίο. Αν εκτός από τα στενά οι Τούρκοι κατορθώσουν όπως επιθυμούν να ελέγξουν και τη διόδο του Ανατολικού Αιγαίου, τότε θα είναι οι αδιαμφισβήτητοι επικυρίαρχοι της περιοχής».

Και δεν είναι επίσης τυχαίο ότι η επιθετικότητά τους στο Αιγαίο άρχισε να κλιμακώνεται μετά την πτώση του Σάχη του Ιράν και την εισβολή των Σοβιετικών στο Αφγανιστάν, γεγονότα που σύμφωνα με ορισμένους πενταγωνικούς εγκεφάλους «ανέδειξαν

τη στρατηγική σημασία» της Τουρκίας.

Το πρόβλημα —και η αφορμή αυτού του άρθρου— βρίσκεται στο ότι η ελληνική κυβέρνηση φαίνεται ότι περιορίζει την τακτική της για την απόκρουση της τουρκικής επιθετικότητας στα πλαίσια του ΝΑΤΟ, εκμεταλλευόμενη τα ψυχροπολεμικά επιχειρήματα περί «σοβιετικής απειλής» και «από βορρά κινδύνου». Και προσπαθεί να πείσει τους νατοϊκούς εταίρους της ότι η Λήμνος πρέπει να ενταχθεί στον αμυντικό σχεδιασμό του ΝΑΤΟ γιατί έτσι θα αντιμετωπιστεί πιο αποτελεσματικά «η κάθοδος των σοβιετικών προς τις θερμές θάλασσες».

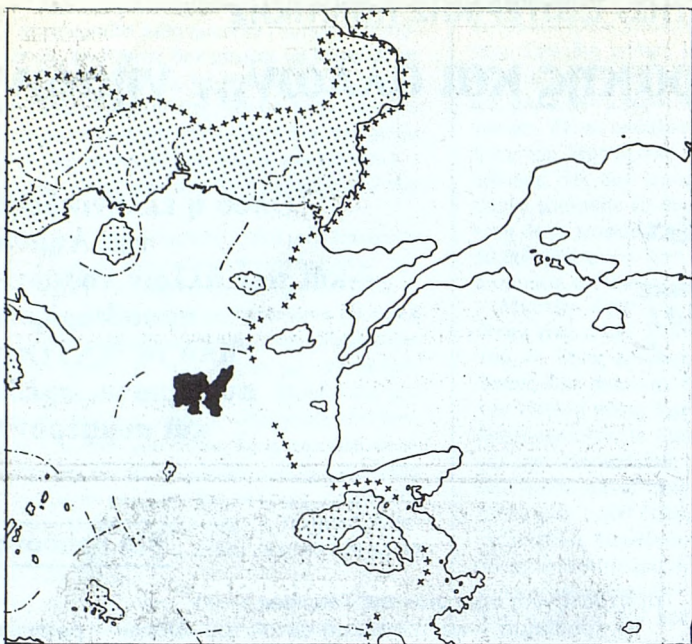
Μια αποκαλυπτική συνέντευξη

Να τι έλεγε, για παράδειγμα, ο πρώην αναπληρωτής υπουργός Εθνικής Άμυνας Αντώνης Δροσογιάννης σε συνέντευξή του προς το στρατιωτικό περιοδικό Defence and Diplomacy (Οκτώβριος 1984): «Κανένας στόλος δεν μπορεί να περάσει από τα στενά και να βγει στο Αιγαίο, αν παρθεί υπόψιν ότι στα ελληνικά νησιά μπορούν να εγκατασταθούν κατευθυνόμενα όπλα που θα προκαλέσουν σοβαρές καταστροφές σε αυτούς τους στόλους». Μιλούσε βέβαια ο πρώην αναπληρωτής υπουργός Εθνικής Άμυνας για το σοβιετικό στόλο, την περίφημη «Πέμπτη Εσκάδρα» η προσεχής ενίσχυση της οποίας με ένα νέο αεροπλανοφόρο πολύ ανησυχεί τους νατοϊκούς.

Ακούγονται πολύ περίεργα αυτά τα λόγια του πρώην υπουργού αναπληρωτή Εθνικής Άμυνας που ειπώθηκαν σε μια εποχή που η κυβέρνηση διατυμπάνιζε το νέο αμυντικό δόγμα της χώρας μας, «που στρέφεται, πλέον, αποκλειστικά κατά της Τουρκίας». Και μας λύνουν μερικές απορίες που είχαμε για τους λόγους της παρατηρούμενης ψυχρότητας στις ελληνοσοβιετικές σχέσεις. Πώς άραγε μπορούν οι Σοβιετικοί να έχουν εμπιστοσύνη στην «πολυδιάστατη» εσωτερική πολιτική μας, όταν δια στόματος του αναπληρωτή υπουργού Εθνικής Άμυνας της Ελλάδας προπαγανδίζεται η στρατηγική αξία των ελληνικών νησιών εναντίον της απειλής που αποτελεί η χώρα τους για τους Αμερικάνους; Έχει περιέλθει σε γνώση του πρώθυπουργού και της κυβέρνησης η συνέντευξη αυτή του κ. Δροσογιάννη που δημοσιεύτηκε στα πλαίσια πληρωμένου δημοσιεύματος στο ξένο περιοδικό που προαναφέραμε;

Αλλά ο κ. Αντ. Δροσογιάννης δεν περιορίστηκε μόνο στην παρουσίαση της στρατηγικής αξίας που έχει για το ΝΑΤΟ η θαλάσσια διόδος του Ανατολικού Αιγαίου. Επεκτάθηκε και στην αντιμετώπιση της «από βορρά απειλής εναντίον της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ» λέγοντας τα εξής λίαν διαφωτιστικά για την εξωτερική μας πολιτική:

«Το σοβαρότερο αμυντικό, μειονέκτημα της Ελλάδας βρίσκεται στο βόρειο μέτωπο (Θράκη), όπου υπάρχει ένα πολύ μικρό αμυντικό βάθος. Αλλά αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί με τα 2.000 νησιά του Αιγαίου, των οποίων τα λιμάνια και τα αεροδρόμια οργανώσαμε με τέτοιο τρόπο ώστε να αποτελούν ένα συμπαγές αμυντικό συγκρότημα».

Η «από βορρά απειλή» ήταν λοιπόν για τον Έλληνα υπουργό Άμυνας το σημαντικότερο αμυντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα κι αυτό παρά της περί του αντίθετου διορθωτικές δηλώσεις του στη Βουλή. Και συνέχιζε:

«Ξοδεύουμε σήμερα ένα σωρό χρήματα του NATO για την κατασκευή αεροδρομίων στη Χρυσούπολη και το Τσιγκλί της Τουρκίας, για την αντιμετώπιση μιας πιθανής απειλής από τον Βορρά. Το ερώτημα είναι το εξής: Πιστεύετε στ' αλήθεια ότι ένα αεροδρόμιο όπως αυτό της Χρυσούπολης θα «κρατήσει» σε περίπτωση εισβολής; Ακόμα και κάποιος με περιορισμένες στρατιωτικές γνώσεις μπορεί να κατανοήσει ότι όντας σε απόσταση μόνο 20 χιλιομέτρων από τα σύνορα (με τη Βουλγαρία) δεν μπορεί να κρατήσει τόσο πολύ όσο η Λήμνος. Επειδή, ανεξάρτητα από την έκταση της επίθεσης, είναι η περιβάλλουσα θάλασσα που δίνει στην Λήμνο, μεγαλύτερη ζωή από τη Χρυσούπολη. Είναι πράγματι ειρωνικό το γεγονός ότι η Ελλάδα πλήρωσε για το ασφαλέστερο αεροδρόμιο της Λήμνου ενώ το NATO πλήρωσε για το λιγότερο ασφαλές της Χρυσούπολης».

Αυτό που μένει να προσθέσουμε στα όσα περί «από βορρά απειλής» εξέθεσε ο υπουργός —εκθέτοντας και εαυτόν και την κυβέρνηση— είναι οι λόγοι για τους οποίους έχει αξία για το NATO η επέκταση προς νότον του αμυντικού βάθους της Θράκης:

Και μια αποκαλυπτική ανάλυση

Να τι αναφέρεται σχετικά σε έρευνα του Έλληνα ειδικού επί των στρατηγικών σχέσεων Γρ. Μανουσάκη που δημοσιεύτηκε το 1981 και έγινε αντικείμενο μελέτης στο Ελληνικό υπουργείο Άμυνας, το οποίο όπως φαίνεται την αξιοποίησε έκτοτε κατάλληλα:

«Η στενή Θρακική λωρίδα (πλάτους 30 χλμ.) δεν μπορεί να υπερασπισθεί, λόγω ελλείψεως αμυντικού βάθους, ακόμα και εάν από κοινού τουρκικοί και ελληνικοί σχηματισμοί διεξήγαγαν επιχειρήσεις —πράγμα που χωρίς άλλο, λόγω των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί ως πιθανό. Η προέλαση του Συμφώνου της Βαρσοβίας στη Θράκη θα διέκοπτε όχι μόνο τη γεωγραφική συνέχεια (ενότητα) του NATO, αλλά θα δημιουργούσε επίσης μία νέα κατάσταση για τα θαλάσσια στενά και ολόκληρη τη Μεσόγειο. Οι Βούλγαροι προελαύνοντες κατά πλάτος 270 χλμ. θα μπορούσαν να φθάσουν πολύ γρήγορα στη Δυτική ακτή του Βοσπόρου και της Θάλασσας του Μαρμαρά. Στην περίπτωση που πέσει η ελληνική Θράκη θα υπερφαλαγγιστούν τα Δαρδανέλλια επειδή δε θα μπορούν να κρατηθούν. Από το σημείο αυτό (Δυτική ακτή) μέχρι την Ανατολική ακτή, δεν θα μπορούσε να συγκρατηθεί η διάβαση των Βουλγάρων και το Σύμφωνο Βαρσοβίας θα έπαιρνε στα χέρια του και τις δύο ακτές των θαλασσιών στενών, με όλα τα επακόλουθα για τη γενική κατάσταση στη Μεσόγειο.

Η κατάσταση όμως παρουσιάζεται διαφορετική, εάν δεν πετύχει η

δημιουργία ρήγματος του Συμφώνου Βαρσοβίας στη Θράκη. Στην περίπτωση αυτή τα Δαρδανέλλια δεν μπορούν να υπερκερασθούν και θα αντέξουν ακόμα και όταν θα έχει καταληφθεί η Δυτική ακτή της θάλασσας του Μαρμαρά από εχθρικές στρατιωτικές Δυνάμεις. Η υπεράσπιση της Θρακικής λωρίδας μπορεί να έχει πιθανότητες επιτυχίας όμως, εάν το αμυντικό της βάθος επεκταθεί στη θάλασσα, αυτό σημαίνει ότι τα επί της ξηράς (ηπειρωτικού εδάφους) μαχόμενα τμήματα θα λαμβάνουν κάθε στιγμή επαρκή και υπερέχουσα αεροπορική υποστήριξη από τα έμπροσθεν αυτής κείμενα νησιά. Εδώ όμως αρχίζει η τραγωδία της Νοτιο-ανατολικής πλευράς του NATO, που μπορεί να αποβεί μία τραγωδία της Νοτίου Ευρώπης.

Οι Έλληνες ζητούν τον εξοπλισμό των νησιών τους στο Βόρειο Αιγαίο βέβαια για την υποστήριξη της Θράκης, αλλά επίσης διότι αισθάνονται απειλούμενοι από τους Τούρκους. Η ανάγκη εξοπλισμού των νήσων από την πλευρά της συνολικής αμύνης της Ευρώπης δεν γίνεται διόλου αντιληπτή απ' αυτούς. Οι Τούρκοι, ουδόλως λιγότερο καχύποπτοι, αντιτίθενται με πείσμα εναντίον του εξοπλισμού των νήσων, δεδομένου ότι διαφορετικά θα αισθάνοντο οι ίδιοι ότι απειλούνται από την Ελλάδα. Επιπλέον αποκλείουν (μπλοκάρουν) μέχρι τώρα με επιτυχία την αποδοχή της ελληνικής απόψεως στο σχεδιασμό του NATO, σύμφωνα με την οποία τα θαλάσσια στενά από τη Μαύρη θάλασσα ως τη Μεσόγειο δεν τερματίζουν στα Δαρδανέλλια, όπως ισχυρίζονται με πείσμα οι Τούρκοι, αλλά στην έξοδο του Αιγαίου, περίπου στο ύψος Τουρκικής ηπειρωτικής ξηράς. (Κω - Αστυπάλαια - Αμοργός - Νάξος - Πάρος - Αντίπαρος - Σίφνος - Σέριφος - Κέα - Μακρόνησος - ηπειρωτικού ελληνικού εδάφους). Αυτή η άποψη είναι όμως σωστή και περιλαμβάνει τη δυνατότητα της αναχαιτίσεως της εξόδου του Σοβιετικού Στόλου της Μαύρης Θάλασσας στη Μεσόγειο, ακόμα και εάν έχουν πέσει (καταληφθεί) η θρακική λωρίδα και τα Δαρδανέλλια. Ο κατάλληλος εξοπλισμός των νήσων του Αιγαίου παρέχει περαιτέρω τη μοναδική ευκαιρία (δυνατότητα), για να παρεμποδίσει η εμφάνιση των σοβιετικών Backfire «στον ουρανό της Ανατολικής Μεσογείου, δεδομένου ότι υπό αυτή την προϋπόθεση (δηλαδή με εξοπλισμένα τα νησιά) δεν θα μπορούσαν αυτά να διέλθουν το Αρχιπέλαγος ούτε και ιπτάμενα σε χαμηλό ύψος.

Η δημιουργούμενη διατάραξη της ισορροπίας στην Ανατολική Μεσόγειο θα μπορούσε να αποκατασταθεί με τον εξοπλισμό των ελληνικών νήσων. Πρόκειται περί μιας αναγκαιότητας, η οποία θα πρέπει αργά ή γρήγορα να επιβληθεί από τις ΗΠΑ».

Η μελέτη αυτή συνοψίζει κατά τον καλύτερο τρόπο όλες τις σχετικές απόψεις για τη στρατηγική αξία που έχει για τις ΗΠΑ και το NATO η Ελλάδα και τα νησιά της στο Ανατολικό Αιγαίο. Και όπως φαίνεται ο συγγραφέας της δικαιώθηκε μέσα σε πέντε μόνο χρόνια. Οι Αμερικανοί φαίνεται ότι κατανόησαν την αξία της ένταξης της Λήμνου και επιβάλλουν τα στρατηγικά σχέδιά τους.

Δεν είναι, εξάλλου, τυχαίο ότι οι ίδιες απόψεις προβάλλονται τελευταία από ξένα στρατιωτικά περιοδικά που ασχολούνται με την όξυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Να τι έγραψε παραδείγματος χάριν το JANE'S:

«Η απειλή από το καλά εξοπλισμένο Σύμφωνο της Βαρσοβίας στη νοτιοανατολική Ευρώπη είναι σημαντική και ενισχύεται από την έλλειψη αμυντικού βάθους για την άμυνα της Ελλάδας στα βουλγαρικά σύνορα (...) Σοβιετικά βομβαρδιστικά αεροσκάφη που σταθμεύουν στην Κριμαία μπορούν να απειλήσουν τις δυνάμεις του NATO στην Ανατολική Μεσόγειο, όπως επίσης αεροδρόμια, γραμμές ανεφοδιασμού και ναυπηγεία —κυρίως στην Ελλάδα (...). Η απώλεια της Ελλάδας εν καιρό πολέμου θα απειλούσε την υπεροχή του του Στόλου στη Μεσόγειο και ως εκ τούτου τον θαλάσσιο έλεγχο μιας περιοχής ζωτικής για την Ατλαντική Συμμαχία».

Το ξένο περιοδικό συνέδεε επίσης την αγορά των F-16 από την Ελλάδα και την Τουρκία με την απειλή που θέτουν για το NATO τα σοβιετικά «Backfire», προφανώς επειδή αυτά τα σύγχρονα αμερικανικά αεροσκάφη είναι και τα μόνα νατοϊκά που μπορούν να απειλήσουν τις βάσεις εις την Κριμαία, όπως έχει γραφτεί σε σχετικές μελέτες που έχουμε στη διάθεσή μας.

Αλλά ίσως το πιο σημαντικό γεγονός είναι ότι το άρθρο αυτό του JANE'S δημοσιεύτηκε με αφορμή τις επισκέψεις που πραγματοποίησαν στην Ελλάδα ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, Τζωρτζ Σουλτς και ο γενικός γραμματέας του NATO, λόρδος Κάρριγκτον.

Δεν γνωρίζουμε αν και σήμερα τα επιχειρήματα των Ελλήνων αντιπροσώπων στο NATO και των κυβερνητικών αξιωματούχων

στις συνομιλίες και διαπραγματεύσεις τους με τους υπουργούς των ΗΠΑ στηρίζονται σε απόψεις όπως αυτές που υιοθετεί στη συνέντευξη που προαναφέραμε ο κ. Δροσογιάννης. Το πιθανότερο είναι πως ναι, αν εκτιμήσουμε ως ορθές τις πληροφορίες και εκτιμήσεις περί «διπλής γλώσσας» της κυβέρνησης.

Ωστόσο και παρόλο που κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί τη σημασία των προσφάτων εξελίξεων γύρω από τη Λήμνο, αυτή η «διπλή γλώσσα» εγκυμονεί πολλούς κινδύνους για τη χώρα μας. Επειδή ακριβώς εξαρτά την άμυνα της χώρας και το ρόλο που αντικειμενικά διαδραματίζει στην παγκόσμια αντιπαράθεση των δύο υπερδυνάμεων από τα σχέδια του ΝΑΤΟ και του αμερικανικού Πενταγώνου. Αποδεικνύεται έτσι για μια ακόμα φορά ότι η περίφημη «πολυδιάστατη» εξωτερική μας πολιτική έχει πάψει προ πολλού να είναι τέτοια.

Η συρρίκνωση της «πολυδιάστατης»

Και όπως αναφέρουν καλά πληροφορημένοι κύκλοι, η συρρίκνωση αυτής της πολυδιάστατης πολιτικής ήταν κυρίως το αποτέλεσμα δύο εξελίξεων:

● **Πρώτον:** Των συνδυασμένων πιέσεων που ασκούνται σε βάρος της χώρας μας στο Αιγαίο, την Κύπρο και το Μακεδονικό. Και αν μέχρι τώρα ο ρόλος των αμερικανών στα πρώτα δύο «μέτωπα» επιβεβαιωθεί αποκαλύπτουμε σήμερα το ρόλο τους και στο Μακεδονικό. Οι ίδιες πηγές δήλωσαν στο ANTI ότι οι ΗΠΑ εκμεταλλεύονται την αναζωπύρωση του Μακεδονικού (αν δεν την υποκινούν) όπως και τον άξονα «Γιουγκοσλαβίας - Τουρκίας» για να πιέσουν την Ελλάδα και τη Βουλγαρία. Όσον αφορά την Ελλάδα οι πιέσεις αυτές αποσκοπούν στο να συρθεί ακόμα πιο βαθιά στις αγκάλες των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ, εναποθέτοντας σε αυτούς την προστασία της εδαφικής ακεραιότητάς της. Έτσι, η πρόσφατη δήλωση του Αμερικανού πρόξενου στα Σκόπια για το Μακεδονικό δεν ήταν καθόλου τυχαία, ή «λάθος».

Για το ίδιο ζήτημα παλιότερες πληροφορίες από το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών ανέφεραν ότι ένας από τους λόγους για τους οποίους η Τουρκία έθεσε το ζήτημα της μουσουλμανικής μειονότητας στη Νότια Βουλγαρία ήταν και η άσκηση πιέσεων στη Σόφια για να εγκαταλείψει τις φιλειρηνικές θέσεις της στο αιγαιακό και κυπριακό πρόβλημα.

Βρισκόμαστε λοιπόν ενώπιον μιας ενορχηστρωμένης επίθεσης στόχος της οποίας είναι να εξουδετερωθούν και τα τελευταία ερείσματα της ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής που υποσχέθηκε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Και όπως ο καθένας μπορεί να αντιληφθεί η αντιμετώπισή της επιβάλλει μια ακριβώς αντίθετη πορεία από αυτήν που ακολουθεί σήμερα η κυβέρνηση.

● **Ο δεύτερος** δυσμενής παράγοντας για την εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης έχει σχέση με την επιχειρούμενη προσέγγιση των δύο υπερδυνάμεων. Όπως εκτιμάται σχετικά η προσέγγιση αυτή περιορίζει δραστικά το χώρο ελιγμών που έχει η κυβέρνηση Παπανδρέου στο διεθνές πεδίο και επιβεβαιώνει τη θέση της Ελλάδας στην Ατλαντική Συμμαχία. Άλλωστε, όπως απέδειξε το πρόσφατο παράδειγμα της Λιβύης και του Καντάφι, όταν η ΕΣΣΔ θέλει «να τα βρει» με τις ΗΠΑ δεν θέλει να «μπλέκονται» διάφοροι στα πόδια της.

Πριν τελειώσουμε μεταφέρουμε εδώ μια εκτίμηση καλά πληροφορημένων ελληνικών πηγών για το θέμα της Λήμνου που ήρθε πρόσφατα σε γνώση του ANTI. Σύμφωνα, λοιπόν, με επίσημες, αναλύσεις, βασισμένες σε απόρρητες πληροφορίες, η σημασία της ένταξης της Λήμνου δεν βρίσκεται κυρίως στην ικανοποίηση ενός πάγιου και σοβαρού ελληνικού αιτήματος, αλλά στη σταδιακή ένταξη της στο αμυντικό σχεδιασμό του Πενταγώνου, χωρίς μάλιστα να εγερθούν αμφισβητήσεις και δημόσιες διαφωνίες για την ενέργεια αυτή, λόγω της σχέσης της με την «από βορρά απειλή».

Αλλά ας επιτρέψουμε στον κ. Δροσογιάννη να κλείσει το κομμάτι αυτό με ένα απόσπασμα από τη συνέντευξή του στο Defence and Diplomacy:

«Τελευταία, φαίνεται ότι το ΝΑΤΟ συνειδητοποιεί ότι όλος αυτός ο συλλογισμός (σχετικά με τη Λήμνο) ήταν λάθος και υπάρχουν ενδείξεις ότι προσπαθούν να τον διορθώσουν. Αλλά αυτός (ο λάθος συλλογισμός) υπήρξε επί χρόνια. Και μπορεί να αποδείξει πως τα συμφέροντα της Ατλαντικής Συμμαχίας θυσιάζονται στο βωμό της πολιτικής».

Αλλά από πότε ένας υπουργός της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ γίνεται υπερασπιστής των συμφερόντων της Ατλαντικής Συμμαχίας; Αλλά και γιατί όχι αιθεροβάμονας;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
**ΤΟΥ
ΕΛΤΕ**

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ: Μεροληπτική κατάθεση

Μία προσωπική κατάθεση, που συγχρόνως είναι και μαρτυρία της γενιάς της δικτατορίας και της μεταπολίτευσης.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΑΔΗΣ: Λεπτομέρειες

Λεπτομέρειες του καθημερινού βίου, που κάνουν όμως τη ζωή μας... δύσκολη πολλές φορές ανυπόφορη.

Μικρά χρονογραφήματα δημοσιευμένα στο περιοδικό ANTI.

● **Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».**

- **Μιά μικρή δαση μέσα στο ταϊμέντο.**
- **Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίδραση από έμπειρο προσωπικό.**
- **Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.**
- **Έλατε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.**

Γκόλφω Τζελετοπούλου - Ευθυμία

Βαλαμάνος 4 και Ασκληπείου τηλ. 6447830 - 3635419.

Έρωτας - Χιούμορ - Ποίηση

● **ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ ΓΟΥΛΦ**

Ορλάντο

Διαβάστε το αν θέλετε να γνωρίσετε μια πραγματικά «αλλιώτικη» Βιρτζίνια Γουλφ: Μια Βιρτζίνια Γουλφ όλο κέφι και χιούμορ, δεξιότηχινδα της παρωδίας και της σάτιρας, που διηγείται μ' έναν τρόπο εξαιρετικό την κάπως «σκαμπρόζικη» ιστορία του Ορλάντο, ενός πανέμορφου, αγέραστου πλάσματος που σε διάστημα τεσσάρων περίπου αιώνων δοκιμάζει όλες τις εμπειρίες... - αφού στη μέση περίπου του έργου από τέλειος άντρας γίνεται τέλεια γυναίκα.

ΑΣΤΑΡΤΗ πρωην «ΑΣΤΕΡΙ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 121 - ΤΗΛ. 3606 597

Ελλάδα - Τουρκία - ΗΠΑ:

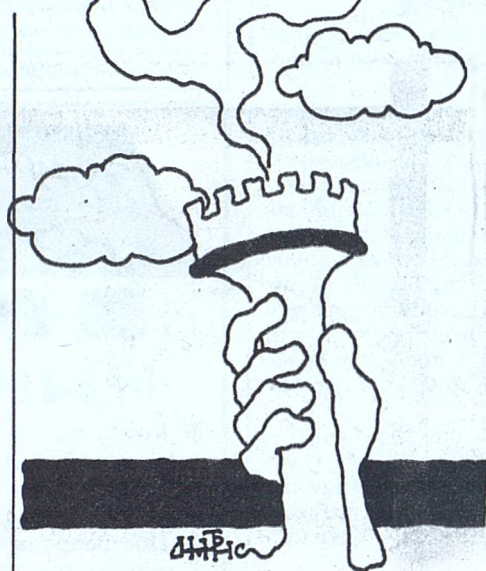
Ένα ανισοσκελές τρίγωνο

του Βαγγέλη Κουφουδάκη

Τον Μάρτη του 1947 με το Δόγμα Τρούμαν η Ελλάδα και η Τουρκία, οι «δύο αδελφές», επίσημα πέρασαν από την αγγλική στην αμερικανική σφαίρα επιρροής. Κάτω από τις πιέσεις του ψυχροπολέμου, με αναβιωμένη την ελληνοτουρκική φιλία, οι δύο χώρες βρέθηκαν κάτω από την προστασία της αμερικανικής πυρηνικής ομπρέλας, δέχθηκαν την οικονομική και στρατιωτική βοήθειά της, έγιναν μέλη του ΝΑΤΟ, έστειλαν στρατεύματα στην Κορέα, παραχώρησαν στρατιωτικές διευκολύνσεις στις ΗΠΑ, και μαζί με τη Γιουγκοσλαβία σχημάτισαν το βραχύβιο Βαλκανικό Σύμφωνο. Το Κυπριακό όμως μετά το 1954 έφερε τα πρώτα σύννεφα στον ορίζοντα της ελληνοτουρκικής συνεργασίας και μαζί μ' αυτό και τα πρώτα προβλήματα στις σχέσεις των δύο χωρών με την προστατίδιά τους δύναμη. Ο χώρος δεν επιτρέπει μια εκτενή ανασκόπηση της εξέλιξης των σχέσεων των τριών χωρών. Θα εξεταστούν όμως ορισμένες αντιπροσωπευτικές διαστάσεις αυτών των σχέσεων που έχουν ιδιαίτερες επιπτώσεις για τα ελληνοτουρκικά και την προσπάθεια να διαμορφωθεί μια ανεξάρτητη ελληνική εξωτερική πολιτική μετά το 1974.

Διαδοχικές αμερικανικές κυβερνήσεις στα τελευταία 40 χρόνια, δημόσια τουλάχιστον, λένε ότι καθορίζουν την πολιτική τους προς τις δύο χώρες με βάση τις «ίσες αποστάσεις», γιατί και οι δύο χώρες είναι στρατηγικά αλληλένδετες και εξίσου σημαντικοί σύμμαχοι των ΗΠΑ. Στην πραγματικότητα όμως η Αμερικανική πολιτική από το 1947 και μετά διαμορφώθηκε κάτω από διαφορετικές αντιλήψεις για την Ελλάδα και την Τουρκία. Στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων της Γερουσίας το 1947, στη διάρκεια των συζητήσεων για την εφαρμογή του Δόγματος Τρούμαν στις δύο χώρες, ο υφυπουργός εξωτερικών Acheson εξήγησε γιατί δεν θα ήταν δυνατό να επιβληθούν στην Τουρκία οι ίδιοι όροι διαχείρισης της αμερικανικής βοήθειας όπως και στην περίπτωση της Ελλάδας. Εκεί πρωτοεμφανίστηκε η σταθερή αρχή της αμερικανικής πολιτικής ότι η

Τουρκία είναι μια «περήφανη και ανεξάρτητη χώρα» που κάτω από την παράδοση του Ataturk δεν δεχόταν ξένες επεμβάσεις στα εσωτερικά της, όπως γινόταν στις μέρες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Αντίθετα, η Ελλάδα ήταν μια «αξιόπιστη» και παραδοσιακά φίλη χώρα που θ' ακολουθούσε τις «συστάσεις» των ΗΠΑ άσχετο και αν τις ενοχλούσαν.

Εδώ κατά τη γνώμη μου βρίσκεται και η αρχή του προβλήματος που αντιμετωπίζουμε σήμερα. Δεκαετίες εξάρτησης και ξένης διεισδυσης, που οφείλονται σε διεθνείς πολιτικές και οικονομικές συνθήκες και την παρουσία μιας πολιτικής ηγεσίας που για δικούς της λόγους θέλησε να εξυπηρετήσει και να συνεργασθεί με την εκάστοτε προστατίδα δύναμη, δημιούργησαν μια διαφορετική εικόνα για την Ελλάδα από αυτή της Τουρκίας που εξακολουθεί να επηρεάζεται και σήμερα τις σχέσεις των δύο χωρών με τις ΗΠΑ. Δηλαδή, δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα ανοιχτή στις ξένες διεισδύσεις και επιρροή, ενώ το αντίθετο συμβαίνει στην Τουρκία. Γι' αυτό μετά τη μεταπολίτευση οι αμερικανικές κυβερνήσεις βρήκαν πολύ δύσκολο να κατανοήσουν και να αποδεχθούν την προσπάθεια της

Ελλάδας να διαμορφώσει μια πολυδιάστατη -ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική που ιδιαίτερα στο θέμα των Ελληνο - τουρκικών προβλημάτων, έχει την κοινή συναίνεση του πολιτικού κόσμου, και των διαμορφωτών της κοινής γνώμης και του λαού.

Οι προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή στην περίοδο του Καραμανλή (1974-1981), περιλάμβαναν και την προσωρινή και περιορισμένη αποχώρηση της Ελλάδας από το ΝΑΤΟ. Αυτή η απόφαση ενόχλησε αλλά δεν ανησύχησε τις ΗΠΑ γιατί εφαρμόστηκε σ' ένα καθαρά δυτικό πλαίσιο. Από την αρχή όμως η κυβέρνηση Reagan, κατευθυνόμενη και αυτή από τους δικούς της ιδεολόγους, βρήκε δύσκολο να αποδεχθεί το φαινόμενο του Παπανδρέου, του «αταίριαστου και κακού παιδιού» της Ευρώπης. Μερικοί ξένοι παραδοσιακοί διπλωμάτες γνώστες του Ελλαδικού χώρου εξήγησαν τις κατά καιρούς ανεξάρτητες λεκτικές επιδείξεις του ΠΑΣΟΚ σαν ένα άλλο δημαγωγικό ελληνικό φαινόμενο, ενώ στην πραγματικότητα τίποτα δεν είχε αλλάξει από το παρελθόν.

Άλλοι όμως δίνοντας μια επακριβή ερμηνεία της ιδεολογίας του ΠΑΣΟΚ ήδαν την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ σαν ένα κίνδυνο για τα δυτικά συμφέροντα που έτσι και έπρεπε να αντιμετωπισθεί. Παρόλη την πρόσφατη καλυτέρευση στις σχέσεις Αθηνών - Washington, η κυβέρνηση Παπανδρέου πάσχει από έλλειψη αξιοπιστίας και στην Ουάσιγκτον και στις Βρυξέλλες.

Έτσι ξαναγυρίζουμε και πάλι στο θέμα των αντιλήψεων των ΗΠΑ για την Ελλάδα και την Τουρκία. Οι ανεξάρτητες τάσεις της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής που εμφανίσθηκαν από το 1958, άρχισαν να εφαρμόζονται μετά το 1964 με αφορμή την κυπριακή κρίση. Παρόλο που οι σχέσεις των υπερδυνάμεων δεν είχαν εισέλθει ακόμα στή φάση της ύφεσης, η τουρκική πολιτική εξηγήθηκε με το ότι η Τουρκία ήταν μια «περήφανη και ανεξάρτητη χώρα» που διαμόρφωνε την πολιτική της με βάση τις αρχές του μεγάλου Ataturk, και που το «δραστήριο» (μια λέξη κώδικας για «α-

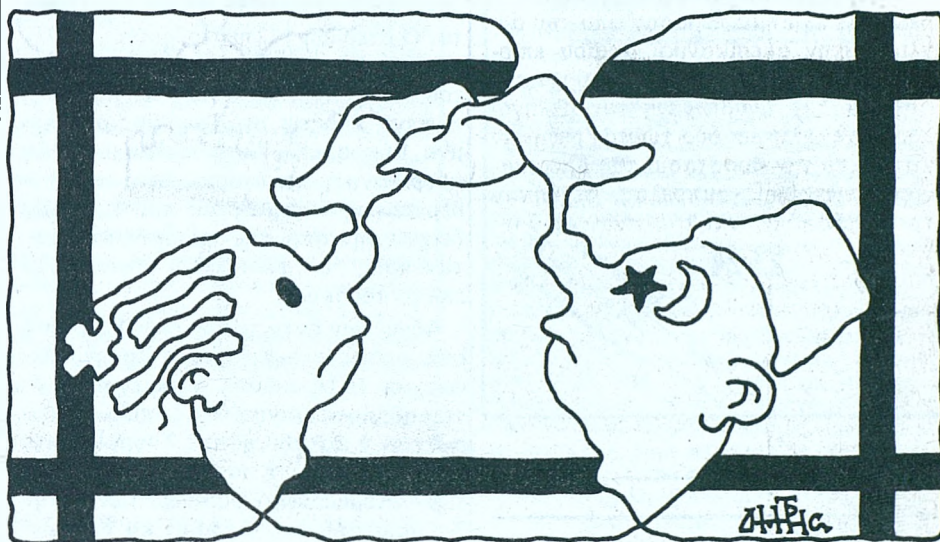
σταθές») κοινοβουλευτικό της σύστημα δεν επέτρεπε την εξάσκηση αμερικανικής επιρροής / πίεσης στην εξωτερική πολιτική της χώρας. Επιπλέον, διαδοχικές αμερικανικές κυβερνήσεις απέδωσαν μεγαλύτερη στρατηγική σημασία στο χώρο της Τουρκίας από αυτό της Ελλάδας. Το αποτέλεσμα αυτών των εκτιμήσεων ήταν να περιοριστούν περισσότερο οι επιλογές των ΗΠΑ στις σχέσεις τους με την Τουρκία, ιδιαίτερα με την κρίση του 1979 στην περιοχή του Περσικού κόλπου.

Η ανεξάρτητη τουρκική πολιτική αιτιολογήθηκε επίσης και με την απογοήτευση που αισθάνεται η χώρα αυτή από τους δυτικούς της συμμάχους που υποτίθεται δεν αναγνωρίζουν τη συνδρομή της στη συμμαχία, δεν την ενισχύουν στρατιωτικά και οικονομικά ανάλογα με τις ανάγκες της, και τελεσιγραφικά την εγκαταλείπουν όπως το 1964 στην κυπριακή κρίση, ή την τιμωρούν με embargo όπλων σαν το 1974. Εδώ πρέπει να διευκρινισθεί ότι στη μεταπολεμική περίοδο υπήρξαν διαφωνίες μεταξύ ΗΠΑ και Τουρκίας. Στην περίπτωση της τελεσιγραφικής επιστολής του Johnson προς τον Ινονι, οι διαφωνίες δεν ήταν με τους στόχους της τουρκικής πολιτικής στην Κύπρο, αλλά με τις μεθοδεύσεις που διακινδύνευσαν μια πιθανή σύγκρουση με την ΕΣΣΔ στην ευαίσθητη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Ο κίνδυνος αυτός δεν υπήρξε στην περίοδο της ύφεσης και αυτό ήταν καθοριστικό για τη στάση των ΗΠΑ στην τουρκική εισβολή στην Κύπρο δέκα χρόνια αργότερα. Στη περίπτωση του embargo, η πράξη αυτή ήταν της νομοθετικής εξουσίας που εφαρμόστηκε με την αντίθεση της Εκτελεστικής εξουσίας των ΗΠΑ, που παραδοσιακά έχει και τις μεγαλύτερες φιλοτουρκικές σχέσεις.

Έτσι, η ευαισθησία προς την Τουρκία παραμένει μια σταθερά της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής που είναι ιδιαίτερα αισθητή στην τελευταία πενταετία. Θα ήταν χρήσιμο να συγκρίνει κανείς τις καταδικαστικές αντιδράσεις των ΗΠΑ έναντι της Ελλάδας και την απουσία οποιασδήποτε κριτικής προς την Τουρκία σε θέματα σαν της Λιβύης, τη χρήση των στρατιωτικών βάσεων των ΗΠΑ για επιχείρηση εκτός των συμβατικών υποχρεώσεων του ΝΑΤΟ, ή του κορεατικού αεροπλάνου για να κρίνει κατά πόσο υπάρχει ισορροπία στην αμερικανική πολιτική. Εξίσου διδακτική είναι η απουσία σοβαρής αντίδρασης εκ μέρους των ΗΠΑ όταν ένα μέλος της δυτικής συμμαχίας εφαρμόζει ελαστικά τη συμφωνία του Montreux για τα Στενά στην περίπτωση των σοβιετικών πολεμικών σκαφών· επιτρέπει πτήσεις σοβιετικών πολεμικών αεροσκαφών στον εναέ-

ριο χώρο της κατά τη διάρκεια κρίσεων στη Μέση Ανατολή· έχει αποδεχθεί από την ΕΣΣΔ το μεγαλύτερο ποσό οικονομικής βοήθειας από οποιαδήποτε άλλη χώρα του Τρίτου Κόσμου· και το 1978 υπέγραψε τη Συμφωνία φιλίας με την ΕΣΣΔ που μπορεί να χαρακτηριστεί ως το πλησιέστερο μ' ένα σύμφωνο μη επιθεσιμότητας που ποτέ υπέγραψε χώρα μέλος του ΝΑΤΟ με τη Ρωσία. Είναι βέβαια θέμα εικασίας τι θα ήταν οι αντιδράσεις των ΗΠΑ σε παρόμοιες ελληνικές πράξεις. Ίσως, όμως, οι πιέσεις που εξασκήθηκαν στην Ελλάδα μετά από την

Ουσιαστικά οι ΗΠΑ δεν συμμερίζονται τους ελληνικούς ισχυρισμούς περί του «εξ ανατολής κινδύνου». Π.χ. η στρατιά του Αιγαίου δικαιολογείται με το ότι εξυπηρετεί εκπαιδευτικό σκοπό, είναι δε τοποθετημένη στις ακτές του Αιγαίου για κλιματολογικούς λόγους ποιαδήποτε ειρηνική λύση των προβλημάτων που ήταν αποδεκτή από τις δύο χώρες, και θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της Δυτικής συμμαχίας άσχετα των «δικαίων» που διεκδικεί η Ελλάδα, ή τα προηγούμενα που θα δημιουργούσε για την Ελλάδα μια τέτοια λύση.

παροχή σχετικά ανοδύνων διευκολύνσεων σε σοβιετικά εμπορικά σκάφη στα ναυπηγεία της Σύρου, να είναι μια χρησιμη ένδειξη πιθανών αντιδράσεων της αμερικανικής πολιτικής. Αμερικανικές αντιδράσεις δεν υπήρξαν επίσης ενάντια της απόφασης να υποβαθμίσει τις διπλωματικές της σχέσεις με το Ισραήλ το 1979 παράλληλα με τα φιλο-ισλαμικά της ανοίγματα, ενώ η Ελλάδα συνεχώς πιέζεται από τις ΗΠΑ και την ΕΟΚ για μια de-jure σύνδεση των δύο χωρών.

Επιπτώσεις για τις ελληνο-τουρκικές σχέσεις

Για τις ΗΠΑ τα ελληνοτουρκικά προβλήματα είναι δευτερεύοντα ενώπιε της ευρύτερης αμερικανο-σοβιετικής αντιπαράθεσης και των άλλων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ΗΠΑ στην Κεντρική Αμερική κτλ. Τα ελληνοτουρκικά προβλήματα όμως απασχολούν τις ΗΠΑ γιατί διαταράσσουν τη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ, τον αμυντικό σχεδιασμό των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ σε μια στρατηγικά κρίσιμη περιοχή, τις σχέσεις των δύο χωρών με την Αμερική, και δίνουν ευκαιρίες στην ΕΣΣΔ να αναμειχθεί σε μια ενδοσυμμαχική διαμάχη. Έτσι οι ΗΠΑ θα υποστήριζαν μια ο-

και λόγους ασφαλείας μακριά από τα σοβιετικά σύνορα. Η στρατιά αυτή δεν θα τοποθετηθεί κάτω από νατοϊκή διοίκηση αν παραστεί ανάγκη. Οι ΗΠΑ επίσης δεν συμμερίζονται τις θέσεις της Ελλάδας ότι η πολιτική αυτή ενισχύει την τουρκική αδιαλλαξία. Αντίθετα εξηγούν ότι οι ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ είναι δέσμιοι των ελληνοτουρκικών προβλημάτων. Παρόλο που οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν κατά καιρούς εκφράσει την αντίθεσή τους στη χρήση βίας για την αλλαγή του status quo στο Αιγαίο —λ.χ. επιστολή Kissinger 1976— έχουν προειδοποιήσει την Ελλάδα ότι σε περίπτωση πολέμου με την Τουρκία η Ελλάδα θα χάσει στο τέλος. Αυτό είναι ένας ακόμα λόγος για τις πιέσεις που εξασκούνται στην Ελλάδα για μια συμβιβαστική ειρηνική λύση των ελληνοτουρκικών προβλημάτων. Ακόμα πιο σοβαρή είναι η αμερικανική άποψη ότι τα τουρκικά αιτήματα για την υφαλοκρηπίδα, εναέριο χώρο, ΝΑΤΟϊκές διευθετήσεις, κτλ. είναι δικαιολογημένα και πρέπει να λυθούν μέσω συνομιλιών. Αυτή η τοποθέτηση φάνηκε καθαρά στις συνομιλίες για την επανένταξη της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ, καθώς και στις πιέσεις που εξασκήθηκαν από τις ΗΠΑ, την Αγγλία και τη Δ. Γερμανία για την έναρξη ενός διαλόγου με-

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ

TAHAR BEN JELLOUN: 'Ο ένοχλος άνθρωπος (Κείμενο για τον Jean Genet). 'Ο JEAN GENET μέσα από αναμνήσεις του. (Συζητήσεις του J.G. στη γαλλική τηλεόραση). 'Απόδοση: Αργυρή Καράμυαλα. ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ: 'Ο Βελώνης και το δέντρο (Μελέματα β' μέρος). Δ. Π. ΠΑΠΑΔΕΛΑΣ: Βασιλιάς (Ποίημα) ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ: 'Η έποψη του Νόβελ (Συλλογισμός). ΝΕΝΗ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ: 'Αποστολική μεσοπονητική. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΡΩΜΑΝΟΣ: 'Ο αλεθρινός άνθρωπος και το Σουλαϊνέ στον κρόνον του «Αιώρας» (Μελέματα β' μέρος). ΜΑΛΚ ΤΩΑΙΝ: Σκέψεις για την έκσταση του αινουαί (Διήγημα απόδοση: Θ. Σ.). GRAHAM GREEN: Στέ φέρω της έκστασης (Διήγημα απόδοση: Α. Καράμυαλα). ΑΛΕΚΣΑΝΔΡΟΣ ΜΟΡΑΒΙΑ: 'Ο κενός αινός (Διήγημα απόδοση: Α. Βασιλειάδης, Ε. Σιναυτί). ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΤΡΟΥΚΗΣ: 'Η αμφοτέρω κρήνη (Σκέψεις για την Κρήνη). ΣΠΥΡΟΣ ΤΣΑΚΝΙΑΣ: Μεσοπονητική ύπνος (σεξ' κείμενα). IVAN KODER: Δύο Διήγηματα ('Απόδοση: Β. Βασιλειάδης).

PENTE ΝΕΟΛΑΛΗΝΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΚΟΤΑΙΑΝΗΣ, ΣΤΕΦΑΝ ΜΠΕΚΑΤΟΡΟΣ, ΜΑΝΟΛΗΣ ΞΕΛΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΝΗΣ, ΒΑΓΓ. ΚΑΙΣΟΣ

PAUL KLEE: Δύο ποίηματα ('Απόδοση: Στ. 'Ηλιάδης) GEZA KEPES: Οι γράμματα της έκστασης (Ποίημα απόδοση: Μανώλης Ματρουλάκης)

ΔΕΙΤΕΡΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ: Οι τίτλοι των βιβλίων (Γράμματα: Σ. ΠΑΣΤΑΚΑΣ). ΜΙΚΡΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ: Μία συνάντηση με τον Άντονι Τζ. Α. Πάιν, από τον Ρόβιν (Γράμματα: Χ. ΝΤΟΥΝΙΑ). ΛΕΙΟΜΑΤΑ: Χωρίς θέμα (Γράμματα: Γ. ΚΑΡΠΙΛΙΑΝ). ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ: 'Η κοινή γλώσσα (Γράμματα: Τ. ΓΟΥΔΑΛΗΣ). ΜΟΥΣΙΚΑ ΦΥΛΛΑ: 'Ανέλεγκτες παρατηρήσεις (Γράμματα: Σ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ). ΓΡΑΜΜΑΤΑ: 'Ο Τον Δραγούλη στον Π. Ξωστό. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ: 'Η αίσθηση έκστασης της γραμμής (Γράμματα: Δ. ΜΕΝΙΑΝΗΣ). ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ: Θέματα από τη διεθνή έκδοση. ΑΠ' ΤΟΥΤΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ: Γράμματα από αλλ. ΤΑ ΦΥΛΛΑ: Σχολιασμός της ποικιλίας δημοκρατίας. (Γράμματα: Τ. ΓΟΥΔΑΛΗΣ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΚΙΝΑ, ΒΑΓΓ. ΚΑΤΣΙΒΕΛΙΟΥ, ΣΩΤ. ΠΑΣΤΑΚΑΣ, Κ. ΜΟΥΡΙΚΗΣ, Κ.Μ.).

23-24

Καλοκαίρι '86
Τιμή Τεύχους 500
Δωρεάν ταχυδρομική διανομή

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ

Καπιταλιστική ανάπτυξη και ταξική πάλη

Γ. Μηλιός και Μ. Σπαθής: Το τέλος του ΚΚΕσ.

Α. Ταρπάκος: Η ενότητα της Αριστεράς και το Ανανεωτικό Αριστερό Μέτωπο.

Τ. Κυπριανίδης: Υπονομεύει η διεθνοποίηση του κεφαλαίου την ηγεμονία των ΗΠΑ;

Γ. Μιχαηλίδης: Ο αντίλογος στις θεωρίες της υπανάπτυξης: Οι θεωρίες για τη συνάρθρωση των τρόπων παραγωγής.

Γ. Μηλιός και Χρ. Θεοχαράς: Παρατηρήσεις για μια κριτική των αστικών ιδεολογιών της ανάπτυξης.

Χ. Βεργαράκης και Γ. Μαυράς: Η θέση των πολιτικών κομμάτων στο κράτος και η επέκταση της πολιτικής αντιπροσώπευσης.

Μ. Παντελίδου-Μαλούτα: Οι σχέσεις κράτους και πολιτών στις αντιλήψεις μικρών εφήβων.

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 16

ταξύ των δύο χωρών σ' όλα τα επίπεδα (τεχνικά, διπλωματικά, και πολιτικά).

Οι συναντήσεις κορυφής του Καραμανλή με τον Demirel στις Βρυξέλλες (Μάιος '75) και του Ecevit στο Montreux (Μάρτιος 1978) και Washington (Μάιος '78) κατά μέρος οφείλονται στις πιέσεις αυτές. Ο Καραμανλής όμως σωστά απέρριψε τις υποδείξεις για συνάντηση Τύπου «Camp David» για μια συνολική λύση των ελληνοτουρκικών προβλημάτων και του Κυπριακού, γιατί οι κίνδυνοι μιας αποτυχίας και οι πιέσεις για υποχωρήσεις θα ήταν τέτοιες που θα ζημιωναν ανεπανόρθωτα τα εθνικά συμφέροντα. Ο ατέρμων ελληνοτουρκικός διάλογος δεν επανελήφθη μετά την αποτυχία του moratorium του 1982 και τις μονόπλευρες πράξεις της Τουρκίας στη Λήμνο, Κύπρο, κτλ. Αυτή δε είναι μια άλλη αμερικανική κατηγορία κατά της κυβερνήσεως Παπανδρέου που και πάλι δείχνει την απουσία οποιασδήποτε κατανόησης των ελληνικών θέσεων στα ελληνοτουρκικά.

Λόγω των αντιλήψεων περί Τουρκίας στις οποίες αναφερθήκαμε προηγουμένως, οι ΗΠΑ επίσης είναι ενάντια οποιασδήποτε προσπάθειας επιβολής κυρώσεων ή καταδίκης της Τουρκίας είτε για την Κύπρο, ή για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία από το Αμερικανικό Κογκρέσο, το Συμβούλιο της Ευρώπης, την ΕΟΚ ή ακόμα και του ΟΗΕ. Η στάση αυτή δικαιολογείται με το ότι καταδίκες και κυρώσεις θα αυξήσουν την τουρκική αδιαλλαξία και δεν θα διευκολύνουν τη λύση των ελληνοτουρκικών προβλημάτων και του κυπριακού. Γι' αυτό και διαφωνούν και με την κινητοποίηση των ελληνοαμερικάνων μετά το 1974 που είχε ως αποτέλεσμα την ανάμιξη του Κογκρέσου σ' ένα σοβαρό θέμα εξωτερικής πολιτικής, όπως την επιβολή του embargo. Επιπλέον οι ΗΠΑ κατηγορούν την Ελλάδα ότι λόγω της αδιαλλαξίας της στο θέμα του «εξ ανατολής κινδύνου», οι ελληνοτουρκικές διαφορές απορροφούν περιορισμένους στρατιωτικούς πόρους και στις δύο χώρες για σκοπούς άλλους από αυτούς του ΝΑΤΟ. Παράλληλα, η Εκτελεστική εξουσία έχει ταχθεί εναντίον του περιορισμού 1:10 στη στρατιωτική βοήθεια προς την Τουρκία που επέβαλε το Κογκρέσο, γιατί καθυστερεί τον εκσυγχρονισμό του τουρκικού στρατού που είναι απαραίτητος για τη σταθερότητα της περιοχής. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε στο θέμα αυτό και ο Richard Haass στο συνέδριο της Αχέπα στην Ουάσιγκτον το Φεβρουάριο του 1985, όταν δήλωσε ότι μια ισχυρή Τουρκία εξυπηρετεί τη σταθερότητα της περιοχής και την ασφάλεια της Ελλάδας

και της Κύπρου. Έτσι, από την εποχή του embargo οι περιορισμοί στη στρατιωτική βοήθεια στην Τουρκία παρακάμφθηκαν μέσω πρόσθετης βοήθειας από άλλα μέλη του ΝΑΤΟ, και με όρους ιδιαίτερα θετικούς για την Τουρκία στη βοήθεια των ΗΠΑ που δίδεται κάτω από την αναλογία 1:10, ενώ οι αντίθετοι όροι επικρατούν για την Ελλάδα. Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι η στρατιωτική βοήθεια και η αγορά οπλικών συστημάτων από τις ΗΠΑ τα τελευταία 5 χρόνια έχουν γίνει ένας σημαντικός μοχλός πιέσεων πάνω στην Ελλάδα. Τελικά θα πρέπει να σημειωθεί ότι η προσπάθεια των ΗΠΑ να κρατήσει μια «αμερόληπτη» στάση στα ελληνοτουρκικά δημιουργήσε τραγελαφικές καταστάσεις αλλά και προβλήματα για την Ελλάδα, και για την αξιοπιστία των ΗΠΑ σε μεσοβαθμία χώρα στα ελληνοτουρκικά προβλήματα. Κλασικό παράδειγμα ήταν η κατάθεση στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων της Αμερικανικής Γερουσίας του υποψήφιου πρέσβη Schaufele που υπονοούσε ότι οι ΗΠΑ αμφισβητούσαν και αυτές και το νομικό καθεστώς του Αιγαίου.

Συμπερασματικά πρέπει να καταλήξουμε ότι οι εκτιμήσεις της Ουάσιγκτον για τη στρατηγική σημασία της Τουρκίας και οι αντιλήψεις για τον κοινωνικό και πολιτικό χαρακτήρα αυτής της χώρας έχουν βαθιές ρίζες. Γι' αυτό δεν προβλέπονται πιθανότητες αλλαγής της αμερικανικής πολιτικής στο χώρο μας, εκτός πια αν υπάρξει μια δραματική αλλαγή στη διεθνή συγκυρία δυνάμεων. Αυτή η συνέχεια της αμερικανικής πολιτικής αναμένεται και για οποιαδήποτε κυβέρνηση διαδεχθεί αυτή του Reagan, ή μετά από οποιαδήποτε δημοκρατική κυβέρνηση διαδεχθεί την παρούσα κυβέρνηση στην Ελλάδα που τόσο αντιπαθούν στην Ουάσιγκτον. Άλλωστε οι αμερικανικές διαθέσεις ΔΕΝ ήταν περισσότερο «φιλελληνικές» στην Καραμανλική επταετία. Απλώς δεν εκφραζόταν με την επιθετικότητα που αντιμετώπισε η ελληνική κυβέρνηση την τελευταία πενταετία. Αυτό δυστυχώς ενισχύει και δεν λύνει το δίλημμα και το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η ελληνική εξωτερική πολιτική μετά το 1974. Δηλαδή πως διαμορφώνεται και εφαρμόζεται μια ρεαλιστική, πραγματιστική, και αξιόπιστη εξωτερική πολιτική που προστατεύει τα ζωτικά ελληνικά συμφέροντα χωρίς τους ραγιαδισμούς του παρελθόντος που μας οδήγησαν στο σημερινό αδιέξοδο.

Ο Βαγγέλης Κουφουδάκης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στη Σχολή Πολιτικών Επιστημών στο Πανεπιστήμιο της Ινδιάνας.

Στο τούνελ της «σταθεροποίησης»

του Βαγγέλη Γιαχνή

Αν έχει κάποιο νόημα η επαναφορά της συζήτησης σε έναν αρχικό προβληματισμό που επικεντρώνονταν στη «φιλοσοφία της ισχύουσας οικονομικής πολιτικής» τούτο συνίσταται όχι πλέον στον εντοπισμό της αντιλαϊκότητάς της (αυτή δεν αμφισβητείται πια από κανέναν) αλλά στη διερεύνηση της έκτασης των επιπτώσεων. Η ανάγνωση των επίσημων στοιχείων όσο κι αν αμφισβητείται η εγκυρότητά τους, επιτρέπει την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των περιβόητων «μέτρων» και παρέχει τη δυνατότητα της πρόβλεψης των μελλοντικών οικονομικών εξελίξεων.

Εξάλλου ο «χαμηλός τόνος» των κυβερνητικών εκτιμήσεων για την πορεία της οικονομίας δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολίας για την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης. Στο ίδιο σχέδον μοτίβο, κινούνται και οι διάφορες εκθέσεις που βγαίνουν, κατά καιρούς, στη δημοσιότητα, προτείνοντας, εκτός των άλλων, ακόμη σκληρότερα μέτρα.

Όλες οι εκτιμήσεις συνεπώς, απ' όπου κι αν προέρχονται βρίσκονται σχεδόν στον ίδιο παρονομαστή. Η διαφορά βρίσκεται στην ερμηνεία των αιτιών που δημιουργήσαν το πρόβλημα και κυρίως στις προτάσεις για την υπέρβασή της κρίσης. Τόσο στις αιτίες, όσο και στις προτάσεις υπάρχουν δύο βασικές διαφορετικές προσεγγίσεις. Η πρώτη ενώ διαπιστώνει, ακαδημαϊκά την ύπαρξη διαρθρωτικών προβλημάτων, αποδίδει μέγιστη και αποκλειστική σημασία «στην αύξηση του κόστους της εργασίας και στην υπέρμετρη αύξηση των δημοσίων δαπανών». Η δεύτερη αντιμετωπίζει την κρίση σαν ένα γενικότερο φαινόμενο που συνδέεται με τις εγγενείς αδυναμίες του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος, ν' αποτρέψει την αναπόφευκτη πτώση του ποσοστού κέρδους, που είναι αποτέλεσμα της ανασύνθεσης του οργανικού κεφαλαίου, λόγω της εισαγωγής νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία. Μέσα σ' αυτό το γενικότερο πλαίσιο θα πρέπει να ενταχθούν τα προβλήματα δομής και διάρθρωσης που χαρακτηρίζουν την ελληνική οικονομία. Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να σημειώσουμε ότι θεωρούμε πολύ βιαστικές τις διδυραμικές ιαχές των θεωρητικών του νεοφιλελευθερισμού που διατείνονται ότι «βαλνουμε σε μια νέα εποχή οικονομικής ανάκαμψης λόγω των αστείρευτων ικανοτήτων του συστήματος».

Κατά τη γνώμη μας η συγκυριακή βελτίωση που παρουσιάζουν οι δείκτες των αναπτυγμένων χωρών δεν προδικάζει, κατ' ανάγκη και λαμπρές μελλοντικές εξελίξεις.

Μια προσεκτικότερη ανάλυση, των ελλειμμάτων του αμερικανικού προτύπου, του γενικότερου εξωτερικού χρέους των ΗΠΑ της ανεργίας των χωρών της Δυτικής Ευρώπης, καθώς και της υπερχρέωσης των χωρών του τρίτου Κόσμου, θα μας προφυλάσσει απ' τον επιπόλαιο οπτιμισμό.

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αλλά για να επανέλθουμε στα «καθ' ημάς» πρέπει να παρατηρήσουμε ότι οι διαφορετικές εκτιμήσεις για τις αιτίες που

Τα πρώτα δείγματα του ευθέως κοινωνικού κόστους, που συνεπάγεται η οικονομική πολιτική του περσινού Οκτωβρίου, εμφανίστηκαν την προηγούμενη εβδομάδα: είναι τα μέτρα που πλήττουν —όπως δεν θα μπορούσαν αλλιώς— μια σειρά επιχειρήσεις που ονομάστηκαν προβληματικές, ενώ δεν αποτελούν παρά τα οχήματα της μακροχρονίως έρπουσας κρίσης στο καθ' ημάς «στρεβλό» πρότυπο καπιταλιστικής ανάπτυξης. Μετά τις απολύσεις στη ΔΑΡΚΟ και το «ξήλωμα» των μηχανών της «Πειραϊκής - Πατραϊκής» —που απετράπη προσωρινώς από μια «ιδιότυπη» εργατική αυτοάμυνα— ήρθαν και τα νέα από τη συνεδρίαση του ΑΣΟΠ: περιστολή των χρηματοδοτήσεων στον ιδιωτικό τομέα με προτεραιότητα στον κανόνα: «ο υγιής επιβιώνει».

Το άρθρο αυτό επιδιώκει απλώς να αποκαταστήσει μια αλληλουχία σε μια σειρά κυβερνητικές αποφάσεις στην μετα —τον— Οκτώβριο οικονομική πολιτική, αλληλουχία που μόνη αυτή επιτρέπει να μην αφνιδιάζεται κανείς όταν εισπράττει παρόμοιους είδους «δαρβινικά» στερεότυπα περί φυσικής επιλογής. Και αυτή η αλληλουχία δεν μπορεί να αποκατασταθεί παρά μέσω της τοποθέτησης των κυβερνητικών επιλογών στο ευρύτερο πολιτικό και ιδεολογικό πλαίσιο και στην αντιπαλότητα ή και αντιπαράθεσή τους με κάποιες άλλες αντιλήψεις, ίσως άναρθρες, σίγουρα όμως εκτός κρατικής νομής.

προκάλεσαν την κρίση, είναι φυσικό να οδηγούν και σε διαφορετικές προτάσεις για την υπέρβασή της. Έτσι, εκείνοι που διακρίνουν υπερβολική κατανάλωση, προτείνουν λιτότητα και οι άλλοι που διαπιστώνουν την ύπαρξη διαρθρωτικών και δομικών προβλημάτων, επιδιώκουν τη λύση τους διαμέσου μιας επιθετικής αναπτυξιακής πολιτικής. Οι προτάσεις αυτές είναι βέβαια πασιγνώστες και έχουν σχολιασθεί ποικιλοτρόπως απ' όλους, σχεδόν τους οικονομικούς αναλυτές. Παρόλα αυτά η συζήτηση δεν εξαντλήθηκε και κυρίως δεν ξεκαθάρισαν εκείνα τα σημεία που αφορούν την πρακτική εφαρμογή των προτάσεων στις συγκεκριμένες συνθήκες της χώρας μας. Θα ισχυριζόμασταν μάστιγα ότι η σύγχυση πολλαπλασιάστηκε καθώς η αντιπαράθεση διεξάγεται με αποπνικτικές καπνογόνες βόμβες, και σ' εκείνες τις ζώνες που θεωρούνται νεκρές και χωρίς ουσιαστικό ενδιαφέρον.

Εννοούμε τόσο την άποψη που θεωρεί «πανάκεια δια πάσαν νόσον» την απελευθέρωση των πάντων, όσο κι εκείνη που καλυπτόμενη πίσω απ' το επιχειρήμα των «κεκτημένων δικαιωμάτων» συνηγορεί άκριτα και απεριόριστα ακόμη και στις πλέον απίθανες συντεχνιακές απαιτήσεις. Πρόκειται ασφαλώς για μια πόλωση, αλλά μια πόλωση που δεν θα καταλήξει σε μια νέα δημιουργική σύνθεση, μια πόλωση που χαρακτηρίζεται κυρίως για τις τυφλές και άσκοπες αψιμαχίες χωρίς να επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην ανάδειξη όλων εκείνων των προϋποθέσεων που θα

επιτρέψουν την απελευθέρωση των ζωντανών και δημιουργικών δυνάμεων που έχουν τεθεί εδώ και χρόνια, σε αναγκαστική αργία. Στην επιδείνωση της σύγχυσης συντελούν κι εκείνες οι απόψεις που εκφράζονται, εσχάτως απ' τους όψιμους νεοφιλελευθεριστές με αριστερή καταγωγή και μαρξίζουσα ορολογία που διακρίνουν (οποία εμβρίθεια!) αριστερές προθέσεις στην εισήγηση του κ. Χαλικιά.

ΑΓΩΝΙΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Η συγκεκριμένη ατμόσφαιρα, όπως είναι γνωστό, επιτείνει τη φημολογία (υποτίμηση, κραχ κτλ.) και ωθεί τα πάντα σε μία περιεργή αιώρηση και προσμονή. Οι απλοί πολίτες προσπαθούν εναγωνίως ν' ανιχνεύσουν την κατάσταση διαμέσου της καθημερινής τους εμπειρίας και ν' αποσπάσουν κάποιες απαντήσεις στα έντονα ερωτήματα για την πορεία του μέλλοντος. Για τους «παροικούντες» όλων των αποχρώσεων είναι γνωστό ότι, όσο προχωράμε στο τούνελ της «σταθεροποίησης» οι οδυνηρές εκπλήξεις θα πολλαπλασιάζονται και η έξοδος θα παραμένει αόρατη. Τούτο εξάλλου επιβεβαιώνεται πολλαπλώς τόσο από τα στοιχεία και τις προβλέψεις των αρμόδιων κυβερνητικών φορέων —όπως προαναφέραμε— όσο και απ' αυτά των διεθνών οργανισμών. Τι θα γίνει λοιπόν; Κατά τη γνώμη μας αυτή τη στιγμή μια αλλαγή πλεύσης στην ισχύουσα οικονομική πολιτική είναι σχεδόν αδύνατη καθώς έχουν αναληφθεί συγκεκριμένες και σκληρές δεσμεύσεις έναντι των ευρωπαϊκών και διεθνών χρηματιστηριακών κέντρων. Ενν παράλληλα μια άλλη οικονομική πολιτική που δεν μπορεί παρά να είναι —περίπου— αυτή που εφαρμόστηκε την πρώτη τετραετία ('81-'85) προϋποθέτει την πλήρη αντιστροφή της γενικότερης πολιτικής κατεύθυνσης, που σημαίνει νέα ανασύνθεση του κυβερνητικού σχήματος, αλλά και του κομματικού μηχανισμού και ριζοσπαστικότερο περιεχόμενο. Ωστόσο, επειδή δεν υπάρχει καμία ένδειξη για κάτι τέτοιο, θα πρέπει να υποστούμε το δηλητηριώδες περιεχόμενο του ποτηριού μέχρι τον πάτο. Εκτός...

Εκτός αν στο μεταξύ προκύψουν πολιτικές ανακατατάξεις και κυρίως αν μέσα σ' αυτές αναδειχθεί ένας άλλος αξιόπιστος και προοδευτικός πόλος εξουσίας. Αντιπαρερχόμαστε τη δεξιά γιατί αυτή τη στιγμή στερείται οποιασδήποτε οικονομικής πρότασης, (αφού η μοναδική της κριτική περιορίζεται στο ό,τι «τα συγκεκριμένα μέτρα θα έπρεπε να είχαν ληφθεί νωρίτερα») και γενικότερα πολιτικής πρότασης.

Μένει λοιπόν η αριστερά. Αλλά ποια αριστερά; Αυτή που οραματίζεται την εφαρμογή των μοντέλων «του παρκοτού σοσιαλισμού»; Εκείνη που παραπαιεί ανάμεσα στον σοσιαλδημοκρατικό φιλελευθερισμό και στον κρατικό του «υπαρκτού»; Ή η άλλη που αναπολεί τις δόξες των τριτοσεπτεμβριανών ιδεολογημάτων;

Ή μήπως υπάρχει και μια άλλη αριστερά; Μια άλλη στρατηγική για την ανάπτυξη, στηριγμένη σε μια διαφορετική κοινωνική λογική και τεκμηρίωση; Η απάντηση σ' αυτό δεν μπορεί να περιοριστεί στα πλαίσια αυτού του άρθρου. □

Θα πούμε το ψωμί, ψωμάκι;

Αυτή τη φορά δεν υπήρξε πανικός. Χάρis στις παρεμβάσεις του υπουργού Υγείας και Πρόνοιας κ. Γεννηματά προς τον Τύπο (αλλά και προς τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης κ. Μητσοτάκη) η είδηση για την παρουσία Καίσιο στα πρώιμα δημητριακά (στάρι, κριθάρι) «διαχύθηκε», παρουσιάστηκε σε πολλές δόσεις και κυρίως στις μέσα σελίδες, με αποτέλεσμα να αποδυναμωθεί και να μην προκαλέσει την αίσθηση που προξένησε πριν ενάμιση μήνα η αντίστοιχη είδηση για τις τιμές της ραδιενέργειας στο γάλα και το κρέας των αιγοπροβάτων.

Το γεγονός πάντως είναι πως, ανεξάρτητα από τις αντιδράσεις του κοινού, το πρόβλημα σήμερα εμφανίζεται οξύτερο απ' όσο τις πρώτες ημέρες —και αποδεικνύεται επιπλέον ότι τόσο οι επιστήμονες όσο και οι πολιτικοί είπαν τότε ψέματα. Το πρόβλημα είναι οξύτερο γιατί υπήρχε τότε η παρηγοριά ότι τα προϊόντα της μολυσμένης αιγοπροβατοτροφίας μπορούσαν ν' αντικατασταθούν από τα αντίστοιχα της βοοτροφίας, της χοιροτροφίας, της πτηνοτροφίας· το στάρι όμως, το ψωμί, είναι αναντικατάστατο —εκτός κι αν το καλαμπόκι που θα σοδιαστεί το φθινόπωρο αποδειχθεί αμόλυντο, οπότε η εναλλακτική λύση δεν θα είναι το παντεσπάνι (που γίνεται από σταρένιο αλεύρι) αλλά η καλαμπόκισια, κατοχική, μπομποτά. Οι επιστήμονες και οι πολιτικοί είπαν ψέματα γιατί ήξεραν πολύ καλά πως τα γιδοπρόβατα δεν βόσκαγαν μόνο ραδιενεργό Ιώδιο, που σε λίγους μήνες η ακτινοβολία του πρακτικά θα μηδενιζόταν, αλλά και Καίσιο —που θα συνεχίσει να παράγει μπεκερέλ, ραϊντγκεν και μιλιρέν, για αρκετές δεκαετίες ακόμη. Επομένως, το τυρί που έπηξαν τότε οι τυροκόμοι θα έχει σε ενάμιση μήνα, σ' ένα χρόνο, σε δυο χρόνια το ίδιο ραδιενεργό Καίσιο που είχε και τη στιγμή που άρμεζαν το γάλα —δεν θα είναι καθόλου άσπιλο κι αμόλυντο όπως τότε ισχυρίστηκαν.

Όμως, δεν είναι μόνο αυτό. Ας αναφέρουμε κατ' αρχήν, για να υπάρχει ένα μέτρο σύγκρισης, πως πριν το Τσερνομπίλ η ραδιενέργεια στην ατμόσφαιρα ήταν περίπου 7 μπεκερέλ κατά λίτρο (κυβική παλάμη). Το τριφύλλι που θερίστηκε το Μάιο ήταν εξαιρετικά ραδιενεργό (έφθασε για ορισμένες περιοχές της Ανατολικής Ελλάδας σε τιμές 5.500 μπεκερέλ το λίτρο) και θα καταναλωνθεί όλο, χωρίς να ληφθεί κανένα μέτρο, χωρίς κανέναν έλεγχο από πρόβατα και βοοειδή. Τι γάλα και τι κρέας θα βγάλουν αυτά τα ζώα; Η καλαμιά, το άχυρο, είχε τιμές μέχρι και 3.500 μπεκερέλ

του Δημήτρη Κ. Ψυχογιού

—μεγάλο μέρος της θα μπει στην τροφική αλυσίδα από τα ζώα που θα την καταναλώσουν. Ένα άλλο μέρος της θα μείνει στο χωράφι για να επηρεάσει ίσως και του χρόνου τη σοδειά αφού ουδείς επέβαλε τη συγκέντρωσή της μετά το θερισμό ώστε να απολυμανθούν κάπως τα χωράφια. Τι εγγυάται ότι τα πίτουρα, με τα 2.000 μπεκερέλ κατά λίτρο, δεν θα γίνουν κι αυτά, όπως και πριν, ζωοτροφές για να εισπράξουμε έτσι από το κρέας της ραδιενέργειας που υποτίθεται ότι θα γλιτώσουμε από την απαγόρευση του ελάχιστου καταναλώνόμενου μαύρου ψωμιού; Και τα ζυμαρικά, τα μακαρόνια, τα σιμιγδάλια για τα γλυκά με τι στάρι θα κατασκευαστούν; Και για το κριθάρι, δεν υπάρχει μόνο το πρόβλημα ότι αποτελεί (μαζί με το τριφύλλι και το καλαμπόκι) βασική ζωοτροφή: η μπίρα ως γνωστόν από κριθάρι γίνεται. Πόσο καίσιο θα καταναλώσουμε πίνοντας παγωμένες μπίρες μετά το μπάνιο και πριν το μεσημεριανό ύπνο;

Για όλα αυτά οι πολιτικοί κι οι επιστήμονες δεν μας λένε τίποτα. Έχουν άλλες αγωνίες αυτή τη στιγμή: Τι θα γίνει με τα όσπρια (τα φασόλια, τις φακές, τη φάβα); Τι θα γίνει με τα σταφύλια κι αργότερα τις ελιές; Τι θα γίνει με το καλαμπόκι —αν κι αυτό το τελευταίο είναι εξίσου ραδιενεργό ούτε εμείς θα έχουμε μπομποτά, ούτε τα ζώα τροφή για το χειμώνα. Υπάρχουν ευτυχώς ορισμένες ενδείξεις (κυρίως το γεγονός ότι το δεύτερο θερισμό του τριφυλλίου έδωσε μόνο μερικές εκατοντάδες μπεκερέλ) αλλά και πειραματικά στοιχεία από τη διεθνή βιβλιογραφία που δημιουργούν την ελπίδα ότι το καίσιο δεν θα

ενσωματωθεί σ' αυτά σε τόσο επικίνδυνες αναλογίες γιατί τα φυτά αυτά θα προλάβουν να τα αποβάλουν— κάτι που δεν έγινε με το στάρι και το κριθάρι που εισέπραξαν το Καίσιο προς το τέλος του βιολογικού τους κύκλου. Αν όμως και το καλαμπόκι παρουσιάζει εξίσου υψηλή μόλυνση αυτό θα σημαίνει πως και του χρόνου τα δημητριακά θα παρουσιάζουν τα ίδια προβλήματα —οπότε η κατάσταση θα είναι όχι απλώς δύσκολη αλλά τραγική. Τότε θα πούμε κυριολεκτικά το ψωμί, ψωμάκι.

Με την ελπίδα λοιπόν ότι το καλαμπόκι δεν θα διαψεύσει τις ενδείξεις και τα πειράματα, οι ειδικοί της Ανωτάτης Γεωπονικής Σχολής ετοιμάζουν «σιτηρέσια» για τα ζώα ώστε να περιοριστεί κατά το δυνατόν η ραδιομόλυνση χωρίς να αποσυρθούν οι επικίνδυνες ζωοτροφές (κριθάρι, τριφύλλι, πίτουρα). Ποιος θα ελέγξει όμως την τήρηση αυτών των σιτηρεσίων, που απαιτούν π.χ. κάποιους μήνες πριν τη σφαγή των ζώων την αντικατάσταση του κριθαριού με καλαμπόκι; Ποιος ελέγχει αν τρώνε οι γαλακτοφόρες αγελάδες τριφύλλι του πρώτου θερισμού ή άχυρο —ώστε να μας βεβαιώνουν οι γαλακτοβιομηχανίες και οι επίσημοι ότι το αγελαδινό γάλα δεν έχει πρόβλημα;

Ακόμα και γι' αυτά τα «υγιεινά», ως προς τη ραδιενέργεια αυγά των συστηματικών πτηνοτροφιών θα υπάρχει πρόβλημα μια που οι κότες συμβαίνει ν' αγαπούν το κριθάρι.

Υπάρχει όμως και το πρόβλημα των τοπικών διαφοροποιήσεων. Σύμφωνα με πληροφορίες που διέρρευσαν οι περιοχές που εισέπραξαν τις μεγαλύτερες δόσεις είναι η Δυτική και Κεντρική Μακεδονία και η Θεσσαλία. Πιο συγκεκριμένα, οι νομοί Καστοριάς, Κοζάνης, Γρεβενών, Κιλκίς, Ημαθίας, Πέλλης, Πιερίας, Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Σερρών, Λαρίσης, Τρικάλων, Καρδίτσας, Μαγνησίας —και από τα νησιά η Μυτιλήνη και ο νομός Λασηθίου στην Κρήτη. Οι νομοί της Δυτικής Ελλάδας, και κυρίως η Νοτιοδυτική Πελοπόννησος, ήταν κατά πολύ τυχερότεροι από όσους παραπάνω αναφέραμε, οι οποίοι βρισκόταν κάπου στη μέση. Σ' αυτή τη διαφοροποίηση συνετέλεσαν τόσο οι γνωστές κλιματικές διαφορές μεταξύ Δυτικής - Ανατολικής Ελλάδας όπως καθορίζονται από τον ορεινό όγκο της Πίνδου και τις προεκτάσεις του, όσο και η κατά μικρότερες περιοχές κατανομή των βροχοπτώσεων. Κανείς όμως δεν βγήκε να συστήσει στους κατοίκους (και ιδιαίτερα στα παιδιά) των πλέον προσβεβλημένων περιοχών να είναι προσεκτικότεροι

—παρόλο που οι επαίοντες έχουν τα σχετικά στοιχεία εδώ και καιρό.

Κι ακόμη, υπάρχουν κάπου 5.000 οικογένειες σ' όλη τη χώρα που εξακολουθούν να ζουν από τη μεταβατική κτηνοτροφία των αιγοπροβάτων, να ξεκαλοκαυριάζουν στα βουνά και να χειμαδιάζουν στους κάμπους. Οι αποκλειστικές σχεδόν τροφές των τσοπαναριών που βρίσκονται στα ορεινά λειβάδια, συνήθως σε ωρών απόσταση από το χωριό, είναι γάλα, χλωροτύρι, γιαούρτι, τυρί και ψωμί. Μερικά κιλά γάλα δηλαδή —και μερικές δεκάδες χιλιάδες μπεκερέλ— κάθε μέρα. Πρόκειται για την περισσότερο εκτεθειμένη σε κίνδυνο ομάδα —ποιος ενδιαφέρθηκε να τους συστήσει αυστηρά ν' αλλάξουν διαιτολόγιο; Οι επιδημιολόγοι θα τριβουν βέβαια τα χέρια τους: διαθέτουν όλες τις δυνατότες «πειραματικές» ομάδες για να μετρήσουν τις διαφορετικές επιπτώσεις κατάποσης διαφορετικών δόσεων ραδιενέργειας. Τα πειραματόζωα ως γνωστόν ουδείς τα ερωτά αν θέλουν να παίξουν το ρόλο που τους επιβάλλεται.

Είναι γεγονός πως το κόστος της αλήθειας για όλα τα παραπάνω θα ήταν δυσβάσταχτο. Κόστος οικονομικό που θα το πλήρωναν παραγωγοί και καταναλωτές είτε γιατί μέρος της παραγωγής θα καταστρεφόταν, είτε γιατί θα ήσαν υποχρεωμένοι ν' αλλάξουν τις καταναλωτικές τους συνήθειες. Κόστος πολιτικό επιπλέον που θα το πλήρωναν όποιοι μιλούσαν γιατί αυτοί θα θεωρούνταν υπεύθυνοι για το οικο-

νομικό κόστος —έστω κι αν ακόμη δεν είχαν ευθύνη για το Τσερνομπίλ. Έτσι ή αλλιώς ουδείς θα πίστευε ότι είπαν όλη την αλήθεια, κάθε ειδική ομάδα παραγωγών ή καταναλωτών θα ήταν πεπεισμένη πως όσα αποκαλύπτονται έχουν σα στόχο να πλήξουν αυτή και να ευνοήσουν κάποια άλλη. Ενόψει εκλογών, κυβέρνηση και αντιπολίτευση σωφρόνως προτίμησαν να σιωπήσουν. Άλλωστε, σε περίοδο που η ανεργία ανεβαίνει, η απώλεια εργατικών χεριών λόγω ασθένειας ή θανάτου μάλλον δεν θα πρέπει να είναι, με οικονομέτρικα κριτήρια, βλαπτική για την εθνική οικονομία. Επιπλέον, η ραδιενέργεια δεν φαίνεται να κάνει διαχωρισμό μεταξύ ερυθρών, πρασίνων και βενέτων ψηφοφόρων. Κρείττον λοιπόν, για όλους μας, σιγάν: τόσο για οικονομικούς όσο και για πολιτικούς λόγους.

Κι έτσι, χάρις στη σιωπή, τις μισές αλήθειες, την άγνοια, την υποτακτικότητα των ειδικών, τη μοιρολατρία των θυμάτων, την οικονομετρική συλλογιστική, την ανθρωπομετρική αδιαφορία —χάρις σε όλα αυτά θα μάθουμε τελικά να ζούμε και με τη ραδιενέργεια. Θ' αποδεχθούμε κι αυτό το νέο «τίμημα της προόδου» και θα πιστεύουμε πως κάναμε ένα βήμα μπρος. Θα ελπίζουμε, μια που οι επιπτώσεις είναι στατιστικές και όχι κατ' άτομο αυστηρά καταμερισμένες, πως θα την πληρώσει ο γείτονας κι όχι εμείς.

Οι επιστήμονες κι οι τεχνολόγοι θ' ανασκουμπωθούν. Το Τσερνομπίλ απέδειξε

πως η φύση είναι εξαιρετικά ευάλωτη στην πρόοδό μας. Με το πρώτο σοβαρό «ατύχημα» το στάρι, το γρασίδι, τα πρόβατα που βόσκουν ελεύθερα, τα γίδια που δεν αντέχουν το σταύλο αποδείχθηκαν κατώτερα των περιστάσεων. Ό,τι το βιομηχανοποιημένο, από τις κονσέρβες και τα κατεψυγμένα μέχρι τα συστηματικά πτηνοτροφεία και χοιροστάσια, άντεξε καλύτερα στη δοκιμασία. Οι κτηνοτρόφοι της Πίνδου και του Ψηλορείτη αποδείχθηκαν πολύ πιο ευάλωτοι από τους προλετάριους της Αθήνας. Οι επιστήμονες και οι τεχνολόγοι λοιπόν θα στρωθούν να λύσουν τα προβλήματα που οι ίδιοι έθεσαν: ήρθε η ώρα οι συνθετικές πρωτεΐνες ν' αντικαταστήσουν τα γίδια της Πίνδου, οι συνθετικοί υδατάνθρακες τα στάρια της Θεσσαλίας. Θέμα κονδυλίων για έρευνα είναι, λύση σίγουρα θα βρεθεί. Μόνο που πρέπει και τα παιδιά να ξεμάθουν ν' αγαπούν τις λάσπες, να φτιάχνουν πύργους στην άμμο να κουτροβαλούν στο χορτάρι —όλα αυτά θα είναι ακόμη πιο επικίνδυνα μετά το επόμενο «ατύχημα». Ίσως τούτο το τελευταίο να είναι κάπως δυσκολότερο από την κατασκευή συνθετικών πρωτεϊνών αλλά αδύνατο όχι: οι αισιόδοξοι για τον εαυτό τους και απαισιόδοξοι για το γείτονα φοβισμένοι μεγάλοι που «θα έχουν μάθει να ζουν με τη ραδιενέργεια» δεν θα δυσκολευτούν να ντρεσάρουν και τα παιδιά. Κι η πρόοδος θα συνεχίζεται και μεις θα ζούμε πάντα στον καλύτερο δυνατό κόσμο. □

**Πήρες σήμερα
τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;**

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

**8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
ΕΞΩΦΥΛΛΑ**

της πρώτης έκδοσης

umberto ceroni
**Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΣΚΕΨΗ**
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΥΚΟΤΙΟΣ
ΧΟΥΤΣ
ΡΟΚ
ΟΠΙΝΟΖΟ
ΡΩΜΙΝΤΕΣ
ΒΙΚΟ
ΜΟΥΤΣΕΚΙΕ
ΧΙΟΥ
ΡΟΥΣΩ
ΚΟΝΤ
ΧΕΚΚΕΡ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Εδώ εφημερίδες ανοιγοκλείνουνε και ο κ. Παπαϊωάννου... «ενιαίο-φορίζεται»

του Στέλιου Κούλογλου

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΜΠΝΕΕΙ ΤΟΝ ΛΑΟ !

Νέες εφημερίδες ανοίγουνε, και η κυβέρνηση... «ενιαίο-φορίζεται». Κάπως έτσι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η κατάσταση στο χώρο των μέσων ενημέρωσης, μετά την αναγγελία της εισόδου του «βασιλιά των ρουμπινιών», κ. Σαλιαρέλη, στο χώρο του γραπτού Τύπου. Ο Έλληνας επιχειρηματίας, που έγινε πλούσιος στην Αφρική, και είχε εμφανιστεί πριν λίγο καιρό ξανά στο προσκήνιο διαπραγματευόμενος την αγορά της «ΠΑΕ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ», προετοιμάζεται σύμφωνα με πολλές ενδείξεις να εκδώσει ημερήσια απογευματινή εφημερίδα, της οποίας παραμένουν άγνωστοι, τόσο ο χαρακτήρας, όσο και η πολιτική γραμμή. Προς το παρόν, διάφοροι δημοσιογράφοι, μεταξύ των οποίων και ο κ. Κουμπιάς, άτυπος αρχισυντάκτης του «Κυριακάτικου Έθνους», πραγματοποιούν διερευνητικές επαφές, για τη στελέχωση του νέου φύλλου, που πρόκειται προφανώς να δει το φως της ημέρας —αν τελικά αυτό συμβεί— μετά τις δημοτικές εκλογές. Έτσι το μόνο βέβαιο σήμερα, είναι η ποδοσφαιρική τοποθέτηση της εφημερίδας που θα τείνει προφανώς προς το κόκκινο...

Ενδιαφέρον στο μεταξύ παρουσιάζουν και οι εξελίξεις που σημειώνονται στην «Πρώτη»: η νέα εφημερίδα δεν έχει «στρώσει» ακόμη, αλλά η δημοσιογραφική της τουλάχιστον σύλληψη, δεν είναι καθόλου κατώτερη —το αντίθετο— των συνάδελφων της του απογεύματος. Ωστόσο, το γεγονός ότι το φύλλο είναι προς το παρόν παθητικό, αναγκαστικά οδήγησε —σύμφωνα με κύκλους της εφημερίδας— στη συζήτηση για την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου. Αυτό με τη σειρά του, βρήκε αντίθετους τους μικρότερους μετόχους κ. Καστανιώτη, Γιώτη, και Καραϊγδρό, που αντιπρότειναν μία πολιτική αυστηρότερης λιτότη-

τας, με απολύσεις και περιορισμό των σελίδων. Τελικές αποφάσεις —καλύτερα τελικές υπογραφές— αναμένετο να ληφθούν χθες Πέμπτη, σε μία γενική συνέλευση των μετόχων της εταιρείας, αλλά σύμφωνα με τα προγνωστικά, τη μερίδα του λέοντος θα αναλάβει μετά από σκληρή μάχη, ο κύριος μέτοχος κ. Καλογρίτσας, ενώ οι υπόλοιποι ή θα αποχωρήσουν ή θα παραμείνουν συμβολικά, ως συνεκδότες.

Από το τελευταίο ενδεχόμενο, εμφανίζονται αισιόδοξοι ορισμένοι κύκλοι του κυβερνώντος κόμματος, οι οποίοι και είχαν ενοχληθεί ιδιαίτερα από μία —ιστορική— έρευνα της εφημερίδας, με τον τίτλο: «Γιατί δεν λάμπει ο ήλιος του ΠΑΣΟΚ». Αιτία της συγκρατημένης αισιοδοξίας είναι το γεγονός ότι ο κ. Καλογρίτσας ανέλαβε τη διάνοξη της σύραγγας της Κατάρας, ένα κρατικό έργο ύψους μερικών δισεκατομμυρίων δραχμών. Ο μετριασμός του αντικυβερνητικού τόνου —υποστηρίζουν— εκφράστηκε ήδη σε επίπεδο δημοσιογραφικού δυναμικού —με την απομάκρυνση των κ. Γεραμάνη, Σμαίλη και Βώρου, δημοσιογράφων που είναι στελέχη και μέλη του ΚΚΕ. Παράγοντες όμως της εφημερίδας, αντιτείνουν ότι οι τρεις αποχωρήσαντες, διαφώνησαν ως προς το χαρακτήρα του εντύπου, το οποίο ήθελαν τόσο λαϊκό, αλλά περισσότερο αριστερό από το «Έθνος», γι' αυτό και έστειλαν

μετά την αποχώρησή τους γράμμα προς τον κ. Φιλιππόπουλο, με το οποίο εξέφραζαν υποστήριξη στη δική του αντίληψη, ενώ συγχρόνως διαμαρτυρήθηκαν —χωρίς όμως αποτέλεσμα— και προς την ηγεσία του ΚΚΕ για την «ήπια» γραμμή της «Πρώτης». Προσθέτουν ακόμη ότι η πολιτική γραμμή της εφημερίδας έχει καθορισθεί από την αρχική συμφωνία και δεν πρόκειται να αλλάξει, ενώ είναι γεγονός ότι κάτι τέτοιο πιθανότατα να οδηγούσε και σε κυκλοφοριακή αιμορραγία: ο χώρος των εφημερίδων που «υποστηρίζουν κριτικά την αλλαγή», είναι από καιρό πλήρης, την ίδια στιγμή που το κοινό της «Πρώτης» είναι αρκετά διαφοροποιημένο από την κυβέρνηση.

Η TV στη μικροκοινωνία

Όλες αυτές οι εξελίξεις, που παράλληλα με την παρατεταμένη «εγκυμοσύνη» της εφημερίδας του κ. Κοσκωτά, αποδεικνύουν για μία ακόμη φορά, ότι οι παραδοσιακοί εκδότες εκτοπίζονται απ' αυτούς με μεγαλύτερο κεφάλαιο, δεν φαίνεται να απασχολούν καθόλου την κυβέρνηση. Οι αρμόδιοι παράγοντες, ασχολούνται προς το παρόν με το πέρας της τηλεόρασης «στην κοινωνία, όχι στο κεφάλαιο», αφού —ευτυχώς— οι εφημερίδες προϋπήρξαν του ΠΑΣΟΚ. Το πέραςμα αυτό στην «κοινωνία», ήταν και το θέμα της πρώτης σελίδας, καθώς και ενός δεκασέλιδου αφιερώματος της «Εξόρμησης» της περασμένης Κυριακής, με το οποίο αναγγέλλονταν τελικώς ότι το σχέδιο του νέου 230, θα κατατεθεί στη Βουλή.

Μία πρώτη γεύση του κοινωνικού χαρακτήρα που υπόσχεται η κυβερνητική πολιτική, ήταν και η προχθεσινή Γενική Συνέλευση της ΕΡΤ-1, η οποία βέβαια με βάση τις διατάξεις του αντιδραστικού

νόμου 230 πραγματοποιείται μία φορά το χρόνο, σε αντίθεση με την επαναστατική Γενική Συνέλευση (ΑΣΚΕ) του νέου νομοσχεδίου, που θα συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο. Στη συνέλευση αυτή, από την οποία όμως απουσίαζαν δυναμικοί κοινωνικοί εταίροι που προβλέπεται να συμμετέχουν στη νέα (όπως η Εκκλησία) διαβάστηκε κατ' αρχήν ο απολογισμός της διοίκησης, που θεωρούσε ότι το 1985 πήγαν όλα σχεδόν θαύμα, έστω κι αν «ξωπετάχθηκαν» δύο τρεις, γενικοί διευθυντές του καναλιού, κι άλλοι τόσοι πρόεδροι και διευθυντές ειδήσεων. Στη συνέχεια δόθηκε —περιέργως συνεχόμενα— ο λόγος σε τρεις άλλους «κοινωνικούς εταίρους» που —τυχαιώς— ανήκαν και οι τρεις στη «Νέα Δημοκρατία». Οι κ. Δεληπέτρος, Λάμπας και Κάρσος κατήγγειλαν δριμύτατα τον «κυβερνητικό ασφυκτικό εναγκαλισμό» της ραδιοτηλεόρασης, και το σκηνικό είχε στηθεί: στους τρεις προλαλήσαντες, ανέλαβε να απαντήσει ο νομικός σύμβουλος του υπουργείου Τύπου κ. Βγόντζας, ο οποίος αμείλικτα ξεσκέπασε με τη σειρά του την αντίστοιχη πολιτική της «Νέας Δημοκρατίας», όταν είχε την εξουσία. Κατά τη διάρκεια της ομιλίας, που σύμφωνα με πληροφορίες κρίθηκε «υπερβολική» από τον προεδρεύοντα διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Χαλικιά, αποχώρησαν οι της ΝΔ και μέσα σε γενικό χασμουρητό η Συνέλευση διεκόπη. Τώρα, γιατί η Γενική Συνέλευση του «Ενιαίου Φορέα» θα λειτουργεί καλύτερα από τη σημερινή, όταν μάλιστα θα πρέπει να ασχολείται πια και με τα δ υ ο κανάλια, συν το Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων, συν την Εταιρεία που θα παράγει τα προγράμματα, συν τη ραδιοφωνία και της ΕΡΤ-2 είναι ένα ερώτημα που ανήκει στη σφαίρα της επιστημονικής φαντασίας, ή καλύτερα των σκοπιμοτήτων των πολιτικών προϊσταμένων του υπουργείου Τύπου.

«Με τέτοια χάλια της κρατικής»

Οι τελευταίοι δεν είναι καθόλου σίγουροι, ακόμη και σήμερα, αν τελικά το νομοσχέδιο του «νέου 230-ενιαίου φορέα», θα κατατεθεί τελικώς στη Βουλή. Το παιχνίδι που ουσιαστικά παίζεται, υπό, το πρόσχημα της αλλαγής της ραδιοτηλεόρασης, είναι αν θα καταφέρουν να περάσουν ένα νόμο, κατοχυρώνοντας τις θέσεις τους απέναντι στον καιροφυλακτούντα κ. Μαρούδα που δεν κατάφερε ούτε αυτό. Κι αν κάτι εδώ είναι χαρακτηριστικό, είναι ακριβώς η έκπτωση των επιδιώξεων των σημερινών κομματικών (και παλιότερα αριστερών) υπευθύνων, σε σχέση με τους παλαιο-κομματικούς.

Το δεύτερο κρίσιμο θέμα, είναι η απαγόρευση της ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης, όπως κατοχυρώνεται τελικά από το νέο 230 αν και στην αρχή, μπροστά στη βιασύνη, το αρχικό νομοσχέδιο άφηνε την ιδιωτική να μπει από το παράθυρο! Οι διαφοροποιήσεις στο κυβερνητικό στρατόπεδο, που οδήγησαν και σε μια φημολογία για την ενδεχόμενη νομοθετική θέσπιση της απελευθέρωσης των ερτζιανών, εκφράστηκαν με αρκετά άρθρα κυβερνητικών παραγόντων, με χαρακτηριστικότερη περίπτωση αυτή του κ. Δ. Μπέη. Ο καθηγητής της Νομικής και γεν. γραμματέας της Βουλής, σε ένα άρθρο του στον «Δημοκρατικό Λόγο» στις 8 Ιουλίου, κατέρριπτε το βασικό επιχείρημα της κυβέρνησης, ότι δηλαδή η ιδιωτική ραδιοτηλεόραση είναι αντισυνταγματική, υποστηρίζοντας ότι «το Σύνταγμα δεν δίνει με κατηγορηματικότητα μία και —αναμφίβολη λύση» και συνεπώς η λύση εξαρτάται «από τις πολιτικές δυνάμεις που επικρατούν κάθε φορά» και την «ευχέρεια του νομοθέτη να επιλέξει εκείνη που θεωρεί πολιτικά πιο σκόπιμη».

Μετά απ' όλα αυτά και το οπλοστάσιο της κυβέρνησης, έχει περιοριστεί αρκετά. Για μόνη τη ραδιοφωνία, όπου δεν υπάρχει καν το επιχείρημα του μεγάλου κεφαλαίου, υπάρχουν σκέψεις να επιτραπεί, στα πλαίσια του «δεύτερου και τρίτου βαθμού αυτοδιοίκησης» αφού στον πρώτο βαθμό, υπάρχουν ως γνωστόν και δήμαρχοι της αντιπολίτευσης. Όσον αφορά δε την ιδιωτική τηλεόραση, για την οποία πράγματι χρειάζεται σοβαρή συζήτηση, το επιχείρημα είναι ότι «με αυτά τα χάλια της κρατικής, που να δώσεις και ιδιωτική», ενώ και «πολιτική σκοπιμότητα» που θα 'λεγε ο κ. Μπέης δεν υπάρχει, αφού το ΠΑΣΟΚ δεν κινδυνεύει να χάσει την εξουσία, φροντίζοντας πριν από την πτώση, να δώσει έναν τηλεοπτικό σταθμό σε φιλικά προσκεείμενους. Σύμφωνα. Αλλά τι σχέση έχουν όλα αυτά με το πέραςμα της τηλεόρασης, «όχι στο κεφάλαιο, αλλά στην κοινωνία»;

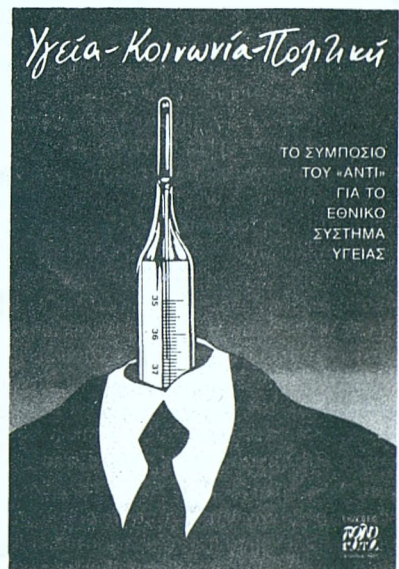
ΥΓ.: Σε μια πρόσφατη ανακοίνωσή του, το ΚΚΕ Εσωτ. της Θεσσαλονίκης, ζητάει μεταξύ των άλλων και τρίτο Εθνικό Κανάλι με έδρα τη συμπρωτεύουσα. Αντί της «μαζεμαλιστικής» αυτής πρότασης —που εμπεριέχει και την αντίληψη ότι άλλη από την Αθήνα θα έπρεπε να είναι η πρωτεύουσα— μήπως πρέπει να ζητηθούν —εδώ και τώρα— τα μη χρησιμοποιούμενα σήμερα μηχανήματα ασπρόμαυρης τηλεόρασης, ώστε να λειτουργήσει άμεσα ένα τοπικό κανάλι για την προεκλογική μάχη όλων των υποψηφίων και την κοινωνική ζωή της Θεσσαλονίκης;

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
από τις εκδόσεις «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα πρακτικά του Συμποσίου για το Εθνικό Σύστημα Υγείας που οργάνωσε τον Απρίλη του 1984 το περιοδικό «ΑΝΤΙ».

Περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις των:
Γ. Τούντα, Γ. Κριμπά, Ν. Μανιού, Ν. Φίλια, Σπ. Δοξιάδη, Γερ. Πεντόγαλου, Άγγ. Χατζάκη, Έφης Λεοντίδου, Μ. Μυλωνάκη, Στ. Καφαντάρη, Ηλ. Κούβελα, Γ. Ευδοκίμδη, Θ. Χατζόπουλου, Άλκη Βατόπουλου, Φ. Σαλαμίνιου, Γ. Κυριόπουλου, Δ. Τριχόπουλου, Κ. Στεφανή και του υπουργού Γ. Γεννηματά.

Ο πλούσιος προβληματισμός που καταγράφεται όπως έχει αναπτυχθεί στο Συμπόσιο, ενδιαφέρει κάθε πολίτη.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

**Δεινοκράτους 131,
Αθήνα 115 21 Τηλ. 72.29.237**

Το *modus vivendi* της Ηρώδου Αττικού

του Δ. Μιχαήλ

Σε μια νέα φάση φαίνεται να εισέρχονται οι σχέσεις κυβέρνησης και Προεδρίας της Δημοκρατίας, μετά τις διακυμάνσεις των τελευταίων μηνών. Διακυμάνσεις, που δρομολογήθηκαν τον περασμένο Φεβρουάριο με τη γνωστή «υπόθεση Παπακαρυά» και ήταν γεμάτες καχυποψία, πεισματικές εμμονές και παρασκηνιακές τριβές.

Τη νέα φάση αυτή σηματοδοτεί η διάθεση της κυβερνήσεως να επιτύχει ένα «*modus vivendi*» (άγνωστο για πόσο διάστημα) με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και όλα σχεδόν όσα εννοούνται με τον όρο «προσωπικές ιδιορρυθμίες». Ήδη υπάρχει η ανταπόκριση.

Στα πλαίσια αυτής της «χειρονομίας συνδιαλλαγής» η μεν Προεδρία της Δημοκρατίας δεν καθυστερεί πλέον τα διάφορα έγγραφα της αρμοδιότητάς της (νόμοι, προεδρικά διατάγματα, κύρωση διεθνών συμφωνιών κτλ.) και η κυβέρνηση ενέκρινε πρόσφατα να καλυφθούν από τους πόρους του υπουργείου Εξωτερικών όχι μόνο το αρχικό ποσό των 8.000 δολαρίων για τα έξοδα της επίσημης επίσκεψης του κ. Σαρτζετάκη στο Παρίσι αλλά το τελικό των 17.000 δολαρίων.

Από την άλλη πλευρά ακόμα και εάν υπήρχαν οι καλύτερες των διαθέσεων, δεν μπορούσαν να υπερκερασθούν ορισμένα προβλήματα σχέσεων, τα οποία οφείλονται είτε στις αντιλήψεις κύκλων της Προεδρίας της Δημοκρατίας για το ρόλο τους είτε —όπως θα δούμε στη συνέχεια— στην κάποια ασάφεια που χαρακτηρίζει την κυβερνητική επιθυμία για ένα σιωπηρό «*modus vivendi*».

Έτσι, όπως είχε αποκαλύψει πρώτο το «Αντί» ο κ. Σαρτζετάκης συνέχισε και εφέτος να εκφράζει την προτίμησή του για ορισμένα πρόσωπα, που θα κάλυπταν τις κενές θέσεις στον Άρειο Πάγο και καθυστέρησε να υπογράψει το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα για τη σύσταση ελληνικής

πρεσβείας στην Κούβα. Κατά το περιβάλλον του κ. Σαρτζετάκη η ίδρυση και στελέχωση της πρεσβείας αυτής δεν ήταν από τις άμεσες προτεραιότητες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και της αναγκαίας ανάπτυξης της διπλωματικής υπηρεσίας. Ας δούμε τα πράγματα πιο συστηματικά.

Τρεις είναι οι βασικές αρχές, που χαρακτηρίζουν την κυβερνητική πλατφόρμα «*συγκατοίκησης*» με τον κ. Σαρτζετάκη μετά τις τριβές (πάντοτε μέσω τρίτων) των τελευταίων μηνών. Συγκεκριμένα:

- Ο λεγόμενος υπηρεσιακός χώρος της Προεδρίας της Δημοκρατίας είναι της απολύτου ευθύνης του κ. Χρ. Σαρτζετάκη, ώστε και εάν επιλογές όπως εκείνη του κ. Λεων. Παπακαρυά ή αποφάσεις όπως εκείνες της αμοιβόμενης απασχόλησης της κ. Έφης Σαρτζετάκη μπορεί να σημαίνουν πολιτικό κόστος για την κυβέρνηση. Συμπερασματικά, η κυβέρνηση για την περίπτωση του κ. Λ. Παπακαρυά και γενικά της δημόσιας εικόνας της Προεδρίας της Δημοκρατίας έχει συμβιβασθεί πλήρως με την ιδέα ότι αποτελεί αυτόδελφα «ευθύνη και αρμοδιότητα» του κ. Σαρτζετάκη.

- Δεύτερον, ότι συνεχίζεται η διάθεση του κ. Σαρτζετάκη ακόμα και μετά την —κατάργηση των εξουσιών του Προέδρου της Δημοκρατίας— να αναβαθμίσει τις «προσωπικές ιδεοληψίες» σε πολιτικό λόγο και μάλιστα σε λεπτά θέματα εξωτερικής πολιτικής. Για το λόγο αυτό αποφασίσθηκε να μην προβάλλονται από τα κρατικά μέσα ενημέρωσης οι απόψεις και αντιλήψεις αυτές, όπως ήδη συνέβει με τα μηνύματα στους «Αχέπανες» και τον Πρόεδρο των ΗΠΑ και με τις ρήσεις στη Δράμα για τους «κρωγμούς των αλλοφύλων, που επιβουλεύονται τον εθνικό μας χώρο, τον από τα βάθη των αιώνων ελληνικό».

Αντίθετα, η κυβέρνηση είναι πρόθυμη να προβάλει κάθε δραστηριότητα εθιμοτυπικού χαρακτήρα του κ. Σαρτζετάκη εντός και εκτός του Προεδρικού Μεγάρου.

Από το «ημερολόγιο» ενός Προέδρου

Το περιγράφει ο Χάρης Σακελλαρίου στο βιβλίο του «Μιχ. Παπαμαύρος. Η ΖΩΗ • ΟΙ ΔΙΩΞΕΙΣ • ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ». (Εκδ. Gutenberg Αθήνα 1985). Όταν ο Μιχ. Παπαμαύρος έβγαλε με δικά του έξοδα τη γνωστή μελέτη του «Σύστημα νέας παιδαγωγικής» και τη διέθετε ο ίδιος στην επαρχία, στο Αγρίνιο ο χωροφύλακας Κ. Γυπαράκης και ο θεολόγος Κ. Δημόπουλος τον κατήγγειλαν στην Ασφάλεια, η οποία διέταξε προανάκριση. Εννέα μάρτυρες από τους πολλούς κατέθεσαν ότι το βιβλίο είναι «εκδήλως αντεθνικόν, αντιθρησκευτικόν και στασιαστικόν και ο συγγραφέας του επιδιώκει την διάδοσιν ιδεών αποσκοπούσων εις την διά βίαιων μέσων ανατροπήν του πολιτεύματος». Το συμπέρασμα της ανάκρισης ήταν ενοχοποιητικό. Ο Μ. Παπαμαύρος κρίθηκε ένοχος για παράβαση του άρθρου 2 του Α.Ν. 509/1947 και του άρθρου 6 του Α.Ν. 1092/1938. Προφυλακίστηκε στις «επανορθωτικές» φυλακές Αγρινίου. Ο Μ. Παπαμαύρος ζήτησε να του επιτραπεί η αυτοπρόσωπη εμφάνισή του στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αγρινίου. Το Συμβούλιο «ιδών τη δικογραφίαν... απορρίπτει την από 15-9-1961 αίτηση του Μ. Παπαμαύρου...» αφού άκουσε βέβαια την εισήγηση του αντιεπαγγέλλου Αθ. Πεταλά.

Ανακριτής ήταν ο Χρ. Σαρτζετάκης. «Γνωστός αργότερα από την υπόθεση της δολοφονίας Γρ. Λαμπράκη και από το 1985 πρόεδρος της ελληνικής Δημοκρατίας» όπως γράφει ο Χ. Σακελλαρίου. Το Συμβούλιο που εξέτασε την αίτηση του Μ. Παπαμαύρου και συνήλθε στις 5 Οκτωβρίου 1961 το αποτελούσαν οι δικαστές Δ. Χαμπίπης Πρόεδρος, Χρ. Σαρτζετάκης ανακριτής και Παν. Κασίμης.

Ο Μιχαήλ Παπαμαύρος ήταν ένας φωτισμένος παιδαγωγός. Όσοι ακόμη τον θυμούνται και γνωρίζουν το έργο του τον λογαριάζουν σαν άξιο συμμαχητή του Δημήτρη Γληνού.

- Τρίτον, ότι απέναντι στη διάθεση του κ. Σαρτζετάκη να χαράζει ένα είδος δικής του «εθνικής γραμμής» στα εξωτερικά θέματα η κυβέρνηση θα πρέπει να τηρήσει στάση καθαρά «αμυντική». Και τούτο γιατί άλλοι πιστεύουν ότι πρόκειται περισσότερο για προσωπικές «φιλολογικές» απόψεις του κ. Σαρτζετάκη και λιγότερο για πολιτικές και άλλοι επειδή πιστεύουν ότι κάθε αντίδραση προκαλεί πεισματική αντίδραση από την πλευρά της Προεδρίας της Δημοκρατίας.

Για το λόγο αυτό έχουν παύσει να ενθαρρύνονται από κυβερνητικές πλευρές δημοσιεύματα και ακριτομύθειες κατά της Προεδρίας της Δημοκρατίας σε φιλικές εφημερίδες και ακόμη να παραβλεφθεί το γεγονός —όπως αποκάλυψε το «Αντί»— ότι ο κ. Σαρτζετάκης αρνήθηκε να υπογράψει το διάταγμα για την παράταση της θητείας των διοικητικών συμβουλίων των συνεταιρισμών.

Παράλληλα, αυτή η διάθεση «*συνδιαλλαγής*» οριοθετείται από τη σθεναρή απόφαση της Κυβερνήσεως να μην αναγνωρίσει στον κ. Σαρτζετάκη κάποιο βαρύνοντα ρόλο τόσο στα εξωτερικά θέματα όσο και σε ορισμένα εσωτερικά, όπως είναι λ.χ. τα θέματα εθνικής αμύνης και της Δικαιοσύνης.

Είναι σαφές ότι κύριο γνώρισμα του «*modus vivendi*» ανάμεσα στην κυβέρνηση και την Προεδρία της Δημοκρατίας είναι η αμοιβαία υποχωρητικότητα και όχι η προσπάθεια να ξεπερασθούν τα όποια προβλήματα με κάποια προσπάθεια για συναντίληψη.

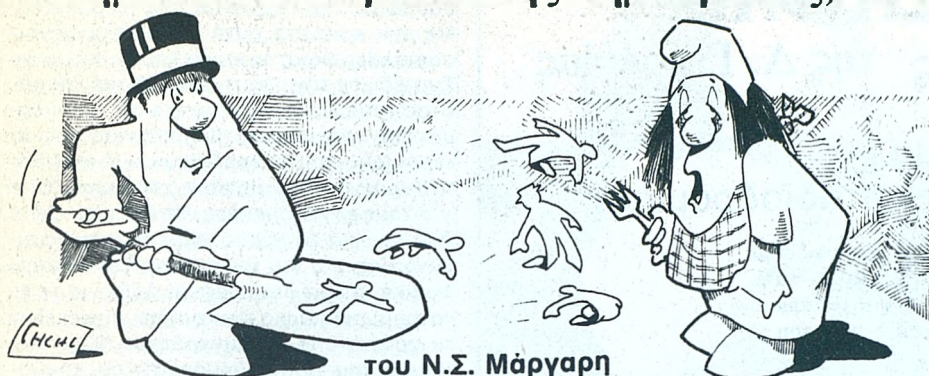
Από την άποψη αυτή το «μορατόριουμ» αυτό θα εφαρμοσθεί και θα διαρκέσει έως ότου και ανάλογα με τα όρια της υποχωρήσεως που θα νομίζει η κάθε πλευρά. Πρόκειται για μια ισορροπία εύθραυστη, που συγκαλύπτει το «πρόβλημα» και δεν το αντιμετωπίζει.

Άλλωστε, για το λόγο αυτό παρατηρούνται αντιφατικές συμπεριφορές (ο κ. Σαρτζετάκης δεν θεωρεί αναγκαίο πλέον να ζητεί όλο το φάκελο κάθε θέματος του υπουργείου Εξωτερικών αλλά συνεχίζει τις αιχημές του αναφορές σε θέματα, που πυροδοτούν τις σχέσεις με την Αλβανία και Γιουγκοσλαβία) και εικονικές παραχωρήσεις (όπως λ.χ. η άνεση με την οποία υποδέχεται η κυβέρνηση τις προσκλήσεις, που επιδίδονται στον κ. Σαρτζετάκη για «επίσημη επίσκεψη» σε διάφορες χώρες, όπως η Πορτογαλία, η Κίνα, η Αλγερία κ.ά.).

Σχεδόν κανένα από τα επίσημα ταξίδια αυτά δεν πρόκειται να πραγματοποιηθεί, ενώ φαίνεται να αληθεύει η φήμη ότι η κυβέρνηση δεν ενθουσιάστηκε με την ιδέα ανωτάτου αμερικανού παράγοντα να προσκληθεί επίσημα στις ΗΠΑ ο κ. Χρ. Σαρτζετάκης.

Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον στοιχείο «στις νέες σχέσεις κυβερνήσεως και Προέδρου της Δημοκρατίας» είναι ασφαλώς ότι οι δύο κορυφαίοι πολιτειακοί παράγοντες —όσο και αν γράφεται το αντίθετο— αποφεύγουν στις κατ' ιδίαν συζητήσεις τους να θέζουν τα ζητήματα τριβής. Δεν συμβεντίζουν ποτέ γι' αυτά. Οι προσωπικές σχέσεις των κ. Παπανδρέου και Σαρτζετάκη είναι από την άποψη τούτη —άψογες και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος είτε λέγεται Α. Κούρτης είτε Μ. Παπαϊωάννου λέει αλήθεια. Τη μισή βεβαίως ή τη μια όψη της.

Δήμοι: Η κυτταρίδα της δημοκρατίας;

του Ν.Σ. Μάργαρη

Γι ρολο παίζουν, άραγε, οι δημαρχοι και οι υπόλοιποι «άρχοντες» της Τοπικής Αυτοδιοίκησης;

Πιθανότατα, οι περισσότεροι θεωρούν ότι πρόκειται περί ατόμων εκλεγμένων από τους συμπατριώτες τους οι οποίοι διοικούν τους δήμους και τις κοινότητες.

Πόσο, όμως, είναι «τοπικά» εκλεγμένοι και πόσο εκφράζουν στην ουσία τον όρο «αυτοδιοίκηση»;

Τον Ιανουάριο είχα διαμαρτυρηθεί, από άλλες στήλες, για τον άκρατο κομματικό εναγκαλισμό των πρυτανικών εκλογών και σήμερα (ας ξεχάσω το ρεζιλικί των φοιτητικών εκλογών και του Πανσπουδαστικού Συνεδρίου...) αρκείται να θεωρήσουν ότι αυτοεπαναλαμβάνονται. Δυστυχώς, νομίζω ότι το ίδιο ακριβώς σύμπτωμα ισχύει πλέον για οποιαδήποτε εκλογή. Κάτι, επομένως, πρέπει να γίνει —ή έστω, μερικοί πρέπει να διαμαρτύρονται σ' όλους τους δυνατούς τόνους— για τον ασφυκτικό κλοιό που καθημερινά δημιουργούν τα κόμματα σ' όλες μας τις εκδηλώσεις.

Πριν καιρό στο «Βήμα» πάνω από τον τίτλο «Αναζητείται στρατηγική για τις δημοτικές εκλογές» ο υπέρτιτλος άρθρου του Ι.Κ. Πρετεντέρη ήταν εύγλωττος: «Τα κομματικά επιτελεία ετοιμάζονται για την αναμέτρηση». Το ίδιο άρθρο κατέληγε ότι «πέρα από τις "αγαθές" προθέσεις, τις εξαγγελίες αρχών και τους "ανεξάρτητους υποψηφίους" τα κόμματα θα επιδιώξουν για άλλη μια φορά καταγραφή του δυνάμεών τους».

Ο κ. Στεφανόπουλος, σε πρόσφατη συνέντευξή του, το ομολογεί, επιθυμεί η ΔΗΑΝΑ απογραφή των δυνάμεών της.

Όμως, για ποιο λόγο γίνονται όλες αυτές οι «ετοιμασίες»; Με ποιο στόχο και —πάνω απ' όλα— με την εξουσιοδότηση, τίνων;

Υποθέτω ότι όταν έχουμε δημοτικές εκλογές στόχος μας είναι η επιλογή των καλύτερων για τη διοίκηση των Δήμων και των κοινοτήτων. Φυσικά, μέσα σε πλαίσια ανεξαρτησίας, ουσιαστικής αποκέντρωσης και συμμετοχής των δη-

μοτών - ψηφοφόρων.

Ας εξετάσουμε, κατ' αρχήν, το ποσο ισχύει η αποκέντρωση. Πώς συμβιβάζεται με τις εξαγγελίες (απ' όλα τα κόμματα!) προώθησής της η επιλογή από τα κομματικά κέντρα των Αθηνών των υποψηφίων Δημάρχων της Φλώρινας, της Σπάρτης και της Ιεράπετρας; Με ποιο δικαίωμα τα κόμματα ζήτησαν από τις τοπικές οργανώσεις υποβολής «Τριών ονομάτων» προκειμένου να εκλέξουν; Αν δεν κάνω λάθος φαίνεται ξεκάθαρα ότι όχι μόνο δεν υπάρχει αποκέντρωση μέσα στα ίδια τα κόμματα αλλά η υπάρχουσα δομή της παραμένει υπερσυγκεντρωτική.

Γιατί, άραγε, οι κάτοικοι του Βελεστίνου να θεωρούνται, ακόμη και οι τοπικές τους κομματικές οργανώσεις, ανίκανοι ν' αποφασίσουν για το Δήμαρχό τους;

Γιατί, έχουν εκχωρίσει αυτό το ουσιαστικό τους καθήκον και δικαίωμα σε δυνάμεις έξω από το Δήμο τους; Γνωρίζουν, αλήθεια, τα κομματικά επιτελεία που πέφτει το Βελεστίνο, ο Βελβενδός, η Χρυσούπολη, το Καρλόβασι;

Μήπως η υποβολή προτάσεων σχετίζεται με τη γενικότερη κατανομή (ή διανομή...) των συγκρούσεων, των συμμαχιών ή των ισορροπιών της μεγαλύτερης πολιτικής σκακιέρας όπου οι όποιοι «συμβιβασμοί» θα οδηγήσουν στην επιλογή άβουλων υποψηφίων οι οποίοι το μόνο προσόν που διαθέτουν είναι η ευκαμψία του αυχένα;

Τον τελευταίο καιρό αρχίζω να πιστεύω ότι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της χώρας μας είναι η χειραγώγηση της πρωτοβουλίας, της ουσιαστικής συμμετοχής και —σε τελευταία ανάλυση— της φαντασίας των πολιτών από τις αποστεωμένες δομές των οπισθοδρομικών κομματικών μηχανισμών.

Την περίοδο που πέρασε από τις προηγούμενες δημοτικές εκλογές, μ' ελάχιστες τιμητικές εξαιρέσεις, τα περισσότερα Δημοτικά και Κοινοτικά Συμβούλια αντί ν' αντιμετωπίσουν ουσιαστικά τα έντονα τοπικά προβλήματα

—άλλωστε, υποτίθεται, αυτός είναι ο προορισμός τους— μετέφεραν παντού τις στείρες κομματικές αντιπαραθέσεις. Έτσι, κατάφεραν και ισοπέδωσαν χυδαία όλη τη γοητευτική ιδιομορφία των τοπικών συνθηκών αγωνιζόμενοι οι δημοτικοί σύμβουλοι, πριν ψηφίσουν στιγδήποτε να επικοινωνήσουν τηλεφωνικά με την Αθήνα και τον κομματικό της ινστρουχτορά. Πώς τα καταφέραμε και η δημιουργική φαντασία —που μπορεί να οργιάσει σε χώρους όπως η Τοπική Αυτοδιοίκηση— κατέληξε σε ανούσιες συγκρούσεις, μικρομάγαζα παραγωγής ψηφισμάτων και πορείες που θυμίζουν εκφορές νεκρών;

Θα ήμουν ευτυχής στην περίπτωση που οι δημοτικές εκλογές του φθινοπώρου δεν θα χαρακτηριστούν από τον πολιτικό χουλιγκανισμό των εκλογών του '84 και του '85 καθώς και με τις πρόσφατες φοιτητικές. Μόνο που θεωρώ ότι έχω κάθε δικαίωμα σοβαρότατων αμφιβολιών. Μήπως έφτασε ο καιρός ν' αναζητηθεί κάποια λύση έτσι που οι δημοτικές εκλογές να μην εξελιχθούν σε μια ακόμη απογραφή των ψηφοφόρων;

Έχω υπόψη μου, ευτυχώς, ελάχιστες περιπτώσεις —όπως στο Βόλο και τη Ρόδο— όπου μια τέτοια ουσιαστική τοπική και αποκεντρωμένη κίνηση δημιουργήθηκε μέσα στις κομματικές συμπληγάδες. Όμως, στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων όσοι πήραν και όσοι δεν πήραν το κομματικό χρίσμα συνωστίζονταν και συνωστίζονταν στους κομματικούς προθαλάμους των Αθηνών και προσέφεραν και προσφέρουν τα πάντα για το χρίσμα.

Δυστυχώς, δεν υπάρχει και η ελάχιστη δυνατότητα σύγκρουσης της περιφέρειας προς την «κεντρομένη» κομματική ολιγαρχία. Το φαινόμενο του Βόλου και —σε μικρότερο βαθμό— της Ρόδου απλώς επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Φτάνω στο απογοητευτικό συμπέρασμα να πιστεύω ότι μέσα στο πλαίσιο που δημιουργήσαμε (τα κόμματα αποφασίζουν πριν από μας για μας!) σε μερικά χρόνια θα γίνονται στη χώρα μας μόνο οι γενικές εκλογές. Στη συνέχεια, οι Μεγάλοι Αρχηγοί, θα διορίζουν από την Αθήνα τα φερέφωνα τους παντού. Τους δημάρχους στους Δήμους, τους Πρυτάνεις στα Πανεπιστήμια, τις μαθητικές κοινότητες στα γυμνάσια, τους γονείς στους συλλόγους γονέων και πάει λέγοντας.

Βέβαια, οι Δήμοι και οι Κοινότητες αντί για «κύτταρα» της δημοκρατίας θα μετατραπούν σε «κυτταρίδα». Όμως κάτι τέτοιο θα είναι τελειώς λογικό μια και, όπως είναι γνωστό, η κυτταρίδα είναι ένα από τα γνωρίσματα της παχυσαρκίας.

Ν.Σ. Μάργαρης

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΦΛΙΚ:

Οι κρυφοί κυβερνήτες της Δ. Γερμανίας

Δεύτερο μέρος μιας «συναρπαστικής» σταδιοδρομίας

Στο πρώτο μέρος (τχ. 321) παρουσιάσαμε τη σταδιοδρομία του Φρίντριχ Φλικ, πατέρα του Φρίντριχ Καρλ Φλικ, από τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο μέχρι το θάνατό του το 1972

του Ρολφ Πόλε

Ο Φρίντριχ Καρλ Φλικ (ΦΚΦ), γεννημένος το 1927, σπούδασε όπως και ο πατέρας του οικονομικά και στις αρχές της δεκαετίας του '50 θέλησε να γνωρίσει τις επιχειρήσεις του πατέρα του στο εσωτερικό σαν «ασκούμενος». Μετά απ' αυτό στάλθηκε από τον πατέρα του στην Αμερική στο συγκρότημα Γκρένς, αουτσάιντερ στο κύκλωμα της αμερικανικής οικονομικής και βιομηχανικής ηγεσίας, για την οποία θα γίνει λόγος παρακάτω. Στη δεκαετία του '60, για ένα διάστημα ακόμα στη σκιά του πατέρα του, ο ΦΚΦ συγκαταλέγεται, μεταξύ άλλων, στο εποπτικό συμβούλιο της Μερσεντές.

Μετά το θάνατο του πατέρα του, το 1972, ο ΦΚΦ, κληρονομεί τη μεγαλύτερη ιδιωτική δυτικογερμανική αυτοκρατορία, χωρίς να χρειαστεί να πληρώσει φόρο κληρονομιάς. Ο πατέρας του ακριβώς για να μπορέσει να παρακάμψει το νόμο μεταβίβασε το κεφάλαιό του πριν πεθάνει στους συγγενείς του, όχι όμως και την επιкарπία. Στην πραγματικότητα μ' αυτό τον τρόπο καταστρατηγούν το νόμο όλοι οι πλούσιοι στη Δ. Γερμανία και μάλιστα με την κάλυψη της δικαιοσύνης. Αλλά ο ΦΚΦ έπρεπε να αποζημιώσει όλους τους συγγενείς που ο πατέρας του είχε εγκαταστήσει κληρονόμους σε τμήματα της αυτοκρατορίας του πριν το θάνατό του. Εκτός απ' αυτό ο ΦΚΦ δεν υστερεί, σε σχέση με τον πατέρα του, στην κερδοσκοπία με μετοχές σε συνεχείς αγορές και πωλήσεις τεράστιων επιχειρήσεων.

Τελικά εκείνα τα χρόνια ξεσπάει η λεγόμενη «ενεργειακή κρίση». Αυτό σημαίνει ότι πετρελαιοπαραγωγικές χώρες, κυρίως από τον τρίτο κόσμο, συνασπίζονται σ' ένα καρτέλ πετρελαίου, το ονομαζόμενο ΟΠΕΚ, σύμφωνα με το πρότυπο που τους παρείχαν για εκατονταετίες οι αμερικανο - ευρωπαίοι αποικιοκράτες. Ο ΟΠΕΚ κατάφερε για μερικά χρόνια (σήμερα βρίσκεται σε κατάσταση αποσύνθεσης) να βάλει φρένο στη νεοαποικιοκρατική εκμετάλλευση σ' αυτόν τον τομέα: τιμές πετρελαίου κάτω του κόστους έναντι φουσκωμένων τιμών για τα παράγωγα του πετρελαίου από ΗΠΑ - Ευρώπη (συμπεριλαμβανομένης και της ανατολικής Ευρώπης). Έτσι, υπολογίζει ο ΦΚΦ, ότι στο μέλλον η βιομηχανία του η Μερσεντές δεν θα

αποφέρει τόσα κέρδη όσα στο παρελθόν (απ' όσα ξέρουμε σήμερα λάθος τα υπολόγισε), μιας και η εσωτερική αγορά είναι κάτι παραπάνω από κορεσμένη. Η Δ. Γερμανία σαν μεγαλύτερη στρατιωτική αμερικανική βάση εκτός ΗΠΑ καλύπτεται σχεδόν αποκλειστικά όχι μόνο από τους διαδρόμους απογείωσης και προσγείωσης των αεροπλάνων, αλλά και από αυτοκινητόδρομους και δρόμους κάθε είδους για τανκς και άλλα στρατιωτικά οχήματα. Παρόλα αυτά —χάρη στην αυτοκινητοβιομηχανία— (δηλαδή τις ΗΠΑ και των διακείμενων φιλικά προς τον Φλικ), μιας και με τους νόμους του 1945 ευνοούνται οι ΗΠΑ και ο Φλικ αλλά όχι και τα μέσα μαζικής συγκοινωνίας της χώρας, οι δρόμοι για τα αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης και τα φορτηγά είναι τόσο μπλοκαρισμένοι, όπως στις μέρες μας η Αθήνα τις ώρες αιχμής.

Αποτέλεσμα αυτού του κυκλοφοριακού χάους, αλλά και του δικαίου των δυνατότερων και ταχύτερων αυτοκινήτων (Μερσεντές, BMW) στη μεταφασιστική κοινωνία του άγριου ανταγωνισμού, είναι 15.000 νεκροί και πάνω από 250.000 βαριά τραυματίες το χρόνο. Στη μόλυνση του περιβάλλοντος από τη βιομηχανία (μάλιστα στον προεκλογικό αγώνα του 1965 απαιτούσε ο Βίλλυ Μπραντ «γαλάζιο ουρανό πάνω από τη Ρουρ» —χωρίς σχεδόν καμιά απήχηση) προστέθηκε το κοινωνιακό χάος και ο εξοντωτικός του θόρυβος. Παράλληλα, δημιουργείται οικολογικό κίνημα κατά της «ολοκληρωτικής κοινωνίας του αυτοκινήτου».

Η περίπτωση της Μερσεντές

Το 1975, λοιπόν, ο ΦΚΦ πούλησε το 30% από το 40% των μετοχών του στη Μερσεντές που του 'δινε τη δυνατότητα ελέγχου. Όπως ο πατέρας του το 1932 είχε απειλήσει πως θα πουλήσει τα ορυχεία Α.Ε. στο Γκέλσεν Κίρχεν στο «θανάσιμο εχθρό» τη Γαλλία, για να τα ξαναπουλήσει αργότερα με τοκογλυφική τιμή και με δωροδοκίες προς όλα τα κόμματα στο «κράτος», έτσι και ο γιος άρχισε να διαπραγματεύεται, επίσημα πια, με τον τοποτηρητή των ΗΠΑ στο Ιράν Σάχη Ρεζά Παχλεβί. Την ίδια εποχή η πλούσια οικογένεια Κβαντ μόλις είχε πουλήσει στο Κουβέιτ

το 10% του συμβόλου του οικονομικού θαύματος της Γερμανίας της Μερσεντές. Με την ευκαιρία αυτή ο νεοεκλεγμένος σοσιαλδημοκράτης καγκελάριος Χέλμουτ Σμιτ έδωσε την πρώτη του «εθνική» παράσταση προειδοποιώντας για το ξεπούλημα της γερμανικής βιομηχανίας στους «κροίσους του πετρελαίου». «Η πώληση στο Ιράν θα 'ταν μεγάλο χτύπημα» τόσο για τους εργαζόμενους στη Daimler-Benz όσο και για το κύρος της γερμανικής οικονομίας, και για τον αυτοσεβασμό μας». Φυσικά, ο Σμιτ δεν ανέφερε λέξη για τα εκατομμύρια μάρκα που εισέρευσαν εκείνα τα χρόνια από το συγκρότημα Φλικ στα ταμεία του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, όπως και στις τσέπες δεξιών στελεχών του. Αποτέλεσμα: Η «Deutsche Bank», η ίδια κάτοχος μετοχών της Μερσεντές κατά 30%, αγόρασε το 30% των μεριδίων της Μερσεντές πληρώνοντας το δεκαπλάσιο της τιμής με την οποία είχε αγοράσει ο Φλικ τη δεκαετία του '50 τα μερίδια που αντιστοιχούσαν στο 40%, δηλαδή 2 δισεκατομμύρια μάρκα. Ο γερο-Φλικ είχε πουλήσει τη δεκαετία του '50 από το 40% για 100 εκατομμύρια μάρκα περίπου.

Το «σκάνδαλο Φλικ»...

Αλλά τώρα έπρεπε να πληρωθούν φόροι γι' αυτό το κέρδος των 2 δισεκατομμυρίων μάρκων, δηλαδή φόρος περίπου 1 δισεκατομμύριο. Το πως παρέκάμψε μέχρι σήμερα ο ΦΚΦ την πληρωμή αυτών των φόρων, δωροδοκώντας όλα τα κόμματα και πολλούς πολιτικούς ξεχωριστά, χαρακτηρίστηκε και χαρακτηρίζεται σαν το «σκάνδαλο Φλικ». Χωρίς τις συνεχείς δημοσιεύσεις και το βιβλίο «Φλικ —η αγορασμένη δημοκρατία» του ειδησεογραφικού περιοδικού ευρείας κυκλοφορίας «Σπήγκελ», το πράγμα δεν θα 'χε πάρει τη σημερινή του τροπή. Δηλαδή πως περίπου εδώ και ένα χρόνο διεξάγεται δίκη για δωροδοκία και φοροδιαφυγή, που ανέρχεται, σε εκατομμύρια μάρκα, κατά των υπουργών που ανήκουν στο κόμμα των Ελεύθερων Δημοκρατών στα πλαίσια του συνασπισμού Σοσιαλδημοκρατών - Ελεύθερων Δημοκρατών (Σμιτ - Γκένσερ). Δηλαδή, κατά των Φρίντριχς και Λάμπαντορφ και κατά του συνεταίρου του Φλικ και συμμαθητή του Μπράουχιτς, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω. Το γεγονός ότι κατηγορείται ο ίδιος ο Φλικ σαν κύριος υπεύθυνος των επιχειρήσεών του, όπως και οι πρόεδροι των 3 κομμάτων —Γκένσερ, Μπραντ, Κόολ— και ο πρώην καγκελάριος Σμιτ, είναι αδιανόητο για τη Δ. Γερμανία ακόμα και σήμερα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του περιοδικού «Σπήγκελ» εκείνος που τελείως συμπτωματικά έπεσε πάνω στην υπόθεση «δωρεών» προς τα κόμματα της Βόννης και στη συνέχεια στην περίπτωση Φλικ, ήταν ένας αδέκαστος εφοριακός υπάλληλος, ο Φέρστερ. Σήμερα διωγμένος από τη θέση του εργάζεται σαν δικηγόρος: τότε ήταν οικονομικά ανεξάρτητος γιατί η γυναίκα του κέρδιζε αρκετά.

Το 1949, μετά τις εμπειρίες της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης και της περιόδου του ναζισμού σχετικά με τη μεγάλη επιρ-

ροή που ασκούν στο κράτος οι μεγαλοκαπιταλιστές της Γερμανίας, και ειδικά ο Φλικ με τις εκάστοτε δωροδοκίες του στα κόμματα, συμπεριλήφθηκε στο Σύνταγμα της Δ. Γερμανίας ειδικό άρθρο για τα οικονομικά των κομμάτων. Σύμφωνα μ' αυτό θα πρέπει η χρηματοδότηση των κομμάτων να είναι φανερή (μέσω δημοσιεύσεων στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως). Επίσης θα πρέπει να αποκλεισθεί η άσκηση επιρροής από ορισμένα άτομα στα οικονομικά των κομμάτων.

Όλα τα κόμματα, από την εποχή κιόλας της ισχύος αυτής της συνταγματικής διάταξης, φρόντιζαν διαρκώς να την καταστρατηγήσουν. Και μάλιστα δημιουργώντας τα λεγόμενα «κοινωφελή κομματικά ιδρύματα»: το «Ίδρυμα υποτροφιών Κόνραντ Αντενάουερ» (Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα), «Ίδρυμα υποτροφιών Χανς Ζάιντελ» (Χριστιανική Κοινωνική Ένωση), «Ίδρυμα υποτροφιών Φρίντριχ Νόυμαν» (Κόμμα Ελευθέρων Δημοκρατών), «Ίδρυμα υποτροφιών Φρίντριχ Έμπερτ» (Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα)· στο μεταξύ και οι «πράσινοι» δημιούργησαν ένα ίδρυμα υποτροφιών. «Κοινής ωφέλειας» σημαίνει ότι τα ιδρύματα αυτά δεν χρειάζεται να πληρώνουν φόρους. Σε περίπτωση που ένας επιχειρηματίας κάνει «δωρεά» σ' ένα από αυτά τα ιδρύματα, το ποσόν αυτό εκπίπτει από το φόρο του. Αυτό σημαίνει ότι η φορολογική εισφορά των πλουσίων φθάνει μέχρι 56%: Τα μισά από αυτές τις καλυμμένες δωρεές στα κόμματα πληρώνονται από τους φορολογούμενους. Και η «δωρεά» προς το ίδρυμα, που στην πραγματικότητα βοηθάει το κόμμα, δεν χρειάζεται, όπως προβλέπεται συνταγματικά, να δημοσιευθεί.

Για να σκιαγραφήσουμε την απαράδεκτη ανισότητα που διέπει το φορολογικό σύστημα της Δ. Γερμανίας, ας αναφερθεί ότι η συνάντηση των «Ενόπλων SS» και των οργανώσεών τους που γίνεται μετά το 1945 κάθε δέκα χρόνια, θεωρείται από τις φορολογικές αρχές σαν «κοινωφελής». Έτσι, όλοι οι γερμανοί, χωρίς να το ξέρουν, έχουν χρηματοδοτήσει κατά το ήμισυ αυτές τις συναντήσεις των φασιστών. Αντίθετα, στις αριστερές οργανώσεις και στις οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος ποτέ δεν επιτράπηκε να επωφεληθούν από τον όρο «κοινής ωφέλειας».

... και η «χρηματοδότηση» των κομμάτων

Άλλοι παράνομοι τρόποι χρηματοδότησης των κομμάτων είναι: εθνικές όπως και διεθνείς ενώσεις με φανταστικά ονόματα που ηχούν «κοινωφελή», όπως η «Κρατική Πολιτειακή Ένωση», «Ευρωπαϊκή Ένωση» κτλ. που κατ' εξουσιοδότηση χρησιμοποιούνται σαν «κλίβανοι» για το βρώμιχο χρήμα.

Μ' αυτούς τους τρόπους από τη δεκαετία του '50 «χρηματοδοτούνται» κατά πρότιμη βέβαια δεξιά κόμματα και πολιτικοί. Όσπου κατά σύμπτωση ο εφοριακός Φέρστερ φτάνει στα ίχνη ενός τέτοιου «κλίβανου» του χριστιανοδημοκρατικού

Ο ΦΚΦ με τον Στράους

Ο Φρίντριχ με τον Λάμπντορφ

κόμματος, των «Ενωμένων Επιχειρήσεων GMBH» και του «Ευρωπαϊκού Συμβουλευτικού Ιδρύματος Εργοδοτών - ΕΘ». Αυτοί οι «φορείς», μόνο στο διάστημα 1972-1974, είχαν «δωρήσει» στους χριστιανοδημοκράτες 1,6 εκατομμύρια μάρκα, πλαστογραφώντας «γνωμοδοτήσεις» και «ειδικές συμβουλές».

Ο Φέρστερ θα εμποδιστεί μ' όλα τα μέσα που διαθέτουν τα κόμματα και οι υπουργοί τους, καθώς και οι πρόεδροί τους, να ρίξει φως σ' όσα γίνονται στις επιχειρήσεις κατά των οποίων στρέφονται οι ανακρίσεις. Εξαναγκάζεται να καθυστερήσει τις ανακρίσεις μέχρι τις ομοσπονδιακές εκλογές (Κόλ - Χριστιανοδημοκράτες κατά Σμιτ - Σοσιαλδημοκράτες), τον Οκτώβριο του 1976. Μετά απ' αυτό θα χωριστεί ο φάκελος, θεωρώντας ότι αρμόδιες είναι οι οικονομικές αρχές, όπου έχουν οι χρηματοδότες την έδρα της εταιρείας τους. Οι θιγόμενοι επιχειρηματίες συνήθως καταδικάζονται σε χρηματικές ποινές, συγκριτικά ευτελείς, και μάλιστα η διαδικασία διεξάγεται κάτω από τέτοιες συνθήκες ώστε να αποφευχθεί πάση θυ-

σία ο θόρυβος της δημοσιότητας. Όλα αυτά βέβαια εφ' όσον δεν έχει μεσολαβήσει παραγραφή, που τους απαλλάσσει εντελώς.

Ο ίδιος ο Φέρστερ απομονώνεται σαν υπάλληλος και το 1980 μετατίθεται. Κάνοντας προσφυγή για τη μετάθεση, δεν βρίσκεται δικηγόρος να τον υπερασπίσει (όλοι ασχολούνται με την υπεράσπιση των θιγόμενων επιχειρηματιών ή πολιτικών) εκτός από τον Όττο Σίλυ, που έγινε διεθνώς γνωστός σαν συνήγορος της Γκούντρον Έσλιν. Σήμερα είναι δικηγόρος των «πράσινων». Ο Φέρστερ ηττημένος και πικραμένος, διαχωρίζει τη θέση του από τις κρατικές υπηρεσίες και γίνεται δικηγόρος.

Ανοικτές παραμένουν ακόμα οι δίκες κατά των χριστιανοδημοκρατών πολιτικών που είχαν ανάμιξη στο σκάνδαλο. Όπως του Κηπ που ήταν υπεύθυνος οικονομικών του κόμματος και από το 1976 υπουργός Οικονομικών στη Νότια Σαξωνία. Αυτός επικαλέσθηκε στην υπεράσπισή του, ότι τα γράμματά του στους βιομηχάνους για χρηματοδότηση του χριστιανοδημοκρατικού κόμματος με «δωρεές» απαλλαγμένες από φόρους, έγιναν από το γραμματέα του στο όνομα Κηπ, χωρίς ο ίδιος να το ξέρει, με μια «μηχανή υπογραφών».

Εν τω μεταξύ πλησιάζουν οι ομοσπονδιακές εκλογές του 1980 (ΧΚΕ — Στράους κατά ΣΔΚ-Σμιτ). Στο χριστιανοδημοκρατικό κόμμα δεν ήταν αρεστές οι δίκες που στρέφονταν αποκλειστικά κατ' αυτού και των χρηματοδοτών του, αντίθετα με τα κυβερνώντα κόμματα —τους ελεύθερους Δημοκράτες και τους Σοσιαλδημοκράτες. Έτσι λοιπόν ο δικηγόρος του Χριστιανοδημοκρατικού κόμματος Φέλιξ δυσφημεί το κόμμα των Ελευθέρων Δημοκρατών, διαδίδοντας πως διαθέτει ένα τεράστιο δίχτυο «φιλελεύθερων κλιβάνων», από Τουρκία μέχρι Φλόριδα. □

● Στο επόμενο τεύχος θα αναφερθούμε στις επιπτώσεις του «σκανδάλου» Φλικ και τα όσα αποκαλύφθηκαν για τη χρηματοδότηση

ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟ-ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ:

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

1974-85

Από την πελατεία στο λαϊκισμό

της Μαρίας Κορνηνού

Δεν είναι τυχαίο που οι πολιτικοί παρατηρητές θεωρούν το Νομό Αιτωλο-Ακαρνανίας το βαρόμετρο για τις πολιτικές αλλαγές στη χώρα. Σχεδόν σ' όλες τις εκλογές από το 1946 ως το 1985 έχει τοποθετηθεί με τη νικηφόρα παράταξη σπάζοντας εύκολα τις εξαρτήσεις της με τις προηγούμενες. Νομός - κλειδί για τη μελέτη του πελατειακού συστήματος, ακολούθησε μεταπολεμικά τις κυρίαρχες επιλογές των πολιτικών ηγεσιών και έπαιξε με πάθος το παιχνίδι της κομματικής συνδιαλλαγής. Ο Νομός ήταν ουσιαστικά μοιρασμένος σε πελατειακά φέουδα με επαρχιακή βάση ανάμεσα σε κεντρώους και δεξιούς πολιτικούς που είτε αναδείχθηκαν στην περίοδο του Εμφυλίου είτε αργότερα με τις κυβερνήσεις του Κέντρου και τέλος με τον Καραμανλή. Η Αριστερά συγκέντρωνε κυρίως τη δύναμή της στον αστικό πληθυσμό και ειδικά στην πόλη του Αγρινίου. Δεν μπορούσε να ανατρέψει το παιχνίδι των αστικών κομμάτων και το προσεκτικό μοίρασμα των πελατειών.

Στη μεταπολίτευση η Αιτωλο-Ακαρνανία λειτούργησε πάλι σαν βαρόμετρο καθώς στράφηκε στην αρχή στη Νέα Δημοκρατία και ανάδειξε σημαντικά στελέχη των κυβερνήσεων Καραμανλή και Ράλλη. Όμως η πολιτική της εξέλιξη σηματοδοτεί το πέρασμα από τις πελατειακές στις λαϊκιστικές μορφές ενσωμάτωσης. Δηλαδή γρήγορα περνάμε από τους κλασικούς κομματάρχες, τους γιατρούς και δικηγόρους των αστικών κέντρων, σε κομματικά στελέχη με πολύ μικρότερο βαθμό αυτονομίας από την ηγεσία του Κόμματος. Καθώς και η αποτελεσματικότητα των πελατειακών μηχανισμών φθίνει, με την αδυναμία τους να εξυπηρετήσουν τα συλλογικά αιτήματα, αναδεικνύονται νέες μορφές οργάνωσης όπου τα μεσαία στελέχη αρύονται τη δύναμή τους όχι πια από την επαγγελματική τους και προσωπική ακτινοβολία αλλά από την κομματική τους δράση.

Είναι γεγονός ότι η Αριστερά ήταν η πρώτη πολιτική δύναμη που είχε αντιπαρατάξει στο πελατειακό πρότυπο το κομματικό.

Η Αριστερά

Ιδιαίτερα στην Αιτωλο-Ακαρνανία η Αριστερά είχε παίξει ρόλο και στην κινητοποίηση των καπνοπαραγωγών το 1962. Όμως, παρά τη χρησιμοποίηση στελεχιακού δυναμικού στις διάφορες κινητοποιήσεις η ΕΔΑ δεν μπορούσε να καρπωθεί τα πολιτικά οφέλη. Στην περίπτωση του 1962 ήταν η Ένωση Κέντρου που επωφελήθηκε από τις κινητοποιήσεις για να σπάσει την επιρροή της Δεξιάς ακόμη και ανάμεσα στους συντηρητικούς καπνοπαραγωγούς. Στην περίοδο όμως της μεταπολίτευσης έχουμε μια θεαματική ανάπτυξη κομματικών μηχανισμών οργάνωσης που διαφέρουν ουσιαστικά απ' αυτούς της προδικτατορικής ΕΔΑ. Είναι δηλαδή η αποφασιστική παρέμβαση του ΠΑΣΟΚ που ενώ στην αρχή χρησιμοποιεί τις πελατειακές οργανώσεις των πολιτικών που προσχωρούν σ' αυτό προχώνει παράλληλα στην οικοδόμηση ενός νέου τύπου οργάνωσης. Χαρακτηριστικό αυτής της οργάνωσης είναι η αδυναμία των ενδιάμεσων στελεχών να λειτουργήσουν σαν κομματάρχες και να αποκτήσουν δικές τους βάσεις επιρροής. Βασική διαφορά με την ΕΔΑ είναι ότι το ΠΑΣΟΚ στρατολογεί στελέχη από τον ίδιο χώρο που παραδοσιακά στελεχώνονταν οι πελατείες.

Το ΠΑΣΟΚ

Ας δούμε λοιπόν πώς φτάνουμε στη διαμόρφωση αυτών των μηχανισμών μετά από μια περίοδο συμβίωσης μιας εμβρυακής κομματικής οργάνωσης και των πελατειακών μηχανισμών των βουλευτών. Το 1974 το ΠΑΣΟΚ στηρίχτηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό για την κινητοποίηση των εκλογέων σε βουλευτές με παραδοσιακά πελατειακά δίκτυα. Είχε κατορθώσει όμως να προηγηθεί ελαφρά από την Ένωση Κέντρου - Νέες Δυνάμεις και να αρχίσει τη συστηματική α-

πορρόφηση στελεχών. Στις εκλογές του 1977 δίπλα στους βετεράνους υποψηφίους του ΠΑΣΟΚ εμφανίζονται και κάποια καινούργια στελέχη που διαμορφώνουν επαρχιακές βάσεις. Κουτσουμπίνης - Δημητρακόπουλος. Αλλά η ουσιαστική ανάδειξη του κομματικού μηχανισμού φαίνεται στις εκλογές του 1981. Δηλαδή ανάμεσα στους πρώτους πέντε υποψηφίους που εκλέγονται βουλευτές έχουμε σχεδόν μία ίση κατανομή των ψήφων. Π.χ. ενώ το 1977 η διαφορά ανάμεσα στον πρώτο υποψήφιο τον Παπαδημητρίου και τον πέμπτο τον Δάρλα ήταν τρεις μονάδες, το 1981 η διαφορά ανάμεσα στον Σερπάνο (5) και τον Παπαϊωάννου (1) ήταν 1,7. Επίσης χαρακτηριστική είναι και η περίπτωση Ροκόφυλλου. Ο Ροκόφυλλος είχε δημιουργήσει στηριζόμενος στον πατέρα του και στην προσωπική του ακτινοβολία ένα ισχυρό προσωπικό μηχανισμό. Πιθανώς λόγω κάποιων προστριβών με τον κομματικό μηχανισμό τοποθετείται άλλος υποψήφιος (αουτσάιντερ) ο Χαρδαλιάς και του παίρνει ψήφους από το επαρχιακό του προπύργιο Βάλτο, αποκλείοντας έτσι την εκλογή του. Μια τέτοια παρέμβαση του κομματικού μηχανισμού θα ήταν αδιανόγη στην προδικτατορική εποχή. Τότε η κομματική ηγεσία σεβόταν απόλυτα τις επαρχιακές ισορροπίες και δεν τοποθετούσε αντίπαλο υποψήφιο στη λίστα. Το ΠΑΣΟΚ όμως έχει διαμορφώσει κομματικό μηχανισμό ανεξάρτητο από τις πελατειακές συσπειρώσεις των υποψηφίων του. Έτσι, λοιπόν, στο βαθμό που δεν είναι αρεστοί στην κομματική ηγεσία μπορεί να τους παραμερίσει χωρίς κανένα κόστος.

«Νέα Δημοκρατία»

Στη «Νέα Δημοκρατία» εξακολουθούν να λειτουργούν μέχρι το 1981 οι πελατειακοί μηχανισμοί. Αλλά ακόμη και σ' αυτό το κόμμα έχουμε φαινόμενα ύφεσης στην ανισοκατανομή των σταυρών προτίμησης (π.χ. ενώ το 1977 οι δύο πρώτοι υποψήφιοι στη λίστα ο Γ. Σταμάτης και ο Χ. Στράτος συγκεντρώνουν

ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ Ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού σε Αστικό, Ημιαστικό, Αγροτικό

ΕΤΟΣ	ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΣΤΙΚΟΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ
1951	N	16,1	19,9	64,0
	X	36,8	15,5	47,7
1961	N	18,2	20,5	61,3
	X	43,2	13,0	43,8
1971	N	23,7	24,0	52,3
	X	53,2	11,7	35,1
1981	N	25,7	22,5	51,8
	X	58,1	11,6	30,3

N = Νομός X = σύνολο Ελλάδας

Πηγή: Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος (Διεύθυνση Χωροταξίας, Νομός Αιτωλοακαρνανίας). Προτάσεις χωροταξικής οργάνωσης. Αθήνα, Μάης 1984.

ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

	1974	1977	1981	1985
ΠΑΣΟΚ	15,8	26,0	48,3	46,2
Νέα Δημοκρατία	59,9	49,2	39,9	41,7
ΕΚ-ΝΔ/ΕΔΗΚ	15,5	10,3	0,1	—
Ενωμ. Αριστερά	7,0	—	—	—
ΚΚΕ	—	7,6	9,3	9,8
ΚΚΕ Εσωτερικού	—	—	0,7	1,1
Συμμαχία	—	1,3	—	—
Ε.Δ.Ε.	1,5	—	—	—
Εθνική Παράταξη	—	4,8	—	—
Κόμμα Προοδευτικών	—	—	1,1	—
Χρ. Δημοκρατία	—	—	0,1	—
ΚΟΔΗΣΟ	—	—	0,11	—
Κ.Ν.Φ.	—	0,3	—	—
ΕΠΕΝ	—	—	—	0,49
Κ. Φιλελευθέρων	—	—	—	0,80
ΕΚΚΕ	—	—	0,04	0,11

αντίστοιχα το 14,5% και 10,2% των ψήφων, το 1981 ο X. Στράτος συγκεντρώνει το 8,3% και ο Σταμάτης το 8,2%. Αυτό ήταν συνέπεια των μεγάλων ανακατατάξεων στο Νομό που αδυνατίζουν τις πελατειακές εξαρτήσεις. Οι πελατειακές σχέσεις γίνονται ευκαιριακές και σύντομες και απόλυτα εξαρτώμενες από τη διανομή των κρατικών παροχών... Βλέπε και την αποτυχία το 1977 του Δ. Λιβανού και Κ. Τρικούπη όταν έχασαν τις κυβερνητικές τους θέσεις. Αντίθετα αύξησαν την επιρροή τους στο Νομαρχιακό επίπεδο οι βετεράνοι πολιτικοί Γ. Σταμάτης και Χ. Στράτος που κατείχαν συνεχώς σημαντικά υπουργεία. Είναι χαρακτηριστικό όμως ότι και η δική τους επιρροή διαβρώνεται το 1981 όταν η κατάσταση είναι ρευστή και οι εκλογές δεν διστάζουν να στραφούν και σε λιγότερο ισχυρούς υποψήφιους.

Πελατεία: τέλος;

Με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία αποδυναμώνονται σημαντικά οι πελατείες σαν διαύλοι για τη διανομή θέσεων και παροχών από τον κρατικό μηχανισμό, όπως και η Χριστιανοδημοκρατία στην Ιταλία, το ΠΑΣΟΚ αντικατάστησε τους παλιούς κομματάρχες με κομματικά στελέχη που ήταν πιο κατάλληλα για τη νέου τύπου διαχείριση της λαϊκιστικής ενσωμάτωσης. Το γεγονός άλλωστε ότι σημαντικές δημόσιες επενδύσεις κατευθύνθηκαν σ' αυτό το Νομό στην περίοδο 1981-1985 ενίσχυσε τους καινούργιους μηχανισμούς. Στη θέση των παραδοσιακών πελατειών με τους κομματάρχες που αντλούσαν την επιρροή τους από τους βουλευτές έχουμε τώρα τοπικές οργανώσεις που καθοδηγούνται από στελέχη της Νομαρχιακής Επιτροπής πιστά στην κομματική ηγεσία. Είναι λοιπόν αναμφισβήτητο ότι

Οι υπό ανέγερση εργατικές πολυκατοικίες θα βοηθήσουν στη λύση του στεγαστικού προβλήματος στο Αγρίνιο.

Εξέλιξη συνολικού πληθυσμού. Μεταβολές πληθυσμού Εξέλιξη συνολικού πληθυσμού

ΕΤΟΣ	Νομός (1)	Χώρα (2)	Ποσοστό (1) / (2)
1951	220.138	7632801	0,028
1961	237.738	8388553	0,028
1971	228.989	8768641	0,026
1981	219.764	9740417	0,023

Πηγή: Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος (απογραφή πληθυσμού Ελλάδας τόμος Ι της ΕΣΥΕ για τα χρόνια 1951, 1961, 1971, 1981 πραγματικοί πληθυσμοί κατά νομούς, επαρχίες, δήμους κοινότητες και οικισμούς).

το ΠΑΣΟΚ διαμόρφωσε ένα μηχανισμό κομματικής οργάνωσης με λαϊκιστικά χαρακτηριστικά που είναι απόλυτα αυτονομημένος από τις παραδοσιακές πελατειακές βάσεις. Το πρόβλημα όμως που τίθεται είναι σε τι βαθμό και ο νέος μηχανισμός δεν είναι ευάλωτος στη δημιουργία φράξιών και προσωπικών ανταγωνισμών που θα αποδυναμώσουν την αποτελεσματικότητά του όπως π.χ. στην περίπτωση της Αχαΐας.

Στην περίπτωση της Αιτωλοακαρνανίας παρά την υπουργοποίηση του Γ. Παπαδημητρίου που σύμφωνα με

δημοσιογραφικές πληροφορίες λειτουργεί έντονα πελατειακά, είναι αναμφισβήτητο ότι η εξουσία έχει περάσει πια στα χέρια των νέων κομματικών στελεχών όπως π.χ. του πανίσχυρου αντιδημάρχου Αγρινίου Γ. Βαϊνά.

Όλες αυτές οι προσεγγίσεις για τους τύπους ενσωμάτωσης και τις νέες μορφές οργάνωσης θα δοκιμαστούν στο μεγάλο εργαστήριο των πραγματικών δεδομένων που θα αποτελέσουν οι Δημοτικές Εκλογές. Είναι γνωστό ότι η εμπέδωση του κομματικού συστήματος έχει περάσει πια στην Ελλάδα και στο κοινοτικό επίπεδο. Δηλαδή, τα κομματικά ψηφοδέλτια αρχίζουν να επικρατούν όχι μόνο στους Δήμους αλλά και στις Κοινότητες. Έτσι, ενώ στα χωριά της Δυτικής Ελλάδας η πολιτική μεταφραζόταν συχνά σε ένα παλιότερο ιδίωμα έχουμε τώρα την υποταγή των κοινοτικών ισορροπιών στις κομματικές. Αν παλιότερα στις Δημοτικές εκλογές μπορούσαν να συγκροτηθούν συμμαχίες σε άλλες βάσεις απ' ό,τι στις βουλευτικές, η έκφραση αυτών των συμμαχιών γίνεται τώρα πολύ πιο δύσκολη. Στο επίπεδο των μεγάλων αστικών κέντρων του Νομού θα δοκιμαστεί η κυριαρχία των λαϊκιστικών μορφών ενσωμάτωσης που έχει διαμορφώσει το ΠΑΣΟΚ καθώς θα ανταποκριθούν στις νεοπελατειακές απαιτήσεις της Νέας Δημοκρατίας και στις κομματικές οργανώσεις του ΚΚΕ και του ΚΚΕ Εσ. Η έκβαση του αγώνα θα πλουτίσει τις γνώσεις μας πάνω στην αποκρυστάλλωση των πολιτικών εξελίξεων, και θα δείξει αν η εμπέδωση του κομματικού συστήματος στις κοινοτικές εκλογές θα επιτρέψει αποκλίσεις από την κυριαρχία των μεγάλων κομματικών συνασπισμών. □

1. Ν. Μουζέλης: Politics in the semi-periphery, London 1986.

Προβλήματα μελέτη προτάσεις για τα αδιέξοδα

ΑΓΡΙΝΙΟ:

Καπνά, ζέστη και βίντεο

του Άκη Κοσώνα

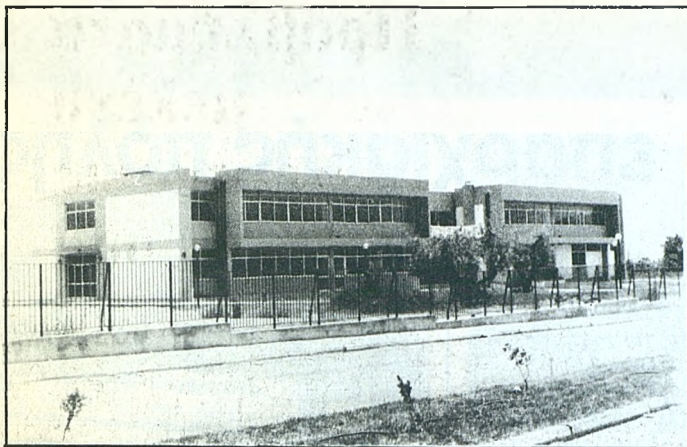
«Έγινε μια συγκέντρωση προ καιρού στην πλατεία και μετά άμα κοιτάγες κάτω θα 'βλεπες εκατοντάδες άδεια πακέτα Μάρλμπορο», λέει ο συνομιλητής μας σε παρατήρηση ότι οι αγρινιώτες καπνίζουν πολύ, περισσότερο ίσως από κάθε άλλο μέρος της Ελλάδας. «Μα και τα Μάρλμπορο ο Παπαστράτος τα έχει, που είναι και κάτι σαν τοπικός ήρωας» — «ναι, αλλά δεν είναι τα κλασικά παραδοσιακά τσιγάρα της περιοχής μας, αυτά είναι ξένα, έχουν μπλεντ, είναι βιρτζίνια». Και τι σημαίνει αυτό; Ότι και στη μεγαλύτερη καπνοπαραγωγό πόλη της χώρας, όπως άλλωστε και σ' ολόκληρη την επικράτεια οι καπνιστές στρέφονται προς τις «ξένες γεύσεις». Οι καλλιεργητές όμως, που επιμένουν στην παλιά σίγουρη καλλιέργεια του τσεμπελιού απ' το οποίο βγαίνουν οι περισσότερες μάρκες τσιγάρων; «Οι καλλιεργητές θα πρέπει να πεισθούν ότι τα καπνά βιρτζίνια έχουν πέραση και αποδίδουν τελικά και πιο πολλά λεφτά. Έχουν βέβαια μεγαλύτερη φροντίδα άρα και κούραση, κι οι αγρότες μας το σκέφτονται πολύ». Αναδιάρθρωση καλλιεργειών λοιπόν, που συμβαδίζει με την καταπολέμηση του αναπτυσσόμενου ευδαιμονισμού στη νέα τάξη αγροτών αλλά και με την άρση της νεοπλουτιστικής νοοτροπίας που υποθάλπεται από το εύκολο κέρδος και τις επιδοτήσεις της Κοινότητας. Αυτός ο απότομος πλουτισμός που δεν συνοδεύτηκε (μοιραία άλλωστε) από πνευματική ανάπτυξη έχει στρέψει τους ανθρώπους στη διοχέτευση των χρημάτων τους σε καταναλωτικά προϊόντα που κατά τη γνώμη τους συνιστούν την εικόνα και το περιεχόμενο του επιτυχημένου Έλληνα.

«Οι άνθρωποι με πνευματικά ενδιαφέροντα δραπέτευαν κυριολεκτικά προς τα δύο μεγάλα κέντρα, Αθήνα και Θεσσαλονίκη, όπου υπήρχαν και υπάρχουν δυνατότητες ανταπόκρισης στις ανησυχίες τους» λέει ο δικηγόρος Κώστας Φίλος, που διετέλεσε πρόεδρος της ΕΚ - ΝΔ Αιτωλοακαρνανίας από το '74 ως το '77. Ο ίδιος επισημαίνοντας τρέχουσες ανάγκες του Αγρινίου αλλά και του νομού στο σύνολό του, μιλάει για την χρησιμότητα ίδρυσης εφετείου στη Δυτική Ελλάδα, με έδρα το Αγρίνιο. Ζήτημα που είχε τεθεί στη Βουλή από τον τότε βουλευτή της ΕΔΗΚ Στ. Χούτα, ξανα συζητήθηκε στις 20 Φεβρουαρίου του '80, στις 2 Δεκεμβρίου του '82, χωρίς κανένα αποτέλεσμα. Σε επιστολή του με ημερομηνία 28/3/1984 ο τότε υπουργός Δικαιοσύνης Γ.Α. Μαγκάκης στον βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Γιώργο Σερπάνο απαντά ότι: «όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία ανάκαμψης της λειτουργίας της Δικαιοσύνης θα διερευνηθεί μια γενική ρύθμιση για την ίδρυση νέων δικαστηρίων (Πρωτοδικείων και Εφετείων) σε διάφορες περιοχές, όπου υπάρχει σχετική ανάγκη.

Στο πλαίσιο αυτής της γενικής ρύθμισης θα ληφθεί υπόψη και η ανάγκη να ιδρυθεί στο Αγρίνιο — τη δυναμικότερη πόλη του μεγαλύτερου νομού του κράτους - Εφετείο».

Το εφετείο είναι το κύριο πρόβλημα της Αιτωλοακαρνανίας; Απ' ό,τι φαίνεται στη μελέτη του ΥΧΟΠ για την περιοχή, ο τουρισμός (κύρια πηγή ανάπτυξης για πολλές ελληνικές πόλεις) μπορεί να αξιολογηθεί σαν ουσιαστικότερο πρόβλημα απ' αυτό της ανυπαρξίας εφετείου: «Οι τουριστικοί πόροι του νομού είναι γενικά μέτριας ποιότητας αν θεωρηθούν σε εθνικό επίπεδο. Έτσι, ο νομός δεν προσφέρεται για ανάπτυξη τουριστικών κυκλωμάτων ευρύτερης (εθνικής - υπερεθνικής) εμβέλειας... «Ο βαθμός αξιοποίησης των τουριστικών πόρων είναι γενικά πολύ χαμηλός έως ανύπαρκτος. Έτσι ο δείκτης ξενοδοχειακών κλινών ανά 1000 κατοίκους (1982) είναι από τους χαμηλότερους της χώρας (9,9 σε σχέση με 31,9 της χώρας).

● «Πρέπει να προβληθούν κατάλληλα οι αρχαιολογικοί και ιστορικοί χώροι, να καταγραφούν σε τουριστικούς χάρτες. Απ' την άλλη μεριά, πρέπει να δρομολογηθεί φέρι - μπόουτ στο λιμάνι της Αμφιλοχίας για τη μεταφορά τουριστών προς και από την Ιταλία, αλλά και ν' αξιοποιηθεί κατάλληλα η διαδρομή Άκτιο - Θύρειο - Αμφιλοχικό Άργος - Λιμναία - Στράτος - Θέρμο - Μεσολόγγι - Καλυδώνια - Ναύπακτος - Δελφοί». αντιπροτείνει ο κ. Φίλος, κι αν διαβάσει κανείς τις προτάσεις του ΥΧΟΠ θα βρει πρόβλεψη για αξιοποίηση περιοχών: «Ωστόσο, υπάρχουν άφθονοι πόροι, φυσικοί και ανθρωπογενείς, που επιδέχονται τουριστικής αξιοποίησης, οι οποίοι, αν διασυνδεθούν σε (πρωτεύοντα και δευτερεύοντα) τουριστικά κυκλώματα, μπορούν να αποκτήσουν λειτουργικότητα που να ξεπερνά και τα όρια του νομού». Στη μελέτη σημειώνονται μεταξύ άλλων σαν άξιοι ενδιαφέροντος οι τόποι της λίμνης Τριχωνίδας, τα τοπία φυσικού κάλλους Κλεισούρα, Βαράσοβα, Δάσος και Φράξον και ομάδες ορεινών οικισμών παραδοσιακού χαρακτήρα, όπως η Αναβρυτή, η Τεψιθέα, η Αράχωβα, το Θέρμο, ο Δρυμώνας, τα Καραμάνικα. Παράλληλα, σύμφωνα πάντα με την ίδια μελέτη και στα πλαίσια διαμόρφωσης «ζωνών ελεγχόμενης ανάπτυξης» προτείνεται η αξιοποίηση των μικρών νησιών Κάστος - Κάλαμος που σήμερα ανήκουν στη Λευκάδα: «Βασικά προβλέπεται σαν η κύρια τουριστική ζώνη σ' επίπεδο Νομού, μια που θ' αποτελεί διέξοδο για το μεγαλύτερο αστικό κέντρο (Αγρίνιο) και τους υπόλοιπους οικισμούς της πεδινής ενδοχώρας του Νομού καθώς φυσικά και για τον κύριο όγκο της ορεινής ενδοχώρας με προέκταση προς το Νομό Ευρυτανίας, ενόψει της βελτίωσης των οδικών συνδέσεων».

Οικονομική Σχολή.

Αθλητικό κέντρο.

Αποχέτευση - Άναρχη Δόμηση

Και ο Τάκης Καρέλος, ηγετικό στέλεχος στην Αιτωλοακαρνανία του ΚΚΕ Εσωτ., και ο Κώστας Φίλος, αλλά κι άλλοι παράγοντες του τόπου, επεσήμαναν το αποχετευτικό σαν ένα από τα βασικότερα προβλήματα: «Η Λυσιμαχία λίμνη έχει καταντήσει ο βόθρος του Αγρινίου επειδή δεν υπάρχει καλό αποχετευτικό σύστημα» τονίστηκε, κι ας δούμε τι λέει ο αντιδήμαρχος Αγρινίου και υποψήφιος του ΠΑΣΟΚ για τις δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου Γιάννης Βαϊνάς: «Είναι υπαρκτό το πρόβλημα της αποχέτευσης, είναι γνωστή σε μας και η λύση του, αλλά πολυδάπανη. Για ν' αποφευχθεί η μόλυνση της Λυσιμαχίας και σε συνδυασμό με την αποχέτευση βορείων παραλιμνίων κοινοτήτων, μελετάται η συλλογή των λειμμάτων της πόλης του Αγρινίου με τα κατάλληλα έργα, στα σημεία συμβολής ρευμάτων και αγωγού. Έτσι, ο αγωγός θα μεταφέρει τα λείμματα στον Αχελώο, όπου θα λειτουργούν κοινές εγκαταστάσεις καθαρισμού. Ένας πρώτος προϋπολογισμός ένταξης στα ΜΟΠ του σχεδίου, ανέρχεται σε 1 δις 200 εκ. δραχμές».

● «Και η άναρχη δόμηση; Καθένας φαίνεται ότι έχει χτίσει όπου θέλει, ό,τι θέλει κ. Βαϊνά». Κι αυτό είναι παλιό πρόβλημα απαντά ο αντιδήμαρχος, «θα 'λεγα ότι έχει σχέση με το γεγονός ότι το τελευταίο σχέδιο πόλης (1966) είχε επεκταθεί σε περιοχές που δεν παρουσίαζαν δυνατότητες προσέγγισης οικιστών και κατασκευαστών, το μεγάλο κόστος και η έλλειψη καλού οδικού δικτύου οδήγησαν τους οικιστές στις κατασκευές σπιτιών πάνω σε οδικούς άξονες που οδηγούν στο Αγρίνιο. Με την επέκταση σχεδίου πόλεως, πετυχαίνουν με τη νομιμοποίηση των αυθαιρέτων (σ.σ. λίγο πολύ όλα τα κτίσματα που είναι ελάχιστα έξω από το Αγρίνιο μοιάζουν αυθαίρετα) οικισμών κι εξασφαλίζουμε τη λειτουργικότητά τους με τη δημιουργία δρόμων, πλατειών, κτλ. Παράλληλα οι οικιστές —και δεν αντιδρούν γιατί καταλαβαίνουν πως είναι δίκιο— πληρώνουν εισφορά σε γη και σε χρήμα. Σε γη ανάλογα με το μέγεθος του οικοπέδου που κατέχουν και σε χρήμα για την κατασκευή έργων κοινής ωφέλειας και χρησιμότητας».

Πανεπιστήμιο, Αθλητικό Κέντρο

Η ίδρυση πανεπιστημιακής σχολής στο Αγρίνιο, το εκπληκτικό σύγχρονο αθλητικό κέντρο, η ανέγερση εργατικών κατοικιών και πολυκατοικιών είναι έργα που δίνουν μια μεγαλοπρέπεια στην πρωτεύουσα της Αιτωλοακαρνανίας. «Στην πανεπιστημιακή σχολή ελπίζουμε για κάποια ανάπτυξη της πνευματικής ζωής στον τόπο μας» τονίζει σημαντικό στέλεχος της πόλης που ασχολείται με τα κοινά —δεν θέλει όμως να αναφερθεί τ' όνομά του (όπως και οι περισσότεροι που διαπιστώνουν την ανυπαρξία πνευματικής ζωής) μήπως και θιγούν οι συμπολίτες του. Πραγματικά, όλοι οι συνομιλητές μας δεν έ-

κρυψαν την ανυσυχία τους για την έλλειψη πνευματικής ανησυχίας των αγρινιωτών, αν και ήξεραν καλά τους λόγους: απότομος πλουτισμός, έλλειψη αστικής τάξης, έλλειψη παραδόσεων πολιτιστικών. Ποντάρουν οι περισσότεροι στη λειτουργικότητα της οικονομικής σχολής που «μακάρι να δουλέψει σαν χώρος δημιουργίας πυρήνων σκέψης, πολιτιστικών λεσχών και αναζήτησης». Αλλά, για να δουλέψει έτσι, πρέπει να υπάρχουν και οι προϋποθέσεις που θα κρατήσουν τους φοιτητές στην πόλη «να γίνει το Αγρίνιο μια μικρή Θεσσαλονίκη, μια Πάτρα και να μην κοιτούν οι φοιτητές που έρχονται εδώ το ημερολόγιο, σαν φαντάροι που μετράνε τις μέρες ν' απολυθούν». Η σχολή πάντως είναι όμορφη, αν και «έγινε μέσα σ' ένα καλοκαίρι» όπως λέει ο Γ. Βαϊνάς. Προσεγμένες οι αίθουσες, ωραίοι χώροι, βιβλιοθήκη και τα έπιπλα «αν και στοιχίσαν κάτι παραπάνω» θα μπορούσε να τα έχει κανείς στο σπίτι του, να τα έβλεπε σε σπίτι φίλου και να τα επιθυμούσε.

Για την πατρότητα της σχολής πολλοί ερίζουν. Ο δήμαρχος Στέλιος Τσιτσιμελής θέλει να δώσει ένα τέλος σ' αυτές τις έριδες και αποδίδει τη δημιουργία της «στον ίδιο το λαό του Αγρινίου». Το παρασκήνιο όμως —κι όχι τόσο κρυφό, αφού ο σημερινός υπουργός Μεταφορών - Επικοινωνιών φροντίζει να διανέμει σε φίλους του ψηφοφόρους και υποψήφιους ψηφοφόρους φωτοαντίγραφα της επιστολής Παπανδρέου «Αγαπητέ μου Γιώργο...» σύμφωνα με την οποία ο πρωθυπουργός πείσθηκε από τον κ. Παπαδημητρίου για τη σχολή— αποδεικνύει ότι ναι, τη σχολή όλοι την ήθελαν, και πολλοί προσπάθησαν, αλλά τους αγώνες προσπαθεί να τους οικειοποιηθεί ένας. Έτσι, ο σκληρός τιμωρός πιλότων και άλλων παρανομούντων πολιτών Γάκιος Παπαδημητρίου φροντίζει να εξαργυρώσει μέχρι τελευταίας δεκάρας (τελευταίας ψήφου πιο σωστά) τη δική του προσφορά στη διαμόρφωση και πραγματοποίηση του αιτήματος για τη δημιουργία της σχολής.

Αθλητισμός; Ναι, έχουν βγει πολλοί και καλοί αθλητές από το Αγρίνιο. Η δημιουργία αυτού του όμορφου αθλητικού κέντρου (θα το χαρακτηρίζαμε μικρογραφία αυστριακού ή γερμανικού κέντρου) έσπρωξε αρκετά παιδιά να πατήσουν το ταρτάν (ναι, έχει κουλουάρ με ταρτάν), τον καλό χλοοτάπητα του γηπέδου, το παρκέ του κλειστού γηπέδου μπάσκετ-βόλεϊ, να δοκιμάσουν τις ικανότητές τους στην πισίνα, στο κολύμπι και στο πόλο. Και βέβαια, το τερν του τένις δεν είναι άδειο, ενώ η μικρή πισίνα ήταν γεμάτη από παιδάκια που κάνουν τις πρώτες απλωτές στο νερό. Είναι παράξενο, αλλά ο «Πανατωλικός», ομάδα Β' Εθνικής με αξιώσεις πρωταθλητισμού, ενώ υπάρχει αυτό το υπερσύγχρονο γήπεδο (που οι κερκίδες του χωράνε πολύ περισσότερο κόσμο απ' τις κερκίδες του δικού του γηπέδου) επιμένει ν' αγωνίζεται στο παλιό γήπεδο, στο χώμα, γιατί «είναι μπλεγμένη ιστορία ποιανού είναι το γήπεδο, με ποιους όρους θα παίξει ο Πανατωλικός στο καινούργιο» κ.ά...

Εικόνες μιας επαρχιακής πόλης

Τα έξι σημειώματα που ακολουθούν συνθέτουν κάποιες εικόνες που αποτυπώθηκαν στο μυαλό του επισκέπτη μιας πόλης. Πρόκειται για μη δημοσιογραφική καταγραφή προσωπικών επεισοδίων, ίσως χωρίς καμιά ιδιαίτερη, για άλλους, σημασία.

1 Μετά από τεσσερισημίσι ώρες ταξιδιού ακριβώς το λεωφορείο της γραμμής κι ενώ δεν υποψιάζεσαι ότι μπορεί να βρεθείς σε πόλη, στρίβει απότομα από τη διάβαση του Ζυγού κι αντικρίζεις το Αγρίνιο. Τίποτε απολύτως δεν βοηθά να καταλάβεις ότι πρόκειται για τη μεγαλύτερη πόλη του νομού με 50.000 κατοίκους, καθώς το ταξίδι συνεχίζεται για πέντε ακόμη λεπτά μέσα σε στενά δρομάκια για να φθάσει το λεωφορείο στην έδρα του στα ΚΤΕΛ και να παρκάρει κάτω από το toll.

Οι νέες εργατικές πολυκατοικίες.

2 Ταξί υπάρχουν άφθονα στην πίστα, τρία λεπτά αργότερα στην είσοδο του ξενοδοχείου γίνονται οι συστάσεις «*σας είχα τηλεφωνήσει για ένα δωμάτιο*». Κάνει ζέστη και το ντουζ δεν βοηθάει πολύ, απ' το μπαλκόνι δεν βλέπεις και πολλά πράγματα, στο δρόμο όμως για το Δημαρχείο κοιτάς για τα στοιχεία για την ταυτότητα της πόλης, αλλά δεν τα βρίσκεις. Άρghσα να καταλάβω και ν' αποδεχτώ ότι δεν μπορεί κάθε πόλη να έχει φαρδείς δρόμους, νεοκλασικά κτίρια, πλατείες, πράσινο... Διώροφα, τριώροφα, σπίτια μισοχτισμένα, μισογκρεμισμένα, γκαράζ, καφενεία, αποθήκες, κεραίες τηλεόρασης, BMW παρκαρισμένες παντού. Η πρώτη

κουβέντα γνωριμίας με το Δήμαρχο επιφυλακτική «*δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ανεπιφύλακτα γοητευτική η πόλη σας*», — «*δεν γίνεται όλες οι πόλεις να 'ναι γοητευτικές*».

Πρώτο βράδυ στο «*καλό μαγαζί*» της πόλης, με όνομα ιταλικό (αλήθεια τι γίνεται με την απαγόρευση για τις ξενόγλωσσες επιγραφές, ισχύει μόνο για την Αθήνα;) τραπεζάκι έξω, το πρώτο ματς του Μουντιάλ έχει τελειώσει Ιταλία - Βουλγαρία 1-1 και παρκάρει AUDI 100. Κατεβαίνει το ζευγάρι, μπροστά ο κύριος, ενάμιση βήμα πίσω η κυρία φορώντας το ιβουάρ της (ο κύριος είναι απλά ντυμένος παντελόνι και μπλουζάκι, Ιταλίας φυσικά), μπαίνουν στο μαγαζί όπου ήδη σχολιάζεται το αποτέλεσμα του αγώνα και δηλώνει: «*Τέτοιου φάρδους απ' τσ' Βουλγάροι απ' τσ' κομμουνιστάς δεν το πιρίμινα*». Ώρα 12.20' δεν κουνιέται τίποτα, νυχτερινή λύση ύπνος ή σκυλάδικο. Ύπνος.

Ο Τσουτσουβής δεν πρόλαβε να τελειώσει ούτε σαν σύνθημα.

3 Όμως το άλλο βράδυ, μπροστά στο ίδιο δίλημμα παρουσιάστηκε καθ' οδόν η τρίτη λύση: Il posto, παράκι σχεδόν αντίγραφο πιστό καθώς είπε κι ο ιδιοκτήτης του του θεσσαλονικιότικου De facto, άσπροι τοίχοι, μαύρες κολώνες, φυτά εσωτερικών χώρων, μαύρες βιεννέζικες καρέκλες μαρμάρινα τραπεζάκια και μάλλον εύλογα άδειο. Είναι και το Μουντιάλ είναι κι η ζέστη, δύο ουσίσι κι έφυγα. Προηγούμενως το κυριακάτικο απόγευμα ήταν γεμάτο από ποδόσφαιρο, Παναιτωλικός - Ιωνικός, στο ξερό γήπεδο του Αγρινίου, με πολύ κόσμο που όμως ήταν ήσυχος διαψευδοντας τις κακές φήμες, που κυκλοφορούν έντονα αφού πριν μερικά χρόνια οργισμένοι οπαδοί είχαν φάει το αυτί του διαιτητή Ράμμου. Ποδόσφαιρο και πολιτική πάνε μαζί, έτσι δεν είναι δυνατό να μη σημειωθεί η διαπίστωση ότι αν η Αθήνα είναι άρρωστη για πολιτική, το Αγρίνιο είναι ανησυχητικά αδιάφορο — και αν στα γήπεδα της πρωτεύουσας κυριαρχούν τα σεξουαλικά συνθήματα («*Γαμ... ο θρύλος κι ο Πειραιάς*», «*Τούρκοι - Τούρκοι τον παίρνετε τσι...*», «*Και τώρα μπορείτε να πα να γαμ...*») το Αγρίνιο απαντά με περπάγματα μάλλον αθώα στην αντίπαλη ομάδα που εκπροσωπεί μια ολόκληρη πόλη.

Φωτάκια πανηγυριώτικα, στο Φρουραρχείο των ΤΕΑ.

4 Καφενείο, λίγο έξω από την πόλη. Κλειστό, ημίκλειστο μέχρι τις 10 το βράδυ, τι διάολο, καφενείο και ν' ανοίγει στις 10... Οι προύχοντες του χωριού, καθισμένοι στις μπροστινές καρέκλες, ΠΑΣΟΚ και ΝΔ και άλλες δημοκρατικές δυνάμεις αδελφωμένες, πίσω ο λαός, σβήνουν τα λιγοστά φώτα κατεβαίνουν τα ρολά κι αποκαλύπτεται αίφνης οθόνη τηλεόρασης. Χαμόγελα, αστείακια, «*δικέ μου τι θα μας παίξεις απόψε*», η κασέτα μπαίνει στο βίντεο, η οθόνη γεμίζει κορίτσια ντυμένα, γδύνονται, η τσόντα αρχίζει «*δώστα μεγάλε*» φωνάζει ο λασπώμενος αγρότης απ' τις πίσω σειρές. «*Βάζουν και εισιτήριο;*» ρωτάω ηλιθίως τον μύστη μου, «*όχι μεγάλε τι εισιτήριο, τζάμπα ρε παιδί μου για τον κοσμάκη*». Επιμένω εγώ «*κοίταξε τι αλλοτρίωση έφερε στην αγροτική ζωή η δεξιά κουλτούρα τσώνων χρόνων*» — «*ποιά δεξιά (σ.σ. ΠΑΣΟΚ ο «δικός μου») εδώ όλοι είναι κολλητοί, τη μέρα μπορεί να μη μιλάνε να πηγαίνουν σε άλλα καφενεία, αλλά εδώ να, πως να στο πω, διακομματικό το ζήτημα ρε παιδί μου, διαπαρταξιακή ενότητα που λέμε...*»

Καμιά αντίρρηση, αν η ενότητα περνάει μέσα απ' την τσόντα και το βίντεο, ποιοι είμαστε εμείς που θα πάμε κόντρα στη βούληση του λαού;

Λίγο πριν στην ψησταριά «*μια χοιρινή, μια αγγουροντομάτα, φέτα και μια μπίρα*» στο δίπλα τραπέζι, ο «*νωρίς*» ρωτούσε τον αργοπορημένο «*που ήσουν και άργησες*» — «*άσε είχα τον ηλεκτρολόγο στο σπίτι με πέρναγε το άλλο βίντεο στο σαλόνι γιατί η οικογένεια δε βλέπει μάλα*».

Το άλλο βίντεο σκέφτηκα, άρα υπάρχει και πρώτο: «*Πολύ Μπε-Εμ-Βε, και Ρενώ Φονέγκο βλέπω*» λέω σε μεγαλοαγρότη συνομιλήτη, «*γιατί να μην βλέπεις, που να τα φάει ο κόσμος τα λεφτά του, εδώ δεν είναι Αθήνα, άμα δεν πάρεις κανένα αυτοκινητάκι, κάνα βίντεο...*» (έλα ντε) «*ε, και καμιά γκόμενα που τραγουδάει στο μαγαζί, όχι ελληνίδα μπλεξίματα και τέτοια, έχουν έρθει κάτι Φιλιππινέζες και τα ρίχνουν, ξέρεις πόσοι έχουν σπιτωμένες Φιλιππινέζες, όχι μες στην πόλη γιατί είναι κι η οικογένεια, δεν θα το κάνουμε και μπορδέλο, παραέξω προς το Μεσολλόγγι, προς Αιτωλικό*».

ΑΓΡΙΝΙΟ '86

Αθλητικό κέντρο.

Συνύπαρξη κομμάτων, αλλά μόνο στα κτήρια.

5 Αν κι έχω το στομάχι μου και με πειράζει το ούζο, απόγευμα ένα παγωμένο ουζάκι είναι καλό, αλλά ο καφετζής με κοιτάξε σχεδόν έκπληκτος: «Ούζο»; ρώτησε αιφνιδιασμένος, και τη γωνιά που κάθησα την κοιτάζαν όλοι περίπου επιτιμητικά. Σ' ένα τέταρτο της ώρας η απορία είχε λυθεί, ταλαιπωρημένος αγρότης μπαίνει και παραγγέλνει «Γιάκια πιάσε ένα αγροτικό», κι ο Γιάκιος σηκώνει το δεξί του χέρι κατεβάζει ένα μπουκάλι ουίσκι και σερβίρει μια γερή δόση. Δύο άλλοι εργάτες της γης χρησιμοποίησαν το επίθετο «αγροτικό» ως διευκρινιστικό του ποτού που επιθυμούσαν: «Πιάσε ένα Παλλαντάι», ή «πιάσε ένα Τζόνι Γουώλκερ»... «Κανείς δεν πίνει πια ούζο» λέει με ένοχο ύφος σχεδόν προστατευτικά ένας νέος που κρατάει την «Αυγή».

6 Κόμματα; Πολιτική; 'Ε, όχι ν' ασχολούμαστε και με αηδίες, έτσι «τι ΠΑΣΟΚ και Νέα Δημοκρατία μου λες αδερφέ, ντάξει ο ένας κυβερνάει ο άλλος θέλει να κυβερνήσει, καλά είναι αυτοί οι δυο» κι ένας άλλος προσθέτει «να σου πω και κάτι; Είδες τα έξι μπαλλάκια που ρίξαν οι Ρώσοι στους Ούγγρους, αυτούς ρε τους τρέφει η ραδιενέργεια και μας μας λένε μαλακίες να μην τρώμε χόρτα και να μην πίνουμε γάλα». Επιμένω εγώ, «μα οι επιδοτήσεις της ΕΟΚ στα προϊόντα σας, γιατί αφού βλέπω ουίσκι και αυτοκίνητα και βίντεο, καλές μοιάζουν οι επιδοτήσεις...» — «ποια ΕΟΚ ρε φίλε η κυβέρνηση μας τα δίνει» — «ξέρετε όμως η ΕΟΚ τα δίνει στην κυβέρνηση κι αυτή τα δίνει σε σας» — «δεν ξέρω τίποτα εγώ ξέρω από ποιον τα παίρνω».

— 'Οχι δεν είναι εύκολο να βγαίνεις απ' το αθηναϊκό καβούκι και να 'σαι έτοιμος να γράφεις για μια επαρχιακή πόλη με την ίδια ευκολία που γράφεις για τις εσωκομματικές ισορροπίες στη ΝΔ ή στο ΠΑΣΟΚ. Η επαρχία «σοκάρει», προβληματίζει, φέρνει αμηχανία, μιλάει άλλη γλώσσα, έχει άλλες αξίες. Πάντα υπάρχει μεγαλύτερη ασφάλεια όταν επιστρέφεις στο χώρο που γνωρίζεις. Από την άποψη αυτή ανυπομονώ να γυρίσω στην Αθήνα.

Σε ένα επόμενο αφιέρωμα όμως, θα 'θελα το ΑΝΤΙ να ξαναστείλει και πάλι εμένα σε μια άλλη επαρχιακή πόλη...

Άκης Κοσώνας

ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

«Τή στιγμή ακριβώς που αφήνει τό φλιτζάνι στο πιάτο, έχοντας πιει την πρώτη γουλιά του καφέ —αίσχος είναι— αντικρίζει τόν καθρέφτη, έναν μακρόστενο καθρέφτη τοποθετημένο απέναντι απ' τόν πάγκο, εκεί μέσα βλέπει τήν πλάτη του μάρμαν καί τά πρόσωπα τών πελατών, τούς κοιτάζει έναν έναν από τ' αριστερά πρὸς τά δεξιά, ύστερα πὶό προσεκτικά, ἀπὸ τά δεξιά πρὸς τ' αριστερά, δέν ξέρει ποιός εἶναι ὁ ἴδιος, δέν ξέρει ποιό ἀπὸ τούτα τά πρόσωπα εἶναι τὸ δικό του, εἶναι βέβαιος πὼς κάτι τέτοιο δέν του 'χει ξανατύχει ποτὲ στό παρελθόν, να ξεχάσει μέχρι και τήν ἴδια του τή φάτσα».

Εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ

Βασίλης 'Αλεξάκης

'Ελεγχος ταυτότητας

ΕΞΑΝΤΑΣ

Αυτή είναι η πρόταση, αυτή είναι η εναλλακτική λύση

Μια συνέντευξη
με το Δήμαρχο Αγρινίου
Στέλιο Τσιτσιμελή

Στις σελίδες αυτές δημοσιεύουμε μια συνέντευξη με τον απερχό- πό την πολύχρονη εμπειρία ενός δημάρχου που αγάπησε και ερ-
μενο δήμαρχο Αγρινίου κ. Στέλιο Τσιτσιμελή, από την οποία ανα- γάσθηκε για την πόλη του. Η εμπειρία και ο λόγος του αποτελούν
δεικνύεται μία ενδιαφέρουσα προβληματική για την Τ.Α. μέσα α- μια εκδοχή διαλόγου και διερεύνησης των προβλημάτων της Τ.Α.

ΕΡ.: Δήμαρχε, για πρώτη φορά είμαι στην πόλη σας. Δεν θα 'λεγα ότι ανήκει στις πιο γοητευτικές πόλεις της χώρας, τι λέτε κι εσείς, αν και φαντάζομαι ότι σας είναι δύσκολο να παραδεχτείτε κάτι τέτοιο.

ΑΠ.: Το να γνωρίζει κανείς την πόλη του και ν' αναγνωρίζει και τα τρωτά της, νομίζω πως είναι επιβεβλημένο. Πράγματι, η πόλη μας είναι μια επίπεδη πόλη χτισμένη σε κάμπο, της λείπει θάλασσα, θα 'λεγα ότι έχει το χαρακτήρα της ιστορίας της. Είναι μια πόλη αναπτυσσόμενη, βρίσκεται στο γεωγραφικό κέντρο βάρους της Αιτωλοακαρνανίας, αποτελεί κομβικό οδικό σημείο και, κατά συνέπεια δέχεται ένα συνεχές εποικιστικό ρεύμα, κυρίως από τα ορεινά χωριά του νομού μας, αλλά και από την ήπειρο. Είναι φυσικό μια πόλη που εποικίζεται από ορεινό στοιχείο να μην έχει την άπλα των κοινόχρηστων χώρων που έχουν πόλεις χτισμένες σε μεγάλους κάμπους. Λιμασμένοι κυριολεκτικά για γη οι δικοί μας ορεινοί όταν έρχονταν εδώ, το θεωρούσαν περιττή πολυτέλεια να έχουν χώρους παραπάνους για πλατείες, πάρκα και φαρδείς δρόμους. Υπάρχει λοιπόν η εξής αντινομία: το Αγρίνιο είναι μια αναπτυσσόμενη καινούργια πόλη, πάνω σ' ένα παλιό ρυμοτομικό σχέδιο.

Ο χαρακτήρας της πόλης μας

ΕΡ.: Όταν μιλάτε για αναπτυσσόμενη πόλη σε ποιο οικονομικό / κοινωνικό χώρο τοποθετείτε αυτή την ανάπτυξη;

ΑΠ.: Το Αγρίνιο ήταν και είναι πόλη γεωργική. Ο μεγάλος κάμπος του οδήγησε τους ανθρώπους στη γεωργία, δεν αναπτύχθηκε βιομηχανικά και κατά συνέπεια άργησε ν' αποκτήσει αστική τάξη. Όλη η Δυτική Ελλάδα με εξαίρεση τα Γιάννενα και την Πάτρα από την άλλη μεριά έχει δυο μεγάλα εμπόδια. Το ένα είναι φυσικό, το κανάλι Ρίου - Αντίριου και το άλλο είναι πολιτικό, πρόκειται για τον απομονωτισμό της Αλβανίας. Αν δεν υπήρχαν τα δύο αυτά εμπόδια, η φυσική εισόδος της Κεντρικής και της Δυτικής Ευρώπης για την Ελλάδα, θα ήταν η Τεργέστη, οι Δαλμα-

τικές ακτές και τ' αλβανικά παράλια, που είναι και οι συντομότερες και οι ομορφότερες εισόδους.

Ο αγροτικός χαρακτήρας της πόλης υπήρξε μοιραίος και για τη φυσιογνωμία της. Σε μια πόλη που κυριαρχεί το αγροτικό στοιχείο, η άρχουσα τάξη είναι αυτή των γαιοκτημόνων και οι γαιοκτήμονες —ατυχώς για μας— δεν διαφέρουν ποιοτικά από τους καλλιεργητές, έχουν μόνο κάποιες ποσοτικές υπερσχές. Δεν είχαν οι γαιοκτήμονες το ανοιχτό μυαλό με τις εμπειρίες για παράδειγμα των ταξιδευτών, των караβοκύρηδων, των εμπόρων. Μοιραία λοιπόν για το χαρακτήρα της πόλης μας η ύπαρξη της συγκεκριμένης κυρίαρχης τάξης, γι' αυτό θα δείτε ότι είναι λίγα τα νεοκλασικά, ενώ υπάρχουν άλλες μικρές πόλεις που αν και φθίνουν, όπως ο Αστακός που έχει αξιολογότερα κτίσματα. Όταν το Αγρίνιο απέκτησε αστική τάξη (μετά το 1920-30) ήταν αργά για να προσφέρει ότι πρόσφερε αλλού αφού ήταν στην περίοδο της αγωνίας της παρά της ακμής της' και στην περίοδο της αγωνίας δεν μπορεί να υπάρξει προσφορά. Από το 1922 και ύστερα άρχισαν να έρχονται στο Αγρίνιο πρόσφυγες, έχουμε έναν συνοικισμό, αρκετά σημαντικό που αποτελεί κοινότητα, αλλά ουσιαστικά είναι μια κοινωνική ενότητα με το Αγρίνιο. Είναι ο συνοικισμός του Αγ. Κωνσταντίνου. Στοιχείο προοδευτικό οι πρόσφυγες με την αποκατάσταση που τους δόθηκε αναγκάστηκαν να καταφύγουν κυρίως σε χειρωνακτικά επαγγέλματα, έτσι από το '22 και ύστερα δημιουργήθηκε στο Αγρίνιο η τάξη των καπνεργατών.

ΕΡ.: Έχουμε δηλαδή μια προλεταριοποίηση των προσφύγων.

ΑΠ.: Οι πρόσφυγες ήταν ουσιαστικά οι πρώτοι προλετάριοι στην πόλη μας ενώ ήταν από την καταγωγή τους αστοί, στην Τουρκία ήταν έμποροι, ή καλλιεργητές. Μπήκαν λοιπόν στα καπνομάγαζα και μαζί με την προλεταριοποίηση ήρθαν και οι ταξικοί τους αγώνες, έτσι έχουμε στο Αγρίνιο από πολύ νωρίς ένα εργατικό κίνημα με θύματα και συγ-

κρούσεις με την αστυνομία. Το προσφυγικό στοιχείο πρόσφερε πολλά, ακόμα και στον καθημερινό τρόπο ζωής, οι πρόσφυγες μας μάθανε και να τρώμε αφού εμείς είχαμε πολύ φτωχή κουζίνα και είμασταν λιτοδίαιτοι. Ιδιαίτερα επίσης σημαντική η συμβολή τους στην καθαριότητα, στη χρήση του ασβέστη, κι ήταν ευτύχημα που δεν υπήρχε στην πόλη μας πρόβλημα αφομοίωσης του προσφυγικού στοιχείου. Ο λαός του Αγρινίου έχει μια δεκτικότητα, δεν έχει προκαταλήψεις, είναι δεκτικός γιατί ζώντας σε μια καινούργια πόλη δεν έχει την ψυχολογία της κοινωνίας και οικονομικής κάστας. Μας λείπει βέβαια η παράδοση της Μάνης π.χ. ή του Μεσολογγίου, όπου δεν γίνεσαι εύκολα δεκτός. Αυτή η δεκτικότητα είναι που έχει βοηθήσει στη συρροή πληθυσμού στο Αγρίνιο από τις γύρω περιοχές.

Όχι άλλη τετραετία

ΕΡ.: Να περάσουμε κ. Τσιτσιμελή στα δημοτικά πράγματα. Εκλέγεστε δήμαρχος τρεις τετραετίες συνέχεια, θα είχε σημασία για σας μια τέταρτη υποψηφιότητα και τέταρτη εκλογή;

ΑΠ.: Νομίζω ότι δεν θα υπάρξει τέταρτη. Οι τρεις τετραετίες ήταν αρκετές, αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι θα πάψω να είμαι ενεργό άτομο στον τόπο μου. Κανείς δεν είναι αναντικατάστατος, θα υπάρξουν άνθρωποι ικανοί να συνεχίσουν ότι έχει ξεκινήσει στην πόλη μας και ν' ανοίξουν καινούργιους δικούς τους δρόμους.

ΕΡ.: Πέρα απ' την συναίνεση που υπήρχε στο πρόσωπό σας τις τρεις εκλογικές αναμετρήσεις, η καταγωγή των ανθρώπων που σας ψήφισαν είναι κυρίως αριστερή. Γιατί εσείς προέρχεστε από την αριστερά.

ΑΠ.: Εγώ προέρχομαι από την αντίσταση. Ανήκω στη νεότερη γενιά που εντάχθηκε στην αντίσταση. Είχα κι εγώ τις συνέπειες του εμφύλιου διχασμού, αλλά πρέπει να πω κι είμαι ευτυχής που μπορώ να πω ότι δεν άφησα να περάσει μέσα μου η μισαλλοδοξία. Αμφέβαλα πάντα για την ίδια μου την τοπο-

θέτηση και ήμουν ανοιχτός σε συζήτηση. Κάποτε σε μια συζήτηση στο Δήμο, ένας πρώην αντίπαλος όταν με είδε να αλλάζω άποψη πάνω στη συζήτηση κουβεντιάζοντας με 25 ανθρώπους τους οποίους είχα καλέσει για να συναποφασίσουμε κι όχι να τους εξαγγείλω εγώ τις αποφάσεις μου, μου είπε: «*Βλέπω με λύπη μου ότι η δημοτική αρχή δεν έχει κατασταλαγμένες απόψεις*». Του είπα χαμογελώντας, «*ευτυχώς που δεν έχει κατασταλαγμένες απόψεις*». Θα ήταν κατ' αρχήν απρέπεια ενώ τους είχα καλέσει να συζητήσουμε και να συναποφασίσουμε, να είχα από πριν παρμένες αποφάσεις. Κι ύστερα, αφού είχα ακούσει 25 ανθρώπους τροποποιώ την εισήγησή μου στα μισά περίπου σημεία, όχι μόνο δεν λυπάμαι αλλά χαίρομαι βαθύτατα γιατί νιώθω ότι είμαι απελευθερωμένος και απ' τον ίδιο μου τον εαυτό. Νομίζω ότι έτσι πρέπει να λειτουργεί ο άνθρωπος, πολύ περισσότερο ο πολιτικός άνθρωπος.

Μια προσωπική εξομολόγηση

ΕΡ.: Αυτή σας η αντίληψη έχει γίνει κατανοητή από τους ψηφοφόρους...

ΑΠ.: Σίγουρα έχει γίνει. Αν και προερχόμενος από την αριστερά δεν ξεχώρισα ποτέ τον κόσμο σε «δικό μας» και «μη δικό μας». Η αντίληψη, «δικός μας άρα καλός, μη δικός μας άρα κακός» που υπήρχε και στις δύο παρατάξεις δεν πέρασε ποτέ σε μένα. Ήξερα ότι υπάρχουν καλοί και κακοί και άστους δύο, πολλές φορές άλλωστε η πολιτική τοποθέτηση είναι τυχαία.

Εγώ ομολογώ, ότι αν στα δεκατέσσερά μου χρόνια βρισκόταν κάποιος από άλλη οργάνωση δεξιά, να με πλησιάσει, θα είχα μπει σε κείνη την οργάνωση. Εγώ έψαχνα να βρω μια οργάνωση αγωνιστική για να παλαίωω. Βέβαια, οι διαφοροποιήσεις θα είχαν γίνει με-
τά, αλλά μερικές φορές ένα τυχαίο γεγονός έχει καθοριστικό ρόλο στην πολιτική μας εξέλιξη. Άλλωστε, πρόκειται και για το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει κανείς γι' αυτό βλέπουμε ότι κατά κανόνα τα παιδιά των αριστερών είναι αριστερά, τα παιδιά των δεξιών, δεξιά. Αυτό όμως ακριβώς είναι δείγμα ανελευθερίας, ανελευθερης διαπαιδαγώγησης, οι γονείς θα 'πρεπε να φροντίζουν να δίνουν μόνο πληροφόρηση κι όχι κατεύθυνση. Εγώ πάντα προσπάθησα να δώσω στα παιδιά μου ορισμούς για την πολιτική κι όχι να τους περάσω κάποια τοποθέτηση, γιατί ήθελα να γίνουν πολίτες κι όχι οπαδοί - ψηφοφόροι, να μην εμπλακούν σε διλήμματα σημερινού τύπου σχετικά με το ποιος είναι προοδευτικός και ποιος συντηρητικός.

ΕΡ.: Μια και το είπατε, νομίζω ότι αυτό που μας βασανίζει τα τελευταία χρόνια είναι η οριοθέτηση του προοδευτικού από τον συντηρητικό. Λίγο πριν την αρχή της συνέντευξης αναφέρατε ότι προοδευτικό είναι το να σκέφτεσαι ελεύθερα και να μπορείς ν' αναθεωρείς την αρχική σου απόφαση έστω κι αν αυτό στενοχωρεί την αριστερά. Αν παρόλα αυτά η αριστερά απαιτήσει να είστε πάλι υποψήφιος δημάρχος, θ' αλλάζετε την απόφασή σας;

ΑΠ.: Όχι, δεν θ' αλλάξω απόφαση, γιατί πιστεύω πως τώρα πρέπει ν' αποσυρθώ.

ΕΡ.: Πέστε μου κατά τη γνώμη σας, τι θα σήμαινε το πέρασμα του δήμου σε μια δεξιά πλειοψηφία. Θ' άλλαζαν πολλά πράγματα;

ΑΠ.: Δεν νομίζω ότι θ' αλλάξουν πολλά σε θεσμικό επίπεδο, κι αυτό γιατί υπάρχει ένα πλαίσιο λειτουργίας της πόλης αποδεκτό λίγο πολύ απ' όλους. Σ' αυτές τις 3 τετραετίες δεν είχαμε σοβαρές διαφωνίες με την αντιπολίτευση, παρά μόνο όταν κάποια ζητήματα αφορούσαν καθαρά τις πολιτικές επιλογές της μιας ή της άλλης πλευράς. Εκείνο που θ' άλλαζε θα ήταν η ψυχολογία του Αγρινιώτη η αριστερά θα το θεωρούσε σαν μεγάλη ήττα κι η δεξιά σαν μεγάλη νίκη.

Ασφυκτικός ο κρατισμός

ΕΡ.: Η επιλογή της ΝΔ να παρουσιάσει σε μεγάλες πόλεις υποψηφίους όπως οι κ.

Έβερετ, Ανδριανόπουλος και Κούβελας, τι σχέση μπορεί να έχει με το πραγματικό ζήτημα λειτουργίας του δήμου, της πόλης;

ΑΠ.: Όπως πολλά πράγματα στην Ελλάδα, έτσι και το θέμα της αυτοδιοίκησης, νοθεύεται. Έχουμε ταυτίσει δυστυχώς τη διοίκηση με την αυτοδιοίκηση, ο κομματισμός περνάει απόλυτα και στους δήμους. Νομίζω —και το είχα προτείνει κάποτε— ότι τα κόμματα δεν πρέπει να προτείνουν υποψηφίους. Με τον καινούργιο θεσμό, που βέβαια βρίσκεται ακόμη στα σπάργανα, το θεσμό της λαϊκής συμμετοχής μπορεί να προκύψει μια εξυγίανση των δημοτικών πραγμάτων. Η λαϊκή συνέλευση, αυτό το γνήσιο δημοκρατικό όργανο το οποίο ατυχώς δεν έχει υιοθετηθεί ακόμα από το λαό μας, θα μπορεί αυτή να υποδεικνύει τους υποψηφίους. Τούτο θα ήταν ένα μεγάλο βήμα για την αποκομματικοποίηση της δημοτικής ζωής. Επιτέλους εμείς οι Έλληνες με τη μεγάλη δημοκρατική παράδοση —ή πιο σωστά με τη μεγάλη δημοκρατική παρακαταθήκη, γιατί η παράδοση προϋποθέτει συνέχεια και συνέχεια δεν έχουμε —ας μάθουμε να λειτουργούμε, όπως λειτουργούσε η Εκκλησία του Δήμου. Όταν στην Εκκλησία του Δήμου που είναι η σημερινή θεσμοθετημένη λαϊκή συνέλευση, μπορούσαν οι άνθρωποι ν' αποφασίζουν ακόμη και για πόλεμο ή για ειρήνη, εμείς δεν μπορούμε ν' αποφασίσουμε για το αν θα φυτέψουμε δεντράκια στα πεζοδρόμια, για το αν θα φτιάξουμε μια παιδική χαρά, για το αν θα πρέπει να καθαρίσουμε ή όχι τη γειτονιά μας; Υπάρχει δηλαδή ανάγκη να μιλάμε πάντα δι' αντιπροσώπων; Πρέπει κάποτε αυτός ο λαός να μάθει να μιλάει μόνος του κι όχι με αντιπρόσωπο, κι η λαϊκή συνέλευση ν' αποφασίζει.

Δυστυχώς όμως ο λαός δεν καταλαβαίνει τις δυνατότητές του, κι έτσι δεν αντιλαμβάνεται και τις δυνατότητες της λαϊκής συνέλευσης.

Ζούμε σε μια εποχή απίθανου συγκεντρωτισμού, 200 χρόνια μετά τη γαλλική επανάσταση, 70 χρόνια μετά τη σοβιετική επανάσταση περνάμε μια εποχή σφόδρα αντιδημοκρατική. Έχουμε μια συνεχή συσσώρευση εξουσίας σε κάποιους πόλους και συνεχή υποβάθμιση του λαού.

Ξέρω ότι τούτο μπορεί να ηχεί παράξενα κι ότι πολλοί μπορεί να το θεωρήσουν και ασέβεια. Το θέμα όμως δεν είναι να εκθειάζουμε αυτό που αγαπάμε —το λαό δηλαδή— αλλά να προσπαθήσουμε να του δώσουμε δυνατότητες, αν δεν τις έχει, ανάπτυξης. Πρόκειται για ένα λαό άμεσα καταπιεζόμενο από μια πάνοπλη εξουσία — και την πραγματική σχέση λαού / εξουσίας θα τη δούμε στη σύγ-

κρουσή τους, όχι όταν όλα πάνε καλά για την εξουσία. Νομίζω ότι ο συσχετισμός δύναμης ανάμεσα στο λαό και την οποιαδήποτε εξουσία έχει αλλάξει εις βάρος του λαού. Από την άποψη αυτή, ίσως οι αριστεριστές ή οι αναρχικοί έχουν καταλάβει καλύτερα την εις βάρος του λαού αλλαγή των συσχετισμών κι επειδή δεν μπορούν να περάσουν σε ανοιχτή αντιπαράθεση με την εξουσία επιλέγουν άλλα μέσα, σε βόμβες, δολοφονίες. Δεν εγκρίνω φυσικά την επιλογή τους, προσπαθώ να ερμηνεύσω την επιλογή τους.

ΕΡ.: Απ' όσα λέμε βγαίνει ότι η αριστερά —για ένα μεγάλο κομμάτι του λαού η αριστερά είναι στην εξουσία, στο βαθμό που θεωρούν το ΠΑΣΟΚ ως αριστερά— δεν μοιάζει να έχει εναλλακτική πρόταση λειτουργίας των θεσμών. Ή όχι;

ΑΠ.: Η αριστερή εναλλακτική πρόταση μπορεί να υπάρξει, αν υπάρξει ένα μίνιμουμ κοινών στόχων για όλο αυτό το χώρο. Δυστυχώς όμως ο οξύτατη αντιπαράθεση που αναπτύσσεται στους κόλπους της αριστεράς δεν επιτρέπει τη θετική καταγραφή αυτών των στόχων και την κριτική αντιμετώπιση των διαφωνιών. Διαπιστώνω ότι υπάρχει εκατέρωθεν απόρριψη, δεν αποδέχονται τον άλλον, αλλά απορρίπτονται όλοι απ' όλους συνολικά.

Το ΠΑΣΟΚ και οι θεσμοί

ΕΡ.: Είστε περίπου δώδεκα χρόνια δήμαρχος, δηλώσατε ότι δεν θέλετε να συνεχίσετε, έτσι ίσως είναι πιο εύκολο να μου πείτε αν το ΠΑΣΟΚ από το '81 μέχρι σήμερα δημιούργησε τις προϋποθέσεις για αριστερή εναλλακτική πρόταση, ή απλώς διαδέχθηκε ένα αστικό κόμμα στην εξουσία.

ΑΠ.: Πιστεύω ότι το ΠΑΣΟΚ πρόσφερε θεσμικές αλλαγές που δεν θα τις πρόσφερε κανένα παραδοσιακό αστικό κόμμα. Δεν μπορούμε να το ταυτίζουμε με αστικά κόμματα, ούτε από την κοινωνική του σύνθεση ούτε από την ιδεολογία του. Βέβαια έχει σαν νέο κόμμα τις αδυναμίες του κι ακολούθησε μοιραία σ' ένα βαθμό τα κομματικά πρότυπα οργάνωσης των άλλων αριστερών κομμάτων. Απ' την άλλη μεριά, η ανωριμότητα του λαού —ας το πούμε, άλλωστε η αυτογνωσία δεν είναι ύβρις— ανάγκασε κι επέτρεψε στο ΠΑΣΟΚ να λειτουργήσει πολλές φορές σαν αστικό κόμμα καταφεύγοντας σε διορισμούς και σε παραγοντισμό. Ειδικά τον παραγοντισμό τον τρέφει η ανασφάλεια του λαού και η παράδοση της παρέμβασης για εξεύρεση ατομικής μας λύσης. Δεν έχουν πιστέψει οι Έλληνες στην έννοια του συνόλου, σπάνια λειτουργούμε συλλογικά, ο καθένας προσπαθεί να βολευτεί. Ενώ, σε πιο προηγμένες κοινωνίες οι άνθρωποι ξέρουν ότι μέσα από τη λύση για το σύνολο θα προέλθει και η δική τους. Δεν έχουμε αποδεχτεί στην Ελλάδα —κι αυτό δεν έγινε ούτε με το ΠΑΣΟΚ— ότι το κράτος μπορεί να είναι δικό μας. Η κλασική αριστερή αντίληψη είναι ότι «το αστικό κράτος υπηρετεί την αστική τάξη, οι νόμοι είναι ταξικοί και κατά συνέπεια τους παλεύουμε», τι συμβαίνει όμως όταν οι νόμοι τυχαίνει να μην είναι ταξικοί. Οι κανόνες για παράδειγμα της οδικής κυκλοφορίας, δεν είναι ταξικοί —όταν ανάβει το κόκκινο φως ανάβει για όλους, πλούσιους και φτωχούς, ου-

τε αυτοί γίνονται σεβαστοί. Η αντιπαράθεσή μας δηλαδή με την εξουσία φθάνει ως εκεί, σε μέτρα που πράγματι αποβλέπουν στη δική μας ασφάλεια, ασφάλεια που οι ίδιοι την σαμποτάρουμε, επειδή την ταυτίζουμε με το κράτος.

ΕΡ.: Ξαναγυρίζουμε στο Αγρίνιο κ.

Τσιτσιμελή: Μετά από δώδεκα χρόνια δημαρχίας σας ποια είναι τα πιο σημαντικά πράγματα που έγιναν στην πόλη σας;

ΑΠ.: Τρία θεωρώ σαν τα σημαντικότερα έργα. Το πρώτο είναι η ύδρευση. Το Αγρίνιο μέχρι πριν 8 χρόνια αρδευόταν από γεωτρήσεις με αποτέλεσμα να υπάρχει και λίγο νερό και όχι καλής ποιότητας. Έγινε ένας αγωγός μήκους δεκαοκτώμισι χιλιομέτρων που μας έφερε νερό από τη λίμνη του Καστρακίου στο διυλιστήριο που φτιάξαμε 10 χλμ. έξω από το Αγρίνιο στη θέση Σπολάιτα κι από κει στην πόλη μας. Το έργο έχει τελειώσει για το Αγρίνιο και προχωράει για τις κοινότητες. Η ποιότητα του νερού μας είναι άριστη, δεν έχει καθόλου άλατα, και γι' αυτό έχει πέσει η κατανάλωση ταματικού νερού. Δεύτερο, η ίδρυση του πρώτου επαγγελματικού δημοτικού θιάσου στην Ελλάδα. Οι παραστάσεις άρχισαν από την άνοιξη του 1981 και προχώρησαν παρά τις δυσκολίες που υπήρχαν, όπως ήταν η διαμονή των ηθοποιών, των συντελεστών του θιάσου στο Αγρίνιο.

Το θέατρό μας

Τα καταφέραμε τελικά, κι όσο για τα οικονομικά, ο λαός της πόλης πείστηκε ότι ήταν μια αξιόλογη προσπάθεια και τη στήριξε. Το θέατρο λειτουργεί όλο το χρόνο και από το '84 είναι περιφερειακό, επιχορηγείται δηλαδή, όπως τ' άλλα.

ΕΡ.: Πάει ο κόσμος στο θέατρο;

ΑΠ.: Πάει, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι περιμένουμε καμιά θεαματική αύξηση της προσέλευσης του κοινού. Απευθυνθήκαμε κυρίως στα παιδιά και στους εφήβους και με μια πρωτοποριακή απόφαση του νομαρχιακού συμβουλίου η είσοδος στα παιδιά αλλά και στην τρίτη ηλικία είναι δωρεάν. Αυτή η κίνηση αύξησε το κοινό κατά 50% και μου φαίνεται ότι μοιάζει λίγο με τα θεωρικά του Περικλή. Μπορώ μάλιστα να πω ότι είναι πιο σωστή από τα θεωρικά γιατί το να δίνεις όπως έδινε ο

Περικλής στον πολίτη για να πάει στο θέατρο είναι σ' ένα βαθμό μειωτικό, ενώ εμείς δίνουμε στο θέατρο για ν' αφήσει τον πολίτη να δει την παράσταση. Εδώ πρέπει να επισημάνω ότι σημαντική είναι η ανταπόκριση του κόσμου στα χωριά, γιατί καταλαβαίνετε ότι για τις πόλεις —ακόμα και για μικρές σχετικώς πόλεις όπως το Αγρίνιο— η παρουσία ενός θιάσου είναι ένα πολιτιστικό γεγονός· για το χωριό όμως είναι κοινωνικό γεγονός. Πήγε το θέατρο σ' έναν απομονωμένο οικισμό 75 κατοίκων και οι θεατές που είχαν φέρει και τις καρέκλες μαζί από το σπίτι τους ήταν 80! Είχαμε δηλαδή και 5 από γειτονικό χωριό.

Η οικονομική σχολή

Τρίτο σημαντικότερο έργο ήταν η δημιουργία στην πόλη μας ανώτατης οικονομικής σχολής που λειτουργήσει φέτος, σχολή που αποτελεί τμήμα του πανεπιστημίου της Πάτρας. Η ίδρυση πανεπιστημιακής σχολής στο Αγρίνιο ήταν ένα παλιό αίτημα που είχε εκφραστεί στα προγράμματα των περισσότερων δημοτικών συνδυασμών ήδη από το 1975. Ταλαντευτήκαμε ως προς το τι σχολή να ζητήσουμε από το κράτος, κτηνιατρική, γεωπονική, αλλά καταλήξαμε στην οικονομική σχολή όταν είδαμε ότι χωροταξικά οι οικονομικές σχολές είναι όλες στην ανατολική πλευρά της χώρας: Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονίκη. Ένας άλλος λόγος που επιλέξαμε σχολή οικονομικών επιστημών είναι ότι ο «οικονομικός άνθρωπος» δεν υπάρχει ακόμη στη δική μας περιοχή.

Η δημιουργία της σχολής ότι κι αν λέγεται (σ.σ. αναφερόμαστε σε άλλο σημείο του αφιερώματος) είναι αποτέλεσμα δημοκρατικών διαδικασιών. Η σχολή είναι γνήσιο τέκνο του αγρινιώτικου λαού, η δημιουργία της ξεκίνησε με ομόφωνη απόφαση του δημοτικού μας συμβουλίου, το αίτημά μας έγινε αποδεκτό από το νομαρχιακό συμβούλιο και αυτή η βούληση του λαού της Αιτωλοακαρνανίας εκφράστηκε στην κυβέρνηση κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου δέκα νομαρχιακών συμβουλίων που έγινε πέρσι στη Λάρισα.

Ένα ηθικό επίτευγμα

Υπάρχει και κάτι άλλο που θέλω να σας πω, και μ' αυτό θα 'θελα να τελειώσουμε την

κουβέντα μας. Δεν πρόκειται ν' αναφέρω ένα τέταρτο σημαντικό υλικό έργο, αλλά ένα μικρό επίτευγμα σε ηθικό επίπεδο. Είναι το πρότυπο —δεν λέω ότι είναι ιδανικό, αλλά ένα πρότυπο— δημοτικής αρχής που δημιουργήθηκε αυτά τα δώδεκα χρόνια. Η μεγαλύτερη ηθική ικανοποίηση είναι ότι ποτέ σ' αυτά τα χρόνια δεν λειτούργησε το πρότυπο του πατερναλιστικού δημοτικού άρχοντα, ήταν χαρά μου ν' ακούω τον κόσμο να φωνάζει Στέλιο, κι όχι «κύριε δήμαρχε». Δέχτηκα όλους όσους ήθελαν να μιλήσουμε κι έξω από το δημαρχείο, μίλησα μαζί τους στο δρόμο, στο καφενείο, στην ταβέρνα. Προσπάθησα να δω θετικά τα αιτήματα όλων, αλλά κακά τα ψέματα, μόνο το αίτημα του ενός στους δέκα ήταν στα πλαίσια του θεμιτού και του επιτρεπτού. Δεν έλεγα όμως ένα «ναι» για να τελειώνω, ή ένα «όχι» χωρίς να εξηγώ, πάντα καθόμουν μαζί τους και ανέλυα τους λόγους που κάτι δεν μπορούσε να γίνει. Ο αγρινιώτης είναι φιλότιμος, όταν του αρνείσαι δεν σε συγχωρά, όταν του εξηγείς γιατί αρνείσαι είναι καλόπιστος. Και κάτι άλλο: όλα αυτά τα χρόνια δεν επέτρεψα σε κανένα μέλος της οικογένειάς μου, και της ευρύτερης οικογένειας, όχι μόνο να δουλέψει στο δήμο, αλλά ούτε και να πλησιάσει. Η γυναίκα μου δεν ήταν ποτέ δίπλα μου ούτε σε δοξολογίες ούτε σε παρελάσεις.

ΕΡ.: Δήμαρχε θέλω να σας ρωτήσω κάτι.

Αυτές τις τρεις τετραετίες, ο κόσμος δεν αναρωτήθηκε, δεν σας ρώτησε εσάς ευθέως «τι είσαι πολιτικά, τι ψηφίζεις»;

ΑΠ.: Ποτέ δεν έκρυψα τι είμαι, ήξεραν όλοι ότι προέρχομαι από το χώρο της εαμικής αντίστασης ήξεραν όμως ότι δεν είχα και δεν έχω κομματική ένταξη. Κομματικά ενεργώ μόνο όση ώρα βρίσκομαι πίσω από το παραβάν στις κοινοβουλευτικές εκλογές. Είναι προσωπική επιλογή το γεγονός ότι με τα σημερινά δεδομένα δεν μπορώ να δεχθώ την ένταξη σ' έναν κομματικό μηχανισμό. Ο κόσμος έχει πεισθεί ότι δεν το παίζω ανένταχτος, είμαι ανένταχτος.

ΑΝΤΙ: Σας ευχαριστούμε κ. Τσιτσιμελή.

Ευχόμαστε να κερδίσει η πόλη σας από την πείρα και το έργο σας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Το κοσμικό γεγονός ως σύμπτωμα

Η κ. Αλίκη Βουγιουκλάκη στην Επιδάυρο επιβεβαίωσε τον ορισμό που της έδωσαν επιτυχημένα κοσμικογράφοι: είναι πραγματικά μια σtar που παράγει εθνική συναίνεση. Δυστυχώς αυτή τη φορά η συναίνεση διαμορφώθηκε εις βάρος της. Όλοι συμφώνησαν πως ούτε η σκηνοθετική γραμμή που συνέλαβε προ τριακονταετίας ο κ. Σολωμός, ούτε η «ερμηνεία» της εθνικής sstar παρουσίασε κάποιο ενδιαφέρον.

Ωστόσο, κάτι έμεινε. Έμεινε το κοσμικό γεγονός, η δημοσιογραφική ρητορεία, έμειναν οι φωτογραφίες, ο συνωστισμός των ταχυπλόων στο άσπιο λιμανάκι της Παλιάς Επιδάυρου, οι χειραψίες και τα χαμόγελα, οι λεζάντες και τα ρεπορτάζ του κ. Λιάνη. Και αυτά αποτελούν σύμπτωμα —με την κυριολεκτική έννοια του όρου— της πολιτιστικής μας ζωής. Δηλαδή, αποτελούν φαινόμενα που μαρτυρούν γι' αυτά που συμβαίνουν στο εσωτερικό κάποιων θεσμών, για τις αντιλήψεις και τα αντανάκλαστα κάποιων ανθρώπων, για τις πράξεις που τους εκθέτουν —με την έννοια ότι θέτουν κάτι που υπάρχει μέσα τους, εκτός, στην κοινή θεά.

Έτσι, το κοσμικό γεγονός της Επιδάυρου, κατά σειράν, εκθέτει:

- τις απόψεις του γ.γ. του ΕΟΤ κ. Λαζαρίδη για το μέλλον των φεστιβάλ και την εικόνα που έχει ο ίδιος για τον πολιτιστικό ρόλο του. Το κωμικό είναι πως θεωρεί την άποψή του προϊόν ενός ανατρεπτικού και ιερόσυλου διαφωτισμού (ο λαός να καταργήσει το μύθο της Επιδάυρου και να κατακτήσει το χώρο του Ηρωδείου), ενώ δεν είναι παρά ένα κοινότοπο μείγμα σκανδαλώδους παρανόησης και επιθετικού λαϊκισμού.

- τις δευτεροκλασάτες καλλιτεχνικές και κοσμικές φιλοδοξίες των σύγχρονων κροίσων της χώρας. Οι θεαματικές τροχειές του Ωνάση ή του Νιάρχου, η Μαρία Κάλλας και η κόρη του Φορντ, το λιμάνι του Μόντε Κάρλο, έχουν αντικατασταθεί από τους κοινωνικούς δεσμούς της κ. Βουγιουκλάκη με τους Λάτση και Βαρδινογιάννη. Ο Ίακχος αλαμπρατσέτα με τη μαντάμ Βερντυρέν οργανώνουν τη δεξίωση.

- ένα μέρος του πολιτικού προσωπικού, που φαίνεται πως συλλαμβάνει την πολιτική ως θέαμα, σπεύδει να παρευρεθεί στο γεγονός και διεκδικεί ένα μέρος από τη δημοσιότητα που συνοδεύει την Αλίκη. Ας σημειωθεί εν παρόδω, πως με αυτόν τον τρόπο αντιστρέφει τη σχέση που ήθελε τους καλλιτέχνες να λαμπρύνουν τις αυλές των ηγεμόνων και μετατρέπει τους «ηγεμόνες» σε ετερόφωτους δορυφόρους των αστέρων.

- τέλος, η «διαταξική» ενότητα πραγματώνεται μετά την παραστάση στις ταβέρνες, στο Λυγouri, όπου οι περίπου 10.000 κομιστές των προσκλήσεων συντρώγουν με ισάριθμους τυχερούς αγοραστές εισιτηρίων. Παράδοση άποψη περί λαού αυτή που συνδέει την άλωση της Επιδάυρου με τα «θεωρικά» των προσκλήσεων.

Ωστόσο, μένει ακόμα μια απορία. Γιατί θα έπρεπε να κοστίζει 20 εκατομμύρια (17 ο ΕΟΤ και 3 το ΥΠΠΟ) στον έλληνα φορολογούμενο, η μεγάλη δεξίωση με την οποία η κ. Βουγιουκλάκη γιόρτασε την είσοδό της στο αρχαίο θέατρο - κωμωδία ή δράμα δεν έχει σημασία;

- Μεσούντος του θέρους συνειδητοποιήσαμε πόσο μας λείπει η περσινή Αθήνα, Πολιτιστική Πρωτεύουσα. Παρά τις γκρίνιες για τη διοργάνωση που τις συνόδευαν, οι —θεατρικές κυρίως— εκδηλώσεις του καλοκαιριού του '85, υπήρξαν αναμφιβόλως μια όαση, που αναπολούμε με αυξανόμενη νοσταλγία, όσο η φετινή συγκομιδή αποδεικνύεται ολόενα και πιο ισχνή και το καλλιτεχνικό γεγονός δίνει τη θέση του στο κοσμικό.

- Απ' ό,τι φαίνεται η Τριλογία του νερού δεν ανήκει σ' αυτή την κατηγορία. Πρόκειται για μια ιδιότυπη χορογραφία, μινιμαλιστική, αφαιρετική, συμβολική που συγχωνεύει στοιχεία χορευτικά και θεατρικά. Ενώ, βασίζεται στις αρχές του μεταμοντέρνου, περιέχει στοιχεία κινεζικού κλασικού χορού.

Οι κύριοι συντελεστές της παράστασης είναι η χορεύτρια και χορογράφος Muna Tseng και

ο σκηνοθέτης Εμμανουήλ Κουτσουρέλης. Η συνεργασία μιας Κινέζας χορογράφου και ενός Έλληνα σκηνοθέτη συνδέσει την ορθολογιστική, λιτή και απογυμνωτική αντίληψη της θεατρικής χειρονομίας με τον ρευστό τελετουργικό και αφαιρετικό χαρακτήρα της χορευτικής κίνησης.

Η «Τριλογία του νερού» που παρουσιάστηκε το χειμώνα στη Νέα Υόρκη, θα μεταφερθεί τέλος Ιουλίου στο Λονδίνο. Στην Ελλάδα θα έχουμε την ευκαιρία να δούμε την ενδιαφέρουσα αυτή παράσταση στο θέατρο του Λυκαβηττού στις 1 και 2 Αυγούστου.

- Η Κέρκυρα δεν είναι μόνο ένα ωραίο νησί, που συγκεντρώνει ένα μεγάλο μέρος της τουριστικής μας κίνησης. Διακρίνεται και για την πνευματική του ζωή —παλαιά και νέα.

Σημειωματάριο ειδήσεων

Για τρίτη συνεχή χρονιά ο Δήμος Κερκυραίων με συμμετοχή του λογοτεχνικού περιοδικού Πόρφυρας και του Επιστημονικού Συλλόγου Κερκύρας διοργανώνει ένα Διήμερο Λόγου, που είναι αφιερωμένο στην κριτική. Την πρώτη μέρα (22 Ιουλίου), ο Σπύρος Πλασκοβίτης, ο Κώστας Γεωργουσόπουλος και ο Δημήτρης Κονιδάρης θα εισηγηθούν το θέμα: «Η κριτική ως επιγενόμενος λόγος», θα ακολουθήσει συζήτηση με το κοινό, που θα συντονίζει ο Περ. Παγκράτης. Τη δεύτερη μέρα, θα γίνουν ποιητικές αναγνώσεις από τους Θεοτόκη Ζερβό, Μαρία Αγγουρέλη, Νάσο Μαρτίνο και Ελένη Μερκενίδου. Το «Συγκρότημα Δωματίου Κέρκυρας», θα ερμηνεύσει κλασική μουσική. Όλα αυτά θα λάβουν χώρα στον «Κήπο του Λαού», στις 8:30 μ.μ.

- Κυκλοφόρησε το τέταρτο τεύχος της Μουσικολογίας, με άρθρα και ανακοινώσεις που αναφέρονται τόσο στην ελληνική έντεχνη μουσική και στη βυζαντινή και δημοτική παράδοση, όσο και σε θέματα της Παγκόσμιας μουσικολογίας.

Διαβάσαμε μεταξύ άλλων: Ρ. ντε Χρόστ, Η δεκτικότητα της σκέψης της Ανατολής στη σύγχρονη δυτική σκέψη, Μανώλη Καλομοίρη, Περί της εναρμονίσεως των δημοτικών ασμάτων. Επίσης: κείμενο του Γιώργου Λεωτσάκου για τον «Πρωτομάστορα» βιογραφία και εργογραφία του συνθέτη Δημήτρη Λεβίδη, άρθρο του Χάρη Ξανθοδάκη με τίτλο «Μια λειτουργική θεώρηση του μουσικού υλικού» και της Όλγας Φράγκου - Ψυχοπαίδη: Τέσσερα πρώιμα τραγούδια του Μίκη Θεοδωράκη.

- Η ελληνική γλώσσα, πλούσια, εκφραστική και μακραίωνη, μιλιέται δυστυχώς από ένα πολύ μικρό ποσοστό του πληθυσμού της γης. Στο γεγονός αυτό, αποδίδουν αρκετοί την περιορισμένη απήχηση της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Οι ξένοι πολύ δύσκολα μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στα κείμενά μας, αφού ακόμα και η μετάφραση από τα ελληνικά είναι μια πολύ δύσκολη υπόθεση.

Έτσι μια είδηση, για τη μετάφραση σύγχρονων νεοελληνικών έργων, δεν μπορεί παρά να μας χαροποιεί. Ιδίως όταν πρόκειται για έργα αξίων πεζογράφων μας, όπως ο Χριστόφορος Μηλιώνης. Μαθαίνουμε, λοιπόν, ότι κυκλοφόρησε σε 50.000 αντίτυπα και για να έχετε ένα μέτρο σύγκρισης σας πληροφορούμε ότι στην Ελλάδα, ο αριθμός είναι συνήθως 3.000 για κάθε έκδοση —επιλογή από το έργο του Χριστόφορου Μηλιώνη στα Ρωσικά. Πιο συγκεκριμένα, μεταφράστηκαν από τη Νίνα Ποτζίμσκαγια τα **Ακροκεράυνια**, η **Δυτική συνοικία** καθώς και επιλογή από τα διηγήματα της **Δοκιμασίας**, τα οποία και εκδόθηκαν σε ένα τόμο από τον εκδοτικό Οίκο της Μόσχας **Βαντούκα**. Το πρώτο και ουσιαστικότερο βήμα για το ταξίδι του βιβλίου στη Σοβιετική Ένωση έγινε. Δεν μένει παρά να του ευχηθούμε καλό κατευόδιο και ευνοϊκές κριτικές.

● Αυτή την περίοδο στην Ύδρα διοργανώνεται ένα ενδιαφέρον, διεθνές, φεστιβάλ θεάτρου της κούκλας. Ψυχή

αυτής της εκδήλωσης είναι ο **Τάκης** και η **Μίνα Σαρρή** που εδώ και κάμποσα χρόνια συνεχίζουν και ανανεώνουν αυτή την πανάρχαια και παγκόσμια τέχνη. Χωρίς ογκώδεις προϋπολογισμούς, χωρίς μεγάλη δημοσιότητα κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν κουκλοθέατρα από αρκετές χώρες, ακόμα και από τη μακρινή Κίνα. Ο δικός τους θίασος θα παρουσιάσει στην Ύδρα και μια νέα παραγωγή τα **Παιχνίδια στο Τσίρκα**. Γι' αυτή την παραγωγή τις κούκλες έκανε ο **Τ. Σαρρής** και παίζουν, ο ίδιος, η **Μ. Σαρρή**, ο **Γ. Πόλος** και η **Σοφία Σαρρή**.

● Η **Δημοτική Πινακοθήκη** της Ρόδου δεν είναι ένας ακόμα από τους σύγχρονους αποκεντρωμένους πολιτιστικούς

φορείς. Είναι μάλλον μια έμπρακτη απόδειξη για τις δυνατότητες που εμπεριέχει η ιδέα του πολιτιστικού πολυκεντρισμού και ένα υπόδειγμα υπεύθυνης καλλιτεχνικής δραστηριότητας. Παράλληλα, κάθε νέο βήμα στην πορεία που έχει χαράξει, φροντίζει να την οδηγεί σε ένα υψηλότερο επίπεδο ευθύνης και σε μια πιο γόνιμη παρέμβαση. Αυτό το καλοκαίρι, φιλοξενεί μια μεγάλη αναδρομική έκθεση του ζωγράφου **Χρόνη Μπότσογλου**. Συγκέντρωσε ένα μεγάλο αριθμό έργων του που αντιπροσωπεύουν όλες τις περιόδους της δουλειάς του και τα συνοδεύει με έναν κατάλογο που σπάνια έχουμε την τύχη να βλέπουμε, ακόμα και σε εκθέσεις που διοργανώνονται από πολύ πιο ισχυρούς οικονομικά δημόσιους φορείς.

Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ | CHRONIS
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ | BOUTSOGLOU
ΣΤΟ PAINTING
ΖΩΓΡΑΦΙΚΟ | A
ΕΡΓΟ | QUEST
ΤΟΥ ΧΡΟΝΗ | FOR
ΜΠΟΤΣΟΓΛΟΥ | IDENTITY

Εργ. 1988
Καμποιδίη Kamboidi

1988
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟ
MUSEUM GALLERY OF PHOTOS

Πρόκειται για τη μελέτη του **Χάρη Καμπουρίδη «Η αναζήτηση της ταυτότητας στο ζωγραφικό έργο του Χρόνη Μπότσογλου»** και είναι μια διγλώσση έκδοση (ελληνικά - αγγλικά) που συνοδεύεται από ασπρόμαυρες και έγχρωμες φωτογραφίες. Προφανώς, πίσω από κάθε τέτοια δραστηριότητα υπάρχει πάντα ένας άνθρωπος που με γνώση και μεράκι έχει αφοσιωθεί σε πράγματα που γνωρίζει και αγαπάει. Και τέτοιος είναι ο **Γιάννης Ηρακλείδης** που μαζί με τον **Χ. Καμπουρίδη** και τον **Π. Γράββαλο** αποτελούν την καλλιτεχνική επιτροπή της Πινακοθήκης. Όμως αν δεν υπήρχε η συμπαράσταση του Δήμου και η ευαισθησία του αυτές οι προσπάθειες δεν θα ήταν εύκολο να πραγματοποιηθούν. Και από αυτή τη σκοπιά, το παράδειγμα της Ρόδου είναι σημαντικό. Δεν έχει θέση εδώ ούτε ο συγκεντρωτισμός ούτε η απαίδευτη πολυπραγμασύνη άλλων δημάρχων. Αν σκέπτεστε τη Ρόδο για τις διακοπές σας, έχετε ένα ακόμη επιχείρημα: τη Δημοτική Πινακοθήκη.

ΛΥΔΙΑ ΒΕΝΙΕΡΗ Μια νέα ζωγράφος

Ειν' επικίνδυνο να γράφει κανείς για ένα τόσο νέο καλλιτέχνη: η **Λυδία Βενιέρη** έκλεισε μόλις τα 22 της χρόνια. Μια πρώτη δε όσο και φανταχτερή αναγνώριση (εννοώ την πρόσφατη έκθεσή της* στην γκαλερί **Samy Klinge**, 27 rue de Verneuil, στο Παρίσι) κινδυνεύει κάποτε να εμποδίσει πιο πολύ παρά να συντελέσει στην εξέλιξη ενός ατόμου, κλείνοντας το σε εκφραστικά σχήματα ελάχιστα ακόμη επεξεργασμένα, και εμπευδίζοντας την περαιτέρω απελευθέρωση (διάπλαση) της δημιουργικής τάσης.

Δεν είναι όμως σωστό και ν' αποσιωπήσει κανείς το γεγονός: οι πολλαπλές συγκρούσεις κι υπαρξιακές αγωνίες που κατοικούν τους πίνακες του νέου αυτού ανθρώπου, το ζωγραφικό μένος που εκτυλίσσεται με πάθος κι αισθησιασμό στην επιφάνεια των πινάκων και στα γλυπτά / κατασκευές, καθώς και το πλήθος των πολιτισμικών προτύπων ή ανησυχιών που συναντιούνται πάνω τους, μεταφέρουν τις δονήσεις τους και στο θεατή. Εξπρεσιονιστική ή άλλη, «μοντέρνα» ή μη, αυτή η ζωγραφική πράξη συνεπαίρνει.

Παρόλο που τα τρωτά σημεία

—κατά τη γνώμη μου δεν λείπουν. Η αρχιτεκτονική δόμηση των έργων, η σύνθεσή τους, δεν είναι πάντοτε άρτια. Μερικά τμήματα του πίνακα αφήνονται κάποτε ανεπεξέργαστα χωρίς λειτουργικό λόγο, ανισορροπώντας κι αδυνατίζοντας το τελικό αποτέλεσμα. Άλλοτε πάλι, ένα horror vacui μαζί με μια εξπρεσιονιστική τάση υπερβολικά ανεξέλεγκτη —ή επηρεασμένη, ίσως, από τις σύγχρονες τάσεις του bad painting (κυριολεκτικά: κακή ζωγραφική)— αναυρούν ή υποβαθμίζουν τις εκφραστικές δυνατότητες. Στα γλυπτά επίσης (που θυμίζουν, απόμακρα, κάποια παλιά έργα της **Νίκης de St. Phalle**) μια περιττή —νομίζω— ανεκδοτολογική επεξεργασία των βάθρων (κάποιο πρόστυλο αρχαίο ναού, μια φοινικιά ή άλλο σχεδιασμά) αδυνατίζουν επίσης την εντυπωσιακά βίαιη συνύπαρξη χρωμάτων και όγκων.

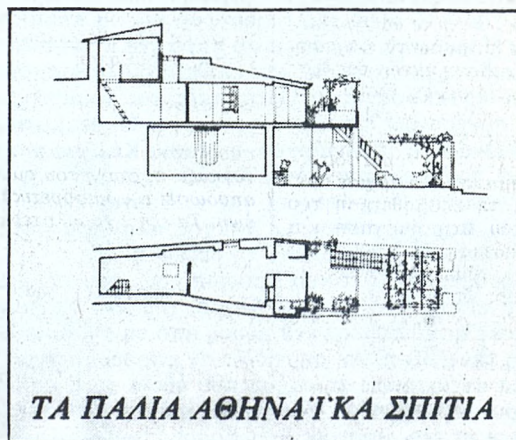
Πιστεύω, ωστόσο, πως όλα αυτά παραμένουν λεπτομέρειες. Κι ελπίζω πως αυτός ο πολύ αγνός ακόμα μετεωρίτης του ελληνικού καλλιτεχνικού στερεώματος, μέσα απ' το δημιουργικό μένος που μοιάζει να τον κατέχει, θα βρει στην ίδια του την πράξη και λύσεις, και νέες προτάσεις.

Αναμένουμε...

Βάση Καρκαγιάννη - Καραμπελιά

*15 Μαΐου - τέλη Ιουνίου '86.

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

Ιδεολογικοπολιτικές αναζητήσεις στο χώρο των τονικών συστημάτων

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ
του Σωφρόνη Χατζησαββίδη

Κουτόπιρτο. Φθινόπωρο 1985: Ατονικό.

Το τονικό ζήτημα ή —επί το επιστημονικότερον— το ζήτημα για την τονική απλοποίηση έχει διαγράψει μέχρι σήμερα μια μακρόχρονη ιστορία που η αρχή της μπορεί να τοποθετηθεί κάπου στα χρόνια της ίδρυσης του νεοελληνικού κράτους. Η ιστορία του είναι λίγο πολύ γνωστή. Πιο γνωστό ακόμα στον πολύ κόσμο είναι το αποκορύφωμα της ιστορίας αυτής: εννοώ τη διώξη του καθηγητή Γιάννη Κακριδί που είχε το θάρρος να εκδώσει το 1939 κάποιο βιβλίο του ακολουθώντας μονοτονικό σύστημα. Ακόμη πιο γνωστό νομίζω πως είναι ότι εκφραστές και υποστηρικτές του μονοτονικού ήταν κυρίως προοδευτικοί πνευματικοί άνθρωποι ενώ το πολυτονικό υποστηριζόταν —χωρίς να λείπουν οι εξαιρέσεις— από το πνευματικό κατεστημένο και τους καθαρολόγους.

Δε θα μπω σε λεπτομέρειες της ιστορίας αυτής ούτε θα προσπαθήσω να αποτιμήσω τα επιχειρήματα των υποστηρικτών της μιας ή της άλλης άποψης. Εκείνο που θα κάνω σ' αυτή τη φάση είναι να σκιαγραφήσω με αδρές γραμμές τη μικρή σχετικά ιστορία του τονικού ζητήματος που άρχισε αμέσως μετά τη θεσμοθέτηση του μονοτονικού στη διοίκηση και στην εκπαίδευση. Σ' αυτούς τους τελευταίους τομείς της δημόσιας ζωής σήμερα δε φαίνεται να παρουσιάζεται κανένα ιδιαίτερο πρόβλημα σχετικά με την εφαρμογή του μονοτονικού. Μάλλον έχει γίνει συνήθεια. Δε συμβαίνει όμως το ίδιο και στους άλλους τομείς της δημόσιας ζωής. Εδώ δε φαίνεται να συναινούν όλοι στο μονοτονικό. Μερικοί μάλιστα αντιδρούν με επιχειρήματα που στρέφονται κατά του συστήματος αυτού. Αποτέλεσμα: δημιουργείται μια καινούργια ιστορία του τονικού ζητήματος που προς το παρόν διανύει τα πρώτα χρόνια της βρεφικής της ηλικίας. Το αν και πότε και πόσο θα μεγαλώσει το βρέφος είναι άγνωστο. Το διαφορετικό σ' αυτή την ιστορία σε σύγκριση με την παλιότε-

Τον Απρίλη του 1982 καθιερώθηκε επίσημα —για τη διοίκηση και την εκπαίδευση— το μονοτονικό σύστημα. Η ιστορία όμως του τονικού ζητήματος δεν σταμάτησε. Συνεχίζεται τόσο σε θεωρητικό επίπεδο με τις συζητήσεις ειδικών και μη όσο και στην πράξη με τη μη συναίνεση όλων αυτών που ασχολούνται με το γραπτό λόγο. Το κείμενο που ακολουθεί καταπιάνεται με δύο θέματα: α) με τη μικρή —πρόσφατη— ιστορία του τονικού ζητήματος (1982-1985), και β) με τη διερεύνηση των παραγόντων που καθορίζουν τη χρήση του ενός ή του άλλου τονικού συστήματος, έτσι όπως προκύπτουν από μια έρευνα στο χώρο των τονικών συστημάτων.

ρη είναι —όπως άλλωστε θα το περίμενε κανείς— πως το θέμα ανακινείται από τους υποστηρικτές του πολυτονικού με επιχειρήματα άλλοτε λίγο και άλλοτε πολύ πειστικά. Ανάμεσα στα άρθρα που είδαν το φως της δημοσιότητας με θέσεις υπέρ του πολυτονικού ιδιαίτερη αίσθηση έκανε το άρθρο του γνωστού ανά το πανελλήνιο τραγουδοποιού Διονύση Σαββόπουλου. Ο Σαββόπουλος έβαλε σε πειραματικό έλεγχο (παλμογράφο) μερικούς στίχους από κάποια γνωστά τραγούδια και από τα αποτελέσματα στα οποία έφτασε οδηγήθηκε στη διαπίστωση ότι τα διάφορα τονικά σημάδια που χρησιμοποιούνται στο γραπτό λόγο (οξεία, βαρεία, δασεία, ψιλή, περισπωμένη) παριστάνουν τα διάφορα ανεβκατεβάσματα της φωνής που κάνει ο οποιοσδήποτε ομιλητής της ελληνικής γλώσσας. Προχώρησε μάλιστα σε συμπεράσματα, τα οποία παραθέτω αυτολεξεί αμέσως παρακάτω:

«Παρατήρησα λοιπόν ότι μια φράση που θα αποτελεστεί από λέξεις και με τους εννέα συνδυασμούς τόνων και πνευμάτων, θ' ανάγκαζε τη φωνή του ομιλητή να αποδώσει έξι διαφορετικά τονικά ύψη. Τα εξής: χαμηλότερα οι άτονες λέξεις. Αμέσως ψηλότερα, η λέξη με τη βαρεία. Ακόμη ψηλότερα η λέξη με την περισπωμένη, πιο πάνω η λέξη με την οξεία. Ακόμη πιο ψηλά η ψιλή περισπωμένη και η δασεία περισπωμένη

και ψηλότερα απ' όλες η ψιλή οξεία και η δασεία οξεία. Έξι διαφορετικά ύψη, δηλαδή έξι διαφορετικές μικρονότητες, που χωρίζονται από πέντε διαστήματα». (Δ. Σαββόπουλος, «Τα ελληνικά ως τραγούδι», η λέξη (44) σ. 428). Στους ισχυρισμούς αυτούς του Σαββόπουλου έσπευσαν ν' απαντήσουν πρώτα (αμέσως μετά την ομιλία του στο Μίλωνα) ο Γιάννης Χάρης («Δείξε τη δύναμή σου Ντεστέν», ANTI (280) σ. 40) και αργότερα (μετά τη δημοσίευσή) ο Β. Φόρης, («Ελληνικά παρatrάγουδα», η λέξη (47) σ. 728-736), οι οποίοι θεωρούν τα επιχειρήματα του Σαββόπουλου αν μη τι άλλο αντιεπιστημονικά.

Μια άλλη έντονη επίθεση κατά του μονοτονικού έγινε άμεσα και έμμεσα από τις στήλες του «φιλοπολυτονικού» περιοδικού Το τέταρτο που διηύθυνε μέχρι πρόσφατα ένας άλλος τραγουδοποιός ο Μάνος Χατζιδάκις. Στο τεύχος του Ιουλίου 1985 αυτού του περιοδικού ο Δ.Π. Κρέμος επιτίθεται κατά του μονοτονικού υποστηρίζοντας πως: α) η εκμάθηση του πολυτονικού από τους μαθητές και τις μαθήτριες δεν είναι πολύ πιο δύσκολη από την εκμάθηση του μονοτονικού, β) με το μονοτονικό τα παιδιά αποξενώνονται από τα παλιά κείμενα, γ) με το μονοτονικό υποβαθμίζεται έμμεσα η γλώσσα, δ) η καθιέρωση του μονοτονικού αποτελεί ανελεύθερο μέτρο, και ε) η πολι-

Υποχρεωτικά
5. Συμπληρωματικά μέτρα για τη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών — Καθιερώνεται προσωρινά για ένα ευρύ φάσμα εισαγωγών η υποχρεωτική κατάθεση προκαταβολών στην Τράπεζα της Ελλάδος. Τα ποσά των υποχρεωτικών καταθέσεων θα καθορίζονται ανάλογα με το είδος των εισαγομένων, θα ισχύσουν για όσα είδη καθιερωθεί η προ-

Έθνος, 12 Οκτωβρίου 1985: Μονοτονικό.

τεία απέκλισε το διάλογο πριν από τη νομοθέτηση του μονοτονικού (Δ.Π. Κρέμος, «Το μονοτονικό σύστημα γραφής και οι επιπτώσεις του», Το τέταρτο (3) σ. 57). Στην επιχειρηματολογία του Δ. Π. Κρέμου απαντά απορριπτοντας όλα τα επιχειρήματά του ο Π. Ντάλας με επιστολή του στο ίδιο το περιοδικό (Π. Ντάλας, «Το μονοτονικό, η πολιτική για τη γλώσσα και η εκπαίδευση», Το τέταρτο (5) σ. 94-95) και ο Β. Φόρης, ο οποίος επιτίθεται και κατά της «πολυτονικής» φιλοσοφίας του περιοδικού και του διευθυντή του (Β.Δ. Φόρης, «Για το μονοτονικό», Το τέταρτο (5) σ. 93).

Θέση υπέρ του πολυτονικού πήραν με άρθρα τους στην Καθημερινή ο Δημ. Λουκάτος (Δ.Σ. Λουκάτος, «Παραδοσιακά απαραίτητη η γνώση του "πολυτονικού". Για να μελετούν οι νεότεροι τα κλασικά κείμενα», Καθημερινή, 8-9/7/1984) καθώς και 48 έλληνες συγγραφείς που δημοσίευσαν στην ίδια εφημερίδα (14/11/85) διακήρυξη για τη σωτηρία της γλώσσας. Τόσο στο άρθρο του Δ. Λουκάτου όσο και στη διακήρυξη των 48 λογοτεχνών ανάλαβε ν' απαντήσει ο κατ' εξοχήν σύγχρονος υποστηρικτής του μονοτονικού, Β. Φόρης, «Μονοτονικό και πολυτονικό. "Απολογητικός" χαιρετισμός σε αγαπητότατο καθηγητή». Ο χρόνος της Κοζάνης, 1-8/10/1984 —Β. Φόρης, «Σχόλια σε μια διακήρυξη», Αντί (314) σ. 48-50). Ασφαλώς όσοι αναφέρθηκαν παραπάνω δεν είναι οι μόνοι που συμμετείχαν στην τετραετή πρόσφατη ιστορία του τονικού ζητήματος.

Όλα τούτα, παρόλο που φαίνεται ν' αφήνουν αδιάφορους τους πολλούς Έλληνες, συνθέτουν όμως μια ιστορική απαρχή ενός νέου τονικού ζητήματος που η εξέλιξη του, πιθανολογούμενη ή βέβαιη, δεν προβλέπεται ν' απασχολήσει πολύ τους γραμματισμένους της χώρας μας, οι ο-

Πίνακας 1

A/A	Τονικά συστήματα	Ποσότητα	Συχνότητα
1	Μονοτονικό	107	66,87
2	Ατονικό	24	15
3	Πολυτονικό χωρίς βαρείες	16	10
4	Πολυτονικό με βαρείες	7	4,37
5	Παραλλαγή μονοτονικού ²	2	1,25
6	Παραλλαγή πολυτονικού ²	2	1,25
7	Φωνητικό ⁴	1	0,62
8	Άναρχο ⁵	1	0,62
	Σύνολο	160	99,98

Πίνακας 2

Πρωτεύον τονικό σύστημα	Δευτερεύοντα τονικά συστήματα	Ποσότητα
Μονοτονικό	Πολυτονικό χωρίς βαρείες	10
Μονοτονικό	Ατονικό	6
Μονοτονικό	Φωνητικό	2
Μονοτονικό	Πολυτ. με βαρ.-Πολυτ. χωρίς β.	1
Μονοτονικό	Πολ. χωρίς βαρείες-Ατονικό	2
Μονοτονικό	Ατον.-Πολυτ. χωρίς β. Πολ. με β.	1
Μονοτονικό	Πολυτ. χωρίς β.—Πολυτ. με β. —Ατον.	1
Ατονικό	Μονοτονικό*	3
Πολυτον. χωρίς βαρείες	Μονοτονικό	2
Πολυτον. χωρίς βαρείες	Ατονικό	1
Πολυτον. χωρίς βαρείες	Πολυτον. με βαρείες - Μονοτονικό	1
Πολυτον. χωρίς βαρείες	Μονοτονικό - Ατονικό	2
Πολυτον. με βαρείες	Ατονικό	1
Παραλλαγή πολυτονικού	Μονοτονικό - Ατονικό	2
Παραλλαγή μονοτονικού	Μονοτον.-Ατον. Πολυτον. χωρίς β.	1
	Σύνολο	36

ποίοι εμφανίζονται απρόθυμοι να χύσουν το μελάνι τους για ένα θέμα που έχει τύχει τη μεγάλη —όχι όμως γενική— συναίνεση των ανθρώπων που ασχολούνται με το γραπτό λόγο (δημοσιογράφοι - συγγραφείς - εκδότες - διαφημιστές κτλ.).

• Ποιος όμως είναι ο βαθμός της συναίνεσης που έτυχε το μονοτονικό από τους ασχολούμενους με το γραπτό (δημοσιευμένο) λόγο;

Η συγκρότηση όμως του Π. Γ. με εκλογή δημιουργεί άλλα προβλήματα καθόσον τείνει να το μετριάσει από άπυτα όργανα, σε «συμμεταγμένα» παρ' όσον γίνεται από κανένα καταστατικό κείμενο δεν προβλέπεται. Η δέ εκλογή ανατρέπει το πρωταρχικό κριτήριο για την κατάληψη μιάς θέσεως που ήταν η προσωπικότητα, το κύρος και η πολιτική παρουσία των μελών του οργάνου αυτού ώστε να ανταποκριθεί στον συμβουλευτικό του ρόλο. Επιπλέον εκφορύνεται ο φάρος της αναπαραγωγής διαδικασίας για την εκλογή και η υποδαύιση φιλοδοξιών για τη συμμετοχή στο Α. Σ. θα δημιουργήσουν πρόσθετα εσωκομματικά προβλήματα στη Ν. Δ.

ΡΟΛΟΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

Το συστήμα

Καθημερινή, 8 Οκτωβρίου 1985: Παραλλαγή μονοτονικού.

• Ποια είναι τα τονικά συστήματα που χρησιμοποιούνται σήμερα;

• Ποιοι είναι οι παράγοντες που καθορίζουν την επιλογή του ενός ή του άλλου τονικού συστήματος;

Πρόκειται για τρία ερωτήματα στα οποία έτσι ή αλλιώς φτάνει όποιος επιχειρεί να εντυπώσει στη σύγχρονη πραγματικότητα των τονικών συστημάτων. Απαντήσεις όμως στα ερωτήματα αυτά δεν μπορούν να δοθούν με εικασίες αλλά απαιτείται κάποια εμπειρική έρευνα και επεξεργασία των αποτελεσμάτων της. Μια τέτοια έρευνα, που πραγμα-

τοποίησα με σκοπό να καταγράψω την εκτός διοίκησης και εκπαιδευσης σύγχρονη πραγματικότητα που αφορά τα τονικά συστήματα και να διερευνήσω τους παράγοντες που την καθορίζουν επιχειρώ να εκθέσω παρακάτω.

Η έρευνα διεξάχθηκε στη Θεσσαλονίκη από το Σεπτέμβριο μέχρι και το Δεκέμβριο του 1985 και στηρίχτηκε σε ένα δείγμα που αντιπροσωπευόταν από όλα τα είδη του γραπτού ελληνικού λόγου με τα οποία ο μέσος αστός Νεοέλληνας έρχεται πολύ συχνά σε επαφή.

Το δείγμα περιλαμβάνει 160 (εκατόν εξήντα) συνολικά έντυπα και «εικόνες» (εικόνες της τηλεόρασης ή του κινηματογράφου, όταν σ' αυτές υπάρχει και γραπτός λόγος). Φρόντισα ώστε το δείγμα να είναι όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικό. Έτσι, περιέλαβα έντυπα και «εικόνες» από τέσσερις κατηγορίες, τις εξής:

Κατηγορία I - Αφίσα: Περιλαμβάνει 40 αφίσες που τοιχοκολλήθηκαν κατά το διάστημα από το Σεπτέμβριο μέχρι και το Δεκέμβριο του 1985 σε διάφορα μέρη της Θεσσαλονίκης. Απ' αυτές οι 20 είναι πολιτικού ή κοινωνικοπολιτικού περιεχομένου και οι 20 καθαρά διαφημιστικές.

Κατηγορία II — Εικόνα: Περιλαμβάνει 40 «εικόνες». Απ' αυτές οι 32 προέρχονται από διάφο-

ρες εκπομπές της τηλεόρασης της ΕΡΤ-1 και της ΕΡΤ-2 και οι υπόλοιπες 8 από κινηματογραφικά έργα που προβλήθηκαν το φθινόπωρο του '85 στους κινηματογράφους της Θεσσαλονίκης και είχαν εμπορική επιτυχία.

Κατηγορία III — Έντυπο: Περιλαμβάνει 40 έντυπα, από τα οποία 15 είναι εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας που εκδίδονται στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη 10 περιοδικά ποικίλης ύλης ευρείας κυκλοφορίας, 5 περιοδικά με ειδικό περιεχόμενο και πανελλήνια κυκλοφορία και 5 έντυπα «καθημερινής χρήσης» (λογαριασμοί ΔΕΗ, ΟΤΕ κτλ.).

Κατηγορία IV — Βιβλίο: Περιλαμβάνει 40 βιβλία από όλα τα είδη των βιβλίων που εκδόθηκαν το 1985.

Στα έντυπα περισσότερο και πολύ λιγότερο στις «εικόνες» δεν χρησιμοποιείται βέβαια πάντα σε όλη τους την έκταση το ίδιο τονικό σύστημα· συχνά χρησιμοποιείται μια ποικιλία από δύο ή ακόμη και τρία τονικά συστήματα. Πάντα όμως είναι φανερή η επίσημη θέση του εκδότη του έντυπου ή του παραγωγού της εικόνας. Για λόγους που εξυπηρετούν την έρευνα πήρα υπόψη μου την επίσημη θέση και την κυρίαρχη γραμμή που τηρείται στο έντυπο ή στην «εικόνα».

Η στατιστική επεξεργασία του δείγματος με οδήγησε σε αποτελέσματα που ως ένα σημείο ξεπέρασαν τις αρχικές μου υποθέσεις. Όταν ξεκινούσα την έρευνα υπέθετα πως τα «εν χρήσει» τονικά συστήματα δε θα ξεπερνούσαν τον αριθμό των τριών, το πολύ των τεσσάρων. Στο τέλος όμως διαπίστωσα πως αυτά είναι τουλάχιστον οκτώ, και ίσως ένα πιο πλούσιο δείγμα να έφερνε στο φως και άλλα τονικά συστήματα. Η ποσότητα και η συχνότητα με την οποία εμφανίζονται στο δείγμα τα 8 αυτά τονικά συστήματα φαίνεται στον πίνακα 1.

Σε 36 έντυπα και «εικόνες» από το σύνολο των 160 χρησιμοποιούνται εκτός από ένα πρωτεύον και ένα ή και περισσότερα δευτερεύοντα τονικά συστήματα. Αυτά κατανέμονται κατά κατηγορία ως εξής: 5 στην I, 3 στην II, 27 στην III και μόνο ένα στην IV. Τα τονικά συστήματα (πρωτεύοντα και δευτερεύοντα) που χρησιμοποιούνται στα 36 έντυπα

και εικόνες φαίνονται στον πίνακα 2.

Η αντιπροσωπευτικότητα κάθε τονικού συστήματος κατά κατηγορία φαίνεται στον πίνακα 3.

Ένα από τα θέματα που με απασχόλησε από την αρχή της έρευνας ήταν και το κατά πόσο η πολιτεία εφαρμόζει το νομοθετημένο απ' αυτήν τονικό σύστημα στα έντυπα και στις «εικόνες» που ελέγχονται απ' αυτήν. Για το σκοπό αυτό ξεχώρισα από το δείγμα 36 έντυπα και «εικόνες» των οποίων την ευθύνη παραγωγής έχουν αποδειγμένα δημόσιοι οργανισμοί ή ελεγχόμενοι από το κράτος φορείς. Από την εξέταση που έκανα σ' αυτό το δείγμα διαπίστωσα πως εκτός από το μονοτονικό χρησιμοποιούνται και άλλα τονικά συστήματα, το ποσό της αντιπροσωπευτικότητας των οποίων φαίνεται στον πίνακα 4.

Πολύ ερεθιστικό για διερευνήση ήταν και το θέμα της εξέτασης της σχέσης κοινωνικοπολιτικής τοποθέτησης εκδότη ή συγγραφέα και τονικού συστήματος. Για τη διερεύνηση αυτής της σχέσης εξέτασα 57 έντυπα - «εικόνες» από το σύνολο του δείγματος που είχαν σαφή κοινωνικοπολιτική τοποθέτηση είτε λόγω περιεχομένου είτε λόγω εκδότη και για λόγους πρακτικούς τα χώρισα σε 3 κατηγορίες ανάλογα με την τοποθέτησή τους: συντηρητικά, προοδευτικά, αριστερά. Τα αποτελέσματα στα οποία κατέληξα φαίνονται στον πίνακα 5.

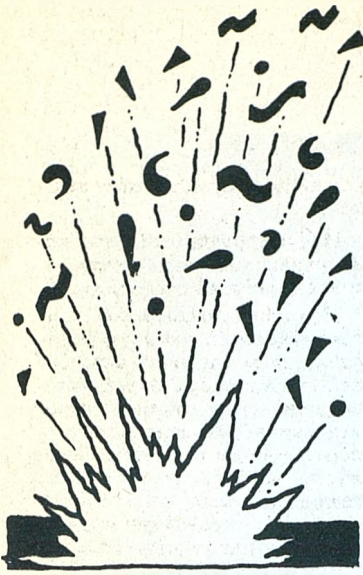
Ο χρόνος που πέρασε ίσως σήμερα, έδειξε, σίγουρα, ότι και των δυο μεγάλων αυτών πονητών της Γαλλίας το έργο, που είναι αναμφισβήτητο ότι αποτελούν δυο έντελως διαφορετικές ποιητικές και πνευματικές ιδιοσυγκρασίες, κρύβει μέσα του πολύ περισσότερα στοιχεία επιβίωσης παρά λησμονίας και φθοράς. Αυτές άκριτως είναι

Νέα Εστία (1401) 15 Νοεμβρίου 1985: Πολυτονικό με βαρείες.

Τα συμπεράσματα που αποκομίζει κανείς από την εξέταση των παραπάνω αποτελεσμάτων είναι ενδεικτικά της κατάστασης που επικρατεί σήμερα 4 χρόνια μετά την επίσημη καθιέρωση του μονοτονικού— στο χώρο των τονικών συστημάτων. Το ποσοστό του 67% που αντιπροσωπεύεται από το μονοτονικό δεν μπορεί να

Πίνακας 3

Α/Α	Τονικά συστήματα	Κατηγ. I		Κατηγ. II		Κατηγ. III		Κατηγ. IV	
		Ποσοτ.	Συχν.	Ποσοτ.	Συχν.	Ποσοτ.	Συχν.	Ποσοτ.	Συχν.
1	Μονοτονικό	28	17,50	25	15,62	26	16,25	28	17,50
2	Ατονικό	10	6,25	13	8,12	1	0,62		
3	Πολυτονικό χωρίς βαρείες	2	1,25	1	0,62	7	4,37	6	3,75
4	Πολυτονικό με βαρείες					1	0,62	6	3,75
5	Παραλλαγή πολυτονικού					2	1,25		
6	Παραλλαγή μονοτονικού					2	1,25		
7	Φωνητικό			1	0,62				
8	Άναρχο					1	0,62		
	Σύνολο	40	25	40	24,98	40	24,98	40	25

θεωρηθεί μεγάλο, αν αναλογιστεί κανείς πως και πιο οικονομικό και πιο πρακτικό είναι από τα άλλα τονικά συστήματα και ιδιαίτερα από το πολυτονικό. Το πολυτονικό (χωρίς βαρείες και με βαρείες) χωρίς να φτάνει σε υψηλά ποσοστά κατέχει μια τέτοια θέση (10+4,37=15%) που το φέρνει στα ίδια επίπεδα με το ατονικό (15%). Ο συσχετισμός αυτός των ποσοστών με τα οποία αντιπροσωπεύεται το κάθε ένα από τα τρία κυρίαρχα τονικά συστήματα εμφανίζει μια εικόνα, στην οποία δεν μπορούμε να πούμε χωρίς επιφύλαξη ότι αντικατοπτρίζονται οι τάσεις που διαμορφώθηκαν κατά τη μακρόχρονη διάρκεια του τονικού ζητήματος. Κάπως πιο ενισχυμένα σε σχέση με τις τάσεις αυτές εμφανίζονται το μονοτονικό κατά πρώτο λόγο και το ατονικό κατά

Πίνακας 4

Τονικά συστήματα	Ποσότητα
Μονοτονικό	21
Ατονικό	11
Φωνητικό	1
Ατονικό - Μονοτονικό	3
Σύνολο	36

δεύτερο λόγο και πιο μειωμένο το πολυτονικό. Αυτό δείχνει —νομίζω— πως κάποιοι από τους κύκλους των υποστηρικτών και των οπαδών του πολυτονικού δέχτηκαν το μονοτονικό, γιατί ίσως το βρήκαν πιο οικονομικό. Από την άλλη μεριά κάποιοι από τους κύκλους αυτών που αμφισβητούσαν το πολυτονικό στο παρελθόν πήραν σαφή θέση υπέρ του ατονικού. Εδώ θα πρέπει να

τονιστεί πως το ατονικό χρησιμοποιείται κατ'εξοχήν σε σύντομα κείμενα (προσκήψεις, τίτλους ταινιών κτλ.), όπου οι πιθανότητες εμφάνισης των αδυναμιών - παρεξηγήσεων (π.χ. γέρος - γερός), που είναι δυνατόν να προκύψουν από την εφαρμογή του, μειώνονται στο ελάχιστο. Με το ατονικό επίσης, σύμφωνα με την άποψη ανθρώπων που ασχολούνται με τις γραφικές τέχνες, δίνεται μια άλλη αισθητική εντύπωση, πιο πρωτοποριακή, πιο μοντέρνα. Σ' αυτήν την τελευταία άποψη έχουν αντίθετη γνώμη πολλοί ελληνομαθείς ξένοι πνευματικοί άνθρωποι, οι οποίοι, όπως υποστηρίζουν, βρίσκουν κάποια μαγεία, κάποια πρωτόγονη ομορφιά στις περισπωμένες, στις ψιλές και στις δασείες. Γούστα —θα έλεγε κανείς— που διαμορφώθηκαν από τη διαφορετική κοινωνικοποίηση των ατόμων και από τις δια-

ΟΙ ΚΙΝΕЗОΙ ΥΠΟΤΙΜΗΣΑΝ ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΤΟΥΣ

ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΟΥ
ΠΕΚΙΝΟ, 5. (Ρώτερ) — Η Κίνα υποτίμησε το νόμισμά της σε επίπεδο ρεκόρ, απέναντι στο αμερικανικό δολάριο, σε μια ενέργεια που όπως πιστεύουν ξένοι τραπεζίτες έχει στόχο να προωθηθούν οι εξαγωγές της και να περιοριστεί το δυσκολύμενο έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο. Η κρατική υπηρεσία του συναλλαγματικού ελέγχου «SAC» ανακοίνωσε τη νέα ισοτιμία του γουανγκ πιάτ το δολάριο η οποία είναι 299,33 έας και 300,83 γιά 100 αμερικανικά δολάρια. Όπως δήλωσε ένας ξένος τραπεζίτης: Η Κίνα ανάγκασε το γουανγκ πιάτ να πέσει γιατί έπαιρνε να αυξηθεί τις εξαγωγές της και να περιοφεί τις εισαγωγές της. Πράγματι, μείνουντας την αξία του νομίσματός της, η Κίνα δεν κάνει τις εξαγωγές της φθηνότερες και τις εισαγωγές της ακριβότερες.

Μακεδονία, 6 Οκτωβρίου 1985: Παραλλαγή πολυτονικού.

φορετικές εμπειρίες τους από το γραπτό ελληνικό λόγο. Τα γούστα ή καλύτερα η αντίληψη για το ωραίο πολλές φορές υπερβάλλει και τους φορείς που ανέλαβαν την πρωτοβουλία να προτείνουν, να υποστηρίξουν και σε τελευταία ανάλυση να αποφασίσουν το μονοτονικό.

Εννοώ βέβαια τα άτομα που κατέχουν σήμερα υψηλές διοικητικές θέσεις στον κρατικό μηχανισμό και τα οποία ως όργανα

της κυβέρνησης είναι ευνόητο ότι ακολουθούν την κυβερνητική πολιτική σ' όλους τους τομείς. Αυτό όμως δεν πραγματώνεται απόλυτα στο θέμα του μονοτονικού, του οποίου η καθιέρωση, όπως όλοι γνωρίζουμε, χρεώνεται στη σημερινή κυβέρνηση. Για ν' αποδειχθεί του λόγου το αληθές αρκεί μια ματιά στον πίνακα 4, όπου παρατηρούμε πως από τα έντυπα - «εικόνες» που ελέγχονται άμεσα ή έμμεσα από κυβερνητικούς φορείς απουσιάζει εντελώς ο κατά παράδοση αντίπαλος του μονοτονικού, που είναι το πολυτονικό της α ή της β μορφής ενώ αντθετα μια εξέχουσα θέση κατέχει το ατονικό, που φαίνεται να προετοιμάζεται για τη διαδοχή του ισχύοντος σήμερα μονοτονικού. Η κυριαρχία του μονοτονικού στα «κρατικά» έντυπα και «εικόνες» δεν είναι, όπως ίσως θα περίμενε κανείς, απόλυτη φτάνει σε ποσοστό γύρω στο 70%. Πάντως η διαπίστωση που απορρέει από την πραγματικότητα που περιγράφηκε παραπάνω είναι ότι η ίδια η πολιτεία εν ονόματι του πλουραλισμού —μάλλον— δείχνει κάποια ασυνέπεια απέναντι στο νόμο που η ίδια ψήφισε —έστω κι αν αφορά τους τομείς της διοίκησης και της εκπαίδευσης... μήπως εκπαίδευση είναι μόνο το σχολείο;— για χάρη του ατονικού ενώ αντιδρά καταλυτικά στις αναβιώσεις του παρωχημένου πολυτονικού συστήματος. Με όλα τα παραπάνω γίνεται, νομίζω, εμφανές πως η επιλογή του α ή του β' τονικού συστήματος καθορίζεται όχι μόνο από αισθητικούς - ψυχολογικούς - παράγοντες αλλά και από κοινωνικοπολιτικούς. Και πράγματι, όπως θα δούμε παρακάτω, η κοινωνικοπολιτική τοποθέτηση του φορέα έκδοσης και παραγωγής ενός κειμένου καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και το τονικό σύστημα που θα χρησιμοποιηθεί σ' αυτό. Όπως φαίνεται στον πίνακα 5 στα έντυπα και στις «εικόνες» με συντηρητική κοινωνικοπολιτική τοποθέτηση κυριαρχεί το πολυτονικό σύστημα, το μονοτονικό κυριαρχεί στα έντυπα και στις «εικόνες» που τοποθετούνται στον προοδευτικό χώρο και τέλος το ατονικό είναι το σύστημα που κατέχει τη μερίδα του λέοντος στα έντυπα και στις «εικόνες» με αριστερή τοποθέτηση*. Διαπιστώνουμε λοιπόν πως

οι κοινωνικοπολιτικές προεκτάσεις που πήρε το τονικό ζήτημα σε κάποιες φάσεις της ιστορίας του αντικατοπτρίζονται στη σημερινή πρακτική σε όλο τους το μεγαλείο. Τη διαπίστωση αυτή έρχονται με τη σειρά τους να επιβεβαιώσουν και τρία έντυπα τα οποία χρησιμοποιούν κάποια παραλλαγή του πολυτονικού ή του μονοτονικού: τα έντυπα κοινωνικοπολιτικά τοποθετούνται σ' ένα χώρο που βρίσκεται ανάμεσα στο συντηρητικό και τον προοδευτικό.

Όσον αφορά τέλος τα άλλα τονικά συστήματα (φωνητικό - άναρχο) η αντιπροσωπευτικότητά τους στο δείγμα είναι πολύ πενιχρή, πράγμα που μπορεί να σημαίνει πως η επιλογή τους ήταν τυχαία.

Χθες καρφώθηκε η «έπιβρομή» των μικροκαταθέντων στις τράπεζες. Το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων διαχετεύθηκε στην αγορά και ιδιαίτερα σε διαρκή καταναλωτικά αγαθά που από τη δεύτερη ακριβαίνουν, επίσημα, σε πρώτη φάση, μέχρι 35%. Ο φόβος νέων φθόδων, δασυεύσεων, περιορισμών και γενικά νέων αντίδικών μέτρων δέλησε τους πολίτες στη διάθεση των οικονομικών.

Συνέχεια στη σελίδα 3

Βραδυνή, 19 Οκτωβρίου 1985: Πολυτονικό χωρίς βαρείες.

* Τα δύο έντυπα του αριστερού χώρου στα οποία χρησιμοποιείται το πολυτονικό ανήκουν σε πρόσωπα της ανανεωτικής αριστεράς με αρκετές ιδεολογικές ιδιορρυθμίες.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πρόκειται για κείμενο που αποτέλεσε εισήγηση στον «Δημόσιο διάλογο για τη γλώσσα» που οργάνωσε το ΚΚΕ εσ. στις 19 Ιαν. 1985 στο «Μίλων» της Ν. Σμύρνης.
2. Σημειώνεται ένα τονικό σημάδι στα σημεία εκείνα των λέξεων που στο πολυτονικό θα έπαιρναν κάποιο τόνο ή πνεύμα.
3. Τονικό σύστημα που μοιάζει πάρα πολύ με το μονοτονικό με τη μόνη διαφορά ότι σημειώνεται τονικό σημάδι και στις μονοσύλλαβες λέξεις εκτός κάποιων τύπων του άρθρου.
4. Τονικό σύστημα κατά το οποίο παίρνουν τονικό σημάδι στο γραπτό λόγο οι συλλαβές εκείνες που τονίζονται στον προφορικό λόγο.
5. Ποικιλία τονικών σημάτων στο ίδιο το κείμενο.

Πίνακας 5

Κοινων/κή τοποθέτηση	Συντηρητικό					Προοδευτικό					Αριστερό					Σύνολο				
Κατηγορίες	Σύνολο					Σύνολο					Σύνολο									
A/A Τονικά συστήματα	I	II	III	IV	Ποσοστ.	Συχν.	I	II	III	IV	Ποσοστ.	Συχν.	I	II	III		IV	Ποσοστ.	Συχν.	
1 Μονοτονικό	2		2		4	26,66	5		7	7	19	82,60	4			3	3	10	52,65	33
2 Ατονικό	2				2	13,33	1				1	4,34	6					6	31,57	9
3 Πολυτονικό χωρίς βαρείες	1		5		6	40					2	8,69		1				1	5,25	9
4 Πολυτονικό με βαρείες			1		1	6,66											2	2	10,52	3
5 Παραλλαγή πολυτονικού			1		1	6,66			1		1	4,34								2
6 Παραλλαγή μονοτονικού			1		1	6,66														1
Σύνολο	5		10		15	99,97	6		8	9	23	99,97	10	1	3	5	19	99,97		57

ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ ΜΝΗΜΕΣ ΦΩΤΙΑΣ

Εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 79
τηλ. 96.44.064

Ναπολέον Λαπαθιώτης

Η ΖΩΗ ΜΟΥ

Απόπειρα συνοπτικής αυτοβιογραφίας

Πρόλογος - σχόλια - σημειώσεις
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

Για τη μνήμη της μάνας μου γράφω
Αζίξ Νεσίν

Απ' όλες τις μανάδες η πιο όμορφη
πιο όμορφη εσύ απ' όλες τις όμορφες.
Στα δεκατρία σου νοικοκυρευτήκες
κι εμένα στα δεκαπέντε σου με γέννησες.
Ήσουν μόλις στα εικοσιέξι
και πέθανες δίχως καν να 'χεις ζήσει.
Γεμάτη αγάπη η ψυχή μου —σου το χρωστώ.
Δεν έχω καν το πρόσωπό σου να δω
αμαρτία και δεν τράβηξες φωτογραφία.
Σινεμά, θέατρο, ποτέ σου δεν πήγες
ηλεκτρικό, γκάζι, νερό, σόμπα
ούτε και κρεβάτι στο σπίτι σου είχες.
Στη θάλασσα ποτέ σου δεν μπήκες
ούτε έμαθες γραφή κι ανάγνωση.
Τα μάτια σου τα όμορφα
πίσω απ' τη μαύρη μαντίλα αντίκρισαν τον κόσμο.
Ήσουν μόλις στα εικοσιέξι
και πέθανες δίχως καν να 'χεις ζήσει.
Χωρίς να ζήσουν δε θα πεθαίνουν πια οι μανάδες·
έτσι τα βρήκαμε,
αλλά έτσι άλλο δεν περπατάνε.

Για τη μνήμη του πατέρα μου
Αζίξ Νεσίν

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ

Στον κόσμο όλο ο καλύτερος πατέρας
είναι ο δικός μου πατέρας.
Με σκέψεις εχθρικές για τις σκέψεις μου
τα χέρια του, όμως, τρυφερά επάνω μου.
Στον κόσμο το μοναδικό χέρι που φίλησα
του πατέρα μου είναι.
«Τα σαράντα σου πέρασες κι άνθρωπος ακόμη δεν έγινες»
να μου λέει κι εγώ σκυφτός να ακούω·
ο μόνος που μπροστά του το κεφάλι μου σκύβω.
Τό κοράνι να διαβάξει ως το πρωί
για την ψυχή της μάνας μου
και να πιστεύει πως μαζί της πάλι θα σμίξει.
Να μου λέει συνέχεια πως άπιστος είμαι —γκιαούρης
δίχως όμως τα δόντια να τρίζει.
Στον κόσμο όλο είμαι ο μόνος που του χαρίζεται.
Στον κόσμο όλο, ο μοναδικός που χαρίζομαι κι εγώ.
Κάθε που το κεφάλι μου παίζεται
εκείνος τα παιδιά μου φροντίζει.
Κι ούτε να τον αφήσω να πεθάνει —μου λέει συχνά—
με τα τόσα μου ντράβαλα.
Και λογαριάζει τι θα γίνουν τότε τα παιδιά μου
και πως δύσκολο να πεθάνει με τη δική μου καταραμένη
ζωή.
Έτσι με το ζόρι πρέπει να ζήσει εξαιτίας μου.
Τα μάτια του φλόγα να καίει και να σβήνει το βλέμμα του
πάνω μου.
«Ό,τι πιάνεις χρυσάφι να γίνεται», πάντα να λέει.
Εκείνος είναι ο μόνος που την παιδική μου ηλικία γνωρίζει.
Στον κόσμο όλο ο καλύτερος πατέρας
είναι ο δικός μου πατέρας.

* Ο πατέρας μου Αμπντούλαζίζ Εφέντι πέθανε στις 11 Φεβρουαρίου του 1982 ημέρα Κυριακή σε ηλικία ογδοντατεσσάρων χρόνων. Αυτό το ποίημα το είχα γράψει δέκα χρόνια πριν από το θάνατό του.

Οι νεράιδες και τα τζίνια

Ο Αζίζ Νεσίν γεννήθηκε το 1915 στην Κωνσταντινούπολη. Φοίτησε στο στρατιωτικό λύκειο και στη Σχολή Ευελπίδων, άρχισε την επαγγελματική του σταδιοδρομία ως αξιωματικός του τουρκικού στρατού. Σπούδασε, επίσης, στη Φυσικομαθηματική Σχολή και στη Σχολή Καλών Τεχνών. Το 1945, αφού πρώτα παραιτείται από το στρατό, αρχίζει να γράφει και να δημοσιεύει διηγήματα, μυθιστορήματα, μαρτυρίες, θεατρικά έργα. Και από τότε ασταμάτητα γράφει και συνεχώς δικάζεται. Δικάζεται, όπως ο ίδιος είχε πει (Αντί, 225, 18.2.83), η ελεύθερη σκέψη, η φωνή του λαού, η δημιουργία και η πρόοδος και όχι ο ίδιος προσωπικά. Δικάζεται και πάλι αυτές τις μέρες από την τουρκική χούντα.

Ο Αζίζ Νεσίν, γνωστός στο ελληνικό κοινό από τα μεταφρασμένα του έργα, έχει κρατήσει με εμμονή την πίστη του στη φιλία των δύο λαών. Μία φιλία που δεν την εμπιστεύεται στους πολιτικούς, αλλά στους συγγραφείς και τους καλλιτέχνες.

Συχνά πυκνά συνηθίζουν να ρωτάνε:
—Πώς γίνεται και τόσο πολύ γράφεις;

Λένε ότι μερικοί καλλιτέχνες έχουν καλές νεράιδες που την τέχνη εμφορούν στο πνεύμα τους.

Όταν ακούω τη λέξη «καλή νεράιδα» μπρος στα μάτια μου έρχεται —το κάτω ψάρι το πάνω κόρη, όπως η κόρη της θάλασσας— μια αέρινη κόρη, απ' τη μέση και κάτω πουλί, από πάνω η πιο όμορφη του κόσμου.

Αυτή η νεράιδα που είναι μισό πουλί, μισό κόρη, στο αφτί του καλλιτέχνη που την κουβαλά στους ώμους του ψιθύρους και ψιθύρους τέτοιους ψιθυρίζει. Πέστε πως του δίνει κόπια.

Δεν έχω εγώ καλή νεράιδα· μόνο καλό τζίνι, καλή στρίγκλα και καλή δαιμονομάνα.

Οι δικές μου οι νεράιδες είναι μισό πουλί μισό κόρη. Κι αν κατά το ένα δέκατο είναι ανθρώπινες, το υπόλοιπό τους είναι τέρας. Δεν ανέβηκε στους ώμους μου, έκατσε στο σβέρκο μου. Από κάτω εγώ διπλωμένος, ιδρωμένος, κουρασμένος, αποκαμμένος. Και δεν είναι μόνο ένα το δικό μου καλό τζίνι, ούτε μια η καλή μου η στρίγκλα, μόνο πολλές, κοπάδι. Μόλις δυο κατεβούν, άλλες τρεις σκαρφαλώνουν στη ράχη μου.

Οι νεράιδες έχουν ασύγκριτη ομορφιά, ενώ οι στρίγκλες και τα τζίνια ασύγκριτη ασκήμια. Οι νεράιδες συνηθίζουν να χαϊδεύουν, ενώ τα τζίνια κουτσουλάνε, τσιμπάνε, δαγκώνουν.

Η καλή νεράιδα, όταν μπει στο πνεύμα του συγγραφέα, όποιο κι αν είναι αυτό, του ψιθυρίζει λόγια που τον κάνουν να γίνεται καλός. Στο σβέρκο το δικό μου ανεβασμένες μου φορτώθηκαν, οι καλές μου στρίγκλες, τα καλά μου τζίνια, τα καλά μου τέρατα, ασταμάτητα διατάζουν, ζορίζουν, κατασιδιάζουν. —'Αντε μπρος, γράφε, μη στέκεσαι, γράφε, τι στέκεσαι; Δεν έχεις δικαίωμα να κοιμάσαι, ζύπνα! Μην κάθεσαι έτσι. Σήκω γρήγορα. Κι ούτε μπορείς ν' αρρωστήσεις. Σουτ! Σήκω να δούμε. Γράφε.

Τα δικά μου τα καλά τζίνια, οι στρίγκλες μου, τα τέρατά μου είναι αυτοί που ζητάνε νοίκι, που ζητάνε λεφτά, οι χρεοφειλέτες μου, οι απαιτήσεις που δεν τελειώνουν με τίποτα.

Δε γράφω, και τι να κάνω;

Αυτός που πιέζεται από τα τρύπια του παπούτσια, υποχρεώνεται να δουλεύει. Και δεν μπορεί να γίνει τίποτε άλλο, παρά καλός καλλιτέχνης.

Αν ήταν στο χέρι μου, θα γινόμουν αίτιος να προστεθεί το ακόλουθο άρθρο στον Διεθνή Οργανισμό Ανθρωπίνων δικαιωμάτων:

«Η αρρώστια είναι δικαίωμα φυσικό και κοινωνικό του ανθρώπου και δεν μπορεί να προσπερνιέται ούτε και να αφαιρείται από τα χέρια του· κάθε άνθρωπος δικαιούται ν' αρρωστήσει».

Πάντοτε ζήλεσα τα ευτυχισμένα άτομα που μπορούσαν να κοιμηθούν ξαπλωμένα ανάσκελα όταν αρρώστειναν.

Η ζωή μου ακουμπά το μισό αιώνα κι όμως δεν μπόρεσα ακόμη να χρησιμοποιήσω το δικαίωμα να μπορώ κι εγώ ν' αρ-

ρωστήσω έστω και για μια μέρα. Δε μ' αφήνουν οι καλές μου στρίγκλες, τα καλά μου τέρατα. Αυτά είναι που σ' όλη μου τη ζωή, τη νύχτα στα όνειρά μου, τη μέρα στις φαντασίες μου, μου λένε:

—Γράψε.

—Γράφω.

—Γράψε κι άλλο.

—Γράφω περισσότερο.

Όταν βλέπω τα καταπράσινα λιβάδια στη δροσιά του πρωινού, επιθυμώ να ξαπλώσω πάνω στο λειβάδι. Να περπατήσω ξιπόλητος. Και νιώθω πως η κούραση των πενήντα μου χρόνων θα περάσει απ' τα πόδια κάτω στο φλοιό της γης.

Μια μέρα, πάντως, θα ξεκουραστώ μια και καλή. Αλλά, τι κρίμα, τότε δε θα το ξέρω πως ξεκουράζομαι!

Κι όταν κάποιος με ρωτήσει:

—Πώς τόσο πολύ μπορείς και γράφεις;

—Η αλήθεια είναι πως νιώθω ένα άναμμα μέσα μου που δε βγαίνει έξω αλλιώς.

—Μήπως γράφουμε, λοιπόν, για το κέφι μας;

—Νά, πως να το πω, ζορίζομαι, είμαι στα δυο στενά.

Αλλά, ας πούμε πως θα συμβεί κάτι που διόλου δεν πιστεύω ότι γίνεται, ότι δηλαδή γεννιέμαι ξανά· και αν πούμε πως έρχομαι ξανά σ' αυτή τη γη, ξέρω πως δεν υπάρχει άλλος δρόμος να διαλέξω. Πάλι έτσι, έτσι εξαντλημένος θέλω να φύγω, μέσα στην ευτυχισμένη κούραση της δουλειάς.

Κι αν γράφω με τρόπους πολλούς, ποικιλία σχημάτων και θεμάτων, αιτία είναι τα διαφορετικά στρώματα της κοινωνίας και οι πολλές μου παρτίδες με όλους.

Και νά μερικές από τις δουλειές που έκανα ως τώρα:

Πωλητής παπουτσιών, τσομπάνης, στρατιώτης, γραφιάς αιτήσεων, ζωγράφος, εφημεριδοπώλης, βιβλιοπώλης, φροντιστής, φωτογράφος, συγγραφέας, δημοσιογράφος, παντοπώλης, φυλακισμένος —κι αυτό επάγγελμα είναι, και μάλιστα ζόρικο— άνεργος —ίσως το πιο ζόρικο από όλα τα επαγγέλματα— λούστρος, μπαρμπέρης.

Ξέρω πως η σημασία των αναμνήσεών μου δεν είναι μεγάλη, αλλά δεν είναι δα και μικρή.

Ελπίζοντας, όμως, ότι θα σας ενδιαφέρει από την άποψη ότι θυμίζει την εποχή και την κοινωνία μας, και έτσι και τη ζωή ολωνών μας, διηγούμαι τις αναμνήσεις μου χωρίς ψέμα και δόλο.

Μετάφραση: Άντεια Φραντζή

Τα δημοσιευμένα αποσπάσματα προέρχονται από τα βιβλία του: Αζίζ Νεσίν, Έτσι τα βρήκαμε, έτσι δεν περπατάνε, 1. Δρόμος, αναμνήσεις εκδ. Άνθρωπος, Κωνσταντινούπολη 1982 και Αζίζ Νεσίν, Έτσι τα βρήκαμε, έτσι δεν περπατάνε, 2. Η αρχή της ανηφόρας, αναμνήσεις, εκδ. Άνθρωπος, Κωνσταντινούπολη 1982. Ευχαριστώ και από εδώ την κ. Ευφημία Εξίσου, που χάρη στη διδακτική της συνδρομή μπόρεσα να πραγματοποιήσω αυτή την πρώτη μεταφραστική δοκιμή από την τουρκική γλώσσα.

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ
Για τον Γκράμσι

Μετέφρ. Σαρτρ
και Άλντορ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

MARY WEBB

*Τό 'ακριβό
φαρμάκι*

«Τό 'Ακριβό Φαρμάκι»

είναι ο πίνακας μιάς

ολόκληρης εποχής.

Βρίσκει κανείς σ' αυτό,

όπως λέει ο 'Αγγελος

Σικελιανός, τίς

ώραιότερες και

ουσιαστικότερες σελίδες

πού γραφτήκανε ποτέ για

την αποκαλυπτική

δύναμη της αληθινής

σωπής και της δίχως

αξιώσεις μοναξιάς μιάς

ανθρώπινης ψυχής.

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ
ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΝΕΦΕΛΗ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9

ΑΘΗΝΑ 10 679

ΤΗΛ. 36.07.744-36.04793

Η διδασκαλία της ιστορίας στη Μέση Εκπαίδευση

Η Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού διοργάνωσε στις 9-10 Μαΐου ένα διήμερο συζητήσεων με θέμα τη «διδασκαλία της ιστορίας στη Μέση Εκπαίδευση». Οι ανακοινώσεις του διημέρου αφορούσαν α) στις προθέσεις της πολιτείας ως προς τη διδασκαλία του μαθήματος, όπως διαγράφονται μέσα από τα αναλυτικά προγράμματα των τελευταίων ετών, και στις μορφές εφαρμογής αυτών των προθέσεων στη σχολική πράξη, β) στην ανάλυση και κριτική ορισμένων εν χρήσει εγχειριδίων ιστορίας, κυρίως του λυκείου, γ) σε θεωρητικές προσεγγίσεις του μαθήματος στη σχέση του με τα θρησκευτικά και τη γεωγραφία, και ως παράγοντα διαμόρφωσης ιστορικής μνήμης και συνείδησης και στη δυνατότητα ανάπτυξης ιστορικής ευαισθησίας μέσα από την καθημερινή μας εμπειρία - σχέση με τον περιβάλλοντα χώρο. Όσον αφορά στη σύνδεση της διδασκαλίας της ιστορίας στη δευτεροβάθμια και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση —θέμα που θα έπρεπε ενδεχομένως να αναπτυχθεί διεξοδικότερα— υπήρξε μια από παιδαγωγική άποψη ανάλυση του νέου εγχειριδίου της Δ' δημοτικού.

Πρόθεση των ιστορικών - οργανωτών του διημέρου ήταν να παρέμβουν σ' ένα χώρο που εξακολουθεί να παραμένει άβατος —κατά παράδοση και για οικίλους λόγους που θα αναπτυχθούν παρακάτω, και να προσφέρουν το δικό τους προβληματισμό πάνω σε ερωτήματα παλαιά και νέα. Στόχος δεν ήταν φυσικά ένας μονόλογος των επιστημόνων ιστορικών ούτε πολύ περισσότερο η πρόταση λύσεων σε γνωστά και χρόνια κακώς κείμενα της σχολικής ιστορικής παιδείας, αλλά η ευαισθητοποίηση πολιτείας και εκπαιδευτικών και το άνοιγμα διαλόγου μαζί τους.

Η αξιολόγηση της επιτυχίας αυτού του στόχου είναι δύσκολη, δεδομένου ότι παρόμοιες «εκτός των τειχών» πρωτοβουλίες δεν μπορεί παρά να έχουν περιορισμένη εμβέλεια. Άλλωστε, αυτό το διήμερο, όπως κάθε πρώτο βήμα, έχει ανάγκη μιας συνέχειας ανάλογων πρωτοβουλιών, ώστε να οδηγήσει σε αποτελέσματα ολοκληρωμένα και ικανά να εκτιμηθούν. Αντικειμενικές οργανωτικές δυσκολίες και απροθυμία ανταπόκρισης στην πρόσκληση των οργανωτών παιδαγωγών και ιστορικών κυρίως από τον πανεπιστημιακό χώρο, ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για τα κενά και τις αδυναμίες του διημέρου. Ανάμεσά σ' αυτές δικαίως επισημάνθηκε ως πλέον σημαντική η έλλειψη ανακοινώσεων σχετικών με

Ένα διήμερο
συζητήσεων

τη σχολική πράξη αυτή καθαυτή, ζήτημα για το οποίο είναι απαραίτητη η εμπειρία της σχολικής αίθουσας και οι επιστήμονες ιστορικοί είναι εξ αντικειμένου ανεπαρκείς. Ανιχνεύεται λοιπόν κι εδώ η συνήθης διάσταση θεωρίας και πράξης, συνειδητή εξάλλου και αναμενόμενη.

Η χρονική απόσταση από την ημερομηνία πραγματοποίησης του διημέρου αφαιρεί απ' αυτό το κείμενο το χαρακτήρα της επικαιρότητας. Το γεγονός αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να αποστασιοποιηθούμε ακόμη και θεματικά από τις συζητήσεις του διημέρου και να διατυπώσουμε μερικές προσωπικές σκέψεις πάνω σε γενικότερα θέματα που θεωρούνται αυτονόητα ή υπονοούνται, αλλά που συναρτώνται άμεσα με το πρόβλημα της παιδείας στο σύνολό της. Σκέψεις σχετικά με την ιστορική έρευνα στη χώρα μας και τη σχέση της με τη σχολική ιστορία, την κρατική εκπαιδευτική πολιτική, το πλέγμα αλληλοεξαρτήσεων των παραγόντων της σχολικής ζωής (καθηγητών, μαθητών) και του κοινωνικού συνόλου, και τέλος σκέψεις σχετικά με το σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας, τη συγγραφή και τη χρήση του.

Δεν ξέρουμε αν θα ήταν κοινός τόπος να επαναλάβουμε εδώ ότι η ιστορική έρευνα στη χώρα μας παρουσιάζεται με δυο μορφές: την «επίσημη», που παράγεται (;) σε χώρους παραδοσιακούς, όπως για παράδειγμα το Πανεπιστήμιο, και την «περιθωριακή», προϊόν της «ρομαντικής» πρωτοβουλίας νέων κυρίως ανθρώπων, οι οποίοι δρουν έξω από τους θεσμοθετημένους και χρηματοδοτούμενους για το σκοπό αυτό φορείς. Η σχέση επιστημονικής ιστορικής έρευνας και σχολικής ιστοριογραφίας είναι προφανής: τα κενά τα οποία παρατηρούνται στη δεύτερη αντιστοιχούν εν πολλοίς σε κενά της πρώτης. Οι λόγοι ύπαρξης των κενών είναι εν

μέρει ανιχνεύσιμοι. Μήπως δεν παρατηρείται μια καθυστέρηση στο ρυθμό με τον οποίο η ελληνική ιστορική επιστήμη ακολουθεί τα δυτικοευρωπαϊκά ρεύματα; Μήπως πολλά θέματα που παραμένουν ανερευνήτα δεν οφείλονται σε ταμπού της ελληνικής πολιτικής και κοινωνικής πραγματικότητας; Μήπως αυτό το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα δεν παρουσιάζει αντιστάσεις και δεν εκφράζει δυσπιστία απέναντι στο θεωρούμενο ως «νέο»;

Θα μπορούσε κάποιος να παρατηρήσει βέβαια ότι έχουν γίνει πολλά θετικά βήματα και ότι έχει επέλθει ανανέωση τόσο ως προς το αναλυτικό πρόγραμμα όσο και ως προς την ποιότητα της παρεχόμενης ιστορικής γνώσης στη μέση εκπαίδευση. Και σ' αυτό δεν θα διαφωνήσουμε. Συχνά όμως αυτή η ανανέωση —όπως φάνηκε από ανακοινώσεις του διημέρου— είναι αφ' ενός μεν επιφανειακή και όχι επί της ουσίας, αφ' ετέρου δε είναι και θα παραμείνει ανολοκλήρωτη, εφόσον το καθεστώς των προσώπων και των πραγμάτων στο συγκεκριμένο χώρο παραμένει δυσκίνητο και στεγανό.

Αν το σχολείο είναι ένας από τους βασικότερους φορείς αναπαραγωγής της εκάστοτε κρατούσας ιδεολογίας και από τους σημαντικότερους μηχανισμούς κοινωνικοποίησης του νέου ανθρώπου, η συμβολή της ιστορίας ειδικότερα είναι καθοριστική στη διαμόρφωση μιας πολιτικής συνείδησης και στη διαδικασία της κοινωνικής ένταξης. Γι' αυτό το λόγο η κρατική εξουσία ήταν ανέκαθεν ιδιαίτερα ευαίσθητη στη μεθόδευση της παροχής της ιστορικής γνώσης. Πώς παρέχεται όμως σήμερα η ιστορική γνώση στα ελληνικά γυμνάσια και λύκεια;

Η παροχή αυτή δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την κρατική εκπαιδευτική πολιτική αλλά καθορίζεται εξίσου και παράλληλα από το πλέγμα αλληλοεξαρτήσεων του καθηγητή, του μαθητή και του κοινωνικού συνόλου που προαναφέραμε.

Η συμβολή και η παρέμβαση του καθηγητή στο ποιόν και στο περιεχόμενο της μεταδιδόμενης ιστορικής γνώσης μπορεί να είναι κάτι παραπάνω από καθοριστική: ένας επαρκώς καταρτισμένος καθηγητής μπορεί να αξιοποιήσει ακόμη κι ένα «κακό» εγχειρίδιο, αντίθετα το υψηλό επίπεδο συγγραφής ενός εγχειριδίου μπορεί να αχρηστευθεί στα χέρια ενός ανεπαρκούς καθηγητή. Γι' αυτό το λόγο είναι σημαντικό να δούμε πού και πώς μορφώνονται και διαμορφώνονται

οι μελλοντικοί καθηγητές. Στο Πανεπιστήμιο όχι μόνο η ιστορική γνώση που παρέχεται στους φοιτητές —και μελλοντικούς καθηγητές— είναι ελλιπής και απηρχαιωμένη αλλά και δεν ευνοείται καν η καλλιέργεια ιστορικής σκέψης. Η ανεπάρκεια αυτή επιδεινώνεται από την ελλιπή παιδαγωγική κατάρτιση. Αν αυτές οι αδυναμίες χαρακτηρίζουν τους απόφοιτους των ιστορικών τμημάτων των Πανεπιστημίων, είναι προφανές ότι πολύ περισσότερο χαρακτηρίζουν τους απόφοιτους των άλλων τμημάτων των φιλοσοφικών σχολών, οι οποίοι κατά πλειοψηφία διδάσκουν το μάθημα. Στη χειρότερη των περιπτώσεων το μάθημα διδάσκεται από θεολόγους. Αν προσθέσουμε δε σ' αυτά και τη γενικότερη επανάπαυση και αδιαφορία μεγάλου αριθμού καθηγητών για εμπλουτισμό του επισημονικού τους εξοπλισμού, η οποία συνδέεται με τη γνώση δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία, σκιαγραφείται το κλίμα μέσα στο οποίο ο μαθητής - δέκτης καλείται να προσλάβει την ιστορική γνώση. Αλλά ποιες είναι οι δυνατότητες ανταπόκρισης του μαθητή μέσα στο δεδομένο εκπαιδευτικό σύστημα και μέσα στη δεδομένη κοινωνία;

Το περιεχόμενο της ιστορικής γνώσης που προσκτάται ο μαθητής μέσα στο σχολείο είναι συνάρτηση τόσο του συστήματος αξιολόγησης του καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησής του όσο και του συστήματος εξετάσεων. Η διδασκαλία της ιστορίας στο σχολείο είναι θύμα του ωφελιμιστικού προσανατολισμού της γνώσης (εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση) και του τεχνητού καταμερισμού της γνώσης στο όνομα μιας κακής εννοούμενης εξειδίκευσης (η γνώση παρέχεται σε «δέσμες» = «πακέτα», σαν καταναλωτικό προϊόν). Κι όλα αυτά σ' ένα σχολικό σύστημα που ευνοεί την παθητικότητα και αγνοεί την ιδιαιτερότητα κάθε παιδιού. Για να μην αναφέρουμε τη συνεχώς αυξανόμενη υποβάθμιση του Λόγου —ως λογικής και ως γλώσσας—, υποβάθμιση γνωστή σε όσους έχουν την εμπειρία να διδάσκουν ιστορία σε κυριολεκτικά άγλωσσους μαθητές. Η αξιολόγηση άλλωστε της ιστορίας ως προς τα υπόλοιπα μαθήματα την τοποθετούσε και την τοποθετεί στο επίπεδο των «δευτερευόντων», γεγονός που δίνει και το στίγμα της σημασίας που της αποδίδεται.

Η ιστορική παιδεία όμως δεν προσφέρεται μόνο μέσα στις σχολικές αίθουσες αλλά και έξω από αυτές. Η ιστορική μνήμη και η γνώση του παρελθόντος υφίστανται, στη διαμόρφωσή τους, την επιρροή του στενότερου και ευρύτερου κοινωνικού περιγύρου και των μαζικών μέσων ενημέρωσης, πράγμα που σημαίνει ότι συ-

χνά υπόκεινται σε κακή χρήση ή σε διαστρέβλωση. Η στροφή εξάλλου προς την τεχνολογία και τις θετικές επιστήμες συνοδεύεται από την παράλληλη υποβάθμιση των ανθρωπιστικών σπουδών, οι οποίες θεωρούνται ως «περιττές» από μια καταναλωτική κοινωνία όπως η νεοελληνική.

Ας έλθουμε τώρα στο τελευταίο θέμα μας, δηλαδή στα εγχειρίδια. Όπως ήδη έχουμε αναφέρει στην αρχή, ένα μεγάλο μέρος των ανακοινώσεων του διήμερου αφιερώθηκε στην ανάλυση και την κριτική εν χρήσει εγχειριδίων. Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ο ρόλος του εγχειριδίου της ιστορίας έχει ίσως μεγαλύτερη βαρύτητα από το ρόλο κι αυτού του εκπαιδευτικού, για μια σειρά από λόγους: α) τη χρήση ενός και μοναδικού εγχειριδίου, το οποίο παρουσιάζεται έτσι με το ένδυμα της αυθεντίας, β) την αποστήθισή του τόσο από τον καθηγητή όσο και από τον μαθητή, γ) τον αυστηρό συγκεντρωτισμό της ελληνικής εκπαίδευσης, ο οποίος επιβάλλει μια ομοιομορφία - ισοπέδωση των παρεχόμενων γνώσεων και αξιών.

Η δύναμη έτσι του εγχειριδίου ανάγεται σχεδόν σε παντοδυναμία, εφόσον η παρέμβαση του καθηγητή στο μεταδιδόμενο μήνυμα ελαχιστοποιείται. Ακόμη κι αν παραβλέψουμε το γεγονός ότι οι δυνατότητες ενός εγχειριδίου είναι a priori περιορισμένες, η συγγραφή των «τέλειων» εγχειριδίων, δεν συνεπάγεται απαραίτητα την ποιοτική αναβάθμιση της διδασκαλίας της ιστορίας, εφόσον οι συνιστώσες του προβλήματος, όπως τις σκιαγραφήσαμε παραπάνω, αποτελούν ένα φαύλο κύκλο.

Γ' αυτό οι όποιες αναμορφωτικές επεμβάσεις πρέπει να επιχειρηθούν ταυτόχρονα και παράλληλα σε όλους τους χώρους παραγωγής και κατανάλωσης της ιστορικής παιδείας: τη μόρφωση των καθηγητών στο Πανεπιστήμιο, την ενθάρρυνση και την ενίσχυση της ιστορικής έρευνας, την κρατική πολιτική ως προς τη διδασκαλία της ιστορίας σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, τη συγγραφή αλλά και τη χρήση των εγχειριδίων —ένα άνοιγμα προς μια ιστορική διδασκαλία λιγότερο «δογματική» θα ήταν ίσως η κατάργηση του συστήματος του μοναδικού εγχειριδίου.

Η όποια αλλαγή πρώτως στο χώρο της διδασκαλίας της ιστορίας στη Μέση Εκπαίδευση προϋποθέτει τη συνεργασία του ιστορικού με τον εκπαιδευτικό και τον παιδαγωγό. Γι' αυτό το λόγο πρωτοβουλίες όπως αυτή της ΕΜΝΕ δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως «φωνή βοώντος εν τη ερήμω» αλλά ως πρόσκληση για έναν από κοινού προβληματισμό.

Χριστίνα Κουλούρη
Αθανασία Μπάλτα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

2 νέα βιβλία για την ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

Νίκος Νικολαΐδης

Η ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ Ψυχαναλυτικό δοκίμιο

Το θέμα αυτής της εργασίας είναι η «Αναπαράσταση» και ειδικά η λειτουργία της σαν μεταψυχολογικό στοιχείο και μηχανισμός σε σχέση με την κλινική εμπειρία, το σύμβολο, τη γλώσσα. Πρόκειται για ένα ψυχαναλυτικό δοκίμιο όπου η αναπαράσταση καλύπτει όλο το φάσμα του ψυχικού μηχανισμού.

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

D. Anzieu / Φρ. Καραπάνου / J. Gillibert / A. Green / N. Νικολαΐδης / Α. Ποταμιάνου

D. Anzieu / Φρ. Καραπάνου
J. Gillibert / A. Green
N. Νικολαΐδης / Α. Ποταμιάνου

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

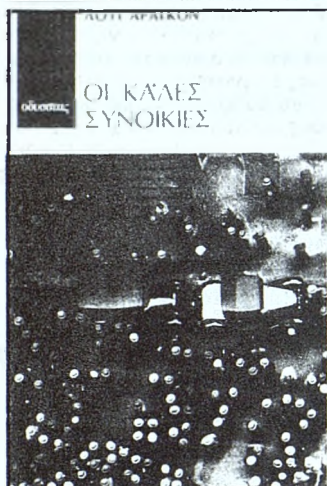
Μια σειρά κειμένων που εξετάζουν τις πολλαπλές όψεις του οιδιπόδειου προβληματισμού σε σχέση με τους μύθους του Οιδίποδα, του Θησέα, του Προμηθέα ή της προσωπικότητας της Κασσάνδρας, αντιμετωπίζοντας από ψυχαναλυτική άποψη τα πιο γενικά προβλήματα της λειτουργίας του μύθου, της γραφής και της γλώσσας.

Κυκλοφορούν στην ίδια σειρά:

Ντέιβιντ Κούπερ
ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ

P. Ντ. Λαϊνγκ - Α. Έστερσον
Η ΨΥΧΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ.
Η ΤΡΕΛΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ζακ Λακάν
ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΘΕΜΕΛΙΑΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ
Ζιλ Ντελέζ - Φελίξ Γκουατταρί
ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑ.
Ο ΑΝΤΙ-ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Οι καλές συνοικίες

Το μυθιστόρημα αυτό, γραμμένο το 1936, αποτελεί το δεύτερο μέρος της τριλογίας του Λουί Αραγκόν «Πραγματικός κόσμος» —α' μέρος: *Οι καμπάνες της Βασιλείας* (1935), γ' μέρος: *Οι Κομμουνιστές* (1949-50). Έργο που απηχεί, τόσο την ταραγμένη εποχή των παραμονών του β' παγκόσμιου πολέμου, όσο και την πίστη του συγγραφέα στο σοσιαλιστικό επαναστατικό όραμα. Όπως ο ίδιος γράφει στον επίλογο του βιβλίου του *Οι καλές συνοικίες*, «είναι το δεύτερο της μακριάς μαρτυρίας που καταθέτω, από τις απαρχές της ζωής μου ως ετούτη δω την ώρα του αγώνα όπου δεν νιώθω να διαχωρίζομαι από τα εκατομμύρια των Γάλλων που απαιτούν ψωμί, ειρήνη, ελευθερία. Προετοιμάζει άλλα που δείχνουν πόσο προβληματικοί είναι τούτοι οι υπόκωφοι τριγμοί μες στο παλιό κτίριο κι ο θόρυβος από τα αυτόματα των στασιαστών, κι οι κοντινές κραυγές του πολέμου στο εξωτερικό...».

Ο Αραγκόν ακολουθώντας τους κλασικούς κανόνες του είδους, καταγράφει με ευαισθησία μια εποχή και δίνει με δεξιοτεχνία τις λεπτές αποχρώσεις της ψυχογραφίας των ηρώων, παράλληλα με την κίνηση του πλήθους, τα ιστορικά γεγονότα και τις απροσδόκητες μεταλλαγές της τύχης.

Κεντρικοί ήρωες του μυθιστορήματος δύο νεαρά αδέρφια από ευκατάστατη αστική οικογένεια, γιοι του δημάρχου μιας πόλης της Νότιας Γαλλίας, όπου και τοποθετείται η δράση στο πρώτο μέρος του βιβλίου, για να μεταφερθεί αργότερα στο Παρίσι —τόπο σπουδών του μεγάλου και περιπέτειας του μικρού.

Μέσα σε μια πολιτική ατμόσφαιρα που κυριαρχείται από τις προσωπικότητες του Πουανκαρέ και του Ζωρές, την απόπειρα επιβολής μιας τριχρονής θητείας, μπροστά στον κίνδυνο του πολέμου που πλησιάζει, τις εργατικές απεργίες και διαδηλώσεις, τα δύο αδέρφια θα ακολουθήσουν διαφορετικούς δρόμους. Ο μεγάλος θα βρεθεί με το μέρος των ισχυρών, ενώ ο μικρός, ωθούμενος από ένα κράμα ευαισθησίας και ρομαντισμού θα σταθεί με το μέρος των καταπιεζομένων και αδικημένων.

Και το βιβλίο αυτό είναι αφιερωμένο στη σύντροφο του Αραγκόν, Έλσα Τριολέ, για την οποία ο συγγραφέας γράφει στον επίλογο: «... της χρωστάω το ότι είμαι αυτός που είμαι, της χρωστάω ότι βρήκα, στο βάθος της ομίχλης μου, την είσοδο του πραγματικού κόσμου όπου αξίζει τον κόπο να ζεις και να πεθαίνεις».

ΛΟΥΙ' ΑΡΑΓΚΟΝ, *Οι καλές συνοικίες* Μτφ. Μανόλης Κορνήλιος
Σημειώσεις: Σούλα Παπαϊωάννου, Εκδ. Οδυσσέας, 1986, σελ. 573.

ΜΠΟΥΝΤΕΝΜΠΡΟΚ Η παρακμή μιας οικογένειας

Το πρώτο μεγάλο μυθιστόρημα του Τόμας Μαν (1901) φέρει ως τίτλο το όνομα μιας παλιάς γερμανικής οικογένειας αστών, ενώ, όπως δηλώνει ο υπότιτλος, ο αναγνώστης παρακολουθεί, μέσα από την αφήγηση, την ιστορία της παρακμής αυτής της οικογένειας, από το 1835 μέχρι το 1875. Τέσσερις γενιές Μπούντενμπροκ, περνάει μέσα από τις σελίδες του βιβλίου, ζουν και κινούνται μέσα στην πόλη, αλλά κυρίως μέσα στο παλιό αρχοντικό, με τα μεγάλα δωμάτια, τους πίνακες, το υπερητικό προσωπικό...

Ο συγγραφέας μας παρουσιάζει από την αρχή του μυθιστορήματος τα κύρια πρόσωπα που κατοικούν σ' αυτό το μεγάλο σπίτι της Μενγκστράσσε: τον πρόξενο Μπούντενμπροκ και την κυρία πρόξενου, τους γονείς του και τα τρία παιδιά. Μέσα από τη ζωή της οικογένειας αυτής που η τύχη της είναι δεμένη με την τύχη της «εταιρείας», προβάλλει ο γερμανικός δέκατος ένατος αιώνας. Ο Τόμας Μαν, γόνος επίσης μιας παρόμοιας αστικής οικογένειας που ξεπέφτει, περιγράφει με εξαιρετική άνεση την ατμόσφαιρα που εκκόλαψε το γερμανικό ρομαντισμό των Σοπενχάουερ, Νίτσε, Βάγκνερ. Με τρυφερότητα, θαυμασμό, αλλά και με λεπτή ειρωνεία κάποιες στιγμές, μιλάει για τους συγγενείς του, τους «γενναίους και δραστήριους αστούς», που μιμούνται συχνά τους ευγενείς, αλλά ξεχωρίζουν για το δυναμισμό τους —ιδιαίτερα στην αρχή της διαμόρφωσής τους. Ένα από τα ωραιότερα δείγματα του μυθιστορήματος ποταμού, οι Μπούντενμπροκ γνώρισαν γρήγορα την εκδοτική επιτυχία, αλλά και την καλλιτεχνική αναγνώριση.

ΤΟΜΑΣ ΜΑΝ, *Μπούντενμπροκ —Η παρακμή μιας οικογένειας*
Μτφ. - Σημ. Τούλα Σιέτη, Εκδ. Οδυσσέας, 1986, σελ. 756.

ΔΟΚΙΜΙΟ - ΜΕΛΕΤΗ ΕΡΕΥΝΑ

EDGAR WIND

Τέχνη και Αναρχία

Μετ. Γιάννα Μυράτ

Επιμέλεια: Μάρθα Χριστοφόγλου

Εκδ. Νεφέλη, 1986, σελ. 192.

Το βιβλίο αυτό του καθηγητή Edgar Wind, περιλαμβάνει έξι διαλέξεις που απευθύνονται σε ένα ενημερωμένο, αλλά όχι αναγκαστικά εξειδικευμένο κοινό. Η αισθητική συμμετοχή, η κριτική της αυθεντίας, ο φόβος της γνώσης, η μηχανοποίηση της τέχνης, είναι μερικά από τα θέματα που απασχολούν τον συγγραφέα. Μιλώντας, ο ίδιος, για τα κείμενά του, παρατηρεί: «Είναι φανερό πως συσχετίζοντας τη λέξη «τέχνη» με τη λέξη «αναρχία» δεν υπήρξα καθόλου πρωτότυπος. Το μόνο που έκανα, ήταν να θίξω μια σκέψη που είχε απασχολήσει τον Πλάτωνα, τον Goethe, τον Baudelaire και του Burckhardt (...). Αν η απελευθέρωση των δυνάμεων της φαντασίας είναι απειλή για τον καλλιτέχνη και χρειάζεται προσεκτικό έλεγχο, τότε, σ' ένα μικρότερο βαθμό, η απειλή αυτή ισχύει και για μας που μοιραζόμαστε την εμπειρία του».

Ο Edgar Wind, αποφεύγοντας επιμελώς κάθε συγκεκριμένη αναφορά στην πολιτική, θα δει το σύνθημα «Η φαντασία στην εξουσία» (Μάης του '68) να πραγματώνει την ουσία της σκέψης του: η δημιουργική φαντασία είναι μια μορφή αναρχίας.

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Η απελευθέρωση από το γνωστό
Μετ. Άγγελος Μοιράγιας - Πέτρος Λασκαράτος
Εκδ. Καστανιώτη, 1986, σελ. 126

Στο βιβλίο αυτό έχουμε για πρώτη φορά μια σύνθεση αυτών που έχει να πει ο Κρισναμούρτι για τα αδιέξοδα, τις δυσκολίες του ανθρώπου και τα αιώνια προβλήματα της ζωής. Τα λόγια του έχουν συγκεντρωθεί από εκατό και πλέον ομιλίες του σε ακροατήρια κάθε ηλικίας και εθνικότητας στην Ευρώπη και στην Ινδία. Αποτελούν τη συμπύκνωση ενός χρόνου δουλειάς του Κρισναμούρτι, που είναι, ίσως ο παραγωγικότερος χρόνος της ζωής του.

ΕΛΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ

Εισαγωγή στην ιστορία

της παιδαγωγικής

Εκδ. Καστανιώτη, 1986, σελ. 150.

Η πολυγραφότατη Έλλη Αλεξίου πραγματοποιεί εδώ μια ενδιαφέρουσα ιστορική επισκόπηση αρχίζοντας από την αρχαία Σπάρτη και παρακολουθώντας τη μετεξέλιξη της παιδαγωγικής σε σύνθετη επιστήμη. Γραμμένο σε απλό άμεσο λόγο, το βιβλίο αυτό, πέρα από το πλούσιο πληροφοριακό του υλικό, συνοψίζει την πείρα μιας μαχόμενης παιδαγωγ-

γού, ιδιότητα που υπερασπίστηκε με πάθος σε όλη της τη ζωή η συγγραφέας.

Γ. Α. ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΗ

Ποιοι ήθελαν τα Δεκεμβριανά
Εκδ. Φιλippότη, 1986, σελ. 165.

Χρησιμοποιώντας τα επίσημα ιστορικά ντοκουμέντα ο συγγραφέας του βιβλίου αυτού, επιχειρεί να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα όπως: ποιοι επεδίωκαν τη σύγκρουση του Δεκέμβρη και γιατί χάθηκε η μάχη της Αθήνας; Ποιος υπήρξε ο ρόλος της αγγλικής πολιτικής; Πώς μεθοδεύθηκαν και τι χαρακτήρα πήραν, τελικά οι λαϊκές κινητοποιήσεις μέσα από τις τάξεις του ΕΑΜ; Η μερολογία Ελλήνων και Άγγλων πολιτικών, τα αρχεία του Φόρεν Όφισ, τα αρχεία της ΕΛΔ, αναφορές σε μαρτυρίες ηγετών του ΚΚΕ, κτλ. συνθέτουν το πλαίσιο της παραγμένης εκείνης περιόδου, και αποσαφηνίζουν το πώς φτάσαμε στη Βάρκιζα. Επίσης, γίνεται αναφορά στο ρόλο των μεγάλων Δυνάμεων, αλλά και στις δυνατότητες που είχε η Αριστερά να διατηρήσει τις δυνάμεις της, οπότε η εξέλιξη των γεγονότων θα ήταν διαφορετική.

ΛΟΥΙΤΖΙ ΦΕΡΑΓΙΟΛΙ

Αυταρχική δημοκρατία και κριτική της πολιτικής
Μτφ. Δημήτρης Δεληολάνης
Εκδ. Στοχαστής, Αθήνα 1985, σελ. 112

Στον τόμο αυτό περιλαμβάνονται τρία σημαντικά δοκίμια του ιταλού καθηγητή Λουίτζι Φεραγιόλι. Πρόκειται για τα Κοινωνικό κράτος και κράτος δικαίου. Υπάρχει αντιπροσωπευτική δημοκρατία και Μαρξιστική ορθοδοξία και εργατικό κόμμα.

Και τα τρία ξεκινώντας από τη συγκεκριμένη ιταλική πραγματικότητα εμβαθύνουν στη μελέτη του σημερινού πολιτικού συστήματος των δυτικών κοινωνιών, αναλύοντας με διαύγεια την κρίση νομιμοποίησης που τις πλήττει έντονα τα τελευταία χρόνια. Γιατί δίχως αμφιβολία το πιο αξιοσημείωτο αποτέλεσμα που είχε η ανάπτυξη της σημερινής αυταρχικής δημοκρατίας πάνω στις μορφές των θεσμών των χωρών του όψιμου καπιταλισμού, ήταν αναμφισβήτητη η κρίση του κλασικού φιλελεύθερου πρότυπου κράτους δικαίου.

Η έκδοση συμπληρώνεται με μια πολύ ενδιαφέρουσα εισαγωγή του συγγραφέα γραμμένη ειδικά για την ελληνική έκδοση.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Η τέχνη σήμερα ως λόγος εξουσίας. Ψυχαναλυτισμός και ελευθερία. Πέρα από τα ερείπια της μυθοπλασίας.
Εκδ. «Στοχαστής», Αθήνα 1985, σελ. 149.

Το βιβλίο αυτό του Δημήτρη Ιωάννου περιλαμβάνει τρία δοκίμια, ξεχωριστά στο θέμα τους

αλλά με αρκετά κοινά έμμεσα στοιχεία.

Στα τέσσερα κεφάλαια του πρώτου δοκιμίου που αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της καλλιτεχνικής έκφρασης, το απόγειο της τέχνης κατά την κλασική αρχαιότητα και την αναγέννηση, τον αρνητικό θάνατο της τέχνης από τα μέσα του αιώνα μας, μέχρι τη σημερινή περίοδο θριάμβου της αλλοτρίωσης και της ανύψωσης της τέχνης σήμερα σε λόγο της εξουσίας, ο συγγραφέας αναμετράται —προκλητικά με τα μεγάλα αυτά ζητήματα.

Το δεύτερο δοκίμιο περιλαμβάνει τα κεφάλαια «Η ψυχανάλυση ανάμεσα στην επιστήμη και τη φιλοσοφία», «Το πρόβλημα της ελευθερίας στον Φρόυντ», «Ο Φρόυντ ως κοινωνικός στοχαστής», «Η θεολογική υποτροπή και ο ψυχαναλυτισμός του Λακάν», «Η πρώτη καμπή και ο Β. Ράιχ», «ο επαναστατικός» ψυχαναλυτισμός και το «αξίωμα της αντιστροφής» και «Ιστορία που δεν τελειώσει ποτέ».

Το τρίτο, το πλέον σφοδρό και αμφιλεγόμενο δοκίμιο, αποτελεί μια ολομέτωπη επίθεση απέναντι στους μύθους που καλλιέργησε ή υποτίθεται ότι καλλιέργησε η αριστερά του 20ου αιώνα. Γι' αυτό και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ανεξάρτητα από τις αντιρήσεις που μπορεί να δημιουργούν οι γενικές ή επιμέρους απόψεις του συγγραφέα.

ΣΤΡΑΤΗ ΠΑΠΑΜΑΝΟΥΣΑΚΗ

Το ενωτικό κίνημα της Κρήτης στα 1908 και ο Εμμ. Ξηράς
Χανιά 1985, σελ. 140

Ένα βιβλίο που δια φωτίζει κάποιες πλευρές της ιστορίας της Κρήτης κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του 20ου αιώνα. Εποχή που συμπίπτει με την εγκαθίδρυση της «Κρητικής Πολιτείας» και χαρακτηρίζεται από τη σύγκρουση Βενιζέλου - Πριγκίπα. Ο συγγραφέας, ωστόσο, θεωρεί ότι εκτός από τις ηγετικές φυσιογνωμίες, αυτό που κυρίως κινεί την ιστορική εξέλιξη είναι η δράση των χιλιάδων ανώνυμων ηρώων. Όπως ο ίδιος δηλώνει στον πρόλογο του «η δράση του Εμμ. Ξηρά μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν χαρακτηριστική μορφή προσωπικότητας, που κινείται μαζί μ' όλες τις άλλες, στο χώρο και στο χρόνο του ενδιαφέροντός μας. Μέσα στις συγκεκριμένες συνθήκες προσθέτει τη δική της συνιστώσα για το σχηματισμό της ιστορικής συνιστάμενης».

ΧΑΡΙΛΑΟΥ Ν. ΚΕΦΑΛΑ

Τριτενέργειες των ενοχικών σχέσεων
Εκδ. Απ. Αναστασίου 1986, σ. 262

Η μονογραφία αυτή του επίκουρου καθηγητή της ΠΑΣΠΕ Χαρίλαου Κεφάλα, αναφέρεται στο πρόβλημα της επέκτασης της εν-

δοσυμβατικής ευθύνης και για τις περιπτώσεις ζημιών τρίτων από παράβαση κυρίως των παρεπόμενων υποχρεώσεων του οφειλέτη. Εκτός όμως από το ειδικότερο αυτό θεωρητικό ζήτημα της διασπάσεως της ενοχικής σχέσεως επιχειρείται και προσέγγιση στο γενικότερο πρόβλημα της αντιμετώπισεως παρόμοιων περιστατικών από τη δικαστηριακή πρακτική. Ο συγγραφέας με σειρά παραδειγμάτων από τη γερμανική κυρίως νομολογία επισημαίνει τη νέα διάσταση του ενοχικού δεσμού που αντιμετωπίζεται όχι ως απλή έννομη σχέση με την παραδοσιακή κλασική θεώρησή της αλλά ως σχέση που ενδιαφέρει και επηρεάζει ένα ευρύτερο αριθμό προσώπων. Η επιχειρούμενη θεώρηση αυτού του φαινομένου λαβαίνει υπόψη τις σύγχρονες περί δικαίου αντιλήψεις με ειδική αναφορά στις κοινωνικές προεκτάσεις των συναλλακτικών σχέσεων.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΑΝΤΑΜ ΝΤΕ ΛΑΦΑΓΙΕΤ

«Η πριγκίπισσα ντε Κλεβ»
Μτφ. Τερέζας Πεσματζόγλου
Εκδ. Εστίας, Αθήνα 1986, σελ. 200

Η πριγκίπισσα ντε Κλεβ, είναι ένα μυθιστόρημα που κατέχει σημαντική θέση στην ιστορία αυτού του λογοτεχνικού είδους, αφού θεωρείται ως το πρότυπο μυθιστορήμα ανάλυσης και προάγγελος της σύγχρονης πεζογραφίας. Η Μαντάμ ντε Λαφαγιέ, σπάζει με το έργο της τα δεσμά της παράδοσης του κλασικισμού στη Γαλλία του 17ου αιώνα. Ίσως αυτός να ήταν και ο λόγος που την οδήγησε στην ανώνυμη έκδοσή του το 1678. Εξάλλου, εθεωρείτο σκανδαλώδες για μια κυρία της υψηλής κοινωνικής τάξης να ασχολείται με τη συγγραφή τέτοιου είδους ιστοριών.

Η πριγκίπισσα ντε Κλεβ, έχει ως κεντρικό θέμα έναν μεγάλο έρωτα. Χώρος της δράσης είναι η γαλλική αυλή του 16ου αιώνα. Το μυθιστόρημα διαβάζεται με ενδιαφέρον και από τον σημερινό αναγνώστη. Χρήσιμη και διαφωτιστική η εισαγωγή της μεταφράστρας Τερέζας Πεσματζόγλου.

ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΝ

Γράμματα απ' τη γη
Μετ. Α. Θεοδωρακόπουλος
Εκδ. Νεφέλη, 1986, σελ. 192

Ένα απολαυστικό, πανέυρπνο βιβλίο του αμερικανού συγγραφέα, (1835-1910) που αποτελείται από κείμενα επιλεγμένα μετά το θάνατό του, μέσα από χιλιάδες ανέκδοτες σελίδες του, από τον Μπερνάρ Ντε Βότο, συγγραφέα του βιβλίου Η Αμερική του Μαρκ Τουαίν (1932).

Ο Μαρκ Τουαίν, διάσημος ήδη από τα έργα του Οι περιπέτειες του Τομ Σόγιερ και Οι περιπέτειες του Χάκκλεμπερ Φιν, αποδεικνύει για άλλη μια φορά τις

εκπληκτικά εφευρετικές ικανότητες της φαντασίας του και το οξύ του πνεύμα. Τις σελίδες του βιβλίου Γράμματα απ' τη γη, διαπερνά μια καυστική σάτιρα του κόσμου μέσα στον οποίο έζησε ο συγγραφέας, που εμφανίζεται ως απλός Μεταφραστής μιας ανώδυνης επιφοίτησεως του πνεύματος του κακού.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Οι εραστές της θάλασσας...
ή το βιβλίο του άγνωστου ναύτη
Εκδ. Νέα Σύνορα, 1986, σελ. 194.

Κοινωνικό και περιπετειώδες ανάγνωσμα θέλει ο συγγραφέας του το βιβλίο αυτό. Και στο προλογικό του σημείωμα, διευκρινίζει ότι το έργο του «είναι μια περιπλάνηση σε χώρους εξωτικούς, αλλά και σε χώρους οικείους. Είναι ένα βιβλίο για τους ναυτές. Μπορεί να διαβαστεί, εκτός από τους εν ενεργεία, εν ανεργία και εν συντάξει ναυτικούς, και από τους εφοπλιστές του Σικ της Νέας Υόρκης και της Ακτής Μιαούλη. Επίσης μπορούν να το μελετήσουν ποιητές, δημοσιογράφοι, λαογράφοι, κοινωνιολόγοι, δημοσιολόγοι, νοικοκυρές, αλλά και κάθε περιέργος».

Το βιβλίο περιλαμβάνει έξι ενότητες που τιτλοφορούνται: Οι ναυτικοί, τα καράβια, οι γυναίκες και τα καράβια, τα λιμάνια, η πατρίδα, καλειδοσκόπιο.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ

Αγωνιστές του '21
περιοχής Ηλείας
Πρόλογος, εισαγωγή, επιμέλεια:
Ξένη Δ., Οικονομοπούλου -
Κουρκουβέλου.
Αθήνα 1986, σελ. 103

ΕΛΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

Έτσι κάηκε το δάσος
Μόνο από αγάπη
(15α Θέατρο)
Εκδ. Καστανιώτη, 1986, σελ. 106

ΕΦΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ

Δρόμοι της Αθήνας (μυθιστόρημα) δ' έκδοση
Εκδ. Καστανιώτη, 1986, σελ. 294

ΑΘΑΝ. Β. ΝΤΑΟΥΣΑΝΗ

Γυμνό παρόν (ποίηση)
Εκδ. Γλάρος, 1986, σελ. 64

ΑΘΑΝ. Β. ΝΤΑΟΥΣΑΝΗ

Βουβόι τροπικοί (ποίηση)
Εκδ. Γλάρος, 1986, σελ. 62

ΣΤΕΡΓΟΥ ΕΜΜ. ΜΑΡΑΒΕΛΙΑ

Χοάνη Φωτονίων (ποίηση)
Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 58

ΛΕΥΤΕΡΗ Δ. ΚΑΡΒΕΛΑ

Άχτιστο φως (ποίηση)
Αθήνα 1986, σελ. 46

Α. ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ

Τα ποιήματα
Αθήνα 1986, σελ. 240

Ο ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ «ΠΑΝ»

● Σε σχόλιό μας (τχ. 319, σ.8) με τίτλο ο «ΠΑΝ των οικοπεδοποιημένων δασών», το μέλος του συνεταιρισμού Αχ. Δ. Ξανάκης, απαντά αναλυτικά με το γράμμα που ακολουθεί:

Φίλε κ. Διευθυντά,

Επειδή είμαι απλό μέλος του Συν/σμού ο «ΠΑΝ» από το 1962 και γνωρίζω αρκετά καλά τα πράγματα, θα ήθελα ν' απαντήσω στο δημοσίευσμά σας λέξη προς λέξη, και στη συνέχεια να σας ενημερώσω για το εδώ και τώρα, που άρχισε πριν από 24 ολόκληρα χρόνια, και σας αν θέλετε, πριν δημοσιεύσετε σιδηρή, θα είναι καλό να διασταυρώσετε τα λεγόμενά μου, και να διαπιστώσετε την αλήθεια των λεγομένων μου.

Γράφετε: «Φαίνεται ότι μερικοί βάλθηκαν να καταστρέψουν ότι είχαμε από τις πυρκαγιές, και μάλιστα χωρίς κανείς να τους ενοχλεί». Η απάντησή μου είναι ότι αν υπάρχει σήμερα αυτό το δάσος, μετά από τέσσερις φωτιές, αυτό οφείλεται κυρίως στους δρόμους που διανοίχθηκαν, και μπόρεσαν τα πυροσβεστικά να φτάσουν κοντά στις φωτιές. Αν δεν υπήρχαν αυτοί οι δρόμοι, μετά τη μεγάλη φωτιά της Πεντέλης που σταμάτησε στον περιφερειακό δρόμο του Συν/σμού μας, σήμερα θα μιλούσαμε για μια

επιπλέον έκταση 4.500 χιλ. στρεμ. καμένου δάσους.

Γράφετε: «Θέλουν να κάνουν την περιοχή μια "νέα Πολιτεία" και γι' αυτό φροντίζουν να χτίζουν ιδιόμορφες μονο-πολυκατοικίες, 4 ορόφων και με δώμα, ενώ ο συντελεστής δόμησης επιτρέπει μόνο 2 ορόφους».

Πού είδατε τους 4 ορόφους; Μήπως το ότι λόγω της μεγάλης κλίσης του εδάφους των οικοπέδων, πέφτουν πολλά υποστηλώματα; Δεν υπάρχει σπίτι με τέσσερις ορόφους, κι αν ένα χτίσμα στο στάδιο των μπετόν δείχνει τέτοιο, κοιτάξτε τα τελειωμένα σπίτια και τότε θα δείτε την αλήθεια. Επιτρέπεται και χτίζουν με βάση την επιτρεπόμενη δόμηση δύο ορόφους, υπόγειο και δώμα, μη ξεπερνώντας τους συντελεστές του Σχεδίου Πόλεως όπως ο Νόμος ορίζει κι όπως έχει δικαίωμα ο κάθε Έλληνας πολίτης να πράξει. Αν έστω κι ένα σπίτι τελειωμένο έχει περισσότερους από δύο ορόφους, υπόγειο και δώμα, ελάτε να το καταγγείλουμε μαζί στο Σχέδιο Πόλεως, που ελέγχει κάθε κατασκευή.

Εδώ θα πρέπει να πω πως η περιοχή προσφερόταν για κάλυψη 20% και για δόμηση 40% όπως η Παλαιά και η Νέα Πεντέλη, και η γύρω από μας περιοχή, και μόνος του ο Συν/σμός ζήτησε από το Σχέδιο Πόλεως να μειωθεί η δόμηση στο 20% και η κάλυψη στο 10%, κατόπιν Γεν. Συνέλευσης, πριν μπούμε στο Σχέδιο Πόλεως. Κι αυτό το

ποσοστό είναι το μικρότερο σ' ολόκληρη την Ελλάδα. Όσο για την ευαισθησία μας, έχουμε περισσότερη απ' ό,τι καλοθελητές σας αναφέρουν με τη σημείωση που δημοσιεύσατε, γι' αυτό όσα δέντρα κόβονται στα οικοπέδα και στους δρόμους, αναπληρώνονται, κι ότι κόβεται, δεν κόβεται ανεύθυνα και παράνομα όπως γράφετε, αλλά με άδεια της Δασικής Υπηρεσίας από το 1964.

Αναφέρεστε στη Ρεματιά που τη μπαζώνουμε όπως λέτε, παρά το γεγονός ότι δεν ανήκει στο Συν/σμό. Πριν να δεχθίτε αυτό τον ισχυρισμό των όσων μάχονται το Συν/σμό (Πολυεθνικές κτλ.), γιατί δε ρωτάτε τη Δασική Υπηρεσία που μπαζώνει σ' αυτό το σημείο τη Ρεματιά, (που τη φωτογράφησα κι όλος), στη μεγάλη φωτιά της Πεντέλης; Μήπως ήταν ευτύχημα που βρήκε τους δικούς μας δρόμους για να φτάσει μέχρι εκεί η Πυροσβεστική, κι αναγκάστηκε να μπαζώσει το ποτάμι για να περάσει απέναντι; Όσο δε για τη φωτιά του Πάσχα, είμουν κι εγώ ένας από αυτούς που τρέξαμε και ειδοποίησα τη Χωροφυλακή και την Πυροσβεστική, κι αν δεν ήτανε μπαζωμένη η ρεματιά από προηγούμενα, δεν θα είχαμε πρόσβαση για να πάμε κοντά να τη σβύσουμε και θα κλαίγαμε ακόμα μερικές χιλιάδες στρέμματα δάσους, που σήμερα χαίρεται το μάτι μας, και γεμίζει με οξυγόνο τα πνευμόνια μας.

Την ευθύνη όμως για τα δαμά γραφθηκαν στο περιοδικό σας δεν τη φέρει μόνο όποιος ανεύθυνος σας διοχέτευσε τις πληροφορίες αυτές,

αλλά και σεις, που τόσο ανεύθυνα τις δημοσιεύσατε, ίσως από καλή σας πίστη. Δεν θα 'πρεπε όμως, να επικοινωνήσετε πρώτα με το Συνεταιρισμό;

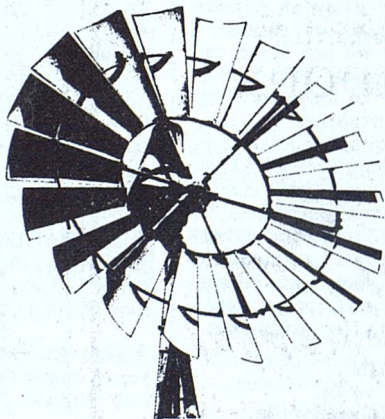
Ας δούμε όμως ποιοι είναι αυτοί οι μεγιστάνες του πλούτου της περιοχής Ντράφι, του Συν/σμού «Ο ΠΑΝ», που θέλουν να τη μετατρέψουν σε «Νέα Πολιτεία».

Την έκταση «ΝΤΡΑΦΙ» την αγόρασαν οι υπάλληλοι του Υπουργείου Γεωργίας, και σήμερα οι περισσότεροι συνταξιούχοι, από δύο ιδιώτες, τον κ. Λιαράκο, και την κ. Ροσόλυμου, το 1962 και το 1964. Η έκταση για δεύτερη φορά και μετά από πολλές περιπέτειες μπήκε στο σχέδιο Πόλεως το 1974, γιατί η χούντα μετά από την επικράτησή της μας πολέμησε σαν αριστοκράτες. Από το 1964 και κατόπιν άδειας είχαν ανοιχτεί ορισμένοι δρόμοι, οι κεντρικοί, κι από το 1974 μέχρι το 1980 το έργο αδράνησε λόγω της απειρίας των τότε Δ.Σ. και από έναν εργολάβο που μας δημιούργησε πλήστα προβλήματα και μας ταλαιπώρησε για μεγάλο διάστημα. Το 1981, πρόεδρος του Συν/σμού εξελέγη ο ικανότατος κ. Πολυδωρόπουλος, και όντως η περιοχή και τα λεφτά μας αξιοποιήθηκαν με ελάχιστα έξοδα, γιατί πετάξαμε τους διάφορους εργολάβους, δημιούργησαμε δικό μας τεχνικό γραφείο, νοικιάσαμε μηχανήματα, και μεις απογοητευμένοι τόσο χρόνια, είχαμε τις ελπίδες μας να υλοποιούνται. Θα πρέπει να ξέρετε ότι τα μέλη του Συν/σμού είναι όπως σας είπα και πιο πάνω, μισθωτοί υπάλληλοι του υπουργείου Γεωργίας όπως εγώ, και συνταξιούχοι.

Τα τελευταία χρόνια γίνανε μέλη του Συν/σμού και μερικοί επιχειρη-

ΤΕΥΧΟΣ 21-22 ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1986

η νέα ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

**ΑΠΟΚΤΗΣΤΕ
ΤΗ ΔΙΚΗ ΣΑΣ
ΑΝΕΜΟΓΕΝΝΗΤΡΙΑ**

Αφιέρωμα

στις αυτόνομες αιολικές μηχανές.

Πληροφορίες-συνδρομές: Νέα Οικολογία, Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80 τηλ. 3619837.

ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΣΕΡΝΟΜΠΙΛ

Κυριάκος Αθανασίου: Οι γενετικές επιπτώσεις στον ελληνικό πληθυσμό.

Ηλίας Ευθυμιόπουλος - Δημήτρης Παπαϊωάννου: Η έκθεση του Δημόκριτου.

Συζήτηση μεταξύ «Πράσινων» και Σοσιαλδημοκρατών: Εναλλακτικές πηγές ενέργειας τώρα;

Επίσης:

- **Λεωνίδας Λουλούδης:** Για την Ολυμπιακή.
- **Μιχάλης Μοδινός:** Τα Εξάρχεια και το δικαίωμα στην πόλη.
- **Δημήτρης Αδούρης:** Διακοπές στα παραδοσιακά του ΕΟΤ.
- **Νίκος Μάργαρης:** Ο ποταμός Καλαμάς και η λίμνη των Ιωαννίνων.
- **Συνέντευξη:** Ίγνασος Σαχς, για την Οικοανάπτυξη.
- **Μάρθα Απαλοπούλου:** Ναι στις αμβλώσεις.
- **Γιώργος Εντυχίδης:** Τα δάση δεν κινδυνεύουν μόνο από τις πυρκαγιές.

ματίες, έμποροι, γιατροί και δικηγόροι, που αγόρασαν οικόπεδα από τους παλιούς συνεταιρείους, και μερικοί απ' αυτούς δυστυχώς άρχισαν μίαν αντισυνεταιριστική πολιτική, και προσπάθησαν να μας επιβάλλουν μια τεχνική εταιρία πολυεθνική για ν' αναλάβει τα έργα που ήδη ήταν προγραμματισμένα, επιβαρύνοντας κάθε συνεταιίρο με 40.000 δρχ. το μήνα, και με υποθήκη τα οικόπεδά μας, που αν το πετύχαιναν το 90% των οικοπεδούχων θα έχανε τα οικόπεδά του και θα μας τα έπαιρνε η πολυεθνική. Θέσαμε το θέμα στη Γεν. Συνέλευση και απορρίφθηκε από το σύνολο των μελών. Από τότε προσπαθούν να πάρουν τη Διοίκηση κι άρχισαν μια άγρια πολεμική εναντίον του Δ.Σ. και των μελών και με δημοσιεύσεις στον Τύπο και άλλες δικαστικές ενέργειες που δόλες ατύχησαν, προσπαθούν να σταματήσουν το έργο που γίνεται, σε βάρος μας, κι όσο στις Συνελεύσεις παίρνουν το 10%, τόσο επιμένουν να μας δημιουργούν προβλήματα.

Το δημοσίευσά σας μου δημιούργησε θλίψη, γιατί μας παρουσιάζετε σαν παράνομους, καταπατητές, πάμπλουτους και αδιστακτους. Δεν είμαστε παράνομοι, ελεγχόμαστε από την πολιτεία και θα σας παρακαλέσουμε να μη μεταφέρετε τις απόψεις των πολυεθνικών που μας εκβιάζουν και θέλουν να μας πάρουν τα οικόπεδά μας, κι αυτών που ταυτίστηκαν για δικούς τους λόγους μαζί τους, σε βάρος όλων των άλλων συνεταιριών. Κανείς δε διαμαρτύρεται για ότι όμορφο γίνεται σ' αυτή την περιοχή, κι αν υπάρχει πράσινο κι όχι αποκαΐδια, οφείλεται στα έργα που γίνονται και στους δρόμους που ανοίχτηκαν. Έ-

χουμε αρκετή ευαισθησία και πιστέψτε με, πλεονάζει.

Αυτά για το άτυχο δημοσίευσά σας, που δεν άρμοζε σ' ένα περιοδικό όπως το «ΑΝΤΙ» του οποίου για πολιτικούς λόγους είμαι και θα είμαι αναγνώστης.

Αχιλλέας Δ. Ξενάκης
Τοπογράφος Υπ. Γεωργίας

● Σ.Σ.: Στο σχετικό σχόλιο του ΑΝΤΙ καμία αναφορά δεν γινόταν περί «πάμπλουτων» κτλ. που γράφει ο κ. Ξενάκης. Επί της ουσίας: η περιοχή έχει μπει σ' αυτό που ονομάζεται «αξιοποίηση». Και οι τέσσερις όροφοι υπάρχουν. Πώς; Μα φυσικά με υπόγειο, δώμα και 2 ορόφους. Η περιοχή εντάχθηκε στο σχέδιο Πόλεως επί χιούνας τον Μάιο του 1974 (ΦΕΚ 126 τχ. Δ. 11/5/74). Για τη φωτιά δεν αμφισβητούμε ότι βοήθησαν πολλοί να σβήσει και έσπυσαν περισσότεροι. Αυτό έλλειπε. Πάντως η μεγάλη φωτιά της Πεντέλης σταμάτησε 500-1000 μ. βορειότερα του περιφερειακού δρόμου του συνεταιρισμού. Σημειώτε-ον ότι πέρασε το μεγάλο δρόμο Πεντέλης - Διονύσου και σταμάτησε λόγω αλλαγής του αέρα και μόνο.

Για το μπάζωμα της ρεματιάς δεν είναι τόσο απλά τα πράγματα. Γιατί για να διασχίσει ένας δρόμος μια ρεματιά υπάρχουν και άλλοι τρόποι εκτός του μπάζωματος: γέφυρες αγωγοί για να ρέει το νερό χωρίς να καταστραφεί ο γύρω χώρος με τα μπάζα κτλ. Αλλά

γιατί ο συνεταιρισμός επιχείρησε να ανοίξει δρόμο 10 μέτρων αντί των 5 που ήταν η αρχική διάνοιξη της Δασικής;

Αλλά ο κ. Ξενάκης μας αποδίδει λίγο πολύ ότι παίζουμε το παιχνίδι των πολυεθνικών.

Δεν γνωρίζουμε τις αγοροπωλήσεις που γίνονται. Απ' ό,τι γνωρίζουμε όμως και αυτό είναι απόλυτα εξακριβωμένο η «τεχνική εταιρία Πολυεθνική» που υπονοείται στην επιστολή είναι απλούστατα η κρατική ΔΕΠΟΣ. Αυτή κάλεσε ο εξωραϊστικός σύλλογος Ντραφιού να εκπονήσει ένα σχέδιο για την περιοχή και εν συνεχεία να αναλάβει τα έργα υποδομής. Η συντριπτική πλειοψηφία των συνεταιριών απέρριψε την πρόταση της ΔΕΠΟΣ, η οποία θα τους επιβάρυνε με 300.000 δρχ. πληρωτέες σε 10 χρόνια: τα οικόπεδά τους ούτως ή άλλως θα έπαιρναν αξία άσχετα με το αν θα καταστρεφόταν ή όχι το δάσος.

Θα είχε πάντως ενδιαφέρον να γίνει κάποιος αρχιτεκτονικός έλεγχος. Εμείς πάντως επιμένουμε, χωρίς να θεωρούμε «μπρούκληδες» τους συνεταιρείους του «ΠΑΝ». Η ευαισθησία για το δάσος μετατράπηκε σε ευαισθησία για οικοδοπονημένο δάσος. Πριν λοιπόν είναι αργά μπορούν πολλοί να δείξουν έμπρακτα την ευαισθησία τους. Για να δούμε, δηλαδή, τα άλλα όνειρα τα διαφορετικά απ' αυτά που κτίζουν «νέες πολιτείες»...

ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

● Από την ΟΑΚΚΕ πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Στο τεύχος σας αρ. 321 δημοσιεύτηκε μια φωτογραφία που δείχνει αφίσες της ΟΑΚΚΕ πάνω σ' ένα ταμπλό, που αποτελεί μέρος μιας έκθεσης ζωγραφικής που διοργάνωσε ο εικαστικός χώρος «Καλλιδρόμιο».

Παρακάτω εξηγείτε ότι η ΟΑΚΚΕ άρχισε να κολάει αφίσες σ' αυτά τα ταμπλό και ότι πριν τελειώσει η έκθεση οι διαφημιστικές εταιρείες κάλυψαν με αφίσες τους τα έργα.

Μένει έτσι στους αναγνώστες η εντύπωση ότι η αφισοκόλληση μας έδωσε το έναυσμα σε μια εκστρατεία καταστροφής έργων τέχνης.

Κατ' αρχήν εκφράζουμε τη λύπη μας στους καλλιτέχνες που έκαναν την έκθεση. Πραγματικά δεν ήταν καθόλου στην πρόθεσή μας να καλύψουμε τα έργα τους. Αυτό αποδειχεται από το γεγονός ότι, όπως διαπιστώσαμε στη

Ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα

RAPHAËLE BILLETDOUX

*Οι νύχτες μου
είναι από όμορφη
από τί μένει να*

Νεφέλη

400.000 αντίτυπα σέ ένα χρόνο στή Γαλλία

**Καλές
διακοπές
με ένα καλό
βιβλίο**

ΙΑΝΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7

συνέχεια υπήρξαν μόνο τρία τέσσερα ταμπλό που βίχτηκαν από την αφισοκόλληση μας, στην οποία προσέξαμε να μην τα πειράξουμε.

Σ' αυτές όμως τις λίγες άτυχες περιπτώσεις πραγματική αιτία ήταν η κεκτημένη ταχύτητα από αβλεψία, μιας και το αφισοκόλλημα γινόταν ξημερώματα, μια αφισοκόλληση που πολεμήθηκε επίμονα, μέχρι πλήρους ενταφιασμού από τους πολιτικούς μας αντιπάλους.

Θα ήταν σκόπιμο μαζί με την κριτική που κάνατε στην ΟΑΚΚΕ, να αναφερθείτε έστω και με δυο γραμμές για μια λαίλαπα αφισοκόλλησης που σάρωσε και σκέπασε για τρεις ολόκληρες εβδομάδες όλη την Αθήνα με την... «ορθότητα της πρότασης Γκορμπάτσωφ που αποδεικνύεται από το Τσέρνομπιλ». Αυτή η αφίσα υπογράφηκε από την ΑΚΕΠ. Στο διάστημα αυτών των τριών εβδομάδων καλύφθηκε με πρόγραμμα και κάτω από μια επικίνδυνη λογική, κάθε αφίσα, πολιτική ή διαφημιστική από την παραπάνω οργάνωση που διαβέβαιονταν εκατομμύρια σε χαρτί στην ουσία προώθησε το εξής μήνυμα: «Όταν μιλάει ο Γκορμπάτσωφ κανείς δεν πρέπει να μιλάει».

Σ' αυτή την πρόκληση στη νοημοσύνη και τα δημοκρατικά αισθήματα του λαού απάντησε με τις μικρές της δυνάμεις η ΟΑΚΚΕ, πράγμα που δυστυχώς δεν έκαναν ούτε οι πολιτικές δυνάμεις, ούτε τα έντυπα εκείνα που θεωρούν τον εαυτό τους ευαίσθητο στα ζητήματα της δημοκρατίας.

Με αυτή την έννοια τίποτα δεν είναι πιο μακριά από την ιδεολογία μας και την πρακτική μας, από μια καλλιτεχνική κριτική που διεξάγεται με τη μέθοδο της κάλυψης του έργου τέχνης.

Πιστεύουμε ότι θα τοποθετήσετε αυτή μας τη δήλωση στο ίδιο σημείο που έγινε η δικιά σας δημοσίευση.

Φιλικά

Εκ μέρους της ΚΕ της ΟΑΚΚΕ
Κ. Λιακόπουλος

ΕΙΝΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Η ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ:

● Στο θέμα της λειτουργίας της Εθνικής Βιβλιοθήκης αναφέρεται η επιστολή που ακολουθεί. Ελπίζουμε κάποιος αρμόδιος να ενδιαφερθεί, εκτός και αν επεκταθεί η «θερινή λειτουργία» και το φθινόπωρο.

Αγαπητό Αντί

Σε παρακαλώ να φιλοξενήσεις στις στήλες σου τούτο το γράμμα - διαμαρτυρία. Στις 8-7-86, ημέρα Τρίτη, και ώρα 4.30 π.μ. θέλησα να πάω στο αναγνωστήριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Αλλά όταν ανέβηκα τη μεγαλόπρεπη σκάλα, βρήκα την πόρτα κλειστή. Λοκίμασα ν' ανοίξω, χτύπησα κουδούνια, τίποτα. Κοίταξα για κάποια ανακοίνωση, πάλι τίποτα: οι γνωστές πινακίδες με τα κεφαλαία γράμματα πληροφορούσαν το κοινό ότι το αναγνωστήριο είναι ανοιχτό τις: Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη και Πέμπτη από τις 9 π.μ. ως τις 8 π.μ. και τις Παρασκευή και Σάββατο από τις 9 π.μ. ως τις 2 π.μ.... Έκανα το γύρο του κτιρίου και στην πίσω πόρτα βρήκα, κάτω από τις ομοίες πινακίδες μια μικρή δακτυλογραφημένη ανακοίνωση που πληροφορούσε ότι η Εθνική Βιβλιοθήκη θα παραμείνει κλειστή το μήνα Αύγουστο, κι ότι τον Ιούλιο θα είναι ανοιχτή στο κοινό από τις 9 π.μ. ως τις 2 π.μ.

Πέρα από τον ένοχο αυτό τρόπο παρουσίας —την άλλη μέρα το πρωί ένα παρόμοιο δακτυλογραφημένο χαρτί ήταν κολλημένο στο μαρμάρινο παραστάτη της κεντρικής πόρτας —υπάρχει το θέμα της ουσίας: ποιος απο-

φασίζει και με ποια κριτήρια για τις ώρες λειτουργίας μιας δημόσιας υπηρεσίας όπως η Εθνική Βιβλιοθήκη; Υποθέτω ότι το κριτήριο της απόφασης για τον Ιούλιο είναι η υπερβολική ζέση του απομεσήμερου. Αυτό ισχύει βέβαια για τους υπαλλήλους γιατί τους αναγνώστες ποιος τους ρωτάει; Όσο για το κλείσιμο τον Αύγουστο ελπίζω να οφείλεται σε εργασίες εσωτερικής αναδιοργάνωσης που ασφαλώς θα βελτιώσουν την μέχρι τώρα λειψή λειτουργία της Βιβλιοθήκης... Αλλά αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει το θέμα μιας άλλης επιστολής.

Φιλικά

Ελένη Μπότσαγλου
Εκπαιδευτικός

ΓΙΑ ΤΟΝ Κ. ΦΙΛΙΝΗ

● Απορίε προς Κώστα Φιλίνη, μέσω του Τύπου:

Χτες (24.6.1986) στο Ξενοδοχείο της Θεσσαλονίκης ΕΛΕΚΤΡΑ ΠΑΛΛΑΣ στις 8.30' έγινε συζήτηση, με πρωτοβουλία της ΔΗΚΑ και με θέμα τις αποφάσεις του τελευταίου συνεδρίου του ΚΚΕ Εσωτερικού, με εισηγητές τον κ. Χασαπιδή και τον ευρωβουλευτή του ΚΚΕ Εσωτερικού Κώστα Φιλίνη.

Ο Κώστας Φιλίνης, μεταξύ των άλλων, είπε: «Είμαι υπερήφανος γιατί υπήρξα κομμουνιστής και θα το διακηρύσσω ότι είμαι. Δεν θέλω, όμως ν' ανήκω σε Κομμουνιστικό Κόμμα».

Θα υποβάλω μερικές ερωτήσεις στον κ. Κώστα Φιλίνη και θέλω, αν θέλει να μου απαντήσει: 1. Αφού είστε κομμουνιστής, γιατί μιλάτε για το παρελθόν; («υπήρξα») μια που το ότι υπήρξατε όλοι μας το ξέρουμε. 2. Μπορείτε να μου εξηγήσετε, πώς συμβιβάζονται να είναι κάποιος κομμουνιστής και να μην θέλει ν' ανήκει σε κομμουνιστικό κόμμα, όταν αυτός είναι δημόσιο πρόσωπο; 3. Αυτά που δηλώνετε, τα ξέρουν όσοι σας ακολούθησαν στην «μετεξέλιξη»; 4. Από πότε καταλάβατε ότι δεν θέλετε ν' ανήκετε σε κομμουνιστικό κόμμα; Την δωδεκάτη ώρα; Αν όχι τότε: α) γιατί δεν φύγατε από το ΚΚΕ Εσωτερικού; και β) εσείς ένας κήρυκας της πολιτικής ηθικολογίας, πως καταδεχτήκατε να είστε ευρωβουλευτής ενός Κ.Κ.;

Κων. Θ. Κωνσταντινίδης
Δικηγόρος
Θεσσαλονίκη

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

● Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο:

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

● Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα

● Δημοσίους σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

● Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

● Αναπαραγωγή φίλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

● Εκτύπωση:
«Εκδοτική επιχείρησης»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 — 48.22.779

● Κάθε ευνοπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξάμ. 850 δρχ. · Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού
Ευρώπη · Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 13
ετήσια: δολ. 26
Η.Π.Α. · Καναδάς · Αν. Ασία ·
Αυστραλία · Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 150

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 · 72.32.819
● Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΟΛΟΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΟΥΤΡΟΒΙΚ
Ο τελευταίος σεισμός

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΣ
ΑΝΑ ΚΑΤΑ ΔΙΑ ΠΥΡΟΣ ΤΙΠΕΡ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ
Το υποσυνείδητο
Βγήκε βόλτα απ' το παράθυρο

ΤΖΑΚ ΚΕΡΟΤΑΚ
Οι αλήτες του Ντάρμα

ΛΟΡΕΝΣ ΦΕΡΑΙΝΓΚΕΤΤΙ
Εφτά μέρες στην ελεύθερη Νικαράγουα

ΕΝΓΚΕΑΜΠΕΡΤ ΣΡΑΜ
Αλφαριθμητικό της Οικολογίας
Τόμος Α' & Β'

ΟΡΑΤΙΟΣ ΟΤΟΛΠΟΑ
Το Κάστρο του Ουράνιου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΟΛΟΣ
ΣΟΛΩΝΟΣ 114, 106 81 ΑΘΗΝΑ ☎ 363.02.14

ΧΑΟΥΑΡΝΤ ΦΑΣΤ

Ο Πολίτης Παιχν

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Τηλ. 3234.270

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Χωριό μου είναι ο κόσμος
και πατρίδα μου εκεί όπου
δεν υπάρχει λευτεριά.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Περιοδική έκδοση οικονομικού και κοινωνικού προβληματισμού
σε θέματα του αγροτικού χώρου

Συντακτική Επιτροπή

Π. ΓΡΕΒΕΝΙΤΗΣ
Ν. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
Ε. ΚΟΥΣΟΥΛΑΚΟΥ
Ε. ΣΓΟΥΡΑΚΗ

Σύμβουλοι Σύνταξης

Δ. ΔΑΜΙΑΝΟΣ
Σ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ
Η. ΘΕΡΜΟΣ
Ο. ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ
Β. ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ
Κ. ΛΑΜΠΟΣ
Θ. ΛΙΑΝΟΣ
Ν. ΜΑΡΤΙΝΟΣ
Γ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ν. ΜΠΑΛΤΑΣ
Σ. ΜΠΑΜΠΑΝΑΣΗΣ
Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Σ. ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
Π. ΡΕΠΠΑΣ
Μ. ΣΑΚΕΛΛΗΣ
Γ. ΣΑΜΑΡΑΣ
Α. ΣΑΡΡΗΣ
Κ. ΣΟΥΛΑΣ
Π. ΣΠΑΘΗΣ
Γ. ΧΡΗΣΤΟΥ
Δ. ΨΥΧΟΠΙΟΣ

Η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος συνεχίζοντας τη συμβολή της στην επιστημονική έρευνα, εκδίδει νέο επιστημονικό περιοδικό, αφιερωμένο στη μελέτη θεμάτων του αγροτικού χώρου από τη σκοπιά των κοινωνικών επιστημών. Στο περιοδικό, που διευθύνεται από πενταμελή Συντακτική Επιτροπή Επιστημόνων της Διεύθυνσης Μελετών και Προγραμματισμού της ΑΤΕ, δημοσιεύονται πρωτότυπες (αδημοσίευτες) επιστημονικές εργασίες Ελλήνων και ξένων συγγραφέων με τη μορφή άρθρων, σημειωμάτων κλπ., καθώς και βιβλιοκριτικές και βιβλιοπαρουσιάσεις. Η συχνότητα έκδοσης του περιοδικού είναι τριμηνιαία. Κάθε χρόνο κυκλοφορούν τρία τεύχη σε ελληνική γλώσσα, καθώς και ένα ξενόγλωσσο τεύχος με επιλεγμένα άρθρα σε μετάφραση, καθώς και περιλήψεις όλων των άρθρων της χρονιάς.

Περιεχόμενα τεύχους

- Μ. Ντεμούσης: Η Ζήτηση για Εφτά Κατηγορίες Τροφίμων στην Ελλάδα: Μια Εφαρμογή του Υποδείγματος του Rotterdam
- Μ. Ψαρρού: Αγρότες, Κράτος και Ανάπτυξη του Καπιταλισμού στο Μεξικό
- Κ. Παναγιωτοπούλου: Θεωρία και Πρακτική της Αποδοχής Καινοτομιών στη Γεωργία: Η Περίπτωση των Ομαδικών Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων
- Α. Μωυσίδης: Εξω-αγροτική Απασχόληση στην Ελληνική Γεωργία: Μια Πρώτη Προσέγγιση
- Β. Μανιατέα: Τα Όρια του Φορντιστικού Μοντέλου στην Ελληνική Γεωργία

**ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
ΤΟ 2ο ΤΕΥΧΟΣ**

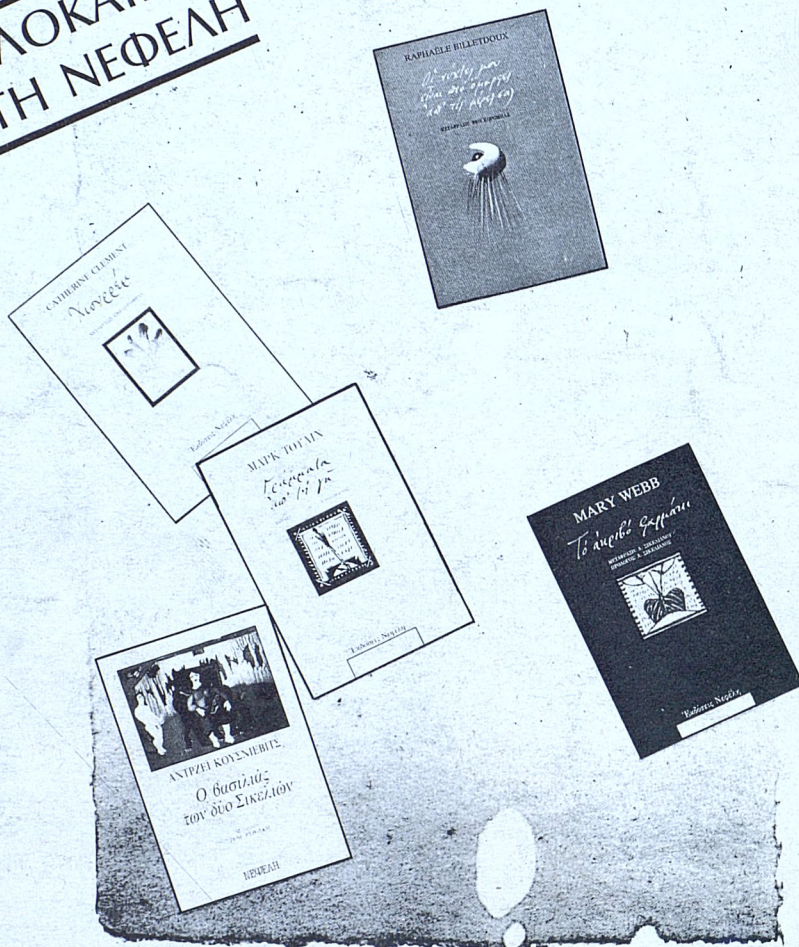
ΔΙΑΘΕΣΗ: ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΚΑΙ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΑΤΕ
ΤΗΛ. 322 3586
ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΛΩ 19, ΑΘΗΝΑ 10564

ΔΕΛΤΙΟ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ _____
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ _____
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ _____
ΠΟΛΗ _____
ΤΑΧΥΔΡΟΜ. ΤΟΜΕΑΣ _____
ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ: _____
Ιδιώτες _____ 1000 Δρχ.
υπουργεία, νομικά πρόσωπα, τράπεζες _____ 3000 Δρχ.
φοιτητές, σπουδαστές _____ 500 Δρχ.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 2ο ΤΕΥΧΟΣ.
ΔΙΑΘΕΣΗ: ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΑΤΕ
ΤΗΛ. 322 3586, ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΛΩ 19, ΑΘΗΝΑ 105 64.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΜΕ ΤΗ ΝΕΦΕΛΗ

Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9 ΑΘΗΝΑ 106 79 ΤΗΛ. 3607744 - 3604793

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ: Θά φτύσω στους τάφους σας
Τά χρονικά του ψεύτη
Ο Κομπόρος
Πορνογραφικά γραπτά
ΑΛΑΙΝ ΡΟΜΠ ΓΚΡΙΓΙΕ: Το σπίτι των ραντεβού
ΜΑΙΡΗ ΓΟΥΕΜΠ: Το όκριθό φαρμάκι
ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ ΓΟΥΛΦ: Τά κύματα
ΑΝΤΟΙΝΕ ΝΕ ΣΑΙΝΤ-ΕΞΟΥΡΕΥ: Ο μικρός πρίγκηπας
ΗΛ. ΕΡΕΝΜΠΟΥΡΓΚ: Άνθρωποι, χρόνια, ζωή
ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ: Ντέμιαν
Σκέψεις και Δοκίμια
Η Ήνδικη Βιογραφία
Τό τελευταίο καλοκαίρι του Κλινγκζορ
Ο Βροχόποιος
Νάρκισσος και Χρυσόστομος
Σιντάρτα
Η άγωνία ενός πολιτισμού
ΑΛΜΠΕΡ ΚΑΜΥ: Γράμματα σ' ένα φίλο γερμανό
ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ: Γράμμα στον πατέρα
ΚΑΤΡΙΝ ΚΛΕΜΑΝ: Χιονόρρεμ
ΑΝΤΡΖΕΙ ΚΟΥΣΝΙΕΒΙΤΣ: Ο βασιλιάς των δύο Σικελιών
ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ: Η κηδεία της μεγάλης Μάμα
Μάτια Γολόζιου Σκύλου
Η αφήγηση ενός Ναυαγού
Θάνατος σταθερός πέρα από τόν έρωτα
ΧΕΝΡΥ ΜΙΛΛΕΡ: Ο καιρός των δολοφόνων
Πρώτες εντυπώσεις από την Ελλάδα
ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΟΥΖΙΑ: Τρεις γυναίκες
Δεσμοί
ΖΩΡΖ ΜΠΑΤΑΙΓ: Ηλικιός Πρωκτός
ΣΑΜΟΥΕΛ ΜΠΕΚΕΤ: Χωρίς
ΧΟΡΧΕ ΛΟΥΙΣ ΜΠΟΡΧΕΣ: Το βιβλίο της άμμου
ΓΚΥ ΝΤΕ ΜΩΠΑΣΑΝ: Ο θεός μου ό Ιούλιος
ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΙΛΑΝΤ: Το σπίτι μέ τις ροδιές
ΑΡΘ. ΡΕΜΠΩ: Γράμματα
ΓΚ. ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓΚ: Ο γιός της θαλάσας
ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΝ: Γράμματα άπ' τή γή
ΑΛΗΤΟΥΣ ΧΑΞΛΕΥ: Μετά όπό παλλά καλοκαίρια